

CHOTČA
V PREMENÁCH
STOROČÍ

CHOTČA V PREMENÁCH STOROČÍ

Zostavovateľ: Mgr. Ľuboslav ŠMAJDA

Autori: Mgr. Jana BEČKEIOVÁ; Mgr. Martin DROBŇÁK; Mgr. Martin GAREK, PhD.;
Mgr. Júlia KOTRUSOVÁ, PhD.; Mgr. Matúš KORBA, PhD.; Mgr. Viktor SZABÓ; Mgr.
Ľuboslav ŠMAJDA; PhDr. Radoslav TURÍK

Príspevky: Gabriel FOŤKO; Dr. Štefan GIMA; Mgr. Mária LIPÁKOVÁ; Ing. Jozef
SEMAN

Recenzenti: Mgr. Monika Bizoňová, PhD.; Mgr. Eduard Laincz

Vydavateľ:

Grafická úprava: Dávid Durilla

Jazyková úprava: Mgr. Zuzana Masárová

Tlač:

Rok vydania: 2019

Počet strán:

Prvé vydanie.

ISBN

VÁŽENÍ CHOTČANIA,

celý svoj život som prežil v našej malebnej slovenskej obci, ktorá má bohatú a neprebádanú históriu. V našej obecnej kronike sa zachovali dejiny len od roku 1945. Ako starosta som v písaní kroniky pokračoval. Dejiny Chotče neboli doposiaľ plnohodnotne spísané, a tak sa Vám dostáva do rúk práca, ktorá je výtvorom autorského kolektívu historikov. Túto knihu chcem ako starosta obce venovať všetkým obyvateľom Chotče a našim nasledujúcim generáciám, aby nezabudli na svoje korene. Budme na svoje dejiny hrdí a nezabudnime, odkiaľ pochádzame.

Objavovať stále nové, poznávať nepoznané bolo, je a bude pre mňa inšpirujúce, preto som sa snažil pre Vás zaobstarat knihu, ktorá bude zdobiť Vaše knižnice. Verím, že vydané dielo zanechá v našich srdciach a mysliach kultúrne dedičstvo našich predkov. Spomeňme si preto na všetkých, ktorí už nie sú medzi nami, ktorí za nás bojovali, vybudovali našu obec od základov a zanechali nám priestor na lepší život.

Držte sa hesla: „*Historia magistra vitae est*“ – *História je učiteľka života*.

Ing. JOZEF SEMAN
starosta obce

OBSAH

PRÍRODNÉ A GEOGRAFICKÉ PODMIENKY	6
PRAVEK.....	7
ERB a PEČAŤ.....	9
CHOTČA NA HISTORICKÝCH MAPÁCH	11
1. vojenské mapovanie	11
2. vojenské mapovanie	12
Katastrálna mapa z roku 1866.....	13
3. vojenské mapovanie	16
Cestná mapa	17
Mapa z roku 1947.....	17
CHOTČA V OBDOBÍ STREDOVEKU	19
„Malý veľký“ potôčik	21
Majitelia obce.....	22
Cirkev.....	23
CHOTČA V OBDOBÍ NOVOVEKU (1526 – 1914).....	25
Chotča ako súčasť Stropkovského panstva v rukách Perínskovicov (1526 – 1569).....	30
Chotča ako súčasť Stropkovského panstva v rukách Peteovcov z Gerše (1569 – 1767).....	33
Urbárska regulácia v Chotči.....	39
Predurbársky stav v obci Chotča	40
Prijatie Tereziánskeho urbára v obci Chotča.....	42
Obsah urbáru	45
Obyvateľstvo	49
Sčítanie obyvateľstva.....	50
Cirkev	53
Drevený rímskokatolícky kostol.....	54
Kaplnka Panny Márie Škapuliarskej	66
Križ	67
OBEC CHOTČA POČAS I. SVETOVEJ VOJNY.....	68
Bojové operácie v priestore Chotče 1914/1915	69
Vojnový cintorín	83
Obyvatelia Chotče na bojiskách I. svetovej vojny	84
CHOTČA V ROKOCH 1918 – 1989.....	91

Hospodárske pomery.....	113
Výstavba a infraštruktúra	126
Cirkev	132
Kostol Božského Srdca Ježišovho	132
Gréckokatolícka cirkev	138
Školstvo.....	143
Zdravotníctvo	147
Kultúra.....	147
Spolky, organizácie	149
Obchod, služby a pracovné príležitosti	151
SÚČASNOSŤ (1990 – 2018).....	153
Česká a Slovenská Federatívna Republika	153
Slovenská republika	156
SPOLKY a ORGANIZÁCIE	164
Použité pramene.....	187
Použité edície prameňov.....	195
Použitá literatúra	196
Internetové zdroje	199

PRÍRODNÉ A GEOGRAFICKÉ PODMIENKY

Mgr. Ľuboslav ŠMAJDA

Chotča je obec v Prešovskom kraji v okrese Stropkov. Obec leží v Ondavskej vrchovine v geomorfologickej oblasti Nízkyh Beskýd subprovincie Vonkajších Východných Karpát. Polohou je umiestnená vo východnej časti doliny Chotčianky, ako východného prítoku Ondavy, v nadmorskej výške približne 223 m. n. m – geografické súradnice 49°14'48"S 21°40'56"V. Chotár obce dosahuje výšku od 220 do 431 metrov. Najvyšší vrch sa nazýva *Radový*, v minulosti *Radivoj*. Južne od Chotče leží vo vzdialenosti 4,6 km okresné mesto Stropkov. Cez obec vedie štátna cesta Stropkov – Medzilaborce. Rozloha obce je 10,59 km² (z toho 5,26 km² lesa), počet obyvateľov ku koncu roka 2017 je 627 a hustota obyvateľstva na km² je 59,21. Obec susedí s chotármi obcí Krušinec, Stropkov, Breznička, Veľkrop, Bukovce a Vyškovce. V súčasnosti sú súčasťou obce tieto časti: Dolinky, Radový vrch (431 m. n. m.), Na kúte, Uhlisko, Pod malinovou, Nad hlbokou, vrch Kút (305 m. n. m.), Na výhone, Za konopiskami, Lipníky, Roveň, Pod výhonom, Záhumienky, Pod haťou a časť Blednice.¹

Východne od obce sa nachádza sírnatý prameň zvaný „*Vajcovka*“. Prevažne sa les nachádza severovýchodne a východne od obce, ktorá leží v miernom podnebí. V lese prevládajú buk, breza a pomenej borovica. Vyskytujú sa tam zajace, srny, jelene, vlci, diviaky a líšky. Mierne zvlnený povrch chotára je pahorkatina a tvoria ho flyšové súvrstvia a štvrtohorné usadeniny. Sú tu lesné nivné pôdy, svahové a sprašové hliny. V obci sa pestovali a pestujú jačmeň, pšenica, kukurica, krmná repa, zemiaky, záhradná zelenina a ďalšie plodiny.²

¹ ULIČNÝ, Ferdinand: *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*. Michalovce : Občianske združenie Zemplínska spoločnosť, 2001, str. 186; KOTOROVÁ – JENČOVÁ, Mária: *Nie sme tu od včera 2*. Stropkov : Vlastivedné múzeum v Hanušovciach nad Topľou, 2009, str. 12 – 13; Kronika obce Chotča, str. 48; <http://geoportal.gov.sk/>; <http://www.skgeodesy.sk/sk/ugkk/kataster-nehnutelnosti/registre-obnovenej-evidencie-pozemkov/>; <http://www.chotca.sk/>.

² <http://www.chotca.sk/>; Kronika, str. 48 – 49.

PRAVEK

Mgr. Ľuboslav ŠMAJDA

Chotča ako jedna z najstarších slovenských obcí v priľahlom okolí bola osídlená už v praveku. Svedčia o tom archeologické nálezy v katastri obce: 1. poloha Pahorok a 2. ľavý breh Chotčianky.³

1. Štrnásť nevýrazných fragmentov keramiky a 4 bronzové plechové nášivky s uškami sa našli na ploche 45 x 30 metrov v polohe Pahorok na úpätí svahu na pravom brehu potoka, ľavostranného prítoku Chotčianky, so sklonom na juhozápad v podmáčanom mieste. Tieto predmety sa dajú datovať do mladšej až neskorej doby bronzovej (1250 – 750 pred Kristom). Pukličky boli druhotne poškodené pri poľnohospodárskych prácach. Majú miskovitý tvar a oválne ušká. Ich funkciu nebolo možné presne určiť. Mohlo ísť o súčasť odevu, alebo ako súčasť konského postroja. Fragmenty keramiky sú bez výzdoby.
2. Ružovicový bronzový predmet sa našiel na ľavom brehu Chotčianky pri bagrovaní štrku. Tento predmet bol odovzdaný nálezcom, miestnym občanom, M. Radačovským v roku 1999 do Vlastivedného múzea v Hanušovciach nad Topľou. Ide o časť okuliarovitého závesku, ružicu a špirálovite stočenú strednú časť. Ružicu tvorí 9 vinutí a 3 závitov tvoria strednú časť. Priemer ružice je 35 mm. Tento predmet sa radí k starším záveskom tohto typu a datuje sa do mladšej doby bronzovej (13. – 12. storočie pred Kristom).

Tieto nálezy dokazujú intenzívne osídlenie územia v dobe bronzovej. Ich význam vyzdvihuje obchodná cesta smerom za Karpatský oblúk. Nálezy patria pravdepodobne do pilinskej kultúry.⁴ Nositelia pilinskej a lužickej kultúry zaujali horské oblasti stredného a východného Slovenska, ktorých osídlenie v staršej dobe bronzovej bolo takmer neznáme. Najväčšie centrum pilinskej kultúry je západná oblasť Lučenskej a Rimavskej kotliny. Druhou intenzívnejšou oblasťou je Košická kotlina. Nasleduje severozápadná oblasť Potiskej nížiny až do povodia Ondavy, Laborca a Bodrogu. Tu bola pilinská kultúra ovplyvnená kultúrou Suciú de Sus. Osídlenie oblastí pilinskou kultúrou sa potvrdilo aj v severnej časti stredného Maďarska a v juhovýchodnom Poľsku pri meste Nový Sacz. Z tohto vyplýva, že pilinská kultúra bola charakteristická pahorkovitým reliéfom

³ KOTOROVÁ, Nie sme tu od včera 2, str. 12 – 15.

⁴ KOTOROVÁ, Nie sme tu od včera 2, str. 15.

a vyhýbala sa výslovne nížinným oblastiam.⁵ Samotná obec je významná kvôli svojej polohe a nebola ešte dostatočne archeologicky preskúmaná. Nevylučujú sa ďalšie významné nálezy, ktoré budú dokazovať starobylosť osídlenia okolia obce.

⁵ FURMÁNEK, Václav: *Slovensko v dobe bronzovej*. Bratislava : Vydavateľstvo VEDA, 1991, str. 140.

ERB a PEČAŤ

Mgr. Ľuboslav ŠMAJDA

Erb obce tvorí, v zelenom neskorogotickom štíte, strieborná bordúra odvrátených radlíc – čeriesla a lemeša. Lemeš a čerieslo sú symboly obživy obyvateľstva obce a dokumentujú ich poľnohospodárske zameranie v minulosti. Predlohou pre tento erb bol odtlačok typária⁶ z roku 1816. Erb bol Heraldickou komisiou Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, listom zo dňa 4. júla 1996 pod číslom 201/C-44/96, zaevidovaný v Heraldickom registri Slovenskej republiky pod signatúrou C-44/1996. Autormi návrhu boli Peter Kónya, Sergej Pančák a Leon Sokolovský. Obecná vlajka pozostáva zo štyroch pozdĺžnych pruhov, dvoch menších bielych a dvoch väčších zelených. Vlajka má dva zástrihy, t. z., že je ukončená troma cípmi. Erb a vlajku schválilo obecné zastupiteľstvo na rokovaní dňa 18. júla 1996 pod číslom uznesenia 6/7/96.⁷

Novú nápisovú pečiatku si obec nechala vyhotoviť v roku 1837. Nachádza sa na nej nápis *Z: V: Hotsa Hellység Petsetje 1837*. Táto pečiatka sa nachádza na liste z roku 1840.⁸

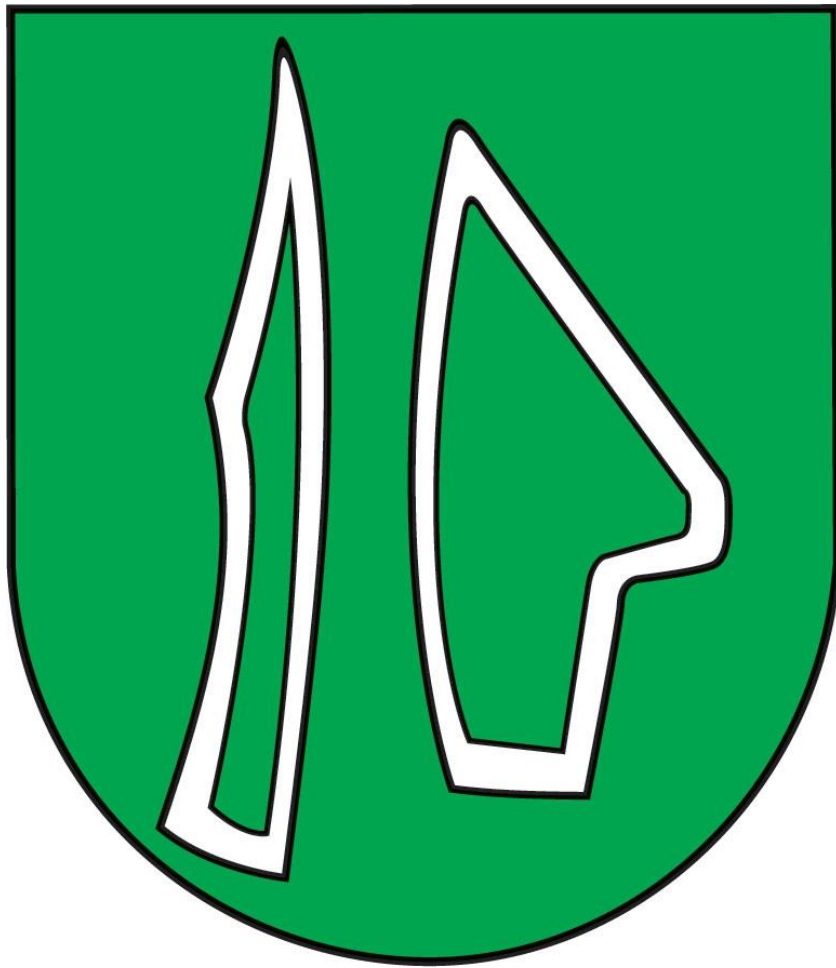
Pečiatka Chotče z roku 1837

⁶ Typáriom (pečatidlom) boli na listiny umiestnené pečatné obrazy.

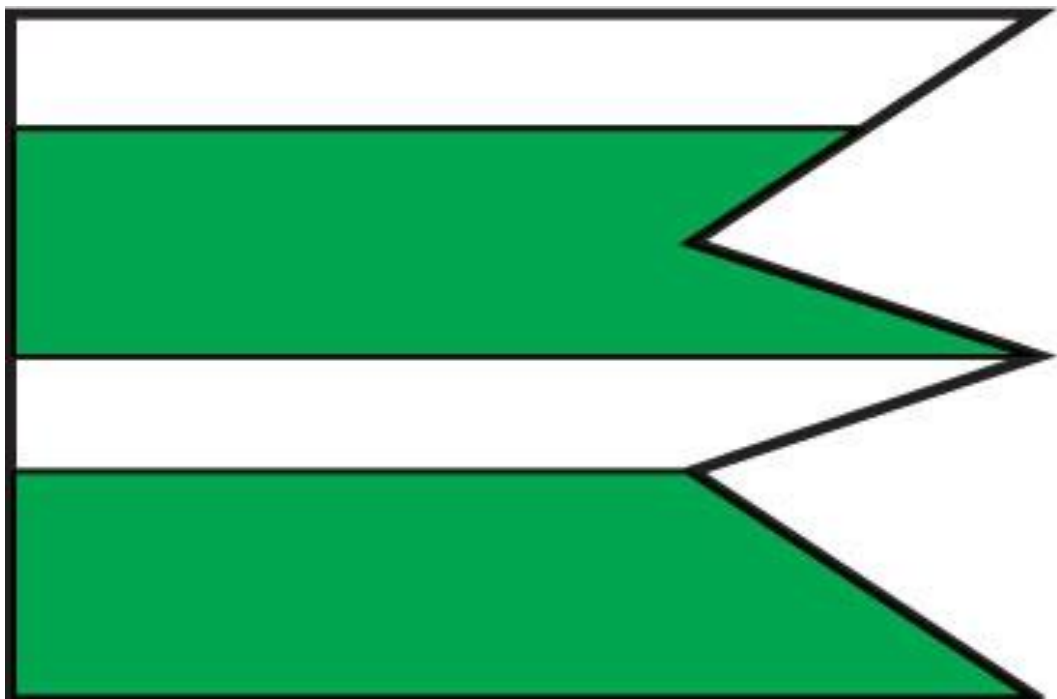
⁷ Heraldický register Slovenskej republiky – http://ives.minv.sk/heraldreg/wp_detail.aspx?ID=2708; <http://www.chotca.sk/-obecne-symboly>.

⁸ Archív Košickej arcidiecézy (Dalej AKA), Acta parochiae Sztropkó, č. 33 z roku 1840.

ERB

VLAJKA

CHOTČA NA HISTORICKÝCH MAPÁCH

Mgr. Ľuboslav ŠMAJDA

Mapy začali ľudia vytvárať už v období praveku. Neboli presné a ich účel mal viacero významov. Súčasný pojem „mapa“ sa ustálil až v stredoveku. Možno na nich sledovať polohu, orientáciu, vzťahy prírodných a ľudských výtvorov. Mapy však nie sú len obrazom zemského povrchu, ale môžu vyjadrovať aj súvislosti medzi prírodnými a socio-ekonomickými javmi. Pomocou nich možno sledovať postupné zmeny krajiny v čase, pretože krajina mala pre človeka veľký význam pre osídlenie. Najstaršia mapa zachytávajúca územie Slovenska je *Lazarova mapa*. Zostavená bola v roku 1513, ale vydaná až v roku 1528. Mapa zachytáva najmä mestá (aj mesto Stropkov) a hrady, menšie obce však nezaznamenáva, a tak nebude predmetom nášho skúmania.

Jedným z hlavných aspektov máp boli vojenské účely. Na území Habsburgovcov, najskôr v Uhorskom kráľovstve (1000 – 1867) a potom rakúsko-uhorskej monarchii (1867 – 1918), sa takéto mapy začali vytvárať v 18. a 19. storočí. Ide o tzv. 1., 2., a 3. vojenské mapovanie z obdobia rokov 1763 – 1887. Práve na týchto mapách sa nachádza najstaršie vyobrazenie Chotče. Je na nich možné sledovať vývoj obce v jednotlivých rokoch 18. a 19. storočia.

Následne sa budeme venovať mapám, ktoré radíme chronologicky, od najstaršej mapy po najmladšiu mapu.

1. vojenské mapovanie⁹

V rokoch 1763 – 1787 sa uskutočnili, podľa jednotlivých častí habsburskej ríše, merania krajiny. Na území Slovenska to bolo v rokoch 1769 a 1782 – 1784. Slovensko pokrýva 267 mapových listov z celkového počtu 3245. Cieľom týchto meraní nebola súvislá mapa krajiny, ale spracovanie podrobných máp, ktoré mali uľahčiť orientáciu a splniť vojenské účely. Toto vojenské mapovanie začalo za vlády Márie Terézie a pokračovalo počas panovania jej syna Jozefa II. Habsbursko-Lotrinského.¹⁰ Územie Chotče bolo mapované pravdepodobne hneď na začiatku roku 1769¹¹ a nie je podrobné a presné.

⁹<http://mapire.eu/en/map/firstsurvey/?layers=osm%2C1%2C73&bbox=2411905.2616991373%2C6315460.118661591%2C2415168.1673440607%2C6316819.264570787>.

¹⁰ JANKÓ, Annamária – PORUBSKÁ, Bronislava: *Vojenské mapovanie na Slovensku 1769 – 1883*. Bratislava : Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, 2013, ISBN 978-80-89175-56-7, s. 7 – 17.

¹¹ JANKÓ – PORUBSKÁ, *Vojenské mapovanie*, s. 35.

Chotča nesie na mape maďarský tvar *Hócs*. Vtedajšie sídlisko, tak ako dnešné, ležalo na ľavej strane potoka Chotčianky, pri potôčiku v Zemplínskej župe. Hranicou medzi župami bola práve spomínaná Chotčianka.

Drevený kostol sa nachádzal východne za obcou v smere na Brezničku, pri ktorom bol najstarší cintorín. Vodný mlyn stál severne za obcou pri pravotočivej zákrute v smere na Bukovce, avšak na mape sa dajú rozoznať hneď 2 mlyny. Chotčiansky potok nesie nemecký názov *Hotseha Bach*.

Chotča na 1. vojenskom mapovaní¹²

2. vojenské mapovanie¹³

V rokoch 1806 – 1869 sa uskutočnilo tzv. 2. vojenské mapovanie. Na začiatku 19. storočia sa vynorila potreba spracovať územie habsburskej ríše kompaktnejšie. Cisár František I. dňa 2. apríla 1806 vydal rozkaz na tzv. druhé alebo Františkove mapovanie. Mierka mapy predstavovala pomer podobne ako pri 1. mapovaní, teda 1 : 28 000. Územie Uhorska sa skladá z 1630 mapových listov. František Jozef I. (vnuk Františka I.) na území Uhorska nariadil 20. októbra 1849 zavedenie stáleho katastra. Územie Slovenska bolo

¹²<https://mapire.eu/en/map/firstsurvey-hungary/?layers=osm%2C147&bbox=2408283.9259833484%2C6313477.122283704%2C2422797.4067289964%2C6318254.436551527>.

¹³<http://mapire.eu/en/map/secondsurvey/?layers=osm%2C5%2C42&bbox=2411505.0716412994%2C6314270.322503648%2C2418030.8829311463%2C6316988.614322039>.

mapované v rokoch 1819 – 1858, okrem niektorých častí.¹⁴ Chotča bola mapovaná v rokoch 1819 – 1820.¹⁵

Chotča nesie na tejto mape názov *Hotsa*. Na rozdiel od predchádzajúceho mapovania je toto mapovanie o dosť presnejšie. Cez Chotču prechádzala vyznačená hlavná cesta, ktorá sa ľudovo nazývala *Jozefinka*. Viedla od Stropkova cez Chotču, kde je teraz znateľný drevený most smerom cez potôčik k Bukovej hôrke, a pri Krajnej Poľane sa napájala na hlavný ťah do Poľska. Za obcou bol v smere na Bukovú hôrku samostatne stojaci hostinec a vodný mlyn. Sídliisko sa tak rozprestieralo na oboch stranách krajinskej cesty smerujúcej do Poľska a na oboch stranách potôčika pretekajúceho cez obec. Vzrast domov je jasne zreteľný. Prícestná kaplnka ešte nie je na pôvodnom mieste rozoznateľná.

Na tejto mape je poloha kostola približne rovnaká ako na predchádzajúcom mapovaní, teda severne za obcou smerom na Brezničku. Dnes sa približne na tomto mieste nachádza obecný cintorín.

Chotča na 2. vojenskom mapovaní¹⁶

Katastrálna mapa z roku 1866

Treťou najstaršou mapou je katastrálna mapa Chotče z roku 1866. František Jozef I. na území Uhorska nariadil 20. októbra 1849 zavedenie stálego katastra.¹⁷ Väčšina týchto katastrálnych máp z okresu Stropkov sa nachádza v Národnej Sečeniho knižnici

¹⁴ JANKÓ – PORUBSKÁ, Vojenské mapovanie, s. 17 – 23.

¹⁵ JANKÓ – PORUBSKÁ, Vojenské mapovanie, s. 71.

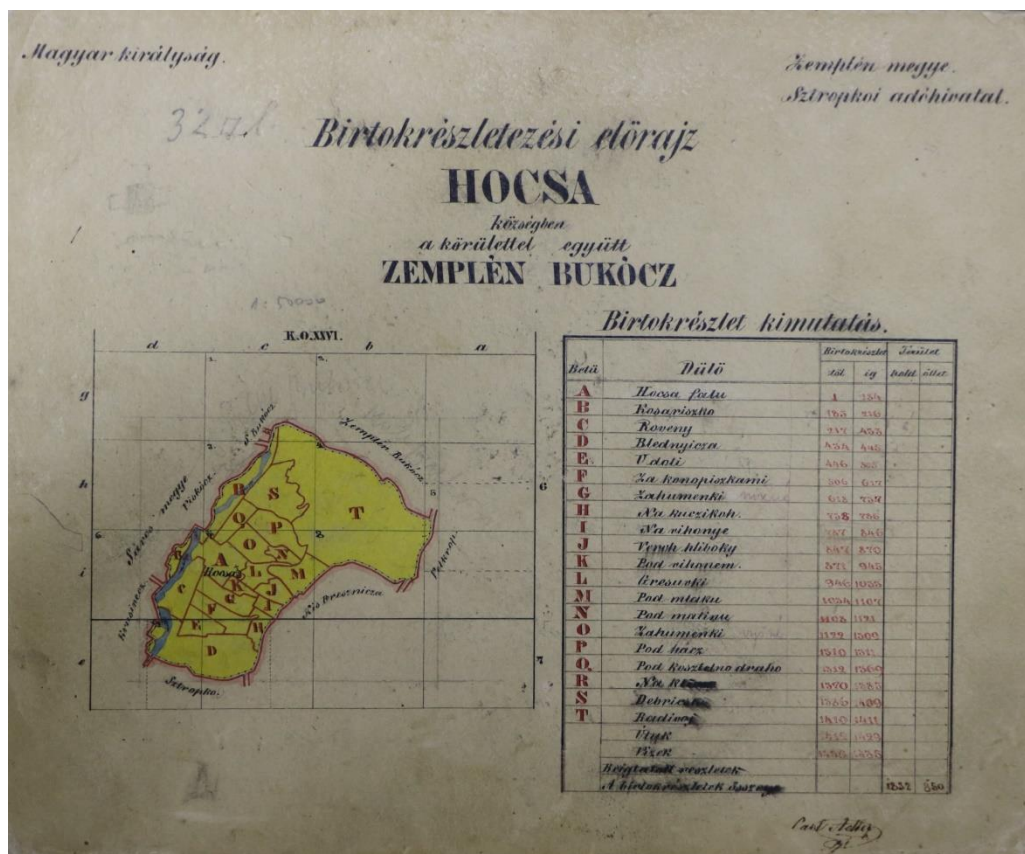
¹⁶ <https://mapire.eu/en/map/secondsurvey-hungary/?layers=osm%2C5&bbox=2410663.7444896577%2C6314601.364484446%2C2417920.4848624812%2C6316990.021618359>.

¹⁷ JANKÓ – PORUBSKÁ, Vojenské mapovanie, s. 17 – 23.

v Budapešti. Výnimkou je táto katastrálna mapa, ktorá sa nachádza na Katastrálnom úrade v Stropkove.

Mapu editoval *Ede Schuffenhauer* a snímky vypracoval Ing. arch. *Károly Adler*, ktorý bol hlavným mestským inžinierom v Miškolci. Mapa bola schválená 15. júla 1866, pričom Chotča je vyobrazená na šiestnástich tvrdých mapových listoch. Samotné katastrálne územie Chotče je rozdelené na 20 častí písmenami A – T. Na mapovom liste sa okrem týchto názvov nachádza aj mapa s mierkou 1 : 50 000. Okrem týchto názvov nám mapa prezrádza mená vlastníkov jednotlivých parciel, polohu budov, ciest, potokov, osídlenia, tok Chotčianky a polohu starého kostola, ktorá sa zhoduje s predošlými mapovaniami.

Písmeno	Názvy
A	Obec Chotča
B	Košariská
C	Roveň
D	Blednica
E	Údolie (Lipníky?)
F	Za konopiskami
G	Záhumienky
H	Na kútikoch
I	Na výhone
J	Nad hlbokou
K	Pod výhonom
L	Grešovky
M	Pod mlakou
N	Pod malinovou
O	Záhumienky
P	Pod haťou
Q	Pod kostolnou cestou
R	Klin
S	Dolinky
T	Radivoj (Radový)

Katastrálna mapa z roku 1866 uložená na Katastrálnom úrade v Stropkove

3. vojenské mapovanie¹⁸

V 60. rokoch 19. storočia sa prejavili nedostatky 2. vojenského mapovania, postupne prešla vývojom aj geodézia. V roku 1868 vznikla komisia pri Vojensko-geografickom ústave a tá si dala za cieľ realizovať mapovanie podľa moderných požiadaviek. Cieľom cisárskeho rozhodnutia zo dňa 24. apríla 1869 bolo reorganizovať Vojensko-geografický ústav. Požiadavky nového mapovania predložil cisárovi Františkovi Jozefovi I. podmaršal Franz Freiherr Kuhn von Kuhnenfeld 7. októbra 1869. Cisár nové mapovanie Rakúsko-Uhorska nariadil 9. októbra 1869.¹⁹ Mapovanie sa realizovalo v mierke 1 : 25 000 – klad listov základných²⁰ a v mierke 1 : 75 000 – klad listov odvodených^{21, 22}.

Územie Chotče bolo mapované v roku 1876 a na mape nesie maďarský názov *Hocsa* a Chotčiansky potok *Hocanka patak*. Sídliisko sa od 2. vojenského mapovania výrazne nelíši. Prícestná kaplnka je rozoznateľná a zakreslená, kostol a cintorín ležia na pôvodnom mieste. Vodný mlyn, tak ako predtým, ležal na ľavej strane potoka pri obci. Mapy v mierke 1 : 25000 a 1 : 75000 sa líšia výrazne len v rozložení sídliska.

Chotča na 3. vojenskom mapovaní²³

¹⁸<https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2410354.17927876%2C6314430.430565189%2C2416798.776226054%2C6316341.356272318>.

¹⁹ JANKÓ – PORUBSKÁ, Vojenské mapovanie, s. 24.

²⁰<https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2411887.2608488915%2C6315074.885428021%2C2415109.5593225383%2C6316030.348281585>.

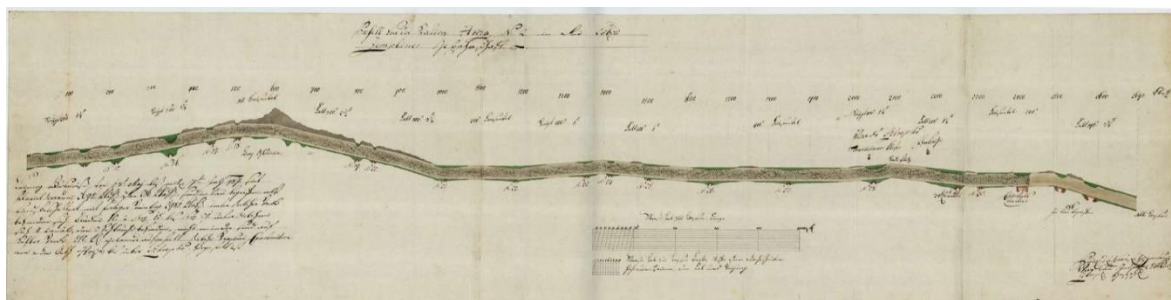
²¹<https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=2410887.5677933516%2C6315081.154432206%2C2417332.1647406453%2C6316992.080139336>.

²² JANKÓ – PORUBSKÁ, Vojenské mapovanie, s. 25.

²³<https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey75000/?layers=osm%2C43&bbox=2410108.672585297%2C6314810.788418232%2C2417365.4129581205%2C6317199.445552145>.

Cestná mapa

Ďalšou zaujímavou mapou je rukopisná cestná mapa na papieri z roku 1788. Nachádza sa v Maďarskom národnom archíve (MNA) pod signatúrou C 64 1788, 114a:4 (1788, 114a:1/1). Rozmery mapy sú 112 x 27,5 cm, jej autorom je Prokop Leszczynzky a je písaná po nemecky. Orientovaná je v smere z Chotče do Stropkova a mapuje schematické usporiadanie oblasti Stropkova: kostol, františkánsky kláštor a cestné križovatky.²⁴

Cestná mapa²⁵

Mapa z roku 1947

Katastrálny úrad v Stropkove ukrýva zaujímavé povojnové mapovanie z roku 1947. Nachádzajú sa tam 4 vyšetrovacie náčrty z roku 1947 a 6 mapových listov (náčrtov obce a poľných náčrtov) s mierkou 1 : 500 z toho istého roku.²⁶

Na nákrese číslo 4 sú zakreslené 2 obecné cesty, poľná cesta, most a smer potoka, domy s maštalami a polia. Na nákrese číslo 5 a 6 je niečo podobné ako na nákrese číslo 4. Na nákrese číslo 6 je už zaznačená Štátna hradská cesta Stropkov – Medzilaborce. Nákreš číslo 12 obsahuje cestu v smere Chotča – Vislava a vyššie umiestnenie ľudovej školy a kostola Najsvätejšieho Srdca Ježišovho.

Okrem mapy z roku 1866 a 1947 má Katastrálny úrad v Stropkove vo svojom archíve aj *Situačný plán z mapy katastrálnej obce Chotča (podľa stavu z roku 1866)*. Tento plán je v mierke 1 : 2880 a je poškodený. Okrem tohto plánu sa tam nachádza *Katastrálna kniha*, pravdepodobne z roku 1866, v ktorej je abecedný zoznam obyvateľov a čísla pozemkov, ktoré vlastnili.

Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky ponúka na svojej internetovej stránke, okrem iných, aj mapovanie z rokov 1952 – 1971. Na týchto mapách sa nachádzajú ešte pôvodné názvy jednotlivých oblastí katastrálneho územia Chotče.²⁷

²⁴ <https://maps.hungaricana.hu/en/MOLTerkeptar/5124/>.

²⁵ <https://maps.hungaricana.hu/en/MOLTerkeptar/5124/view/?bbox=-600%2C-4887%2C14011%2C1467>.

²⁶ Vyšetrovacích náčrtov je 5, chýba číslo 4. Poľných náčrtov a náčrtov obce je pravdepodobne 19, no k dispozícii sú len čísla 4, 5, 6, 9, 12 a 19.

²⁷ <http://www.skgeodesy.sk/sk/>.

Nákres č. 12

CHOTČA V OBDOBÍ STREDOVEKU

Mgr. Júlia KOTRUSOVÁ, PhD.

Obec Chotča oficiálne existuje od jej prvej písomnej zmienky v roku 1379. Avšak v rámci histórie nemôžeme tento rok považovať za smerodajný, pretože dejiny obce sa začali písať oveľa skôr. Možno už v čase, keď sa na jej území rozhodli skultúrniť pôdu a usadiť prví osadníci. Azda v čase, keď územie, na ktorom sa dnes rozprestiera obec Chotča, dostalo svoje meno. Názov obce je odvodený od slovanského rodového mena Chotek²⁸, pravdepodobne preduhorského pána tohto územia. Severovýchodné Slovensko a široké okolie Stropkova bolo po rozpade Moravského kniežatstva podľa všetkého pod vplyvom poľských Piastovcov a až neskôr sa stalo súčasťou Uhorského kráľovstva.²⁹

Chotča patrila medzi najstaršie dediny Stropkovského panstva osídlené pôvodným slovenským obyvateľstvom na slovenskom poddanskom práve.³⁰ Malo podobu zvykového práva založeného na všeobecne uznávaných právnych zvyklostiach bez ustáleného formálneho znenia. Pre obyvateľov žijúcich na majetkoch, ktoré sa riadili slovenským právom, bolo charakteristické, že pôdu, ktorú obrábali nevlastnili, a teda ju nemohli scudiť.³¹ V prvej polovici 14. storočia začali na podnet uhorského panovníka Karola I. do oblasti prichádzať nemeckí kolonisti. Ich úlohou bolo zintenzívniť hospodárstvo krajiny a dosídiť staršie dediny, prípadne na nemeckom práve založiť nové. Majitelia Stropkovského panstva, ktorými boli od 15. storočia magnáti z Perína, patrili medzi takých zemepánov, ktorí boli naklonení príchodu nemeckého etnika na svoje majetky. Nemecké obyvateľstvo sa dostalo aj do obce Chotča. Udialo sa tak pravdepodobne v 30. rokoch 14. storočia, v období, keď sa predpokladá aj príchod hostí tohto etnika do Stropkova.³² Podiel nemeckého obyvateľstva v obci pravdepodobne nebol dominantný, pretože v priebehu stredoveku nedošlo k výraznému ponemčeniu názvu obce a v písomnostiach sa vyskytuje

²⁸ ŠMILAUER, Vladimír: *Vodopis starého Slovenska*. Bratislava : Učená spoločnosť Šafaříkova, 1932, str. 491.

²⁹ VARSÍK, Branislav: *Osídlenie Košickej kotliny I*. Bratislava : SAV, 1964, str. 96 – 105; BEŇKO, Ján a kol.: *Stropkov* (Monografia mesta). Martin: Vydavateľstvo Gradus, 1994, str. 25.

³⁰ ULÍČNÝ, Dejiny osídlenia Zemplínskej župy, str. 186 – 187.

³¹ SOKOLOVSKÝ, Leon: *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava : Academic Electronic Press, 2002, str. 37 – 44.

³² BEŇKO, Stropkov, str. 30 – 31; ULÍČNÝ, Dejiny osídlenia Zemplínskej župy, str. 187. Vznik na nemeckom zákupnom práve predpokladal aj Vladimír Rábik – RÁBIK, Vladimír: *Nemecké osídlenie na území východného Slovenska v Stredoveku. (Šarišská župa a slovenské časti žúp Abovskej, Zemplínskej a Užskej)*. Bratislava : Karpatskonemecký spolok na Slovensku, Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry karpatských Nemcov, 2006, str. 310 – 318; UNGVÁRY, Ede: *Sztropkó és Várának története*. Sátoraljaujhely, Huszt, 1912, str. 88.

iba pod slovenským názvom.³³ Podľa urbáru Stropkovského panstva z roku 1569 v obci žili Martin Nemec, Gašpar Nemec a Lukáš Nemec.³⁴ Kolonisti cielene zvyšovali hospodársky efekt feudálnych panstiev, za čo im vrchnosť udeľovala rôzne privilégia, ktorými ich zvyhodňovala oproti pôvodnému obyvateľstvu. Nemecké právo bolo pre poddanský ľud výhodnejšie ako slovenské zvykové, preto po príchode kolonistov do obcí dedinčania prevzali právne zvyklosti novousadlíkov. Podobne tomu bolo aj v prípade Chotče, ktorej obyvatelia prešli na nemecké (zákupné) právo.³⁵ Napriek tomu si Chotča po celý stredovek, ba aj v novoveku, udržala rás slovenskej dediny.

Aj napriek prevažne slovenskému obyvateľstvu sa v obci usadili aj poľskí osadníci. V roku 1569 sa v urbári Stropkovského panstva uvádzajú Michal Poliak, Matúš Poliak a Benedikt Poliak.³⁶ Prítomnosť Poliakov v oblasti severných Karpát nebola ojedinelá, najmä na území Makovického panstva, ktoré bezprostredne hraničilo s Poľskom a Haličou.³⁷ Podobne to bolo aj v prípade susedného Stropkovského panstva, na ktoré sa poľské etnikum taktiež dostávalo, a to s rovnakým cieľom ako predtým Nemci, dosídiť málo zaľudnené oblasti. Po roku 1470 na územie Stropkovského panstva začalo z východu prenikať aj rusínske a valašské obyvateľstvo. Dôvodom príchodu týchto etnických skupín bola uhorsko-poľská vojna, ktorá v tejto časti krajiny zapríčinila demografický úbytok obyvateľstva. Kolonisti sa usadzovali vo vyľudnených obciach a na rozsiahlych zalesnených plochách panstva, z ktorých dovtedy zemepán nemal žiaden úžitok. Príchodom etník sa zvýšili príjmy zemepána, ktorému odvádzali dávky z dobytku. Okrem toho, pasením dobytku na nevyklčovanom území hostia skultúrňovali krajinu, čím sa zvyšovala aj hodnota pôdy.³⁸ Nové obyvateľstvo so sebou prinieslo nový spôsob hospodárenia, chov oviec a kôz.

³³ FEJÉR, Georgius: *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis* (CDH). Tomus X, Vol. 7. Budín, 1843, str. 230, č. LXXI: *Hathza* (1430); ULICHNÝ, Ferdinand: Vývoj osídlenia doliny Hornej Ondavy do začiatku 17. storočia (2. časť). In *Historica Carpatica*, 17, 1986, str. 72; RÁBIK, Vladimír: Nemecké osídlenie na území východného Slovenska v stredoveku. In *Acta Carpatho-Germanica XIX*. Bratislava, 2006.

³⁴ KUŠÍK, Michal - MARSINA, Richard: *Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku I*. Bratislava, 1959, str. 240.

³⁵ ULICHNÝ, Vývoj osídlenia doliny Hornej Ondavy, str. 72.

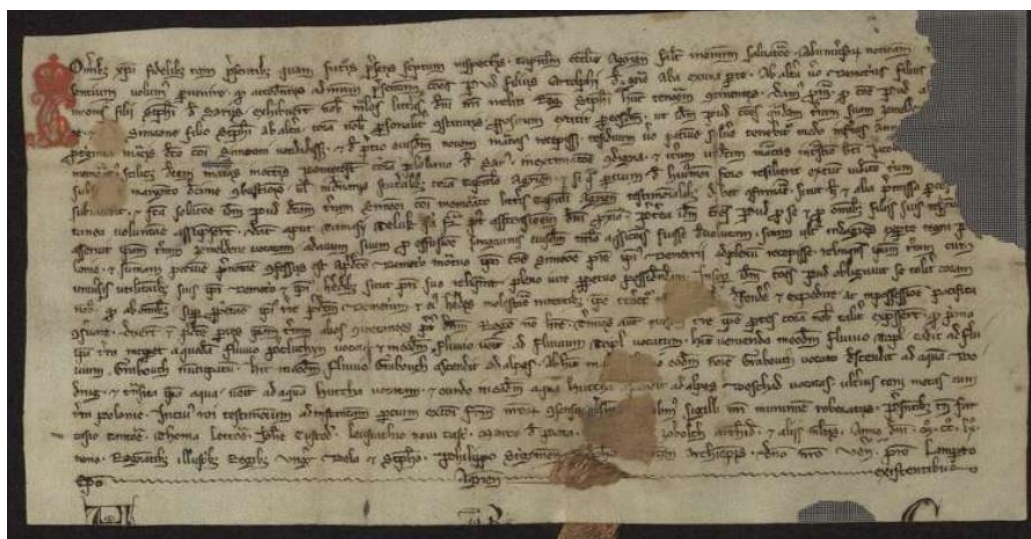
³⁶ KUŠÍK - MARSINA, Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku I, str. 240; MAREK, Miloš: *Cudzie etniká na stredovekom Slovensku*. Martin : Matica slovenská, 2006, str. 404 – 405.

³⁷ MAREK, Cudzie etniká na stredovekom Slovensku, str. 405.

³⁸ BEŇKO, Ján – DURKAJ, Jozef: *Stropkov a okolie*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1978, str. 19 – 20); MAREK, Cudzie etniká na stredovekom Slovensku, str. 242.

„Malý veľký“ potôčik

V súčasnosti malý potôčik Chotčianka, ktorý ústi v chotári Tisince, patril v dejinách regiónu k významným územno-správnym elementom. Počas stredoveku, a neskôr aj v novoveku, bol hranicou dôležitých územných celkov. Prvýkrát sa z písomných prameňov o Chotčianke (*aqua Hutcha*) dozvedáme v roku 1269 z listiny Jágerskej kapituly, ktorá potvrdila predaj panstva Smilna. Chotčianka v tom čase tvorila juhovýchodnú hranicu panstva Smilno so Stročínskym panstvom.³⁹ Podobne tomu bolo aj v roku 1355 (*fluv. Hutcha*).⁴⁰ Na Chotčianke sa v polovici 14. storočia ustálila aj hranica medzi Zemplínskou a Šarišskou župou.⁴¹

Listina z roku 1269 prvýkrát zachytávajúca Chotčiansky potok⁴²

Význam Chotčianky v dejinách obce Chotča je nespochybniteľný, najmä pokiaľ ide o určenie obdobia, v ktorom sídlo vzniklo. Napriek nezachovaniu písomného dôkazu o existencii obce pred rokom 1379 môžeme predpokladať, že Chotča vznikla skôr ako v poslednej tretine 14. storočia. Poukazujú na to práve písomné správy o potoku Chotčianka, ktorého názov je odvodený od sídla v jeho blízkosti. Písomný údaj o Chotčianke z roku 1269 kladie rok založenia obce prinajmenšom do polovice 13. storočia.

³⁹ WENZEL, Gusztáv: *Árpádkori új okmánytár. Codex diplomaticus Arpadianus continuatus. VIII. (1261–1272)*. Budapešť : Eggenberger Ferdinánd akadémiai, 1870, str. 243, č. 164; Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár Budapest, *Diplomatikai Levéltár* (DL), 673.

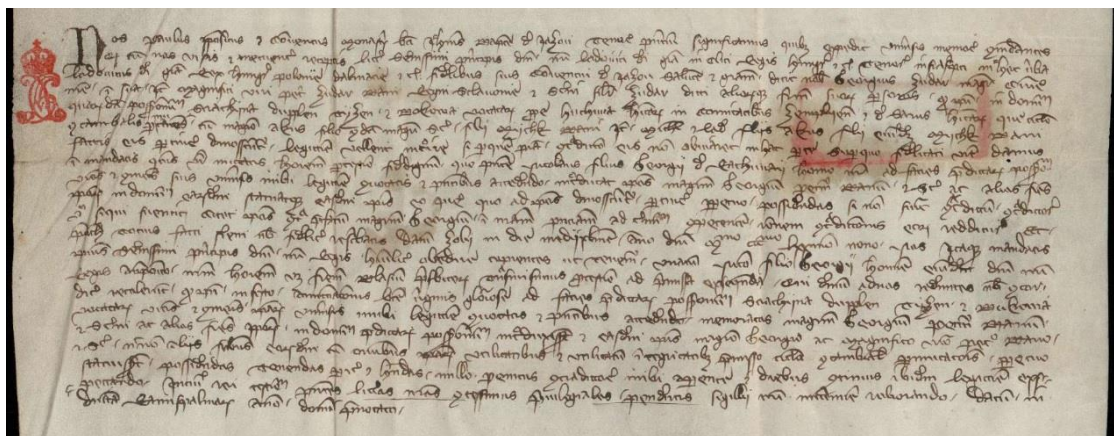
⁴⁰ DL 4483; VARŠÍK, Branislav: *Osídlenie Košickej kotliny III*. Bratislava : VEDA, 1977, str. 316.

⁴¹ BEŇKO, Stropkov, str. 29.

⁴² <https://archives.hungaricana.hu/en/charters/view/6708/?pg=1&bbox=-1793%2C-4089%2C4926%2C-53> (DL 673).

Majitelia obce

Prvá písomná zmienka o obci Chotča (*Huchinia*) pochádza z listiny Jasovského konventu, vydanéj 16. marca 1379. Zmienka spomína Chotču ako dedinu, ktorá sa nachádzala v blízkosti územia, na ktorom sa rozprestierala časť majetkov kráľovského dverníka Petra Cudara.⁴³ V listine sa nespomína meno zemepána, ani príslušnosť k väčšiemu majetkovému celku.

Prvá písomná zmienka o Chotči z roku 1379⁴⁴

V roku 1408 sa už Chotča (*Hathchow*) bezpečne spomína ako súčasť kráľovského panstva Stropkov, pri príležitosti donácie Žigmunda Luxemburského jeho tajnému kancelárovi Imrichovi z Perína za zásluhy v bojoch. Listina uvádza aj krátku históriu predchádzajúcich zemepánov panstva, ktorými boli, aj keď iba v čase trvania zálohu, Ladislav zo šarišského Svätého Jura a neskôr Andrej Balický.⁴⁵ Rod z Perína patril počas stredoveku a novoveku k najvýznamnejším uhorským rodom a jeho členovia zastávali dôležité pozície v riadení krajiny. V roku 1408 sa Chotča ako súčasť panstva stala rodovým majetkom, čo znamenalo, že pokiaľ bude vo vlastníctve rodiny z Perína, stane sa súčasťou delby majetkov iba v rámci pokrvného príbuzenstva.

Smrť Imricha z Perína a majetkové nezhody v šľachtickom rode sa v roku 1430 stali príčinou delby rodového majetku. V roku 1430 si jeho synovia Ján a Štefan podelili majetky so svojimi strýkami Mikulášom a Jánom. Panstvo Stropkov a spolu s ním aj

⁴³ DL 6598.

⁴⁴ <https://archives.hungaricana.hu/en/charters/view/69766/?pg=0&bbox=-492%2C-2939%2C4260%2C-85> (DL 6598)

⁴⁵ DL 9404, 9406; MÁLYUSZ, Elemér: *Zsigmondkori oklevéltár II. (1400–1410): Második rész (1407 – 1410)* (Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 4. Budapest, 1958), str. 131 – 132, č. 6078; BENKO, Stropkov, str. 32.

Chotča (*Hathza*) sa stali vlastníctvom Imrichových synov.⁴⁶ Ján z Perína zastával funkciu kráľovského koniarnika. Chotča bola vlastníctvom Perínkovcov viac ako 150 rokov. Ku zmene zemepána obce došlo až v 16. storočí, keď sa Stropkovské panstvo stalo majetkom rodu Péteovcov.

Erb rodu Perínskych, vyobrazený na náhrobnej doske Jána Perínskeho

Cirkev

Počiatky cirkevnej organizácie na území dnešného východného Slovenska siahajú do obdobia vlády kráľa Štefana I., ktorý na území Uhorského kráľovstva v 11. storočí založil 10 biskupstiev. Oblasť východného Slovenska spravovalo Jágerské biskupstvo, ktoré územnosprávne pokrývalo aj Zemplínsky komitát. Biskupstvu boli podriadené menšie jednotky cirkevnej správy, ktorými boli arcidiakonáty a vicearcidiakonáty (dnešné dekanáty). Keďže cirkevná organizácia v ranofeudálnom Uhorskom kráľovstve kopírovala územnosprávu, cirkevný dozor nad farami vykonával zemplínsky archidiakon, ktorý bol zároveň aj členom Jágerskej kapituly. Obec Chotča patrila do Vranovsko-stropkovského dištriktu (vicearcidiakonátu).⁴⁷ O farnosti v Chotči sa prvýkrát dozvedáme v roku 1492, ako o jednej z farností stropkovského panstva.⁴⁸ Meno prvého známeho farára pochádza z roku 1496 a bol ním Jakub, syn Juraja. Dňa 18. marca daného roku bol v Ríme vysvätený

⁴⁶ CDH X/7, str. 230, č. LXXI.

⁴⁷ *Adalékok Zemplén-vármegyé történetéhez XVIII.* Sátoraljaújhely, 1912, str. 21.

⁴⁸ BEŇKO, Ján: *Osídlenie severného Slovenska v stredoveku*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1985, str. 259.

na subdiakona.⁴⁹ Podľa kánonického práva tak ešte nebol kňazom, ale iba klerikom, čo mu umožňovalo viesť farnosť. Aj napriek chýbajúcemu pramennému dôkazu je vzhľadom na starobylosť Chotče pravdepodobné, že fara bola v obci zriadená skôr ako v 15. storočí. V prospech vysloveného hovorí aj samotné zasvätenie kostola Všetkým svätým, ktoré sa v Uhorsku vyskytuje už v povel'komoravskom období.⁵⁰

⁴⁹ RÁBIK, Vladimír: *Monumenta Vaticana Slovaciae. Tomus 4. Camera apostolica 1 (Libri formatarum 1425 – 1524)*. Trnava : Slovenský historický ústav v Ríme pri Trnavskej univerzite v Trnave, 2014, č. 260, s. 197.

⁵⁰ HUDÁK, Ján: *Patrocíniá na Slovensku*. Bratislava : Umenovedný ústav SAV, 1984, str. 56 – 57.

CHOTČA V OBDOBÍ NOVOVEKU (1526 – 1914)

Mgr. Jana BEČKEIOVÁ

Významným medzníkom, ukončujúcim obdobie stredoveku, je na našom území bitka pri Moháči v roku 1526. Dejiny jednotlivých oblastí sa odohrávali v kontexte s vývojom všeobecnej situácie v krajine. Je preto nutné pre pochopenie priblížiť si celkové pomery, ktoré sa v kráľovstve odohrávali a ovplyvňovali chod našich dejín.

Na začiatku 16. storočia sa krajina nachádzala v kríze. Slabá vláda Jagelovcov spôsobila rozpory v krajine, v ktorej jedna časť podporovala panovníka a druhá stúpcov šľachty, Zápoľských. Okrem vnútorných sporov a prázdnej pokladnice hrozilo celej krajine nebezpečenstvo. Stále zväčšujúca sa Osmanská ríša na čele so Sulejmanom viedla invazívnu politiku. Dávny nepriateľ Uhorska v roku 1521 dobyl srbské pevnosti chrániace juh krajiny a mladý uhorský kráľ Ľudovít II. Jagelovský ako 20-ročný, so svojim neveľkým vojskom, bol nútený sám tiahnuť do boja proti početným Osmanom. Vojská sa stretli v známej bitke pri Moháči dňa 29. augusta 1526. Uhorské vojsko utrpelo katastrofálnu porážku. Okrem mnohých šľachticov, cirkevných hodnostárov a vojakov zahynul pri úteku z bitky aj mladý bezdetný uhorský kráľ, za dodnes nejasných okolností. Trón pre Jána Zápoľského, ktorý do boja so svojím vojskom nezasiahol, bol na dosah ruky. Okrem toho, že vlastnil takmer pätinu Uhorska, mal podporu strednej a nižšej šľachty. V novembri 1526 sa nechal korunovať v Stoličnom Belehrade za kráľa. Ambiciózny Ján Zápoľský však nebol jediným kandidátom na trón. Ferdinand I. Habsburský, švagor nebohého Ľudovíta II., bol za kráľa zvolený 17. decembra 1526 a korunovaný v novembri 1527. Tak Uhorsko získalo dvoch kráľov. Obaja králi sa sústredili na vzájomné spory, ktoré vyústili aj do vojenských stretov, súčasťou ktorých boli aj vojenské posily zo strany ich prívržencov. Ján Zápoľský sa uchýlil k spojenectvu s Osmanmi. Krajina bola drancovaná, množstvo hradov bolo vypálených, šľachta stratila morálku, často menila strany a sústredila sa len na vlastné obohacovanie sa. Po desaťročí bojov bola 24. februára 1538 uzavretá mierová dohoda vo Veľkom Varadíne, pričom Uhorsko bolo rozdelené na dve časti. Vzájomné dohody medzi oboma kráľmi však mier nepriniesli. Po smrti Jána Zápoľského musel Ferdinand I. obhajovať svoje nároky pred stúpcami Jánovho syna, Jána Žigmunda. Osmanský sultán, ktorý sa zaviazal chrániť práva dieťaťa, využil situáciu a dobyl hlavné mesto Budín. Slovenské územie sa tak stalo sídlom krajinských úradov,

správnych orgánov a cirkevných inštitúcií. Bratislava sa stala dočasným hlavným mestom Uhorska až do konca 18. storočia.⁵¹

Na začiatku 17. storočia bolo naše územie stále v mimoriadnej situácii. Podstatná časť bola stále okupovaná Osmanmi, najmä južné časti Slovenska. Okrem toho, Osmani prostredníctvom vazalského Sedmohradska zasahovali do vnútro politickej situácie v Uhorsku a podnecovali šľachtu v nespokojnosti. V tomto období sa začali v Uhorsku šíriť myšlienky reformácie, a to najmä v prostredí miest s nemeckým obyvateľstvom. Rozvrat vnútornej stability krajiny spôsobil oslabenie cirkvi, najvýraznejším spôsobom na východe Uhorska. Zlá vnútorná situácia viedla k sérii protihabsburských povstaní. Hlavné príčiny ozbrojených vystúpení sedmohradských a uhorských stavov proti Habsburgovcom boli rozpory medzi šľachtou, a najmä násilná rekatolizácia. Ako prvé vypuklo povstanie Štefana Bočkaja (1604 – 1606), za výraznej pomoci Osmanov. V roku 1606 bol vo Viedni podpísaný mier, ktorý zaručoval náboženské slobody privilegovanému obyvateľstvu a obnovu funkcie palatína. Bočkaj bol Habsburgovcami uznaný za sedmohradské knieža a pripadli mu tri východouhorské stolice. Následné nerešpektovanie náboženskej slobody, pokračujúca rekatolizácia a vypuknutie 30-ročnej vojny využil Gabriel Betlen a v auguste 1619 podnikol prvé ťaženie do Uhorska. Boje koncentrované najmä v okolí Bratislavy boli ukončené v roku 1622 mierovou zmluvou v Mikulove, potvrdenou vo Viedni v roku 1623. Betlenovo povstanie, ako súčasť európskeho konfliktu 30-ročnej vojny, bolo ukončené v roku 1626 uzavretím mieru v Bratislave. Betlen získal do doživotnej držby sedem východouhorských stolíc a dve sliezske kniežatstvá. Protihabsburská koalícia na čele so Švédmi a Francúzmi sa spoliehala na ukončenie konfliktu zásahom nového sedmohradského kniežaťa Juraja I. Rákociho, ktorý sa vyhlásil za ochrancu nekatolíkov v Uhorsku. Po roku vojenského ťaženia bol napokon uzavretý mier v Linzi v roku 1645, v ktorom boli prijaté zásada slobodného vyznania viery aj pre poddaných, navrátenie majetkov protestantov a amnestia pre povstalcov. Konflikty medzi uhorskými stavmi a viedenským dvorom aktívne využívali Osmani, útokmi najmä na banské mestá. Katolícka cirkev na východnom Slovensku zosilnela vďaka Užhorodskej únii uzavretej v roku 1646, prostredníctvom ktorej 63 pravoslávnych kňazov uznalo prednostné postavenie pápeža ako hlavy katolíckej cirkvi a postupne sa stali súčasťou gréckokatolíckej cirkvi. Tento postup podporovali mnohé zemianske rody v Zemplínskej stolici. Po uzavretí

⁵¹ SEGEŠ, Vladimír a kol.: *Kniha kráľov*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, s. r. o., 2010, ISBN 978-80-10-02026-3, str. 189 – 201; MRVA, Ivan: Slovensko v období raného novoveku (1526 – 1711). In *Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť*. Bratislava : Perfekt, 2015, str. 138 – 153.

nevýhodného mieru medzi cisárom Leopoldom I. Habsburským a Osmanmi sa začala formovať magnátska opozícia s cieľom detronizovať Habsburgovcov. Hlavným organizátorom sprisahania bol palatín František Vešeléní, s ktorým spolupracoval ostrihomský arcibiskup Juraj Lipaj, chorvátsky bán Peter Zrínsky, dokonca krajinský sudca František Nádašdy a František I. Rákoci. Katolíckych aj protestantských spojencov oslabila náhla smrť Juraja Lipaja a Františka Vešeléniho. Zmätok v radoch sprisahancov vyústil do rýchleho postupu cisárskych oddielov a hromadný útek šľachticov zapojených do nepodarenej vzbury. Poprave sa ako jediný vyhol František I. Rákoci, za ktorého intervenovala jeho matka Žofia Bátoriová. Cisársky dvor využil likvidáciu sprisahania na upevnenie svojej moci. Správou krajiny bolo poverené osemčlenné gubernium. Viedenský dvor využil toto sprisahanie ako zámienku na násilnú rekatolizáciu. Cisár Leopold I. nariadil zdaniť aj šľachtu a zaviedla sa spotrebná daň za víno, pivo, pálenku a mäso. Situácia v Uhorsku sa následne niesla v znamení bojov medzi cisárskymi žoldnieri (labanci) a kurucmi. V roku 1678 si kuruci zvolili za vodcu Imricha Tököliho z Kežmarku. Kurucký odboj sa cisárskym labancom podarilo potlačiť až v roku 1685, keď sa po obliehaní vzdali mestá Prešov a Košice. Cisárske vojsko sa však na oslobodenom území správalo bezohľadne a násilnícky, čo v Prešove v roku 1687 vyústilo do odsúdenia a následnej popravy 24 osôb, známej aj ako Prešovské jatky alebo Prešovský krvavý súd.⁵²

Už v roku 1683 opäť vypukla vojna medzi Osmanskou a Habsburskou ríšou, ktorá priniesla zvrat situácie. Osmani na dva mesiace obklúčili Viedeň, až ju napokon oslobodili spojenecké vojská poľského kráľa Jána Sobieskeho a Karola Lotrinského. Víťazné ťaženie pokračovalo až do roku 1697, keď pri Zente utrpela osmanská armáda zdrvivú porážku od najvyššieho generála Eugena Savojského. Mier v Karlovaci v roku 1699 ukončil 16-ročnú oslobodzovaciu vojnu. Krátko po úspechu však doľahla na krajinu ťažoba z predošlých vojen. Nespokojnosť napriek víťazstvu narastala hlavne kvôli daňovej ťažobe a neustálemu obmedzovaniu slobody vierovyznania. Nespokojná šľachta na severovýchode Slovenska sa začala aktivizovať a plánovala využiť oslabenie Habsburgovcov, ktorí boli vo vojne o španielske dedičstvo. Posledné protihabsburské povstanie začalo v roku 1703 na čele s Františkom II. Rákocim. Bitkou pri Trenčíne v roku 1708 a mierom v Satu Mare 1. mája 1711 sa ukončilo vyše storočie bojov.⁵³

Pomery v krajine sa začali postupne stabilizovať, aj napriek tomu, že monarchia sa nachádzala neustále v menších vojnových konfliktoch. Oslobodené oblasti nášho územia

⁵² KOVÁČ, Dušan: *Dejiny Slovenska*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2011, str. 66 – 70.

⁵³ KOVÁČ, Dejiny Slovenska, str. 69 – 70.

sa postupne začali znovu osídľovať, hospodárstvo zaznamenalo rozvoj a mestá poznačené osmanskými výbojmi postupne oživali. Bratislava si naďalej držala svoje popredné postavenie, rovnako ako Trnava, v cirkevnej sfére. V krajine sa rozvíjala vzdelanosť a národné povedomie. Na európsky kontinent sa postupne dostával prúd osvietenstva, ktorý vplýval aj na panovnícky dvor. Prejavilo sa to na vládnutí a reformách Márie Terézie a jej synov.⁵⁴

Po smrti Karola III. v súlade s Pragmatickou sankciou nastúpila v roku 1740 na trón Mária Terézia, ktorej vláda bola poznačená najmä vojnami o Sliezsko. Pomerne známou črtou vlády Márie Terézie bolo taktiež množstvo reforiem, ktoré mali spieť k zlepšeniu pomerov v krajine. Jednej z významných reforiem, Tereziánskemu urbáru, sa budeme venovať v osobitnej kapitole. Po smrti významnej panovníčky nastúpil na trón jej syn Jozef II. s cieľom posilniť monarchiu a priniesť blahobyt občanom, bez rozdielu stavovskej príslušnosti. Hoci reformy tohto panovníka mohli byť myslené v prospech obyvateľstva, narazil na odpor stavov a pred smrťou bol donútený zrušiť všetky reformy. V platnosti ostali ponechané len Tolerančný patent, ktorým zabezpečil slobodu vierovyznania, a zrušenie nevoľníctva. Na trón nastúpil Jozefov brat Leopold II., ktorý počas svojej vlády stihol urobiť ústupky voči šľachte a cirkvi. Jeho náhlou smrťou v roku 1792 nastal koniec osvietenského absolutizmu.⁵⁵

Počas 18. storočia stúpalo národné povedomie národností v krajine. Inak to nebolo ani u Slovákov a my od tohto obdobia môžeme sledovať začiatky nášho spisovného jazyka. Ako dobre vieme, základom pre prvotné pokusy uzákonenia nášho jazyka bolo západoslovenské nárečie. Najznámejším predstaviteľom prvej fázy národného obrodovania bol Anton Bernolák, ktorý však spolupracoval s mnohými ďalšími známymi spolupracovníkmi. Centrom obrodencov sa stala Trnava, v ktorej vzniklo Slovenské učené tovaríšstvo. Druhým prúdom obrodencov boli slovenskí evanjelici, ktorí sa opierali o koncepciu jazykovej a kmeňovej jednoty Čechov a Slovákov a ktorí kodifikovanú slovenčinu Bernoláka neprijali.⁵⁶

Európu v tom období sužovali napoleonské vojny. Úspechy Napoleona Bonaparteho nie je potrebné vo väčšej miere nikomu predstavovať, pretože generál nízkeho vzastu sa svojou politikou a vojenskou silou výrazne zapísal do učebníc dejepisu. Vojny s Francúzskom zasiahli aj monarchiu na čele s Františkom I., ktoré poznačili prvé

⁵⁴ MRVA, Ivan: Doba stability a rozvoja (1711 – 1792). In *Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť*. Bratislava : Perfekt, 2015, str. 200 – 203.

⁵⁵ MRVA, Doba stability a rozvoja (1711 – 1792), str. 212 – 215; KOVÁČ, Dejiny Slovenska, str. 74 – 82.

⁵⁶ MRVA, Doba stability a rozvoja (1711 – 1792), str. 218 – 220.

obdobie jeho vlády. Monarchia viackrát nestačila na Francúzov, pričom sa boje priamo dotkli aj západného Slovenska. Rakúsko strácalo okrem množstva vojakov aj územie a financie. Slovensko malo pri tom značný podiel na financovaní armády. Štátnu pokladnicu zaplňali bane zo spišsko-gemerskej banskej oblasti.⁵⁷

Vyčerpané obyvateľstvo postihla neúroda a hlad. Okrem toho sa panovník cítil byť silným a vládol absolutisticky bez spolupráce so snemom. Mladšia generácia šľachty začala v krajine presadzovať myšlienky jednoty národa a pomadžarčovania nemadžarského obyvateľstva. Vplyvom situácie sa vyvíjalo aj slovenské hnutie, ktorého snahy vyvrcholili v roku 1843 na fare v Hlbokom, kde Štúr, Hurban a Hodža kodifikovali slovenský spisovný jazyk na základe stredoslovenského nárečia.⁵⁸

Vplyv na vývoj situácie u nás malo opäť Francúzsko, odkiaľ sa šírili myšlienky revolúcie. V Habsburskej monarchii vzrastala nespokojnosť voči šľachtickým výsadám a poddanským povinnostiam kancelára Metternicha. Impulzom pre vzburu boli hospodárska kríza, neúroda a hladomor v krajine. Revolúcia vypukla vo Viedni 13. marca 1848. Zmeny vyvolané nepokojom a ústupkami panovníka boli niektorými vrstvami vítané. V týchto časoch predstavitelia slovenského národného hnutia vypracovali štátnoprávny program Žiadosti slovenského národa a predložili ho uhorskému snemu. Ďalší významný krok Slováci učinili, keď sa aktívne, so zbraňami v rukách, zúčastnili revolúcie proti utláčajúcim Maďarom, ktorí žiadali nezávislosť Uhorska a práva len pre maďarský národ. Bitkou pri Világoši v roku 1849 bol maďarský odpor prelomený a boli definitívne porazení. Slovákom bolo vyhovené v určitých požiadavkách, avšak nie v požadovanej miere.⁵⁹

V slovenskom politickom tábore vládlo po revolúcii sklamanie. František Jozef I. sa snažil krajinu centralizovať a vykonať všetky opatrenia a obmedzenia, aby predišiel revolučným myšlienkam. Panovník vyhlásil v Uhorsku výnimočný stav trvajúci takmer päť rokov. Napriek menším ústupkom voči Slovákom v podobe troch slovenských gymnázií a založení Matice Slovenskej v roku 1863, sa zmenila situácia po rakúsko-uhorskom vyrovnaní v roku 1867. Dualizmus priniesol Slovákom roky útlaku, beznádej a pasivitu, ktorá trvala až do konca 19. storočia. Rakúsko-uhorské vyrovnanie prinieslo aj rozlišný vývoj v krajinách. Východ krajiny zasiahli kríza a hlad, čo podnietilo miestne

⁵⁷ MRVA, Ivan: V tieni európskych revolúcií a nastupujúcej maďarizácie (1792 – 1848). In *Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť*. Bratislava : Perfekt, 2015, str. 222 – 230.

⁵⁸ MRVA, V tieni európskych revolúcií a nastupujúcej maďarizácie (1792 – 1848), str. 236 – 252.

⁵⁹ MRVA, V ústrety novému veku (1848 – 1918). In *Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť*. Bratislava : Perfekt, 2015, str. 254 – 271; KOVÁČ, Dejiny Slovenska, str. 110 – 118.

obyvateľstvo k hľadaniu obživy v iných krajinách, prevažne v USA. Vystáhovalectvo nadobudlo masové rozmery. Najviac odchádzali Slováci z východného Slovenska, z oblasti Zemplína, Šariša či Spiša. Väčšinou sa v zámorí zamestnali v baniach, oceliarniach či lesoch. V ďalekých krajinách títo vystáhovaľci zakladali komunity, spolky, noviny a spoločnosti, v ktorých sa združovali. Medzitým boli v Uhorsku represálie voči Slovákom bežné, dokonca boli prijaté Apponniho školské zákony. Situáciu zmenila tragédia v Černovej v roku 1907, ktorá už nebola len udalosťou na domácej pôde, ale nabrala európsku odozvu. Postupne začali vznikať politické strany a mladá generácia vzdelancov sa opäť začala angažovať v politike. Na území USA Slováci nestrácali záujem o krajanov, naopak, združovali sa a podporovali slovenský národ pod Tatrami. Európa však medzitým už stála na prahu vojenského konfliktu svetového rozmeru a opäť bol osud Slovákov v rukách vývoja politických situácií doma, aj v zahraničí.⁶⁰

Chotča ako súčasť Stropkovského panstva v rukách Perínskvcov (1526 – 1569)

Mgr. Jana BEČKEIOVÁ, Mgr. Ľuboslav ŠMAJDA

Obec Chotča bola nepretržite majetkovou súčasťou Stropkovského panstva. V týchto nepokojných časoch mal panstvo Stropkov v rukách šľachtický rod Perínskvcov (od roku 1408).

Vhodný materiál pre získanie poznatkov k dejinám Chotče nám ponúkajú dostupné urbáre či súpisy, ktoré sú relevantnými zdrojmi k získaniu údajov o histórii obcí na Slovensku. V minulosti zhotovované urbáre zväčša obsahovali súpis povinností poddaných a pozemkov, na ktorých hospodárili. Tieto obhospodarované pozemky boli výlučne vo vlastníctve panstva, avšak poddaní boli zaviazaní plniť si za ne povinnosti voči zemepánovi. Práve tieto povinnosti boli stanovené v urbároch, obsahujúce tiež druhy urbárskeho majetku. Sedliacka usadlosť⁶¹ pozostávala z intravilánu (dom, dvor, záhrada) a extravilánu (polia a lúky) a želiarsky majetok pozostával len z intravilánu, prípadne z menšieho extravilánu. Podľa druhu urbárskeho majetku môžeme rozdeliť aj poddaných, ktorí na nich hospodárili: sedliak (hospodáril na celej alebo 1/8 usadlosti), želiar (hospodáril na menej ako 1/8 usadlosti), podželiar (najchudobnejší poddaný, ktorý

⁶⁰ MRVA, V ústrety novému veku (1848 – 1918), str. 275 – 321; KOVÁČ, Dejiny Slovenska, str. 123 – 155.

⁶¹ Veľkosť usadlosti, intravilánu a ornej pôdy bola označovaná v bratislavských mericiach, ktorej veľkosť bola 18 až 21 árov, podľa bonity pôdy – HUŠČAVA, Alexander: *Polnohospodárske miery na Slovensku*. Bratislava : SAV, 1972.

nevlastnil dom a mohol byť najatý na robotu k bohatším sedliakom či zemepánom, u ktorých býval so svojou rodinou). Okrem výmery povinností, pozemkov a práce slúžili urbáre pre panstvá na evidencie platieb a dávok, ktoré im poddaní odvádzali peňažne, v naturáliách alebo prácou. Pri mennom zozname sa udáva vždy hlava hospodárstva, teda najstaršia pracovne aktívna osoba žijúca na usadlosti. Urbáre nemali pevne stanovené pravidlá pri zápisoch (až do urbárskej regulácie Márie Terézie), nemuseli vždy obsahovať úplné informácie a rovnako sa v nich mohli vyskytovať chyby. Napriek tomu sú pre nás podstatným zdrojom výskumu. Ďalšie údaje o Chotči sme získali z portálneho súpisu, daňových súpisov a súpisov obyvateľstva.⁶²

V roku 1546 bol vyhotovený portálny⁶³ súpis pre krajinskú daň. Do Stropkovského panstva patrilo v tom čase 36 obcí. Chotča mala v čele dedičného richtára, tzv. šoltýsa.⁶⁴ Po Stropkove boli najväčšími dedinami Vyšná Sitnica, Staškovce, Veľkrop, Veľká Domaša a Chotča. Posledné dve spomenuté obce mali po päť zdanených a tri nezdanené porty.⁶⁵

Prvý známy urbár Stropkovského panstva pochádza z roku 1554. Medzi obcami je uvedená aj Chotča, ako obec so slovenským obyvateľstvom („*Hotcha Sclavi*“). Šoltýsom bol Matyáš (Matej alebo Matúš), ktorý vlastnil mlyn a hospodáril na celej usadlosti. Okrem neho v Chotči hospodárilo osem poddanských domácností, z toho šesť na celých usadlostiach, jedna domácnosť na polovičnej usadlosti a jedna domácnosť bola želiarska.⁶⁶

Zo septembra 1557 sa nám zachoval rozsiahly urbár, v ktorom sú zapísané obce patriace do Stropkovského panstva. Hneď druhou obcou po Stropkove je uvedená Chotča. Tá je zapísaná ako obec s roľníckym, slovenským obyvateľstvom („*Villa Sclavonicales Chotheza*“). V roku 1557 v Chotči hospodárilo osem poddanských domácností a šoltýs. Z urbáru je nám známe, že šoltýs sa volal Andrej a zemepánom platil ročnú daň tri zlaté. Päť sedliackych domácností hospodárilo na celých usadlostiach a odovzdávali ročnú daň dva zlaté. Dve rodiny hospodárili na polovičných usadlostiach a odovzdávali ročnú daň jeden zlatý a iba jedna domácnosť bola želiarska. Ročnú daň platili každoročne na sviatok svätého Michala (29. september). Okrem ročnej dane odovzdával šoltýs na sviatok

⁶² ACSÁDY, Ignác: *Dejiny poddanstva v Uhorsku*. Bratislava : SAV, 1955, str. 14 – 15; KUŠÍK – MARSINA, Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku I, str. 17 – 20, 25 – 27; SNOPEK, Juraj – TETTINGER, Marek: *Ako si zostaviť rodokmeň*. Bratislava : Ikar, 2017. ISBN 978-80-551-5749-8, str. 65 – 66.

⁶³ Portálny súpis je odvodený od slova „porta“ – brána. Sčítavali sa brány, ktoré viedli z dvorov hospodárskych usadlostí na cestu – SNOPEK – TETTINGER, *Ako si zostaviť rodokmeň*, str. 66; ACSÁDY, *Dejiny poddanstva v Uhorsku*, str. 97.

⁶⁴ BEŇKO, Stropkov, str. 49; ULÍČNÝ, *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*, str. 187.

⁶⁵ BEŇKO, Stropkov, str. 49.

⁶⁶ *Magyar Nemzeti Országos Levéltár Budapest*, Urbaria et Conscriptiones (MNL, U et C), fasc. 45, nr. 36, str. 15.

Narodenia Pána (25. december) 12 gbelov⁶⁷ ovsu, zajaca, jahňa, a patrili mu aj vodný mlyn. Sedliacke domácnosti na celých usadlostiach odovzdávali zemepánovi jeden gbel ovsu v zrne a kopu⁶⁸ v snopoch, pol holby⁶⁹ topeného masla, jedného kohúta, desať vajec, desať hlávok kapusty a pol husi. Sedliacke domácnosti na polovičných usadlostiach odovzdávali polovičné dávky. Všetky tieto sedliacke domácnosti okrem spomenutých dávok odovzdávali spolu ešte zajaca, teľa, jatočnú kravu, jeden gbel konopného semena, jeden gbel hrachu a tri korce prosa. Každá táto domácnosť bola povinná odovzdať desiatok cirkvi z úrody obilia a sena a deviatok odovzdávali zemepánovi. Okrem spomínaných povinností museli obyvatelia povinne vykonať zemepánovi požadované roboty. Na záver boli domácnosti povinné odkúpiť pridelené množstvo vína od zemepána a každá z nich musela zaplatiť jeden denár za nedodané ryby.⁷⁰

Panovník Ferdinand I. Habsburský ešte v roku 1555 prisľúbil 200 poddaných Jánovi Petemu a tento sľub opätovne zopakoval aj v roku 1561.⁷¹ Bezdetný 35-ročný Gabriel Perínsky zomrel dňa 7. júna 1567. Ním vymrela palatínska vetva rodu, ktorá vlastnila Stropkovské panstvo s prestávkami 159 rokov (4. máj 1408 – 7. jún 1567). Po jeho smrti panstvo Stropkov pripadlo do kráľovských rúk. Panovník v roku 1567 nariadil

⁶⁷ Miera na sypaniny – KOHÚTOVÁ, Mária: *Hospodárske dejiny Slovenska v novoveku*. Trnava : Trnavská univerzita v Trnave, 2010, ISBN 978-80-8082-350-4, s. 71.

⁶⁸ Kopa: 50 – 92 snopov nemláteného obilia – HÚŠČAVA, Alexander: *Polnohospodárske miery na Slovensku*. Bratislava : SAV, 1972.

⁶⁹ Objemová miera na tekutiny, približná hodnota 0,884 litra – KOHÚTOVÁ, Hospodárske dejiny Slovenska v novoveku, s. 71.

⁷⁰ MNL, U et C, fasc. 4, nr. 48, str. 154 – 155; ULICHNÝ, Dejiny osídlenia Zemplínskej župy, str. 187.

⁷¹ BEŇKO, Stropkov, str. 51 – 52; ŠOA Prešov, Rod Pethő, inv. č. 90, Capsa 2, Fasc. 1, No 2 (Ďalej Archív Prešov); PELLOVÁ, Daniela: *Inventár Rodu Pető zo Stropkova (1527 – 1839)*. Prešov, 1999 – 2000, s. 15.; UNGVÁRY, Sztropkó és Várának története, str. 151. K významným šľachtickým rodom, ktoré mali majetky na území Uhorska, patrí rod Pete zo Stropkova. Viacerí členovia uvedeného rodu zastávali významné funkcie v krajine, čím sa výrazne zapísali do dejín Uhorského štátu. Rod bol známy predovšetkým svojou oddanosťou korune a prísny katolicizmom. Peteovci sa hrubou čiarou zapísali aj do histórie mesta Stropkov a okolitých dedín. Tento pôvodne chorvátsky šľachtický rod, ktorý si svoj pôvod odvádzal od rodiny Nádašdy, pochádza z južnej časti Váhskej stolice (dnešné územie Maďarska). Tu sa nachádza malé mestečko s názvom Gerša (Gerse), odtiaľ teda pochádza aj ich predikát *de Gersei*, ktorý tento rod používal. Najstarším písomne doloženým predkom je gróf (comes) Csopon, ktorý, ako uvádzajú pramene, žil ešte pred príchodom Tatárov. Prímenie Pete dal rodu Peter (I.), pravnuke spomínaného Csopona, syn Marka, ktorého nazývali aj Pető, Pethő, Pete. Ten žil okolo roku 1340. Synovia vyššie spomínaného Petra (I.) Juraj, Tomáš a Ján (I.) sa už v dobových písomných prameňoch uvádzali ako Pethő. I keď je potrebné poznamenať, že v listinách nájdeme aj tvary ako Petheő či Pethe. Najvýznamnejším z troch synov Petra (I.) bol Ján (I.). Jánovi synovia Ladislav (I.) a Peter (II.) sa stali zakladateľmi dvoch vetiev Peteovského rodu. Ladislav (I.) chorvátskej vetvy a brat Peter (II.) maďarskej vetvy rodu. A práve maďarská vetva sa stala súčasťou dejín Stropkova. Hrad Stropkov sa stal ich hlavným sídlom. Peteovci, ako významní šľachtici Uhorska, disponovali aj právom meča (*ius gladii*), ktoré neskôr uplatnili aj v Stropkove – ROVNÁKOVÁ, Stanislava, Mgr.: História rodu Pete zo Stropkova. In *Stropkovské Spektrum*, roč. MMX, č. 28/29 z 12. 07. 2010.

spísať všetky majetky panstva. Kráľovskí komisári tak učinili 20. septembra toho roku, avšak medzi spomínanými obcami sa Chotča neuvádza.⁷²

Sľub Ferdinanda I. splnil až jeho syn Maximilián II., ktorý listinou z 21. septembra 1568, vydanou vo Viedni, daroval panstvo Stropkov, ktoré bolo pričlenené k Blatnému Potoku a spravované bolo Spišskou komorou, za 20 000 rýnskych zlatých Jánovi Petemu, kráľovskému komorníkovi, radcovi a šopronskému županovi. Proti Maximiliánovej donácii protestovala Helena Országhová, vdova po Gabrielovi Perínskom. Kráľ Maximilián II. vydal v Bratislave 1. septembra 1569 novú donáciu na Stropkovské panstvo, ale už za 35 200 rýnskych zlatých. Išlo o 43 obcí panstva, v ktorých bolo dokopy 232 poddaných. Obec Chotča je v listine zapísaná pod názvom *Hotchia*.⁷³

Chotča ako súčasť Stropkovského panstva v rukách Peteovcov z Gerše (1569 – 1767)

Mgr. Jana BEČKEIOVÁ, Mgr. Ľuboslav ŠMAJDA

Dejiny Chotče sú zaznamenané v urbári hradného panstva Stropkov z mája roku 1569 pod názvom „*Hoccha Sclavi*“ vo vlastníctve Jána Peteho. Medzi hospodárov celých usadlostí patrili šoltýs Andrej („*Scultetus Andreas*“), Matej Kolár („*Mathias Kolar*“), Martin Nemec („*Martinus Nemecz*“), Gašpar Nemec („*Gaspar Nemecz*“) a Ambróz Zmráz („*Ambrosius Zmraz*“). Na polovičnej usadlosti hospodárili: Juraj Raca („*Georgius Raccza*“), Andrej Šoltýs („*Andreas Soltyz*“) a Michal Poliak („*Michael Polyak*“). Želiari s domami boli traja: Stanislav Medve („*Stanislaus Medwe*“), Matúš Poliak („*Mathias Polyak*“) a Lukáš Čarný („*Lucas Charny*“). Ako želiar bez domu je uvedený Benedikt Poliak („*Benedictus Polyak*“). Výška cenzu a ďalších dávok boli stanovené rovnako ako v usadlosti Malá Domaša („*Kysdomasa*“), kde bol šoltýs povinný platiť ročne tri florény, každý poddaný z celej usadlosti dva florény a z polovičnej usadlosti jeden florén. Po sviatku sv. Michala platili zo štvrtinovej usadlosti 32 denárov, želiari 12 denárov a menej podľa možností. Šoltýs vlastníci mlyn platil 12 gbelov ovsu a šoltýsi, ktorí mlyn nevlastnili, platili šesť gbelov. Sedliaci z celej usadlosti platili jeden gbel ovsu a sedliaci z polovičnej usadlosti pol gbelu. Naturálne renty sa odvádzali na Vianoce. Šoltýs odvádzal

⁷² BEŇKO, Stropkov, str. 52; MNL, U et C, fasc. 113, nr. 1; Archív Prešov, inv. č. 73, caps 2, fasc. 3, No 1; *Adalékok*, str. 39; UNGVÁRY, *Sztropkó*, str. 14.

⁷³ BEŇKO, Stropkov, str. 52; *Archív Prešov*, inv. č. 88, caps 2, fasc. 1, No 7; PELLOVÁ, Inventár Rodu Petö zo Stropkova (1527 – 1839), s. 15 – Ide o neoverený latinský odpis bez pečate; *Adalékok* 39 – 40; UNGVÁRY, *Sztropkó és Váranak története*, str. 14, 16.

tiež jedného zajaca. Roľník hospodáriaci na celej usadlosti mal povinnosť odvieť jeden a pol holby topeného masla, dve sliepky a roľník polovičnej usadlosti iba polovicu holby masla a jednu sliepku. Ďalšie dávky platili na Veľkú noc v podobe husí, vajec či jahňat'a. Miestni poddaní spoločne odvádzali jednu kravu, vhodnú na zabíjačku v období Turíc.⁷⁴ Chotča spolu s Breznicou, Malou a Veľkou Domašou, Mikovou bola ocenená na hodnotu 3000 uhorských zlatých.⁷⁵

V roku 1598 sa vykonal prvý súpis domov v Uhorskom kráľovstve. Zodpovedný za súpis v Zemplínskej župe bol miestny podžupan Žigmund Kertvéleši. Stropkov mal vtedy 82 domov. Čo sa týka obcí v panstve, tak Chotča spolu s Korunkovou, Kolbovcami a Mikovou mala 23 domov. Pre porovnanie mali po 27 domov Breznica a Havaj, po 15 domov Breznička a Brusnica, Bukovce mali 6 domov. Podľa daňového súpisu Uhorskej kráľovskej komory bolo na Stropkovskom panstve 615 poddaných. Po smrti Jána Peteho panstvo zdedili jeho synovia František, Gašpar a Štefan. Títo traja si v roku 1592 rozdelili obce panstva a Stropkov ostal v ich spoločnej držbe. Františkovi patrilo v Chotči 11 poddaných, na celom panstve dokopy 215 poddaných. Gašpar mal v Chotči 6 poddaných, na celom panstve dokopy 162. Štefan Pete mal v Chotči 6 poddaných, na celom panstve 238.⁷⁶

Z roku 1639 sa nám zachoval opäť urbár panstva Stropkov, v ktorom je pripojený súpis majetkov daných do zálohy Jánovi Rákocimu v roku 1649. V závere urbáru sa nachádza popis dávok odvádzaných poddanými na Vianoce, na sviatok Zjavenia Pána, Veľkú noc, Nanebovstúpenie Pána a na sviatok sv. Michala a Ondreja.⁷⁷ V porovnaní s prvým zachovaným urbárom je hospodáriacich sedliakov zapísaných o dvoch menej a želiarov naopak, o jedného viac ako v roku 1569.

Z 12. septembra 1642 sa nám zachovalo torzo silne poškodenej listiny, v ktorej stropkovský zemepán Štefan Pete z Gerše protestoval proti svojmu šoltýsovi Lukášovi z Chotče pred konventom svätého Kríža v Lelese.⁷⁸

Rok 1663 nebol pre Chotču veľmi priaznivý, pretože v obci vypukla morová epidémia.⁷⁹ V roku 1683 sa v Stropkovskom panstve vykonal súpis sedliakov

⁷⁴ KUŠÍK – MARSINA, Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku I, str. 238 – 240.

⁷⁵ BEŇKO, Stropkov, str. 54.

⁷⁶ BEŇKO, Stropkov, str. 58 – 59, Adalékok, str. 43 – 44; UNGVÁRY, Sztropkó és Váranak története, str. 19 – 20.

⁷⁷ Archív Prešov, inv. č. 192, 1639, 22. september, No 383, caps 2, fasc. 3, No 9, strana 2; PELLOVÁ, Inventár Rodu Petö zo Stropkova (1527 – 1839), str. 27.

⁷⁸ Archív Prešov, iv. č. 202, 1642, 12. september, No 395; PELLOVÁ, Inventár Rodu Petö zo Stropkova (1527 – 1839), str. 28.

hospodáriacich v obciach, ktoré prináležali Anne Pacotovej, manželke Žigmunda Peteho. Menný zoznam v Chotči obsahuje až 33 mien sedliakov a piatich želiarov. Súpis taktiež zaznamenáva dobytok, s ktorým poddaní hospodárili. Dobytok bol v tom období najcennejšou časťou majetku roľníka, ktorý mu pomáhal pri obrábaní zeme, ku ktorej mal len užívacie právo.⁸⁰

Už od dávnych čias bolo zvykom udržiavať zásoby obilnín v tzv. obilnej jame. Takéto jamy mohli byť umiestnené kdekoľvek v blízkosti usadlostí, a taktiež nebolo ničím výnimočné umiestnenie takýchto jám v centre obce, pričom skladované obilie bolo spoločné. Z marca roku 1686 sa zachoval súpis pšenice, ktorá bolo prerozdelená z obilnej jamy v Malej Domaši obciam Stropkovského panstva, medzi inými aj Chotči.⁸¹

V Štátnom archíve v Prešove sa nachádza bližšie nedatovaný a pomerne stručný súpis (bez pečate) sedliackych usadlostí, v ktorých sa nachádza aj Chotča, pravdepodobne zo 17. storočia.⁸²

Prítomnosť Osmanov znamenala pre kráľovstvo aj zmenu štruktúry spoločnosti a sídliskové a demografické zmeny. Vojská na obsadenom území krajinu plienili, rabovali, zaberali majetok a potraviny, aj prostému ľudu. Uhorská šľachta sa sťahovala, poddaní napriek zákazu utekali a južné oblasti boli takmer vyľudnené. Počet obyvateľstva sa výrazne znížil, rovnako ako aj stav dobytku, a ľudia trápili epidémie. Na územie tiež prichádzali Chorváti, ktorí sa usadili na západnom Slovensku. Ďalšou skupinou boli habáni, ktorí sa sťahovali na Záhorie a do oblasti Malých Karpát.⁸³

Reorganizáciu pomerov v krajine mal vyriešiť zvolaný snem, na ktorom bola okrem reforiem vymenovaná aj komisia na zaznamenanie potrebných informácií pre daňový systém. V roku 1715 prijal uhorský snem zákon o zavedení stáleho vojska a vyberanie vojenskej dane. Snem plánoval vykonať súpis na celom území Uhorska a po vyhodnotení údajov sa mal vymerať daňový základ. V súpise boli zaznamenané aj mená daňovníkov (hlava jedného hospodárstva) a ich majetkové pomery. Po skončení sčítania jednotlivých stolíc bolo urobené súhrnné vyhlásenie. Trvanie sčítania obyvateľstva záviselo od

⁷⁹ BOROVSZKY, Samu: *Magyarország vármegyéi és városai, Zemplén Vármegye*. Budapešť : Apollo irodalmi társaság, 1905, str. 52.

⁸⁰ Archív Prešov, Inv. č. 440. 1683, 16. júl Stropkov, No 701, caps 2, fasc. 3, No 1, strana 22; PELLOVÁ, Inventár Rodu Pető zo Stropkova (1527 – 1839), str. 52.

⁸¹ Archív Prešov, Inv. č. 448. 1686, 25. marec, No 712, caps 2, fasc. 3, No 1; PELLOVÁ, Inventár Rodu Pető zo Stropkova (1527 – 1839), str. 53.

⁸² Archív Prešov, Inv. č. 568. nedat. No 880, caps 2, fasc. 3, No 1, strana 3; PELLOVÁ, Inventár Rodu Pető zo Stropkova (1527 – 1839), str. 66.

⁸³ MRVA, Ivan: Slovensko v období raného novoveku (1526 – 1711). In *Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť*. Bratislava : Perfekt, 2015, str. 154 – 179.

miestnych podmienok, ale netrvalo dlhšie ako osem týždňov. Výsledok súpisu z roku 1715 priniesol nízky počet daňovníkov, preto bol vykonaný ešte jeden v roku 1720, ktorého výsledky neboli vôbec priaznivejšie. Hoci na základe súpisov nemôžeme zistiť presný počet obyvateľov Chotče, uvedené mená hláv jednotlivých hospodárstiev pre nás znamenajú cenné informácie.⁸⁴

V súpise z roku 1715 je zaznamenaná aj Chotča s celkovo siedmymi domácnosťami a s rozdelením poddaných na sedliakov a želiarov. Keďže bola daň viazaná na platcu dane a nie na pozemok, zapísané sú tieto mená hláv rodín: richtár Matej Senko („Mathias Senko“), Juraj Matesin („Georgius Matyesin“), Juraj Ševčík („Georgius Seucsik“), Juraj Polačko („Georgius Polacsko“) a Ján Ševčík („Joannes Seucsik“). Ďalej ako želiari sú uvedení Juraj Polcik („Georgius Polcik“), ktorý vlastnil dom, a Peter Bodnár („Petrus Bodnir“), pravdepodobne bez domu. Sedliaci obhospodarovali dokopy 27 ½ košických gbelov rolí, čo sa v prepočte na bratislavské merice rovnalo dvojnásobku, čiže ako súpis udáva, 55 bratislavských meríc. Lúky boli uvedené v počtoch vozov sena⁸⁵, ktorých bolo 17. V obci sa tiež nachádzal mlyn, dostačujúce lúky, a výhodná bola aj blízkosť mestečka Stropkov.⁸⁶

Spomínaná revízia daňového súpisu z roku 1720 nám udáva deväť domácností v Chotči. Za obdobie piatich rokov sú uvádzané rodiny sedliakov menovite: Janko Časar („Ianko Csaszar“), Michal Pecúch („Mihaly Peczuch“), Bartko Ivanko, Bodnár Peter („Bodnar Petro“), Juraj Polačko („Polyacskov Gyura“), Tkáč Janko („Tkach Ianko“), Goľak Juraj („Golyak Gyura“), Matesin Juraj („Matesin Gyuro“) a Belas Ivan („Belasz Ivan“). Rozloha obhospodarovanej pôdy sa zvýšila na 108 gbelov pôdy a zvýšila sa aj výmera lúk pre 27 koscov.⁸⁷

Slúžny Jozef Borovlini a prisazný Andrej Hlavaj zo Zemplínskej stolice vypočúvali 5. augusta 1760 svedkov ozbrojeného napadnutia úradníkov Žigmunda Peteho obyvateľom z Chotče, Jurajom Šimkom, na verejnej ceste. Slúžny a prisazný vypočuli 5 svedkov: Hrica (Gregora) Kaliňáka z Chotče, Vasiľa Halušku z Vojtoviec, panského sluhu (hajdúcha)

⁸⁴ SNOPEK – TETTINGER, Ako si zostaviť rodokmeň, str. 68 – 69; ACSÁDY, Dejiny poddanstva v Uhorsku, str. 255 – 256.

⁸⁵ Jeden voz sa rovnal v prepočte asi 650 kg sena – KOHÚTOVÁ, Hospodárske dejiny Slovenska v novoveku, s. 73.

⁸⁶ http://kep.adatbazisokonline.hu/apex/f?p=100:17:0:::17:P17_IMGP_FILE_NAME,P17_FILE_NAMES:N78_12_033.jpg,N78_12_033.jpg:N78_12_341.jpg#.

⁸⁷ http://kep.adatbazisokonline.hu/apex/f?p=100:17:0:::17:P17_IMGP_FILE_NAME,P17_FILE_NAMES:N79_12_0269.JPG,N79_12_0269.JPG;#.

Gregora Leška, Simka Bodnára z Chotče a Pavla Csusiniho z Chotče.⁸⁸ Dňa 10. augusta 1760 Juraj Šimko ubezpečoval zemepána Žigmunda Peteho svojím listom, pred prísazným Zemplínskej stolice Andrejom Hlavajom, o jeho vernosti. Aj na základe predošlých udalostí sa zaviazal byť večným a poslušným poddaným a plniť si všetky svoje povinnosti. V ten istý deň sa 15 obyvateľov Duplína, spolu s richtárom Jánom Horgošom, a 11 obyvateľov Chotče pred spomínaným prísazným zaručili za vernosť Juraja Šimka.⁸⁹

V roku 1749 spísal bezdetný Žigmund Pete na stropkovskom hrade testament, ktorým finančne zabezpečil svoju manželku Helenu Skavinskú.⁹⁰ V roku 1763 uzavrel Žigmund s manželom jeho sestry Márie, Gabrielom Keglevičom, dohodu o dedení panstva. Príbuzní proti takejto dohode protestovali a domáhali sa platnosti testamentu Žigmundovho starého otca Žigmunda z roku 1675, ktorý hovoril o dedení v oboch líniiach rodu. Žigmund Pete zomrel 19. novembra 1764 na stropkovskom hrade vo veku 86 rokov. Pochovaný bol v krypte pod farským kostolom s veľkou slávou. Smrťou Žigmunda vymreli Peteovci v Stropkove po meči, pretože nezanechal žiadneho mužského potomka. Po jeho smrti vypukla „bitka“ o dedičstvo. Príjmy z mesta a panstva si prerozdělili v júli 1765 najprv na tri, neskôr na šesť častí.⁹¹

Zo dňa 22. januára 1765 sa zachoval ďalší súpis majetkov zemepána Gabriela Kegleviča v Zemplínskej stolici. Pomerne rozsiahly urbár nám ponúka ďalšie informácie o dejinách obce Chotča. Okrem menného zoznamu 29 sedliakov a ôsmich želiarov hospodáriacich na majetkoch zemepána, urbár obsahuje súpis dobytku, koní, oviec či ošípaných. Rovnako je zaznamenaný počet celých, štvrtinových, osminových a opustených usadlostí. Súpis dopĺňajú poznámky zapisovateľov pri niektorých menách sedliakov. Dozvedáme sa napríklad, že otec sedliaka Jakuba Belasa („Belas Iakub“), Ondrej, mal troch synov. Jakub bol pravdepodobne najstarší, a preto je uvádzaný v súpise ako hlava rodiny. Mal tiež troch synov a hospodáril na 1/8 usadlosti. Prácu mu uľahčovali dva voly, dva kone, úžitok mal z jednej kravy, dvoch ošípaných a šiestich oviec.⁹² Zaujímavé informácie sú uvedené aj pri sedliakovi Martinovi Seorsihovi (?) („Seorsiha Martin“), ktorého starší syn len pred nedávnom (pravdepodobne pred uskutočnením súpisu) odišiel nevedno kam a v rodine o ňom nemali žiadne správy. Martin hospodáril na 1/8 usadlosti.

⁸⁸ Archív Prešov, inv. č. 796, 1760, 5. august, Stropkov No 1290, caps 3, fasc. 1, No 7; PELLOVÁ, Inventár Rodu Petö zo Stropkova (1527 – 1839), str. 91.

⁸⁹ Archív Prešov, inv. č. 797, 797/a. 1760, 10. augusta. No 1291, caps 4, fasc. 2, No 8; PELLOVÁ, Inventár Rodu Petö zo Stropkova (1527 – 1839), str. 91 – 92.

⁹⁰ So svojou prvou ženou Helenou Čákiovou mal jedného syna a dcéru, ktorí ale v mladom veku zomreli.

⁹¹ BEŇKO, Stropkov, str. 77 – 78.

⁹² Archív Prešov, inv. č. 858, 1765, 22. január Stropkov No 1377, fasc. L, No 1, str. 26; PELLOVÁ, Inventár Rodu Petö zo Stropkova (1527 – 1839), str. 98.

Úžitok mala rodina len z jednej kravy, dvoch ošípaných a štyroch oviec. Pri práci však nemali pomoc ťažného dobytku.⁹³

Z predmetného súpisu vyplývajú aj remeselné zručnosti obyvateľov Chotče. Ako kováč pracoval na panstve Michal Koval' („Kovaly Mihály“), ktorý mal troch synov. Na jeho usadlosti sa nachádzali voly, ovce, jalovice aj ošípané. Výrobe drevených nádob – debnárstvu sa venoval Samuel Bodnár a nebol jediný, Pavol Bodnár totiž pracoval ako debnár na hradnom panstve. Ako teda môžeme vidieť, toto remeslo u oboch Bodnárovcov bolo prostriedkom ich obživy, a keďže obaja mali synov, môžeme predpokladať zachovanie tejto zručnosti v rodine. Ako jediný mlynár v celej obci pracoval Fedor Ďabolo (Ďiabol?).⁹⁴

Priamo na Stropkovskom panstve pracovalo viacero obyvateľov Chotče. Pohoničom zemepánov hradu Stropkov bol Seman Poliak a Stusko Pecuch vykonával prácu kuriča. Maštale a povozy na panstve mal na starosti Dzurenka Michal („Dzurenka Mihaly“), ktorý bol panským koniarom, hoci podľa urbáru sa na jeho hospodárstve nenachádzal žiadny kôň. Meno ďalšieho Chotčana nám prezrádza aj jeho povolanie. Juraj Pekár bol na panstve pekárom, rovnako ako syn Martina Topalčaka. V poznámkach je tiež uvedené, že Petruška Ján, ktorý mal hospodáriť v Chotči, býval v mestečku Stropkov, kde mal tiež svoj majetok. S nadväznosťou mena na povolanie sa stretávame aj pri kostolníkovi v Chotči, ktorým bol Kostolník Ján („Koszcseľnik Ianko“). Podľa zapísaných poznámok sa ďalej dozvedáme, že panskú krčmu prevádzkoval obyvateľ židovského vierovyznania. V tejto krčme spravovanej Židom však bola aj dobrá pálenica. Cirkev v obci vlastnila taktiež majetky a zeme, ktoré boli vhodné na obrábanie. Pozemky užívali miestni obyvatelia, rovnako aj lúky, ktoré kosili. Zároveň však každoročne odvádzali desatinu stropkovskému konventu. Lesy v obci boli zničené, jeden mlyn v obci bol zrútený, kde pracoval vyššie uvedený mlynár, avšak v obci boli nedávno postavené nové domy.⁹⁵

V pokračovaní k súpisu majetkov panstva Stropkov z roku 1767 sa dozvedáme, že v obci sa nachádzali prevažne z bukového dreva, ktoré boli vhodné na výstavbu domov, a vypestovaná úroda bola vhodná na kŕmenie zvierat. V obci sa nachádzal starší kamenný mlyn s jednou izbou a komorou, ktorý bol situovaný pri Bukovskom potoku. Mlynár platil

⁹³ Archív Prešov, inv. č. 858, 1765, 22. január Stropkov, No 1377, fasc. L, No 1, str. 26.

⁹⁴ Archív Prešov, inv. č. 858, 1765, 22. január Stropkov, No 1377, fasc. L, No 1, str. 26.

⁹⁵ Archív Prešov, inv. č. 858, 1765, 22. január Stropkov, No 1377, fasc. L, No 1, str. 26.

nájom 30 rýnskych zlatých, a okrem toho, musel tiež pracovať. Sediaci odvádzali 40 rýnskych zlatých, 40 slielok, päť husí a 400 oviec.⁹⁶

Zástupcovia dedičov Peteovcov po mnohých rokovaníach a nezhodách podpísali 20. a 29. mája 1767 na stropkovskom hrade deľbu panstva a hradu podľa testamentu Žigmunda Peteho z roku 1675. Mestečko, panstvo a hrad sa rozdelilo medzi 6 línií dedičov. V dejinách Chotče je dôležitá tretia časť v línii Márie, dcéry Františka Peteho a sestry Žigmunda († 1764) - v dvoch štvrtinách Keglevičovci, deti z jej prvého manželstva s Adamom Keglevičom, Jozef a Gabriel, v dvoch štvrtinách Jozef a Anna Mária Castelliovci, deti z jej druhého manželstva s Alexandrom Castellim.⁹⁷ Tak sa Chotča dostala do rúk grófa Kegleviča, ktorý bol synom Márie, dcéry Františka Peteho, a Adama Kegleviča.

Spomínanej línii pripadli po dohode z 29. mája 1767 tieto obce: Chotča, Bukovce, Makovce, Malá Poľana, Soľník, Bystrá, Miková, Havaj, Potôčky, Jakušovce a Driečna. Podľa tohto delenia bolo v Chotči 29 cudzincov a 8 sedliakov, v obci bolo 232 bratislavských (prešporských) meríc ornej pôdy 1. triedy, lúky činili 55 vozov sena ročne, majer obec nemala, stál v nej panský mlyn a krčma, lesy boli plné bukového dreva a dreva na oheň, ročný výnos obce (dôchodok) činil 77 zlatých.⁹⁸

Urbárska regulácia v Chotči

Mgr. Jana BEČKEIOVÁ

Obdobie 15. a 16. storočia v uhorskom poľnohospodárstve poznačili feudálne nepokoje a osmanská expanzia, ktorá spôsobila rozvrat v hospodárstve krajiny a zanechala mnohé miesta spustošené. Postavenie poddaných bolo závislé od jednotlivých stolíc, teda od šľachty, a ich povinnosti sa zvyšovali. Krajina bola v 18. storočí poznamenaná zahraničnou politikou Habsburgovcov, Satumársky mier uzavretý v roku 1711 potvrdzoval feudálnu uhorskú ústavu, nezdaniteľnosť šľachty, a nijako neriešil hospodársko-spoločenskú krízu v Uhorsku.⁹⁹ Zemepáni sa spočiatku snažili pričleniť k svojej pôde opustenú pôdu alebo jednoducho násilným spôsobom zabrali poddanskú pôdu. Okrem

⁹⁶ Archív Prešov, inv. č. 885, 1767, 15. apríl Veľké Raškovce, No 1406, fasc. L, No 6; PELLOVÁ, Inventár Rodu Petö zo Stropkova (1527 – 1839), str. 100 – 101.

⁹⁷ BEŇKO, Stropkov, str. 79 – 80; UNGVÁRY, Sztropkó és Várának története, 23.

⁹⁸ Archív Prešov, inv. č. 908, 1767, 29. mája Stropkov No 1434, fasc. L, No 9; Koncept – Archív Prešov, inv. č. 935, 1767, No 1481; PELLOVÁ, Inventár Rodu Petö zo Stropkova (1527 – 1839), str. 106; UNGVÁRY, Sztropkó és Várának története, medzi stranami 40 – 41.

⁹⁹ SLAVKOVSKÝ, Peter: *Rolník a jeho práca*. Bratislava : VEDA, 1988, str. 38 – 41.

odvádzania práce zemepánovi, nevoľníci boli povinní platiť zemepánovi deviatok a cirkvi desiatok, mali tiež povinnosť voči štátu, platiť kontribúciu a stoličnú daň. Po ukončení sedemročnej vojny Mária Terézia riešila finančnú krízu zvyšovaním daní, čím sa situácia medzi šľachtou a panovníckou vyostrovala.¹⁰⁰

Dňa 23. januára 1767 vydala panovníčka *Urbár*, nazývaný aj „milostivý“, ktorým upravovala vzťahy poddaných a zemepánov v celom Uhorsku.¹⁰¹ Urbárska regulácia uhorskej panovníčky Márie Terézie bola jednou z jej mnohých reforiem. Bol to zložitý proces, ktorý nám dotvára obraz života poddanského ľudu, a cieľom tejto regulácie bolo vymedzenie práv a povinností poddaných voči svojmu zemepánovi. Táto reforma sa udiala v rámci celej krajiny a bola zavedená predovšetkým vďaka zlej hospodárskej situácii v Uhorsku. Povinnosti poddaných prevyšovali ich schopnosť platiť dane, preto bolo cieľom ustanoviť ich povinnosti voči zemepánom a cirkvi tak, aby to bolo primerané ich schopnostiam v pomere k rozsahu usadlosti, na ktorej hospodárili.

Urbár delil pôdu poddaných na intravilán (domový grunt) a extravilán (chotárový grunt – polia a lúky). Podľa kvality pôdy sa delil extravilán do štyroch skupín a podľa jeho veľkosti urbár stanovoval povinnosti poddaných. Hospodáriaci sedliak bol na celej usadlosti povinný odpracovať 52 dní so záprahom alebo 104 dní pešo. Okrem týchto povinností musel odvádzať aj naturálne dávky. Aj keď tento urbár mal určité pozitíva v ochrane poddaných a ich majetku, nespĺnil očakávania nevoľníkov. Viac slobody pre poddaných zaistil syn Márie Terézie, Jozef II., ktorý v roku 1785 zrušil nevoľníctvo v Uhorsku. Po jeho smrti snem toto zrušenie ponechal v platnosti, avšak s istými úpravami.¹⁰²

Predurbársky stav v obci Chotča

V záverečných častiach urbárov sa nachádza deväť otázok a odpovedí, ktoré slúžili na zmapovanie pomerov v danej usadlosti. Tento prieskum slúžil na zaznačenie kvality pôdy, zistenie vzťahu zemepána a poddaných, počet sedliackych a želiarskych usadlostí a počet polí a lúk v nich. Tieto odpovede zodpovedali predstavitelia obce, zemepán alebo jeho zástupcovia. Otázky kládli stoliční úradníci, ktorí boli touto úlohou poverení.

Predurbársky súpis v obci Chotča, ktorá bola vo vlastníctve zemepána grófa Kegleviča, bol zaznamenaný dňa 26. mája 1772 stoličným úradníkom Andrejom Berkelim („Andreas Berkelyi“) a pomocníkom Mikulášom Maťašovským („Nicolaus

¹⁰⁰ SLAVKOVSKÝ, Roľník a jeho práca, str. 42 – 43.

¹⁰¹ SLAVKOVSKÝ, Roľník a jeho práca, str. 43 (Autor uvádza dátum 13. január 1767).

¹⁰² SLAVKOVSKÝ, Roľník a jeho práca, str. 43 – 44.

Mattyassovsky“). Obec v rámci odpovedí zastupovali Michal Dzurov („Michael Dzurow“), Ján Šmida („Joanes Smida“), Juraj Polačko („Georgius Polačko“) a Pavol Čupina („Paulus Csupina“). Svoje tvrdenia potvrdili krížikom pri svojom mene.

V prvej z odpovedí sa dozvedáme, že obyvatelia Chotče nemali žiadny súčasný urbár, z čoho vyplýva, že nemali žiadny súpis poddanských povinností voči zemepánom.

Ďalšia otázka sa týkala povinností voči zemepánovi. V prípade, že obec nemala urbár, museli zástupcovia obce objasniť, aké mali kontrakty, aké roboty vykonávali, a podľa akých obyčajov alebo zvykov. Keďže v Chotči nedisponovali žiadnym kontraktom, odpovedali, že vykonávali svoje povinnosti podľa zaužívaných zvykov.

Tretia otázka nadväzovala na predošlú. V prípade absencie urbáru a kontraktov bolo potrebné zaznamenať, akým spôsobom si poddaní plnili svoje povinnosti. Obyvatelia Chotče uviedli, že už viac ako sedem rokov zbierali úrodu v prvom rade pre svojho pána počas jedného týždňa a potom zbierali úrodu pre seba.

Vo štvrtom bode uviedli, ako svoje imanie, úžitok z troch polí, ktoré keď sa pohnoja, sú úrodnejšie. Ako výhodu vnímali blízkosť mesta Stropkov, v ktorom mali tiež soľný sklad. Pastviny pre dobytok mali dostatočné, rovnako ako aj blízkosť vodného toku pre jeho napájanie a vymočenie konope a ľanu. Dreva na oheň pre svoju potrebu mali dostatok. Záhrady a kapustnice mali užitočné a v obci sa nachádzal mlyn. Ako nevýhodu uviedli len jednu lúku, ktorá sa nemohla kosiť dvakrát, a tiež nemali dostatok dreva na predaj.

Zástupcovia Chotče mali ďalej uviesť v bratislavských mericiach rozlohu rolí a lúk celej usadlosti, a či kosili trávu. Chotčania užívali role vo výmere 9 alebo 10 košických gbelov, čo znamenalo 20 bratislavských meríc, a trávu kosili na lúkach, z ktorých vykosili dva vozy sena.

V šiestej otázke sa ich pýtali, koľko dní a s koľkými kusmi dobytku vykonávali roboty, a či sa im do toho rátala aj cesta. Ako bolo uvedené vyššie, jeden týždeň vykonávali prácu pre pána a druhý týždeň pre seba.

Otázka ohľadom deviatku, naturálnych dávok alebo peňazí bola taktiež zodpovedaná. Deviatok odovzdávali v slame, neskôr, podľa vôle zemepána, aj v peniazoch. Inšie povinnosti sa odmeňovali 20 rýnskymi zlatými.

Podľa predposlednej otázky sa v obci nenachádzali opustené usadlosti a ani jeden opustený dom.

Na poslednú, deviatu otázku, či sú veční poddaní, alebo majú slobodu sťahovania, odpovedali, že sú večnými poddanými.¹⁰³

Prijatie Tereziánskeho urbára v obci Chotča

Po skončení a zosumarizovaní výsledkov práce konskriptorov v rámci predurbárskeho prieskumu sa uskutočnila vlastná klasifikácia obcí. Bola vytvorená osobitná stoličná komisia pre klasifikáciu obcí, ktorá vypracovala návrh na zatriedenie obcí Zemplínskej stolice do jednotlivých bonitných tried. Druhou úlohou klasifikačnej komisie bolo navrhnúť rozsah sedliackej usadlosti pre jednotlivé triedy obcí a pôdy, čo tvorilo základ celej urbárskej regulácie. Samotná klasifikácia zahŕňala posúdenie kvality pôdy a kvality obce. Pri kvalite pôdy sa hodnotila jej úrodnosť a poloha v obci a pri kvalite obce zase výnosnosť hospodárenia v porovnaní s ostatnými obcami danej župy. A práve pre výnosnosť bol rozhodujúci prehľad výhod a nevýhod obce, ktoré sa zistili pri predurbárskom prieskume.

Stoličná komisia zostavila štyri skupiny, do ktorých zaraďovali pozemky podľa ich kvality, a podľa toho usudzovali veľkosť ornej pôdy v závislosti k celkovému pozemku. Stoličná komisia navrhla rozsah usadlosti na 14, 16, 18 a 20 jutár¹⁰⁴ a na 4, 6 alebo 8 koscov lúk. Kráľovský komisár Anton Brunšvik nesúhlasil s takýmto návrhom stoličnej komisie a navrhol zvýšiť rozsah usadlosti na 18, 20, 22 a 24 jutár poľa a na 6, 8 alebo 10 koscov lúk. Klasifikáciou sa zaoberala urbárska komisia Miestodržiteľskej rady, ktorá sa priklonila k názoru referenta Jozefa Klobušického, a napokon kráľovská rezolúcia z 24. mája 1773 prijala klasifikáciu štyroch tried s rozsahom pôdy na 20, 22, 24 a 26 jutár poľa a na 6, 8 či 10 koscov lúk.¹⁰⁵

Dňa 9. augusta 1774 bol v Chotči uvedený urbár do každodenného života, ktorý vymedzil a pevne stanovil vzájomné práva a povinnosti medzi poddanými a zemepánom Stropkovského panstva, grófom Keglevičom. Urbár je písaný v slovakizovanej češtine.

Prvý punkt

Pôda bola rozdelená na intravilán a extravilán a rozsah celej sedliackej usadlosti mal v intraviláne obsahovať toľko pôdy, do ktorej by sa dali vysadiť dve bratislavské merice obilia. Ku každej sedliackej usadlosti mali mať ornej pôdy na 22 rolí a do každej sa malo

¹⁰³ Urbárska regulácia v obci Chotča z roku 1772. Dostupné online: <https://archives.hungaricana.hu/en/urberi/zemplen-hocsa/> (Ďalej *Urbárska regulácia*), str. 35 – 37.

¹⁰⁴ Plošná miera – KOHÚTOVÁ, Hospodárske dejiny Slovenska v novoveku, s. 71 – 72.

¹⁰⁵ REBRO, Karol: *Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku*. Bratislava : SAV, 1959, str. 157 – 160.

dať vysiať dve bratislavské merice obilia. Lúky mali mať rozsah na 5 – 10 koscov, ktoré sa budú kosieť jedenkrát do roka.¹⁰⁶

Druhý punkt

V tejto časti je zaznamenané právo poddaných z Chotče predávať a čapovať vlastné víno, a to od dňa sv. Michala (29. september) až do Vianoc. Toto právo poddaným ustanovoval zákon podľa článku č. 36 z roku 1550. V tých obciach, v ktorých boli vinice, to bolo pol roka, v tých, v ktorých neboli, to bolo štvrt' roka (po Vianoce). Toto druhé ustanovenie obsahuje okrem práva čapovať víno aj práva úžitku poddaných, ktoré sa týkali pasienkových úžitkov. Pre poddaných mala byť k dispozícii dostatočne veľká pastva pre ich záprahový dobytok. Poddaní mohli užívať lesy na zásobovanie dreva len v tom prípade, že sa v chotári obce les nachádzal. Zber bukvíc a žalud'ov mali povolené len za určitých podmienok stanovených v urbári.¹⁰⁷

Tretí punkt

Podstatou tereziánskeho urbáru bolo vymedziť práva a povinnosti poddaných. V tomto bode sa určuje poddanská záprahová alebo ručná robota. Každý sedliak z Chotče, musel celej jednej sedliackej usadlosti pre svojho zemepána pracovať jeden deň v týždni od východu po západ slnka, do tohto obdobia jeho práce sa mu počítal aj čas, ktorý potreboval na príchod a odchod z roboty, a tiež čas na nakŕmenie a napojenie dobytká. Prácu vykonával s dvoma volmi a svojím vozom, bránou alebo pluhom. Okrem toho mal poddaný pracovať dva dni ručnou robotou. V čase kosenia, žatvy alebo oračky mohol zemepán rozkázať dvojnásobnú robotu s dobytkom, ale aj bez dobytká. Každý želiar v Chotči, ktorý vlastnil dom, mal odvieŕť zemepánovi 18 dní roboty a želiari bez domu mali pracovať pre pána 12 dní do roka. Ďalšie ustanovenia sa týkali poddaných povinných narúbať a dopraviť zemepánovi drevo, doviezť mu deviatok a zúčastňovať sa poľovačiek.¹⁰⁸

Štvrtý punkt

Okrem pracovných povinností boli poddaní zaviazaní svojmu zemepánovi peňažnými povinnosťami. Každý sedliak a želiar s domom musel zaplatiť zemepánovi jeden zlatý, bez rozdielov. Prvú polovicu splátky museli splatiť na deň sv. Juraja a druhú polovicu na deň sv. Michala. Každý jeden sedliak mal ročne odovzdať dve kurence, dvoch kohútov, 12 vajec a jednu holbu topeného masla. Okrem týchto poplatkov museli obce, ktoré mali

¹⁰⁶ REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 2.

¹⁰⁷ REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 3 – 6.

¹⁰⁸ REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 6 – 13.

najmenej 30 usadlostí, dať zemepánovi teľa alebo namiesto neho jeden zlatý a 30 grajciarov. Ak sa poddaný živil pálením pálenky alebo varením vína, bol povinný zaplatiť každoročne dva zlaté.¹⁰⁹

Piaty punkt

Táto časť nám hovorí o platení deviatku, ktorý sa dával zo všetkých vypestovaných plodín.¹¹⁰

Šiesty punkt

Dozvedáme sa z neho práva zemepánov a ich príjmov a výnosov. Určujú sa okolnosti, za ktorých má zemepán nárok na dedičstvo poddaného, ktorý zomrel bez potomkov.¹¹¹

Siedmy punkt

Tu sú zhrnuté všetky ťarchy, ktorými zemepáni zaťažovali svojich poddaných z vlastnej vôle. Poddaní mali právo slobodne nakladať s produktmi, ako tabak, vosk, med, maslo, ľan, obilie, ktoré si vypestovali pre vlastnú potrebu. Zemepán mal ale prvotné právo výkupu.¹¹²

Ôsmy punkt

Zemepán disponoval právom rozhodovať občianske spory a trestať poddaných. Trest v prípade previnenia bol vo forme trojdňovej ručnej roboty, peňažné a fyzické tresty neboli povolené. Ak by sa však poddaný nepoučil ani z trestu trojdňovej roboty, mal byť potrestaný na tele maximálne 24 palicami alebo korbáčom, pokiaľ išlo o ženu, podľa vážnosti svojho činu. Poddaný mal zakázané napr. klčovanie, vyrubovanie stromov, predávanie a kupovanie mäsa inde ako u zemepána alebo čapovať a predávať akékoľvek alkoholické nápoje mimo stanoveného obdobia. Ak sa stalo, že poddaný z vlastnej viny neprišiel do roboty, stihol ho trest 12 palíc.¹¹³

Deviaty punkt

Týka sa samosprávy obce, kedy obec na návrh zemepána rozhodovala, koho ustanoví za richtára, prisazných a notára. Povinnosťou richtára bolo zabezpečiť a vykonávať nariadenia a príkazy zemepána, vyberanie daní a dozerať na susedské vzťahy. Richtár bol v čase vykonávania svojej funkcie oslobodený od platenia deviatku a desiatku, a tiež roboty.

¹⁰⁹ REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 13 – 15.

¹¹⁰ REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 15 – 18.

¹¹¹ REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 18 – 20.

¹¹² REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 20 – 23.

¹¹³ REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 24 – 27.

Poddaný má právo dovolávať sa svojho práva pred stolicou a zemepáni majú zakázané s nimi kruto zaobchádzať, inak budú súdení.¹¹⁴

Obsah urbáru

Urbár po uvedených deviatich punktov obsahuje tabuľkové vyobrazenie poddaných v obci Chotča a zhrnutie ich peňažných a naturálnych dávok. Zemepánovi zo Stropkovského panstva patrilo v Chotči 36 poddanských rodín, ktoré hospodárili na 14 sedliackych usadlostiach (294 árov).¹¹⁵ V intraviláne mali všetci dokopy hospodársku pôdu o výseve 37 bratislavských meríc (777 árov). V extraviláne ornej pôdy 375 6/8 bratislavských meríc (7890, 75 árov) a lúk pre 68 koscov¹¹⁶ (1958, 78 árov). Pre zemepánov museli ročne odrobiť 728 dní so záprahom alebo 1558 dní ručnou robotou. Každý poddaný bol povinný zaplatiť zemepánovi v rámci dane jeden zlatý, dokopy to teda činilo sumu 41 florénov. Naturálne dávky odvádzali v podobe 14 siah¹¹⁷ dreva (50,35 m²), 14 holieb¹¹⁸ topeného masla (12,37 litra), 84 funtov¹¹⁹ priadze (43,2 kg), 28 kohútov, taký istý počet sliepok a 168 vajec.¹²⁰

Hodnoty peňažných a naturálnych dávok uvádzaných pri prvých štrnástich poddaných sa od seba nelíšia a sú rovnaké. Ako príklad uvádzame poddaného Šimona Bednára („Simon Bednár“) ako hlavu rodiny, ktorý hospodáril na 1/2 poddanskej usadlosti (10,5 árov). V intraviláne mal hospodársku pôdu o výseve jednej bratislavskej merice (21 a). V extraviláne obrábal ornú pôdu v hodnote 14 bratislavských meríc (294 árov) a lúky pre dvoch koscov (57,4 árov). Pre zemepána musel ročne odrobiť 26 dní so záprahom alebo 52 dní ručnou robotou. Okrem spomínaného jedného florénu bol povinný odvieť v naturáliách 1/2 siahy dreva (1,8 m²), tri funty priadze (1,5 kg), 1/2 holby topeného masla (0,44 litra), jedného kohúta, a tiež sliepku a 6 vajec.¹²¹

Zníženie dávok sme zaznamenali od poddaného Juraja Bička („Georgius Biesko“), ktorý hospodáril na 3/8 poddanskej usadlosti s výmerou extravilánu o výseve 9 7/8 bratislavských meríc. Pre zemepána odpracoval 19 1/2 dní so záprahom alebo 39 dní

¹¹⁴ REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 28 – 29.

¹¹⁵ Veľkosť usadlosti, intravilánu a ornej pôdy bola označovaná v bratislavských mericiach, ktorej veľkosť bola 18 až 21 árov, podľa bonity pôdy.

¹¹⁶ Plošná miera. Rozloha lúky, ktorú kosec pokosil za jeden deň. Jeden kosec = 28,7 árov – KOHÚTOVÁ, Hospodárske dejiny Slovenska v novoveku, str. 72.

¹¹⁷ Základná dĺžková miera do r. 1874. Jedna siaha = 3,5966 m² – KOHÚTOVÁ, Hospodárske dejiny Slovenska v novoveku, str. 73.

¹¹⁸ Jedna holba = 0,884 litra.

¹¹⁹ Jednotka hmotnosti, 0,56 – 0,59 kg. KOHÚTOVÁ, Hospodárske dejiny Slovenska v novoveku, str. 71.

¹²⁰ REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 30 – 31.

¹²¹ REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 30.

ručne. Naturálne dávky odvádzal v podobe $\frac{3}{8}$ siah dreva, $2 \frac{1}{4}$ funtov priadze, $\frac{3}{8}$ holieb topeného masla, $\frac{3}{4}$ kohúta, $\frac{3}{4}$ sliepky a $6 \frac{1}{2}$ vajec. Zníženie dávok sa netýkalo výmery intravilánu, ktorý bol v hodnote jednej bratislavskej merice, lúky pre dvoch koscov a odvádzania jedného florénu.

Poslední piati poddaní odvádzali najnižšie dávky. Hospodárili na $\frac{1}{8}$ poddanskej usadlosti s výmerou intravilánu jednej bratislavskej merice, v extraviláne pracovali na hospodárskej pôde $2 \frac{3}{8}$ bratislavských meríc. Lúky kosili na $1 \frac{1}{4}$ koscov a ročne odpracovali $6 \frac{1}{2}$ dňa so záprahom alebo 13 dní ručnou robotou. Ďalej platili zemepánovi jeden florén, $\frac{1}{8}$ siahly dreva, $\frac{3}{4}$ funtov priadze, $\frac{1}{8}$ holby masla, $\frac{1}{4}$ kohúta, $\frac{1}{4}$ sliepky a $1 \frac{1}{2}$ vajca.

V tabuľkovom vyobrazení sú ďalej uvedené mená želiarov s domami v Chotči. Ich počet bol päť a každý z nich musel ručne pracovať 18 dní, teda dokopy to bolo 234 dní, a samozrejme, boli povinní zaplatiť jeden florén. Juraj Dzurov ako jediný želiar mal v intraviláne hospodársku pôdu o výseve jednej bratislavskej merice. Zaujímavosťou je, že Juraj Dzurov pravdepodobne klesol medzi vrstvu chudobnejšieho obyvateľstva Chotče, keďže v roku 1772 bol uvedený ako večný poddaný.¹²² Podželiar „Kuzma“ bol v obci jeden a jeho povinnosťou bolo odpracovať 12 dní ručne. V predurbárskom súpise však chýba.¹²³

Urbár je potvrdený podpisom a pečiatkou stoličných úradníkov, Andrejom Berkelim („Berhkely“) a Mikulášom Mat’ášovským.

¹²² REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 38 – 40.

¹²³ REBRO, Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku, str. 31, 40.

VEČNÍ PODDANÍ:	Veľkosť usadlosti	Intravilán	Orná pôda	Lúky – kosci	Robota s dobytkom	Ručná robota	Deviatok	Cenzus	Drevo	Priadza	Maslo	Kohúty	Sliepky	Vajcia
Zemepán – <i>Keglevič</i>														
1. Čupin Pavol	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
2. Ján Greš	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
3. Martin Bzdil'	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
4. Jakub Gofa	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
5. Ján Šmida	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
6. Tomáš Guzan (Guzi?)	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
7. Ladislav Seman	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
8. Gašpar Jakub	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
9. Šimon Bednár	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
10. Vdova Šmidová	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
11. Juraj Poľačko	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
12. Jakub Belas	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
13. Michal Tkáč	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
14. Martin Semančík	1/2	1	14	2	26	52		1	1/2	3	1/2	1	1	6
15. Juraj Bičko	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39		1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
16. Ján Boľko	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39		1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
17. Michal Dzurov	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39		1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
18. Vdova Belasková	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39		1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
19. Michal Seman	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39		1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2

20. Michal Koval'	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
21. Pavol Macko	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
22. Pavol Opalkar?	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
23. Ján Bačko?	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
24. Andrej Bednár	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
25. Gašpar Janko	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
26. Gašpar Onder	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
27. Gašpar Michal	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
28. Michal Burák	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
29. Ján Rusin	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
30. Stanislav Richtár	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
31. Sopko	3/8	1	9 7/8	2	19 1/2	39
32. Martin Jenčo	1/8	1	2 3/8	1 1/4	6 1/2	13
33. Jakub Dzurov	1/8	1	2 3/8	1 1/4	6 1/2	13
34. Seman	1/8	1	2 3/8	1 1/4	6 1/2	13
35. Jozef Bednár	1/8	1	2 3/8	1 1/4	6 1/2	13
36. Andrej Curenka?	1/8	1	2 3/8	1 1/4	6 1/2	13
Želiari s domom						
1. Juraj Dzurov	-	1	-	-	-	18
2. Ján Gima	-	-	-	-	-	18
3. Ján Gima mladší	-	-	-	-	-	18
4. Vdova Mičková	-	-	-	-	-	18
5. Jozef Tulajtár	-	-	-	-	-	18

1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
1	3/8	2 1/4	3/8	3/4	3/4	4 1/2
1	1/8	3/4	1/8	1/4	1/4	1 1/2
1	1/8	3/4	1/8	1/4	1/4	1 1/2
1	1/8	3/4	1/8	1/4	1/4	1 1/2
1	1/8	3/4	1/8	1/4	1/4	1 1/2
1	1/8	3/4	1/8	1/4	1/4	1 1/2
1	1/8	3/4	1/8	1/4	1/4	1 1/2
1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-

Podželiari	-	-	-	-	-	
1.Kusma	-	-	-	-	-	12

-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-

Obyvateľstvo

Mgr. Jana BEČKEIOVÁ

Koncom 18. storočia bolo v Chotči zaznamenaných 61 rodín, ktoré žili v 84 domoch. Počet obyvateľov bol v tom období 415 ľudí. V obci sa v roku 1872 nachádzal jeden mlyn situovaný pri vode.¹²⁴

Prvé sčítanie obyvateľstva v Uhorsku bolo vykonané v rokoch 1778 – 1785, z nariadenia cisára Jozefa II. Do tohto sčítania bola zahrnutá aj šľachta, ktorá sa výrazne voči tomu ohradzovala. Výsledky sčítania boli zničené a zachovali sa len štatistické výsledky.¹²⁵

Už v roku 1784 – 1787 sa vyskytli evidencie obyvateľstva, v ktorých sa zaznamenali informácie o obyvateľoch obce Chotča. V rozmedzí týchto rokov na majetku Jozefa Kegleviča bývalo 61 rodín v 54 domoch. V Chotči teda žilo 418 obyvateľov a traja boli radení medzi cudzincov.¹²⁶

V roku 1786 sa ku rímskokatolíckej cirkvi radilo 301 obyvateľov Chotče. Vzdialenosť filiálky v Chotči od farnosti v Stropkove boli dve hodiny cesty. Gréckokatolícka cirkev mala farnosť v Malej Breznici, pričom v Chotči sa k tejto viere hlásilo 71 občanov.¹²⁷

Majiteľ panstva: Horeczky Solerina, Keglevich Adam, Keglevich August, Keglevich Juraj, Keglevich Jozef st. a ml.

¹²⁴ TÓTH, Arnold: *Néprajz – muzeológia: Tanulmányok a múzeumi tudományok köréből a 60 éves Viga Gyula tiszteletére.* Miskolc, 2012, str. 633 - https://library.hungaricana.hu/en/view/MEGY_BAZE_TMTK_2012_Neprajz-Muzeologia/?query=hocsa&pg=634&layout=s&pg=634&layout=s

¹²⁵ SNOPEK – TETTINGER, Ako si zostaviť rodokmeň, str. 81; ACSÁDY, Dejiny poddanstva v Uhorsku, str. 301 – 307.

¹²⁶ DEZSŐ Danyl – ZOLTÁN, Dávid: *Az első magyarországi népszámlálás 1784 – 1787.* Budapešť, 1960, str. 274- https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_1784_első_magyar/?query=hocsa&pg=339&layout=s&pg=339&layout=s

¹²⁷ BARSI, János: *Magyarországtörténetihelységnevtára, Zemplénmegye 1773-1808,* 2. Budapest – Miskolc, 1998, s. 373, 388, 402, 427, 431 – 433.

Sčítanie obyvateľstva

Celokrajinský súpis sa v Uhorsku uskutočnil v roku 1828. Súpis je podobný ako doteraz uvádzané urbáre a súpisy, čiže opäť v ňom konskriptori uvádzajú najmä mená hláv hospodárstiev, rozsah pôdy, na ktorej hospodárili, počet domov či ťažného a úžitkového dobytku.¹²⁸

Ďalšie informácie o obyvateľoch Chotče sme sa teda dozvedeli z predmetného súpisu, ktorý okrem mien daňovníkov uvádza aj rozsah polí, lúk a viníc, na ktorých hospodárili, a aj počet domov v Chotči. Údaje pre súpis poskytli richtár obce Ján Petrik, dvaja prisazní Michal Tkáč a Jozef Turajtár, sedliaci Jakub Hudák, Michal Jakubčo, Michal Bičko a želiar Ján Gužán. V tabuľke sa nachádza aj záznam počtu daňovníkov každého pohlavia vo veku od 18 do 60 rokov, ktorých bolo v Chotči dokopy 185, z toho zdanených bolo 53 roľníkov (sedliakov), štyria želiari a traja podželiari. Ďalej súpis uvádza aj počet 19 bratov, 22 synov a dve dcéry, žijúcich v domácnostiach Chotče. Sedliak Juraj Bujdoš mal dokonca jednu slúžku a jeden podželiar bol remeselníkom, Andrej Medvedz. Domov, podliehajúcim súpisu, bolo 57. Sedliaci hospodárili dokopy na 413 bratislavských mericiach pôdy, z toho zo žatvy každej bratislavskej merice pôdy získali 61 kôp a 57 grošov. Počet ťažného dobytku v Chotči bol 21 volov, 37 jalovic a kráv a 73 ťažných a jazdeckých koní starších ako dva či tri roky. Z uvedených zápisov ďalej vyplýva, že poddaní nekosili žiadne lúky ani neužívali lesy. Predmetný súpis v Chotči vykonali konskriptori Zemplínskej stolice, Gašpar Pongráč a Pavol Soóš.¹²⁹

Počet daňovníkov	Sedliaci	Želiari	Podželiari	Bratia	Synovia	Dcéry	Slúžky	Remeselníci	Domý
185	53	4	3	19	22	2	1	1	57

Na konci roka 1869 sa v krajine konal prvý súpis obyvateľstva na základe zákona o sčítaní ľudu z roku 1869. Zákon stanovoval vykonávanie súpisu vždy k 31. decembru, a to v rokoch končiacich nulou, s výnimkou roku 1869. Na Slovensku sa tieto súpisy však nezachovali.¹³⁰

¹²⁸ SNOPEK – TETTINGER, Ako si zostaviť rodokmeň, str.77 – 80; ACSÁDY, Dejiny poddanstva v Uhorsku, str. 350 – 351.

¹²⁹ <https://www.familysearch.org/search/film/008144646?cat=231564>, str. 360-368.

¹³⁰ SNOPEK – TETTINGER, Ako si zostaviť rodokmeň, str. 81.

V porovnaní so súpisom v roku 1828 sa začali uvádzať celé mená všetkých obyvateľov domácnosti, vrátane roku ich narodenia, povolania, pôvodu, gramotnosti či ich prípadného odcestovania.¹³¹ V súpisoch obyvateľov z rokov 1880 – 1910 sa v sčítacích hárkoch nevyskytovala národnosť, ale len materinský jazyk, ktorý nemusel evokovať národnosť obyvateľov daného územia. Národnosť sa začala zisťovať až v roku 1919 a 1921.

Podľa súpisu obyvateľov v roku 1880 bol počet obyvateľov Chotče 261, ktorí žili v 56 domoch. Obec bola silne katolícka. V roku 1880 žilo v Chotči 194 občanov rímskokatolíckeho a 41 gréckokatolíckeho vierovyznania. V Chotči v tom roku žilo aj 26 Židov.¹³² V obci evidovali 225 slovensky hovoriacich obyvateľov, ôsmi hovorili rusínsky, 18 cudzím jazykom a desiat boli nemí. V obci tiež žilo 14 gramotných.¹³³

V roku 1890 bolo v obci o dva domy menej (54), avšak počet obyvateľov stúpol na číslo 321 (z toho 308 slovensky hovoriacich). V obci nežil žiadny maďarsky hovoriaci občan, deväť sa hlásili k nemeckému jazyku a štyria hovorili cudzím jazykom. Oproti sčítaniu pred desiatimi rokmi v obci nežil žiadny rusínsky hovoriaci človek.¹³⁴ Podľa záznamov o vierovyznaní bolo v obci 219 rímskokatolíckych a 72 gréckokatolíckych občanov. Počet Židov sa v obci zvýšil na 30.¹³⁵

Po desiatich rokoch môžeme v obci zbadáť opäť menšie rozdiely. V roku 1900 žilo v Chotči 309 obyvateľov, z toho bolo 158 mužov a 151 žien. V súpise je evidovaných 196 slobodných občanov, 96 zosobašených, 17 ich ovdovelo a nik nebol rozvedený. V obci sa v roku 1900 nachádzalo 23 cudzincov, ktorí sa sem prisťahovali a 31 ich bolo odcestovaných v zahraničí.¹³⁶ Najstabilnejšia bola opäť rímskokatolícka viera (203), gréckokatolíckych obyvateľov bolo 76 a Židov bolo 29. Prevažná časť hovorila slovenským jazykom, 34 nemeckým a štyria maďarským. Evidencia veku obyvateľov Chotče v roku 1902 sa nachádza v tabuľke.¹³⁷

¹³¹ SNOPEK – TETTINGER, Ako si zostaviť rodokmeň, str. 81.

¹³² https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_vallasi_Felvidek_18801941_01/?query=hocsa&pg=364&layout=s&pg=364&layout=s.

¹³³ https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_1881_02/?query=hocsa&pg=394&layout=s&pg=394&layout=s; <http://telepulesek.adatbank.sk/telepules/hocsa-chotca/>.

¹³⁴ https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_1892_helysegnevtar/?query=hocsa&pg=779&layout=s&pg=779&layout=s; MAJO, Juraj: *Historicko – demografický lexikón obcí Slovenska 1880 – 1910*. Bratislava: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2012, str. 365.

¹³⁵ <http://telepulesek.adatbank.sk/telepules/hocsa-chotca/>.

¹³⁶ https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_1900_01/?query=hocsa&pg=611&layout=s&pg=611&layout=s; MAJO, *Historicko – demografický lexikón obcí Slovenska 1880 – 1910*, str. 616.

¹³⁷ <http://telepulesek.adatbank.sk/telepules/hocsa-chotca/>;

https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_1900_01/?pg=329&layout=s&query=hocsa

Vek						
Mladší ako 6 rokov	6 – 11 rokov	12 – 14 rokov	15 – 19 rokov	20 – 39 rokov	40 – 59 rokov	Starší ako 60 rokov
55	65	33	28	61	43	24

Postupom času sa počet obyvateľov obce zvyšoval. V roku 1910 tu žilo už 335 ľudí. Slovensky hovoriacich bolo 215, nemecky 34, po rusínsky hovorilo 78 občanov a ôsmi hovorili cudzou rečou. Počet občanov rímskokatolíckeho a gréckokatolíckeho vyznania sa takmer vyrovnal (165 – 139), rovnako stúpol aj počet občanov židovskej viery, na 31.¹³⁸

V súpise počtu obyvateľov v roku 1921 sa k československej štátnej príslušnosti hlásilo 286 občanov, k ruskej 45 a k židovskej 23. V obci opäť prevažoval počet občanov rímskokatolíckej viery (177), ku gréckokatolíckej viere sa hlásilo 158 a k židovskej viere 23 občanov. Po sčítaní bolo v Chotči 358 obyvateľov.¹³⁹

¹³⁸ <http://telepulesek.adatbank.sk/telepules/hocsa-chotca/>

¹³⁹ <http://telepulesek.adatbank.sk/telepules/hocsa-chotca/>

Cirkev

Mgr. Luboslav ŠMAJDA

Cirkevný život v obci prekvital dlhé storočia a prekvitá dodnes. Katolícka Chotča sa môže pýšiť svojimi cirkevnými dejinami, ktoré sú bohaté. Dopomohol k tomu stredoveký kostol a drevený rímskokatolícky kostol. Paradoxom je, že tieto sakrálne stavby už nestoja, ale máme o nich bohaté informácie, ktoré dokumentujú cirkevný význam Chotče v širokom okolí. Práve táto kapitola má dopomôcť k tomu, aby si mladšie generácie uvedomili bohatú cirkevnú históriu v obci a staršie generácie zaspomínali na skoršie časy.

V súpise pápežských desiatkov z rokov 1332 – 1337 sa žiaden kostol z panstva Stropkov nespomína, dokonca ani samotný stropkovský kostol. Prečo to tak je, môžeme len predpokladať. Je možné, že kostol v tom čase neexistoval, nemal farára alebo sa tam pápežskí dikátori nedostali.¹⁴⁰ V Chotči už v 15. storočí dokázateľne stál kamenný kostol. Chotča bola jedna z farností vranovsko-stropkovského dištriktu Jágorského biskupstva (vicearcidiakonátu). V roku 1496 v ňom slúžil farár Jakub, syn Juraja zo Stropkova. Kostol bol zasvätený Všetkým svätým.¹⁴¹ Tento kamenný kostol v Chotči doposiaľ za neznámych okolností zanikol. Je možné, že sa tak stalo v roku 1619 (v čase protihabsburských stavovských povstaní), keď prebehla v Stropkove a jeho okolí bitka medzi povstalcami Gabriela Betlena a Ferdinanda II. V Stropkove bola zničená budova františkánskeho kláštora.¹⁴² Je teda pravdepodobné, že bol zničený aj kamenný kostol v Chotči. Obyvatelia tak, na základoch staršieho murovaného kostola, postavili v roku 1639 menej nákladný drevený kostol. Nový, teraz už drevený kostol, bol filiálkou farnosti Stropkov a stál v okolí dnešného staršieho *Dolného cintorína*.¹⁴³ Dokazujú nám to zachované fotografie zničeného kostola a vojenské mapovania v kapitole *Chotča na historických mapách*.

V obci sa nachádzajú tri cintoríny. Vojenský, z obdobia prvej svetovej vojny, na ktorom boli pochovaní vojaci rakúsko-uhorskej a ruskej armády. Druhý cintorín, v severnej časti obce, slúžil na pochovávanie občanov gréckokatolíckeho a pravoslávneho vierovyznania. Tretí cintorín, v južnej časti obce, nazývanej Nižná Chotča, slúžil pre

¹⁴⁰ BEŇKO, Stropkov, str. 30; SEDLÁK, Vincent: *Monumenta Vaticana Slovaciae. Tomus I. Rationes collectorum pontificiorum in annis 1332 – 1337*. Trnava : Slovenský historický ústav v Ríme, Trnavská univerzita v Trnave, 2008.

¹⁴¹ BEŇKO, Osídlenie severného Slovenska, str. 259; RÁBIK, *Monumenta Vaticana Slovaciae* 4, str. 197 – v poznámkovom aparáte je uvedené, že najskôr bol v zápise uvedený Pavol, no následne bol riadok opravený a meno zmenili na Jakub; BEŇKO, Stropkov, str. 30. Pozri aj kapitolu Chotča v období stredoveku – Cirkevný život.

¹⁴² BEŇKO, Stropkov, str. 62.

¹⁴³ V obci sa nachádza ešte novší Horný cintorín.

občanov rímskokatolíckeho vierovyznania.¹⁴⁴ Najstarší cintorín bol pri murovanom a drevenom rímskokatolíckom kostole, ale postupom času zanikol.

Drevený rímskokatolícky kostol

Zbúraný drevený kostol. Fotografia z roku 1925, pohľad zo SZ strany¹⁴⁵

Kostol bol postavený v roku 1639 a obnovený v roku 1798. Podľa nápisu na zvyškoch rozstrieľaného kostola stálo: *aedificavit 1639, renov. 1798*.¹⁴⁶ Bol zasvätený Svätej Trojici. Patrocinium kostola vieme vyčítať z katastrálnej mapy z roku 1866. Vo výskumnej správe Pamiatkového úradu z roku 1957 je uvedený popis kostola na základe zachovaných fotografií. Správa opisuje drevený kostol ako jednolod'ový s polygonálnym uzáverom, ktorý bol zhotovený z dreva zrubovou konštrukciou. Trámy na nároží kostola prečnievali. Svätyňa bola krytá rovným trámovým stropom a strmou sedlovou šindľovou strechou, ktorá vyvolávala pocit gotickej stavby.¹⁴⁷ Malé kruhové okienko s krížovou

¹⁴⁴ Kronika, str. 51.

¹⁴⁵ Pamiatkový úrad Slovenskej republiky (Ďalej PÚ SR), Zbierka negatívov, Inv. č. 3904.

¹⁴⁶ Vo výskumnej správe sa uvádza aj rok 1630. Je pravdepodobné, že ide o omyl. Doposiaľ vo všetkých literatúrach sa uvádza rok 1639.

¹⁴⁷ Z tohto opisu je možné predpokladať, že obyvatelia sa stavbou chceli priblížiť k pôvodnému kamennému gotickému kostolu, ktorý zanikol.

kovovou mrežou a gotizujúcou jednoduchou ornamentikou sa nachádzalo na východnej strane. Steny svätyne boli pomalované figurálnou ornamentikou (pravdepodobne stojacich apoštolov). K svätyni bola pripojená štvorcová loď, ale podľa spadnutých trámov nie je jasné, o aký strop išlo. Či to bol trámový, doštený, alebo kazetový strop. V lodi kostola sa nachádzala obiehajúca empora na parapete v podobe renesančnej polkruhovo ukončenej arkatúry, na ktorej bol rastlinný ornament, a to váza s kyticou kvetov. Do kostola bol prístup cez drevený segmentovo ukončený portál a je možné predpokladať, že jeho ostenie bolo profilované na spôsob gotických portálov. Do areálu kostola sa vchádzalo cez malú štvorcovú kamennú vstupnú bránku, nad ktorou bola šindľová strieška. Kostol bol ohradený múrom.¹⁴⁸

Pohľad zo západnej strany, rok 1924. Na fotografii vstup do kostola a pri kostole sedí neznámy muž.¹⁴⁹

Z interiéru kostola sa zachovali len fragmenty. Ide napríklad o jednoduchú kamennú blokovú menzu (oltárny stôl) a drevenú kazateľnicu, ktorá bola polygonálna a boli na nej maľované postavy evanjelistov. Okrem toho sa zachoval obraz Posledného súdu, plastiky 2 sediacich svätcov a 2 kľáčiacich postáv malých rozmerov. Zástavy boli zničené.¹⁵⁰

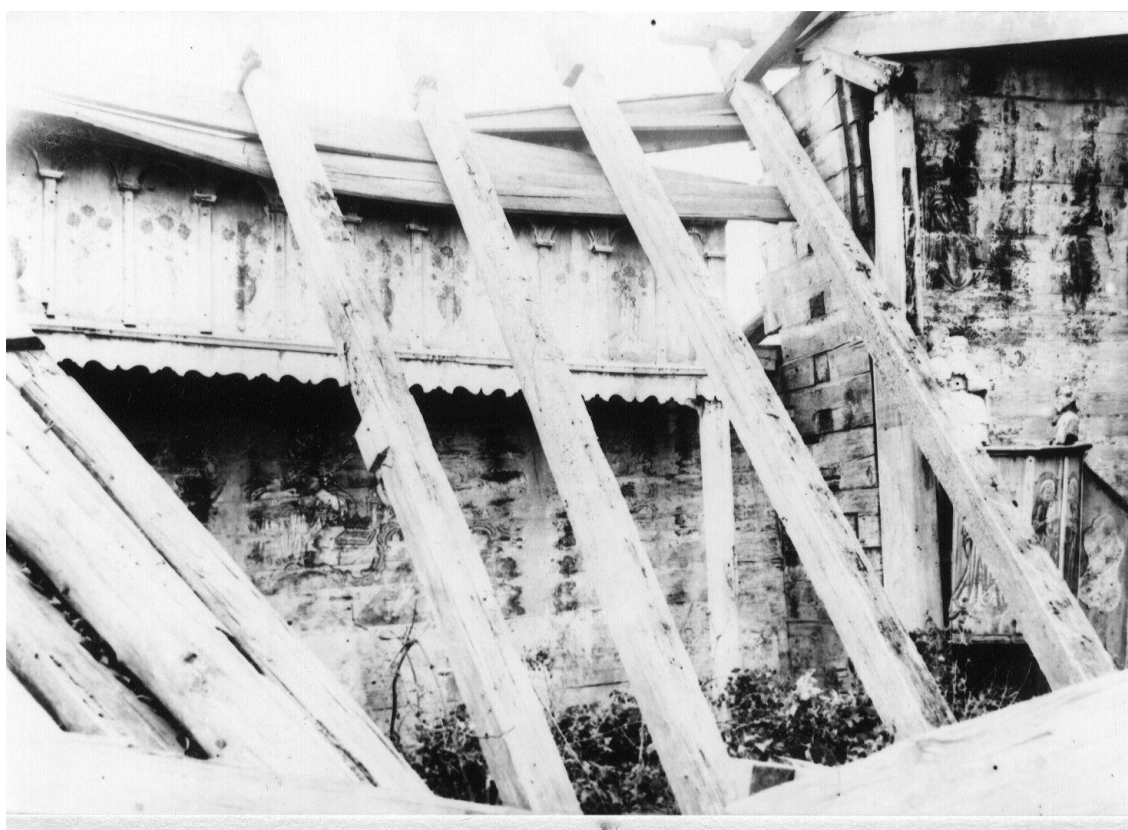
¹⁴⁸ PÚ SR, Zbierka základných výskumov, inv. č. 295, str. 1 – 2.

¹⁴⁹ PÚ SR, Zbierka negatívov, inv. č. 17 329.

¹⁵⁰ PÚ SR, Zbierka základných výskumov, inv. č. 295, str. 2.

Pohľad do interiéru zbúraného kostola z roku 1924¹⁵¹

Pohľad na zbúraný kostol z roku 1924¹⁵²

¹⁵¹ PÚ SR, Zbierka negatívov, inv. č. 17 331.

¹⁵² PÚ SR, Zbierka negatívov, inv. č. 17 332.

Autor publikácie *Lidové stavitelství na Slovensku* z roku 1925 napísal o chotčianskom drevenom rímskokatolíckom kostole, že svojou architektúrou bol na Slovensku výnimočný a napodobňoval gotické prvky v Gemerí.¹⁵³

SZ pohľad na zbúraný kostol z roku 1924¹⁵⁴

Pohľad na kostol zo Z strany z roku 1923¹⁵⁵

¹⁵³ PÚ SR, Zbierka základných výskumov, inv. č. 295, str. 2; VYDRA, Josef: *Lidové stavitelství na Slovensku*. Praha : Jan Štenc, 1925, str. 192.

¹⁵⁴ PÚ SR, Zbierka negatívov, inv. č. 17 330.

¹⁵⁵ PÚ SR, Zbierka negatívov, inv. č. 17 386.

Pohľad na kostol z JZ strany z roku 1925¹⁵⁶

Stropkovský poštmajster a prvý autor stropkovských dejín Ede Ungváry žiadal listom zo 16. mája 1903 Uhorskú pamiatkovú komisiu o preskúmanie nástenných malieb dreveného kostola v Chotči. Napísal, že kostol bol postavený v roku 1639 a bola by škoda, aby sa maľby v kostole ponechali osudu.¹⁵⁷ Pamiatková komisia vyhovel a v roku 1905 prišiel do obce dr. László Éber.¹⁵⁸ Okrem iných vecí napísal, že kostol je v dobrom stave, potrebuje pár úprav alebo väčšiu rekonštrukciu.¹⁵⁹ O jeho výskume napísal aj správu, ktorú publikoval Ede Ungváry v knihe *Sztropkó és várának története* z roku 1912. Ungváry napísal, že starý drevený kostol sa týčil na kopci a opravu si vyžadovala len šindľová strecha. Bol postavený z dreva a podľa listín, ktoré sa ňom uchovali, ho postavili v 1639 a v roku 1798 renovovali. Na dĺžku mal 6 metrov a na šírku 4 metre. Okrem toho zo správy doktora Ébera uviedol, že z čias, kedy bol postavený, sa zachoval krásny vyrezávaný oltár, vnútorné steny lode boli pokryté maľbami apoštolov na plátne, ktoré boli namaľované počas rekonštrukcie kostola (1798). Na oltári sa nachádzal ozdobný hodvábný oltárny záves (zakrýval prednú časť oltára), na ktorom bol maľovaný erb baróna Františka Jozefa Reanuda z roku 1736 a erb Júlie Okoličániovej, vdove po Pavlovi Sentivánim z roku 1752. Ako už bolo spomenuté, kostol bol renovovaný v roku 1798 a Ede Ungváry píše, že vtedy

¹⁵⁶ PÚ SR, Zbierka negatívov, inv. č. 17 605.

¹⁵⁷ PÚ SR, Uhorská pamiatková komisia, inv. č. 2404.

¹⁵⁸ Narodil sa v Pešti roku 1871 a zomrel v roku 1935 vo veku 63 rokov v Budakeszi. Bol historikom umenia, učiteľom, prekladateľom a členom Maďarskej akadémie vied. Od roku 1904 bol správcom Národného výboru národných pamiatok.

¹⁵⁹ PÚ SR, Uhorská pamiatková komisia, inv. č. 183.

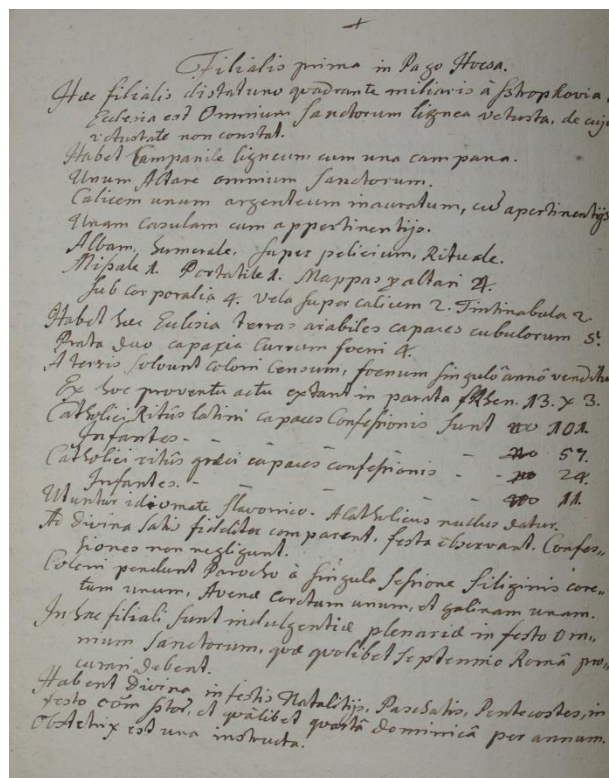
sa niektoré obrazy ošetrovali Národným pamiatkovým úradom, kvôli zachovaniu kultúrnej hodnoty. Následne Chotča dostala 38 000 rakúsko-uhorských korún na kamenný kostol, ktorý bol postavený v roku 1910 a stojí dodnes.¹⁶⁰

Poloha posledného rímskokatolíckeho dreveného kostola, východne za obcou pri dolnom cintoríne

¹⁶⁰ UNGVÁRY, Sztropkó és Várának története, str. 74 – 75.

V roku 1773 bola vykonaná 2. kanonická vizitácia stropkovskej farnosti. V nej sa spomína, že v celej farnosti spolu s filiálkami v Chotči, Breznici, Turanoch nad Ondavou a Nižnej Olšave bolo 1428 zbožných a 532 menej zbožných katolíkov.¹⁶¹ V roku 1880 bolo v tejto slovenskej obci 261 obyvateľov, pričom 194 bolo rímskokatolíckeho vierovyznania, 41 gréckokatolíckeho vierovyznania a 26 Židov. V roku 1890 žilo v obci 321 obyvateľov. Z celkového počtu bolo 219 obyvateľov rímskokatolíckeho vierovyznania, 72 gréckokatolíckeho vierovyznania a 30 Židov. V roku 1900 bolo v obci 309 obyvateľov, z toho bolo v obci 203 rímskokatolíkov, 76 gréckokatolíkov, 29 Židov a 1 obyvateľ bol evanjelik augsburského vierovyznania. O 10 rokov sa situácia trochu zmenila. V predchádzajúcich rokoch je vidno prevládajúce rímskokatolícke vierovyznanie. V roku 1910 žilo v obci 335 obyvateľov. Rímskokatolíkov bolo 165, gréckokatolíkov 139, Židov 31.¹⁶² Do stropkovskej farnosti patrilo v roku 1910 34 filií. Okrem hlavného farského kostola v Stropkove boli vo farnosti len 2 rímskokatolícke kostoly, a to v Chotči a Breznici.¹⁶³ V roku 1905 mala Chotča 60 domov a 309 katolíkov.¹⁶⁴ V roku 2011 sa hlásilo k rímskokatolíckej cirkvi 308 obyvateľov (55,8 %), ku gréckokatolíckej cirkvi 212 obyvateľov (38,41 %), k pravoslávnej cirkvi 19 obyvateľov (3,44 %), bez vyznania boli 3 ľudia (0,54 %), k Svedkom Jehovovým sa hlásili 2 osoby (0,36 %) a nezistených bolo 8 osôb (1,45 %).¹⁶⁵

Opis chotčianskej filiálky stropkovským gvardiánom

¹⁶¹ BEŇKO, Stropkov, str. 79.

¹⁶² MAJO, Historicko-demografický lexikón obcí Slovenska 1880 – 1910.

¹⁶³ BEŇKO, Stropkov, 113; UNGVÁRY, Sztrapkó és Váranak története, str. 74.

¹⁶⁴ BOROVSKÝ, Samu: Magyarország vármegyéi és városai, Zemplén vármegye. Budapest: Apollo irodalmi társaság, 1905, str. 52.

¹⁶⁵ Kronika, str. 98.

Z roku 1748 sa nám zachoval opis stropkovskej farnosti. Vykonali ho stropkovský gvardián¹⁶⁶ Mikuláš Augustín. Opis zachytáva filiálne kostoly v Chotči, Veľkej Breznici, Turanoch nad Ondavou a Kelči. O Chotči píše, že ležala 4 km od Stropkova a stojí v nej starý drevený kostol Všetkých Svätých.¹⁶⁷ Toto patrocinium mal aj starší kamenný kostol z konca 15. storočia, ktorý zanikol. Gvardián ďalej opisuje, že kostol má drevenú zvonicu s jedným zvonom, 1 pozlátený strieborný kalich, 1 liturgické rúcho, 1 humerál¹⁶⁸ s kožušinou, 1 misál (liturgická kniha), 1 oltár Všetkých Svätých, 4 obrusy na oltár, 4 korporálie,¹⁶⁹ 2 látky (prikrývky) na kalich a 2 zvončeky. Okrem toho má kostol 5 meríc ornej pôdy, 4 kopy sena a obyvatelia platia za zeme pozemkovú daň. Opis uvádza, že v obci bolo 101 rímskokatolíkov, pričom z toho bolo 57 detí, a 24 gréckokatolíkov, z toho 11 detí. Títo obyvatelia chodili pravidelne a verne na bohoslužby. Kostol má plnomocné odpustky na sviatok Všetkých Svätých, ktoré majú byť každých sedem rokov obstarané pre Rím. Bohoslužby sa konajú na sviatok Narodenia Pána, Veľkú Noc, Turíce, Všetkých Svätých a akúkoľvek štvrtú nedeľu počas roka. Nakoniec Mikuláš dodáva, že majú jednu babicu.¹⁷⁰

V roku 1816 sa vykonala kanonická vizitácia stropkovskej farnosti. Vykonali ju 14. septembra prvý košický biskup Andrej Szabó, ktorý mal v tom čase 78 rokov. Tak ako v predchádzajúcom opise kostola, aj tu sa píše, že bol drevený z roku 1639 a postavený dedinčanmi z jedľového dreva, na ich vlastné náklady. Ďalej vizitácia opisuje, že stál mimo dediny na návrší, z dôvodu bezpečnosti voči požiarom. Drevený kostol nemal vežu a zvonica bola mimo kostola. Opis farnosti z roku 1748 hovorí o jednom zvone v tejto zvonici. Táto vizitácia hovorí o 2 zvonoch. Väčší bol zasvätený sv. Lukášovi a menší sv. Vítovi. Kostol bol obklopený cintorínom a nemal žiadne krypty. Existoval aj rukopis s názvom *Kniha dokumentov*, ktorý bol spísaný v roku 1765 správcom farnosti Ignácom Jedličkom, gvardiánom a filialistom. V tejto knihe boli opísané všetky polia a lúky, ktoré od nepamäti patrili k chotčianskemu kostolu. Zapísané boli do knihy v roku 1789 farárom Martinom Leporisom. Výnos z týchto lúk a polí bol 20 zlatých, v roku 1790 30 zlatých, v roku 1791 24 zlatých a v roku 1792 22 zlatých a 42 denárov. Počas týchto rokov bol správcom majetku Keglevičovcov František Vass. Od roku 1795 to bol Mikuláš Frizessey,

¹⁶⁶ Predstavený františkánskeho konventu.

¹⁶⁷ Neskôr bol kostol zasvätený Najsvätejšej Trojici – patrocinium je zapísané na katastrálnej mape z roku 1866.

¹⁶⁸ Časť liturgického odevu – náplečník.

¹⁶⁹ Kus bielej ľanovej látky, na ktorý kňaz pri slávení Eucharistie kladie paténu s hosťou a kalich s vínom.

¹⁷⁰ AKA, Acta parochiae Sztopkó, č. 6 z roku 1748.

ako správca Chotčianskeho panstva. V celej farnosti bolo 2651 katolíkov. V Chotči bolo 273 schopných katolíkov¹⁷¹ a 158 neschopných, teda spolu 431.¹⁷²

V roku 1828 nastúpil na miesto stropkovského farára Juraj Halás po starom farárovi Matejovi Procházkovi. Pri tejto príležitosti bol spísaný zoznam vecí stropkovskej farnosti. V chotčianskom kostole sa nachádzala pozlátená medená monštrancia, pozlátený medený kalich, pozlátené medené cibórium,¹⁷³ slávnostné liturgické rúcho, ďalej červené, farebné biele liturgické rúcho a čierne, 2 štóly,¹⁷⁴ 6 bielych kňazských rúch,¹⁷⁵ 4 náplecníky – humerálie, 4 plátna na oltár, 2 hodvábné uteráky, 2 biele uteráky, 3 biele liturgické košele, 3 oltárne obrusy, 2 kovové kríže, drevený obetný stôl v sakristii, 4 korporálie, 11 plátených obrúskov na utieranie kalicha po prijímaní Svätosti Oltárnej, 2 hrubé šnúry v tvare povrazu slúžiace na podkasanie kňazského rúcha, 2 kadidelnice – jedna bola kovová strieborná a druhá staršia medená, veľká veľkonočná svieca, malá skrinka v sakristii, 2 staré misále, čierna zástava, kniha obradov, slovanské evanjelium, 2 cínové pohárik, starý kovový a sklenený kahanec (lampáš), kropenica,¹⁷⁶ zlatožltý ozdobný záves na oltár a nakoniec prenosný oltár so schránkou. Toto obsahoval inventár chotčianskeho kostola v roku 1828.¹⁷⁷

Ďalší inventár farnosti pochádza z roku 1837. V kostole bola jedna strieborná pozlátená monštrancia, kalich a cibórium, 2 medené obradné kríže, 3 malé prenosné oltáre s príslušenstvom, 4 plátna na oltár, hodvábná plachta, 2 hodvábné utierky, 6 bielych oltárnych obrusov, 8 korporálií, skriňa na oblečenie, 12 obrúskov na utieranie kalicha, 2 hrubé šnúry v tvare povrazu slúžiace na podkasanie kňazského rúcha, nová a stará kadidelnica, 2 nové a 2 staré zástavy a jedna čierna, obradný misál a evanjelium, 12 starých drevených svietnikov, 2 cínové a 2 sklenené pohárik, železný hrniec na svätenú vodu, starý obraz sv. Michala, 2 zvonky a 3 menšie na oltár a iné veci. Tento inventár spolu s filiálkou v Breznici spísal 17. septembra 1837 správca stropkovskej farnosti.¹⁷⁸

Správca stropkovskej farnosti Juraj Neumer spísal v roku 1839 ďalší inventár farnosti. Veci z kostola v Chotči sa prakticky opakujú, ale spomínajú sa v tomto inventári

¹⁷¹ Schopných spovede alebo prijímania.

¹⁷² AKA, Acta parochiae Sztropkó, č. 21 z roku 1816; <http://www.rkfustropkov.sk/farnost/historia/kanonick%C3%A1-vizit%C3%A1cia-z-r-1816.html>.

¹⁷³ Schránka v podobe kalicha s vekom na uchovávanie Svätosti oltárnej.

¹⁷⁴ Pruh z látky omšového rúcha, ktorý si kňaz kladie cez plecia a z nich splýva až po kolená.

¹⁷⁵ Rúcho siaha až po členky, ktoré si obliekajú služobníci liturgie.

¹⁷⁶ Predmet slúžiaci na kropenie svätenou vodou so štetinami.

¹⁷⁷ AKA, Acta parochiae Sztropkó, č. 17 z roku 1828.

¹⁷⁸ AKA, Acta parochiae Sztropkó, č. 17 z roku 1837.

aj nové. Ide napríklad o obraz Panny Márie a 6 registrový orgán (6 píšťal).¹⁷⁹ Z roku 1841 sa v Archíve košickej arcidiecézy zachovalo viacero listov adresovaných biskupovi, v ktorých sa riešil problém s pozemkami chotčianskeho kostola a farára. Napríklad, v 9. bode kanonickej vizitácie z roku 1816 sa píše, že pri ustanovenom vymeriavaní chotčianskych pozemkov bola podľa mapy a zememeračského súpisu vyčlenená 1/8 usadlosti pre farára. Túto súčasný farár nemá v držbe, pretože mu v tom, či už z nevedomosti, alebo úmyselne, bráni provízor panstva. Následne sa uvádza, že polia patriace tak kostolu, ako aj farárovi, ktoré títo v pokoji užívali od roku 1766, nie sú od panstva, ale z fundácií. Svedčí o tom táto kanonická vizitácia, ale najmä veriaci z filie Chotča.¹⁸⁰ V roku 1843 Juraj Neumer prosil biskupského vikára o dovoľenie kúpiť bohoslužobné rúcha pre filie vo Veľkej Breznici a v Chotči. Svoju prosbu zdôvodňoval tým, že tieto filie takmer žiadne bohoslužobné rúcha nemajú, čo vzbudzovalo medzi veriacimi žiarlivosť.¹⁸¹ Následne, v máji roku 1847 prosil opäť Juraj Neumer biskupského vikára o dovoľenie posvätiť pozemky, ktoré zamýšľal pripojiť k cintorínom vo Veľkej Breznici a v Chotči. Tieto pozemky, susediace s cintorínmi, mu na tento účel vyčlenili zemepáni, na ktorých sa 9. apríla 1847 obrátil so sťažnosťou, že vzhľadom na vysokú úmrtnosť vo farnosti v posledných rokoch nie je na existujúcich cintorínoch dostatok miesta na pochovávanie.¹⁸²

Číslo	Vec	Množstvo	Cena
1.	Stropky	100	100
2.	Stropky	100	100
3.	Stropky	100	100
4.	Stropky	100	100
5.	Stropky	100	100
6.	Stropky	100	100
7.	Stropky	100	100
8.	Stropky	100	100
9.	Stropky	100	100
10.	Stropky	100	100
11.	Stropky	100	100
12.	Stropky	100	100
13.	Stropky	100	100
14.	Stropky	100	100
15.	Stropky	100	100
16.	Stropky	100	100
17.	Stropky	100	100
18.	Stropky	100	100
19.	Stropky	100	100
20.	Stropky	100	100
21.	Stropky	100	100
22.	Stropky	100	100
23.	Stropky	100	100
24.	Stropky	100	100
25.	Stropky	100	100
26.	Stropky	100	100
27.	Stropky	100	100
28.	Stropky	100	100
29.	Stropky	100	100
30.	Stropky	100	100
31.	Stropky	100	100
32.	Stropky	100	100
33.	Stropky	100	100
34.	Stropky	100	100
35.	Stropky	100	100
36.	Stropky	100	100
37.	Stropky	100	100
38.	Stropky	100	100
39.	Stropky	100	100
40.	Stropky	100	100
41.	Stropky	100	100
42.	Stropky	100	100
43.	Stropky	100	100
44.	Stropky	100	100
45.	Stropky	100	100
46.	Stropky	100	100
47.	Stropky	100	100
48.	Stropky	100	100
49.	Stropky	100	100
50.	Stropky	100	100
51.	Stropky	100	100
52.	Stropky	100	100
53.	Stropky	100	100
54.	Stropky	100	100
55.	Stropky	100	100
56.	Stropky	100	100
57.	Stropky	100	100
58.	Stropky	100	100
59.	Stropky	100	100
60.	Stropky	100	100
61.	Stropky	100	100
62.	Stropky	100	100
63.	Stropky	100	100
64.	Stropky	100	100
65.	Stropky	100	100
66.	Stropky	100	100
67.	Stropky	100	100
68.	Stropky	100	100
69.	Stropky	100	100
70.	Stropky	100	100
71.	Stropky	100	100
72.	Stropky	100	100
73.	Stropky	100	100
74.	Stropky	100	100
75.	Stropky	100	100
76.	Stropky	100	100
77.	Stropky	100	100
78.	Stropky	100	100
79.	Stropky	100	100
80.	Stropky	100	100
81.	Stropky	100	100
82.	Stropky	100	100
83.	Stropky	100	100
84.	Stropky	100	100
85.	Stropky	100	100
86.	Stropky	100	100
87.	Stropky	100	100
88.	Stropky	100	100
89.	Stropky	100	100
90.	Stropky	100	100
91.	Stropky	100	100
92.	Stropky	100	100
93.	Stropky	100	100
94.	Stropky	100	100
95.	Stropky	100	100
96.	Stropky	100	100
97.	Stropky	100	100
98.	Stropky	100	100
99.	Stropky	100	100
100.	Stropky	100	100

Sumár vecí potrebných na opravu kostola z roku 1852

Stropkovský farár Juraj Neumer sa 8. júla 1851 obrátil na biskupa s prosbou na opravu chotčianskeho kostola. V liste uviedol, že kostol bol postavený pred 212 rokmi (1639) z jedľového dreva a pre skoro 300 veriacich, ktorí tam chodia, je životu nebezpečné, pretože strecha a zvony sú veľmi poškodené. Následne uviedol, že zvony neboli používané skoro 50 rokov. Na základe rozhovoru s tesármi a veriacimi sa rozhodol kostol opraviť, ale v pokladnici kostola sa nachádzalo len 40 zlatých, ktoré na opravu nestačili. Preto prosil biskupa o uvoľnenie

¹⁷⁹ AKA, Acta parochiae Sztrópkó, č. 17 z roku 1839.

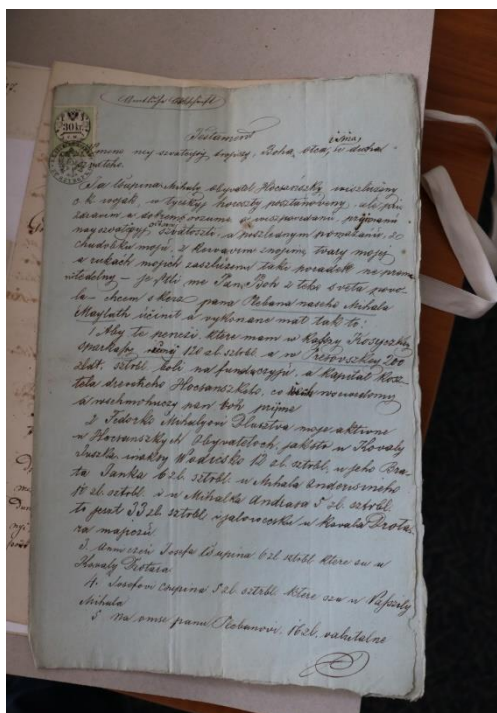
¹⁸⁰ AKA, Acta parochiae Sztrópkó, č. 32 z roku 1841.

¹⁸¹ AKA, Acta parochiae Sztrópkó, č. 26 z roku 1843.

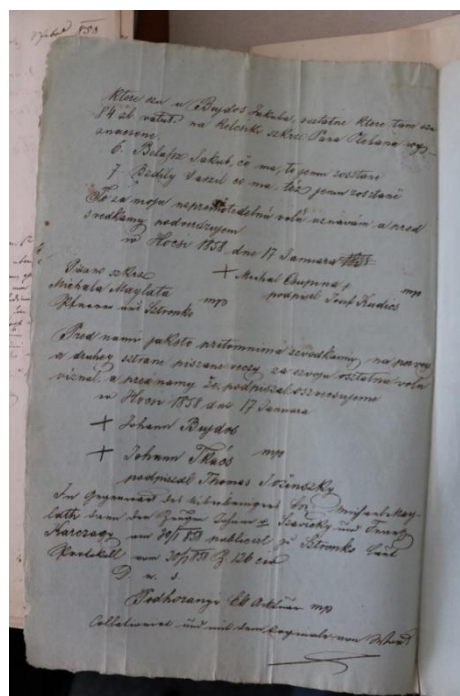
¹⁸² AKA, Acta parochiae Sztrópkó, č. 26 z roku 1847.

peňazi.¹⁸³ Zo 16. apríla 1852 sa zachoval výpočet výdavkov na opravu kostola za rok 1851 – 1852. Na opravu bolo potrebných 30 000 šindľov, 63 dosiek, 20 párov hrád, 120 trámov, 18 kusov jedľového materiálu, 60 000 klinev na šindľe, 2000 klinev na trámy, 40 funtov železa, 2 duby a farby na natretie veže kostola. Tento materiál stál skoro 614 zlatých. Ďalej nasledujú sumy za prácu maliara, pripevnenie železného kríža na vežu, drevenú kopulu na vežu, prácu murára na sakristii, bránach a za vybielenie, suma za vápno, prácu tesára a suma za drevo. Všetko dokopy stálo 896 zlatých. Podpísali to kurátori Ján Goffa, Ján Bujdoš a Ján Koval', richtár Michal Tkáč, prisažný Ján Koval' mladší a mlynársky majster Ján Fedorkovič.¹⁸⁴

Zaujímavý je testament obyvateľa Chotče Michala Džupinu. Michal zomrel 22. januára 1858 (pochovaný 24. januára) v Chotči a svoj testament spísal 17. januára.

Prvá strana testamentu Michala Džupinu

Druhá strana testamentu Michala Džupinu

Pri príležitosti posledného pomazania (17. január), za prítomnosti viacerých svedkov (Ján Bujdoš, Ján Tkáč a stropkovský farár Michal Majlát), odkázal 320 zlatých pre chotčiansky kostol. Tieto peniaze boli zapísané v knižkách a uložené v bankách v Košiciach a Prešove a mala z nich byť vyplatená aj posmrtná daň.¹⁸⁵

¹⁸³ AKA, Acta parochiae Sztropkó, č. 32 z roku 1851.

¹⁸⁴ AKA, Acta parochiae Sztropkó, č. 32 z roku 1852.

¹⁸⁵ AKA, Acta parochiae Sztropkó, č. 27 z roku 1858.

5.	22	Michael Csuzs, pina; Ch. ablican thatus miles, celebs,	Hoffa	made.	"	37	recensio p. 1200 num
----	----	---	-------	-------	---	----	----------------------------

Záznam o smrti Michala Džupinu v matrike zomrelých rímskokatolíckej cirkvi farnosti Stropkov z roku 1858¹⁸⁶

Úrad stoličného sudcu ako súdu v Stropkove adresoval na rímskokatolícke biskupské Konzistórium v Košiciach 31. januára 1858 list, v ktorom stoličný sudca písal, že Michal Džupin pamätal na kostol v Chotči sumou 320 zlatých konvenčnej meny. Sudca týmto listom pokladal za dôležité upovedomiť Konzistórium a žiadal, aby bol čo najskôr vymenovaný biskupský komisár, ktorý by zastupoval záujmy cirkvi pri dedičskom konaní.¹⁸⁷ V roku 1860 adresoval farár Michal Majlát list biskupskému vikárovi. List spomína už 400 zlatých. Keďže uvedené položky z testamentu boli vyplatené z domácej pokladnice, stropkovský farár posielal knižky biskupskému vikárovi a prosí ho, aby dal peniaze vyzdvihnúť a odovzdal ako základinu pre chotčiansky kostol správcovi majetku a Michalovi poslal potvrdenie.¹⁸⁸

V roku 1868 sa začal tvoriť v poradí 5. inventár farnosti. Oproti ostatným je tento rozdelený do skupín. Ukončený bol v roku 1869 správcom farnosti a farárom Petrom Degróm. Kostol je opísaný ako drevený jednolodňový, ktorého dolná časť základu je porušená, ale na druhej strane, loď kostola a strecha sú v dobrom stave. Sakristia je murovaná a na kostole sú 4 malé okná. V kostole sa nachádzalo 6 drevených a 2 mosadzné svietniky, drevený kríž s vyrezávanou osobou a iný s pietou, staré kreslo, plastiky 4 evanjelistov, drevený pohrebný kríž, 15 lavíc, staré a nové zástavy, starodávny hrad bolesti (castrum doloris),¹⁸⁹ starý obraz Panny Márie Škapuliarskej, 2 mosadzné krížiky, obraz Zmŕtvychvstania Krista a drevený chór s orgánom (4 píšťaly). V inventári nasledujú už skôr spomínané veci nachádzajúce sa v kostole. Okrem toho mal kostol 5 liturgických kníh. Ďalej sú opísané majetky kostola a jeho kapitál.

¹⁸⁶ <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HY-6SRG-TK?i=362&wc=9PQ8-N38%3A107654301%2C113823801%2C113823802%2C950177501&cc=1554443>

¹⁸⁷ AKA, Acta parochiae Sztrópko, č. 27 z roku 1858.

¹⁸⁸ AKA, Acta parochiae Sztrópko, č. 27 z roku 1860.

¹⁸⁹ Dekoratívna stavba budovaná okolo katafalku (rakvy) – pódium pre vystavenie truhly.

Kaplnka Panny Márie Škapuliarskej

V smere od Stropkova do Chotče sa na ľavej strane pri hlavnej ceste nachádza prícestná kaplnka Panny Márie Škapuliarskej.¹⁹⁰ Kaplnka bola postavená v klasicistickom slohu a jej pôdorys tvorí obdĺžnik s polkruhovým záverom. Na základe rozhodnutia R-ONV Svidník 215/87 bola 1. januára 1988 vyhlásená za národnú kultúrnu pamiatku.¹⁹¹ V kaplnke sa nachádza replika obrazu Panny Márie Škapuliarskej. Originálny obraz je umiestnený na stene v zadnej časti rímskokatolíckeho kostola v kaplnke.

Prícestná kaplnka Panny Márie Škapuliarskej

Pamiatkový úrad uvádza, že kaplnka bola postavená v 1. polovici 19. storočia. Z výskumu listín sa dozvedáme, že 6. júna 1841 písal stropkovský farár a vicearcidiakon Juraj Neumer list biskupovi, v ktorom žiadal o povolenie vysvätiť kaplnky Panny Márie Karmelskej v Stropkove a Chotči. Kaplnky sa zrútili a v roku 1808 dostali veriaci od biskupa povolenie na ich obnovu. Následne, 2. júla 1841 povolil biskup stropkovskému farárovi posvätiť kaplnky v Stropkove a Chotči. Obe boli obnovené veriacimi a obce sa zároveň zaviazali tieto kaplnky udržiavať.¹⁹² Z obsahu listín je zrejmé, že pôvodná kaplnka bola staršia, pravdepodobne z 18. storočia.

V skôr spomínanej kanonickej vizitácii z roku 1816 sa uvádza, že v Chotči boli 2 kríže a 2 kaplnky. Zachovala sa jedna kaplnka a žiaden kríž.

¹⁹⁰ Nachádza sa na parcele 589. Číslo v Ústrednom zozname pamiatkového fondu – 10372/1. Doba jej vzniku je podľa pamiatkového úradu predpokladaná na prvú polovicu 19. storočia.

¹⁹¹ Databáza Pamiatkového úradu Slovenskej republiky – <https://www.pamiatky.sk/po/po/Details?id=17954>.

¹⁹² AKA, Acta parochiae Sztropkó, č. 33 z roku 1841.

Obraz Panny Márie Škapuliarskej v rímskokatolíckom kostole

Kríž

Juraj Neumer prosil 29. mája 1844 generálneho biskupského vikára o dovoľenie postaviť kríž s korpusom na území Chotče pri ceste, ktorá viedla do Haliče. Kríž mal stáť na mieste, kde kedysi takáto socha stála, ale pre nedostatok prostriedkov na jej údržbu sa zrútila. Miesto je teda síce posvätené, ale prázdne. S myšlienkou túto sochu obnoviť prišiel sedliak Ján Bujdoš, ktorý venoval 10 zlatých, ako základinu na jej údržbu.¹⁹³

¹⁹³ AKA, Acta parochiae Sztropkó, č. 33 z roku 1844.

OBEC CHOTČA POČAS I. SVETOVEJ VOJNY

Martin DROBŇÁK – Matúš KORBA – Viktor SZABÓ – Radoslav TURIK

Obdobie prvej svetovej vojny je nesporne dôležitou etapou našich dejín. Veľmi tvrdým spôsobom poznačila tzv. Veľká vojna¹⁹⁴ značnú časť sveta. Milióny mužov rôznych národov pod vplyvom nacionalizmu a dobovej propagandy odišli do vojny, ktorej hrôzy si vtedajšia spoločnosť nevedela vôbec predstaviť. Priemyselný vek priniesol nové zbraňové systémy, moderné veľmoci dokázali zmobilizovať a vyzbrojiť obrovské armády. Generáli dostali do rúk mohutné vojnové nástroje, ktoré ani nevedeli použiť. Európa niekoľko desaťročí nepoznala veľký vojnový konflikt a ten, ktorý prišiel v roku 1914, ju zasiahol nemilosrdne a zničujúco. Tisíce mŕtvych a zranených, ktoré priniesli už prvé dni vojny spôsobili kruté pretriezvenie. Vojnové udalosti narušili bežný život na všetkých úrovniach spoločnosti. Zasiahli aj do fungovania každého mesta či obce vo vtedajšej rakúsko-uhorskej monarchii. Inak tomu nebolo ani v prípade východoslovenskej obce Chotča.

Zlé správy prichádzali postupne. Koncom júna sa obyvateľstvo celej monarchie dozvedelo správu o krvavých udalostiach v Sarajeve.¹⁹⁵ Srbský študent Gavrilo Princip zavraždil 28. júna 1914 následníka rakúsko-uhorského trónu Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku. Od tohto momentu celý svet balansoval na pokraji vojny. Nekonečné diplomatické stretnutia sa skončili neúspechom a rokovania politikov začali postupne nahrádzať porady generálnych štábov. Aj prostí ľudia na vidieku boli z týchto udalostí znepokojení a uvedomovali si smerovanie vývoja ďalších udalostí. Zvyšujúce sa napätie a blízkosť konfliktu vytvárali tlak na politických vodcov, aby vystihli pravý moment na spustenie komplikovaných mobilizačných plánov. Rozhodnutie o spustení čiastočnej mobilizácie rakúsko-uhorskej armády prišlo 26. júla 1914.¹⁹⁶ Už za niekoľko dní bolo jasné, že rakúsko-uhorskú armádu nečaká iba „trestná expedícia“¹⁹⁷ proti Srbsku, ale

¹⁹⁴ Súčasníci tento konflikt nazývali Veľká vojna. Termín 1. svetová vojna sa ujal až po roku 1939, kedy sa začala druhá svetová vojna.

¹⁹⁵ HORVÁTH, Jakub: *Posledná vojna Rakúsko-uhorskej monarchie*. Banská Bystrica : Jakub Horváth, 2008, str. 45.

¹⁹⁶ ČAPLOVIČ, Miloslav – HRONSKÝ, Marián – KRIVÁ, Anna: *Vojenské dejiny Slovenska IV*. Bratislava : MO SR, 1996, str. 25.

¹⁹⁷ Strafexpedition – v ponímaní náčelníka generálneho štábu generála Conrada von Hötzendorfa, ale aj ďalších členov rakúsko-uhorskej generality bola vojenská kampaň proti Srbsku iba trestnou výpravou. Toto obmedzené zmýšľanie, neúnosné preceňovanie vlastných síl a brutálne podceňovanie protivníka zaplatila rakúsko-uhorská armáda krvavými stratami. FUČÍK, Josef: *Generál Podhájsky*. Praha : Paseka, 2009, str. 39.

kolosálny zápas s mohutnou ruskou armádou. Z tohto dôvodu bola 31. júla 1914 vyhlásená všeobecná mobilizácia.¹⁹⁸ Vojnový konflikt sa rozhorel v plnej sile.

Bojové operácie v priestore Chotče 1914/1915

Počas prvých štyroch mesiacov vojny Chotča nemala žiaden vojenský význam, pretože sa nachádzala mimo hlavných železničných a cestných komunikácií vedúcich z vnútrozemia Rakúsko-Uhorska na front v Haliči. Táto situácia sa však zmenila na prelome novembra a decembra 1914, keď sa cez obec po prvýkrát prehnali boje. V dňoch 28. – 29. novembra 1914 jednotky ruského XII. armádneho zboru 8. armády generála jazdectva Alexeja Alexejeviča Brusilova dobyli Duklianský priesmyk a prekročili Karpaty. Po strate tejto kľúčovej pozície jednotky rakúsko-uhorského III. armádneho zboru 3. armády generála pechoty Svetozara Boroeviča zahájili ústup smerom na juh. Veliteľ tejto armády sa rozhodol obetovať územie s cieľom získať čas na redislokáciu svojich síl. Po dôležitom rakúsko-uhorskom víťazstve pri Humennom a Snine (27. – 28. novembra 1914) presúval sily z tohto pravého krídla svojej armády na jej ľavé krídlo, do priestoru Bardejova. Z tohto dôvodu ustupoval ruskému tlaku v strede svojej zostavy a III. armádny zbor 30. novembra 1914 opustil Svidník a stiahol sa na líniu Giraltovce – Stropkov. Útočiacim ruským jednotkám kládli odpor iba rakúsko-uhorské zadné voje, ktorých cieľom bolo spomaľovať tempo ruského postupu a získať životne dôležitý čas.

Účastníkom týchto manévrových bojov, ktoré prebiehali v širšom okolí Chotče, bol aj Octavian Tăslăuanu, rakúsko-uhorský dôstojník rumunského pôvodu. Slúžil v 22. honvédskom pešom pluku, ktorý bol dočasne vyňatý z materskej 38. honvédskej pešej divízie a začlenený do zostavy 20. honvédskej pešej divízie. V jej radoch sa veliteľ čaty O. Tăslăuanu pohyboval v priestore medzi Stropkovom a Medzilaborcami a do svojho denníka si zaznamenal nasledujúce vojnové zážitky zo slovenských Karpát: *„25. november 1914. Všetky dediny v blízkosti hraníc s Haličou sú preplnené židovskými utečencami. V dreveniciach miestnych obyvateľov sa v jednej izbe tlačí po 30 až 40 ľudí – muži, ženy, malé deti a medzi nimi ešte aj naši oddychujúci vojaci. Všetci sa ukladajú spať pohromade, jeden vedľa druhého na podlahe. Iba ťažko si je možné predstaviť úplnejší obrázok strádania, ako je tento.*

¹⁹⁸ Vojenskú službu v tom čase konali ročníky 1890 – 1892. Okrem nich boli povolané záložné ročníky 1882 – 1889, nováčikovia z ročníka 1893 pre spoločnú armádu. Záložníci z ročníkov 1882 – 1889 boli povolaní aj pre jednotky vlastibrany (Landwehr, honvédség). ČAPLOVIČ, Miloslav – HRONSKÝ, Marián – KRIVÁ, Anna: *Vojenské dejiny Slovenska IV*. Bratislava : MO SR, 1996, str. 25.

27. november 1914. Skoro ráno sme vyrazili z obce Havaj a pochodovali k obci Malá Poľana. Všade naokolo bola hustá hmla a zima prenikala až do špiku kostí. Pre mojich unavených vojakov bol tento pochod veľmi namáhavý. Chlapi mali zodraté a úplne špinavé uniformy a vši sa na nich hemžili ako včely v úli. Niektorým chýbali aj vojenské baganče, takže chodidlá v roztrhaných ponožkách si zabalili do handier a poriadne omotali. Napriek tomu ich mali celé doráňané a boľavé. Vedeli však, že lekár im nepomôže, lebo v kritickej frontovej situácii platil prísny rozkaz posielat' do lazaretov iba napoly mŕtvych vojakov. Jeden z mojich chlapov ostával v prvej línii ešte dva týždne potom, ako mu odrazená črepina delostreleckého granátu zlomila ľavú ruku. Spôsobila zakrytú zlomeninu, pretože už nemala dostatok energie, aby prenikla do ruky. Vojakovi ostala iba veľká modrina, s ktorou ani nešiel k lekárovi, lebo by mu to aj tak neuznal ako zranenie.¹⁹⁹

Útočiace ruské vojská 1. decembra 1914 obsadili Chotču a na druhý deň vstúpili do Stropkova. Na tomto úseku frontu sa však ich ofenzívny potenciál vyčerpal a neboli schopné preniknúť ďalej na juh do Východoslovenskej nížiny. Pri Stropkove došlo k dočasnej stabilizácii frontu a ruské a rakúsko-uhorské jednotky sa zakopali naprieč údolím rieky Ondava a na prilahlých výšinách. V tomto priestore boli dislokované útvary 17. pešej divízie generálporučíka Aurela von Le Beau a 20. honvédskej pešej divízie generálmajora Ladislausa von Nagya. Proti nim stáli útvary 19. pešej divízie generálporučíka Grigorija Jefimoviča Janušovského.

V zostave tejto divízie pôsobila 19. delostrelecká brigáda, ktorá zabezpečovala palebnú podporu jej štyrom pechotným plukom. Štábni dôstojníci zostavili hlásenie označené ako „*Opis bojového nasadenia 19. delostreleckej brigády počas bojov v Karpatoch od 7. novembra do 16. decembra 1914*“ (20. 11. – 29. 12. 1914 podľa súčasného gregoriánskeho kalendára). Z tohto hlásenia pochádzajú nasledujúce úryvky: „*Dňa 16. novembra (29. 11. 1914) bol I. oddiel našej brigády pričlenený k 73. Krymskému pešiemu pluku a spolu s ním začal presun z Tylawy cez Barwinek do Svidníka. Tam dorazili 18. novembra (01. 12. 1914) a pripojili sa k ostatným útvarom 19. divízie. V ten istý deň bola 2. batéria pripojená k 74. Stavropoľskému pešiemu pluku a presunula sa do obce Rakovčik. Na nocľah sa však vrátila do Svidníka a na druhý deň 19. novembra (02. 12. 1914) sa vydala k obci Šarišský Štiavnik, kde zaujala palebné pozície. V tomto priestore zotrvala až do 26. novembra (09. 12. 1914) a ostreľovala nepriateľské zákopy na výšinách*

¹⁹⁹ Charles F. Horne (ed.): Source Records of the Great War, Vol. III, National Alumni 1923; <http://www.firstworldwar.com/diaries/carpathianmemoir.htm>.

južne od Šarišského Štiavniku. Samostatne pôsobila aj 4. batéria, ktorá sa 19. novembra (02. 12. 1914) rozmiestnila v obci Bodružal, 20. novembra (03. 12. 1914) prešla do obce Havaj a 24. novembra (07. 12. 1914) sa vrátila do Svidníka.

Dva prápory 73. Krymského pešieho pluku spolu s 5. a 6. batériou dňa 20. novembra (03. 12. 1914) o 13:00 vstúpili do Stropkova. V okolí mesta zaujali palebné pozície, na ktorých zotrvali do 26. novembra (09. 12. 1914). Počas týchto šiestich dní ostreľovali nepriateľské zákopy a rojnice protivníckovej pechoty, ktorá vyrážala k protiútokom. Pozície oboch batérií boli po celý čas vystavené silnej paľbe rakúsko-uhorského poľného delostrelectva a ťažkých húfnic, ktoré strieľali z dobre zamaskovaných postavení. Cieľom ich paľby bolo aj samotné mesto Stropkov. V dôsledku nedostatku vhodných pozorovateľských stanovišť sa nám pozície nepriateľských batérií nepodarilo lokalizovať. Počas bojov v okolí Stropkova sme vystrelili 1167 šrapnelov a 151 delostreleckých granátov. Stratili sme jedného padlého vojaka a ďalší traja boli zranení. Zranenia utrpeli aj tri naše ťažné kone.

V noci na 26. novembra (09. 12. 1914) okolo 03:00 veliteľia 5. a 6. batérie dostali rozkaz, aby sa stiahli zo svojich palebných pozícií a ustúpili k obci Duplín a potom ďalej k obci Stročín. Dôvodom tohto manévru bol útok rakúsko-uhorských jednotiek, ktoré začali obchvacovať obe krídla 73. Krymského pešieho pluku. Zatiaľ čo 6. batéria sa stiahla bez problémov, ústup 5. batérie narazil na komplikácie. Po opustení Stropkova sa dostala pod paľbu nepriateľských pechotných zbraní a na ceste musela prekonávať drôtené prekážky vytvorené protivníkom, ktorý prenikol do nášho tyla. Okolo 12:00 obe batérie zaujali nové palebné pozície medzi obcou Stročín a Svidníkom a začali ostreľovať protivníka na kótach 276 a 286, ako aj nepriateľskú pechotu postupujúcu údolím rieky Ondava. Večer o 18:00 pokračovali v ústupe a stiahli sa do obce Lodomirová, kde príslušníci 5. a 6. batérie prenocovali.²⁰⁰

Archivované hlásenie štábnych dôstojníkov ruskej 19. delostreleckej brigády autenticky odzrkadľuje zmenu, ku ktorej došlo na karpatskom bojisku počas prvej dekády decembra 1914. Veliteľovi rakúsko-uhorskej 3. armády generálovi S. Borojevičovi sa podarilo preskupiť svoje sily a zahájiť protiútok, ktorý vytlačil ruské vojská z územia dnešného Slovenska. Veliteľ ruskej 8. armády generál A. A. Brusilov 8. decembra 1914 vydal svojim jednotkám rozkaz ustupovať na severnú stranu Karpát a zadnými vojmi

²⁰⁰ Ruský štátny vojensko-historický archív (ďalej RGVA), fond 2349, inventár 1, fascikel 90 (Donesenija častej 19-oj pechotnoj diviziji o bojových dejstvijach s 27-go i julja po 31-go dekabryja 1914 goda).

zadržiavať tlak protivníkových vojsk. Rusi opustili Stropkov 9. decembra 1914 a v rovnaký deň sa stiahli aj z Chotče.

Protiútok 3. armády generála S. Borojeviča vo veľkej miere prispel k celkovému rakúsko-uhorskému víťazstvu v lapanowsko-limanovskej operácii, ktorá predstavovala rozhodujúci strategický úspech habsburskej monarchie v začiatkovej fáze vojny. Memoárová aj odborná literatúra medzivojnového obdobia sa jednoznačne zhodovala v tom, že význam odrazenia hlavnej ruskej ofenzívy pri Krakove bol plne porovnateľný s významom odrazenia hlavnej nemeckej ofenzívy na rieke Marne. Rakúsko-Uhorsko vlastnými silami dokázalo v decembri 1914 odvrátiť hrozbu svojej vojnovnej porážky a stabilizovalo líniu frontu od centrálneho Poľska a ďalej pozdĺž Karpát až po hranicu s Rumunskom.

Na konci decembra 1914 línia frontu na sever od Stropkova a Svidníka prebiehala po hlavnom karpatskom hrebeni cez Duklianský priesmyk. V priebehu januára 1915 rakúsko-uhorské velenie prisúvalo do tohto priestoru posily a sústreďovalo zálohy a vojenský materiál. Jeho cieľom bolo zahájiť ofenzívu, ktorá by deblokovala obkľúčený fortifikačný komplex Przemyśl v Haliči. Rovnako postupovalo aj ruské velenie, ktoré plánovalo Duklianský priesmyk využiť na svoju ofenzívu do vnútrozemia habsburskej monarchie. Ako prvé prešli 23. januára 1915 do útoku rakúsko-uhorské vojská, ktoré sa pokúšali v ťažkých bojoch a za zložitých klimatických podmienok karpatskej zimy prelomiť ruskú obranu. Jednotky VII. armádneho zboru generála jazdectva arcivojvodu Jozefa von Habsburga však nezaznamenali úspech a už 27. januára 1915 museli čeliť ruskej ofenzíve. Z postavení okolo Duklianskeho priesmyku vyrazili do útoku jednotky XII. armádneho zboru generálporučíka Leonida Vilgelmoviča Leša. V priebehu 28. – 29. januára 1915 ruské vojská prekonali rakúsko-uhorskú obranu, prenikli na južnú stranu Karpát a do 5. februára 1915 postúpili do priestoru južne od Svidníka. Po ťažkých bojoch v hornatom zasneženom teréne a po veľkých stratách na oboch stranách sa inercia ruského útoku vyčerpala a rakúsko-uhorským jednotkám sa podarilo stabilizovať líniu frontu na čiare Rakovčík – Duplín – Krušinec – Chotča.

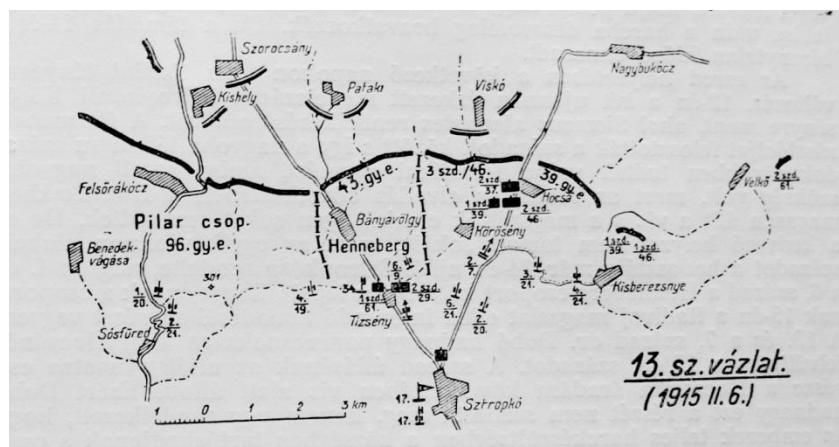
Na Chotču postupovali vojaci 46. pešieho „Dneperského“ pluku, ktorý bol súčasťou ruskej 12. pešej divízie generálporučíka Nikolaja Alexandroviča Babikova. Vo vojnovom denníku tejto divízie, ktorý je uložený v moskovskom archíve, sa píše: „21. januára (03. 02. 1915 podľa súčasného gregoriánskeho kalendára) večer o 22:00 Dneperský pluk vytlačil protivníka z Vyškoviec a obsadil obec, ako aj priláhlú kótu 212. V smere na Stropkov spozorovaný pohyb obrneného automobilu vyzbrojeného delom, ktorý

však bol príliš ďaleko, aby ho naši vojaci mohli zasiahnuť paľbou ručných zbraní... 22. januára (04. 02. 1915) popoludní o 13:30 doručená správa, že protivník prešiel do protiútok a ovládol Vyškovce. Úderom dvoch rôt Dneperského pluku bol odtiaľ po boji na bodáky opäť vytlačený... 23. januára (05. 02. 1915) predpoludním o 11:00 spozorované posilnenie protivníkových síl na línii oproti pravému krídlu Dneperského pluku, ktoré je ostreľované ťažkým delostrelectvom. Do večera 19:00 neboli na úseku pluku zaznamenané žiadne zmeny... Počas noci na 24. januára (06. 02. 1915) nedošlo k žiadnym zmenám. Od rána delostrelectvo protivníka ostreľuje pravé krídlo Dneperského pluku. Do popoludnia 18:00 neboli na úseku pluku zaznamenané žiadne zmeny, jeho pozície ostreľovalo nepriateľské delostrelectvo a mýnomety. “²⁰¹

Od 3. februára 1915, kedy ruské jednotky dobyli Vyškovce, sa Chotča ocitla na línii frontu. Jej kataster sa stal bezprostredným bojiskom, pretože rakúsko-uhorské obranné pozície sa nachádzali v tesnom susedstve obce. V poliach na západ od cesty vedúcej z Chotče do Bukoviec sa na svahoch pravého brehu Chotčianky, južne od Vyškoviec, tiahli zákopy 46. pešieho pluku, ktoré smerovali ku kóte 329 „Kamenec“. Východne od tejto cesty sa nachádzali zákopy 39. pešieho pluku, ktoré sa tiahli po zalesnených výšinách smerom ku kóte 349 „Vysoká“ pri Brezničke. Tieto dva pluky podliehali veleniu rakúsko-uhorskej 17. pešej divízie generálporučíka Aurela von Le Beau, ktorého veliteľský štáb sa nachádzal v Stropkove. Kronika 46. pešieho pluku, ktorá bola publikovaná po skončení I. svetovej vojny, potvrdzuje záznamy z moskovského archívu. V knihe sa píše o stabilizácii frontu a utlmení bojov po 5. februári 1915: „Situácia pluku sa medzi 6. – 8. februárom 1915 zmenila iba v tom, že jedna rota nachádzajúca sa pri Brezničke bola prevelená k východnému okraju Chotče. Päť rôt nachádzajúcich sa západne od hradskej cesty Stropkov – Bukovce (južne od Vyškoviec) podliehalo od 10. februára 1915 pod velenie bojovej skupiny podplukovníka Siemenssa. Jedna rota stojaca pri Chotči podliehala veleniu bojovej skupiny plukovníka Henneberga. “²⁰²

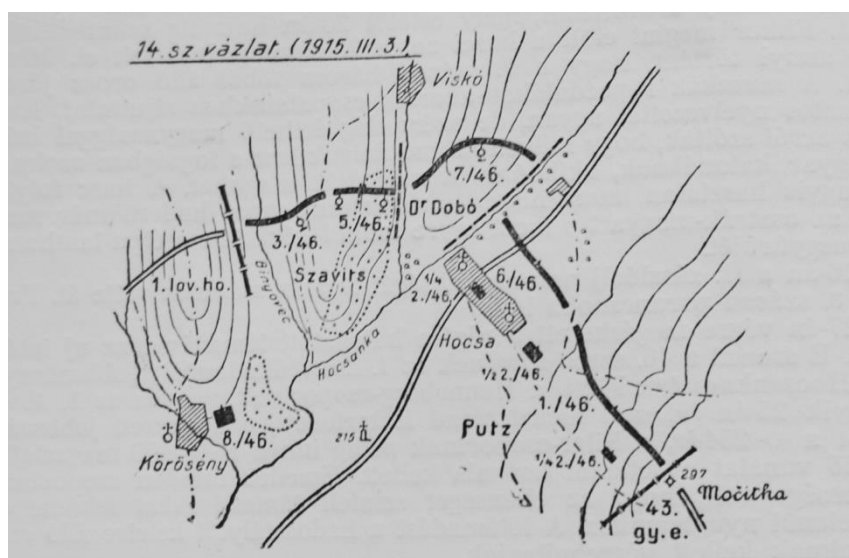
²⁰¹ RG VIA, fond 2342, inventár 1, fascikel 258 (Žurnal vojennykh dejstvij 12-oj pechotnoj diviziji s 13-go ijuľ’a 1914 goda po 25-go apreľ’a 1915 goda).

²⁰² ENDRE, Ajtay: A volt cs. és kir. 46. gyalogezred világháborús története 1914 – 1918, Délmagyarország Hírlap. Szeged, 1933.

Mapa zo 16. februára 1915

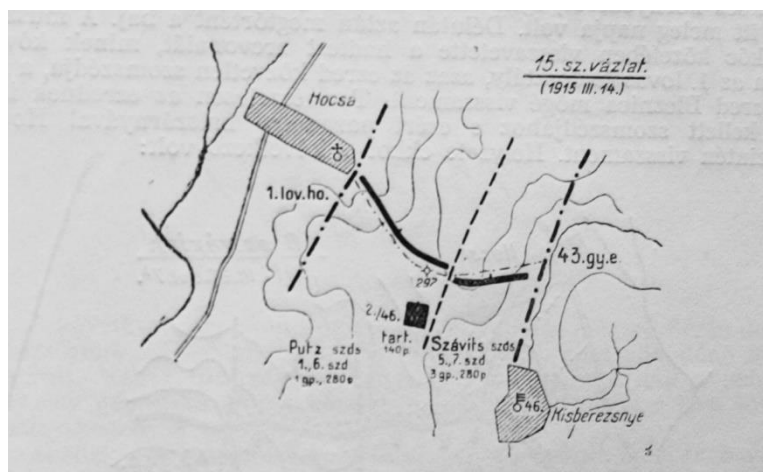
Koncom februára 1915 došlo k presunu 39. pešieho pluku na iný úsek frontu a priestor Chotče ostal brániť iba 46. peší pluk. Jeho zákopy sa tiahli od potoka Biňovec cez svahy na pravom brehu Chotčianky až po kótu 305 „Kút“ v smere na Brezničku (v dobových mapách označená ako kóta 297 „Močitka“). Počas druhého týždňa marca 1915 bol z prvej línie stiahnutý do zálohy aj 46. peší pluk, ktorý sa na oddych rozmiestnil hneď za frontom v obci Potôčky. Jeho pôvodné pozície až po Chotču zaujali útvary 1. jazdeckej divízie a od Chotče na východ uvoľnené zákopy zaujali vojaci 43. pešieho pluku. Príslušníci 46. pešieho pluku sa v rámci pravidelnej rotácie vrátili do prvej línie 14. marca 1915 a zaujali pozície od Chotče cez kótu 305 „Kút“ po cestu z Brezničky do Veľkropu. K tomuto dátumu bojovú silu pluku tvorilo 700 pešiakov a 4 guľomety. Proti 14. husárskemu pluku (cca 500 vojakov), 46. pešiemu pluku (700 vojakov) a 43. pešiemu pluku (cca 1000 vojakov) stál ruský 46. peší „Dneperský“ pluk, ktorý k 10. marcu 1915 disponoval 2771 vojakmi a 8 guľometmi.

Mapa z 3. marca 1915

V období od začiatku februára do druhej polovice marca 1915 bol frontový úsek pri Chotči relatívne stabilný a tamojšia situácia nadobudla charakter zákopovej vojny. Bojová činnosť bola vedená najmä delostrelectvom a menšími pešími útvarmi, ktoré realizovali prieskum bojom a prepady protivníkových postavení. Príležitostne dochádzalo k väčším útokom, ktoré však mali len obmedzené taktické ciele a ich úlohou bolo pútať a vyčerpávať protivníkovu silu. Na pozadí dramatických vojnových udalostí na fronte v Karpatoch sa odohrávali individuálne príbehy jednotlivých ľudí. Tak ako to býva v každej vojne, tragické chvíle a traumatizujúce zážitky boli iba vrcholom ľadovca ľudského utrpenia. Pod „hladinou“ sa skrýval každodenný únavný stereotyp frontového nasadenia. Vojaci bojujúcich armád len s vypätím všetkých síl zvládali náročné vojnové podmienky. Vyčerpávajúca fyzická námaha pri opevňovaní zákopov, udržiavanie komunikácií a prísune zásob, neustále psychické vypätie pri hliadkovaní a pozorovaní, stále prítomná hrozba ochorenia, zranenia alebo smrti, to všetko vplývalo na bojaskopnosť a morálku ľudí oblečených do uniforiem. Civilisti to nemali ľahšie, pretože len časť sa rozhodla pre evakuáciu a zvyšok sa snažil prežiť vojnové utrpenie vo svojej rodnej obci. Chotča sa celé dva mesiace nachádzala v prvej línii a počas bojov miestneho významu jej drevená zástavba bola poničená paľbou ruského delostrelectva.

Relatívny pokoj na fronte sa skončil v druhej polovici marca 1915. Veliteľ Juhozápadného frontu, generál delostrelectva Nikolaj Ludovič Ivanov, presvedčil ruské Vrchné veliteľstvo (Stavku), aby vojská, ktoré obliehali Przemysl, boli využité na prelomenie rakúsko-uhorskej obrany v Karpatoch. Táto ofenzíva bola koncipovaná veľmi ambiciózne a jej cieľom bol nielen prienik do nížin karpatskej kotliny, ale aj celkové vyradenie Rakúsko-Uhorska z vojny. Na jar 1915 rakúsko-uhorská armáda pociťovala akútny nedostatok vycvičených záloh a od začiatku vojny utrpela veľmi citelné straty, takže nová ruská ofenzíva predstavovala pre habsburskú monarchiu bezprostrednú hrozbu. Závažnosť tejto hrozby bola o to väčšia, že nemecký spojenec nesplnil svoje predvojnové sľuby a nedokázal za sedem týždňov vyradiť z vojny Francúzsko a presunúť svoje sily proti Rusku. Rakúsko-Uhorsko tak namiesto pôvodne plánovaných siedmich týždňov čelilo ruskej presile až sedem mesiacov a odolnosť jeho armády bola na jar 1915 vystavená najťažšej skúške.

Mapa zo 14. marca 1915

Rozhodujúca ruská ofenzíva na karpatskom fronte začala v noci z 19. na 20. marca 1915. Ruské velenie svoj útok vynikajúco načasovalo, keďže bol zahájený v predvečer kapitulácie rakúsko-uhorského fortifikačného komplexu okolo Przemysla, ktorý sa po päťmesačnej obrane 22. marca 1915 vzdal. Jednotky obliehacej armády sa v dôsledku toho uvoľnili a boli okamžite presúvané do Karpát s cieľom posilniť útočiacie ruské vojská. Ťažisko ich ofenzívy ležalo medzi údolím Ondavy a údolím Laborca v smere na

Stropkov

a Humenné. Ruský 46. peší „Dneperský“ pluk nebol zapojený do prvej fázy ofenzívy a jeho úsek od Vyškoviec po výšiny juhozápadne od Veľkropu ostával pokojný. Pluk čakal na úspech susedných jednotiek, aby mohol prejsť do vlastného útoku. V jeho vojnovom denníku uloženom v moskovskom archíve sa uvádza: „V pondelok 9. marca (22. 03. 1915 podľa súčasného gregoriánskeho kalendára) okolo 16:00 telefonovali zo štábu divízie a oznámili pád Przemysla. Oznámili sme to vojakom a po zákopoch bolo počuť hlasné kričanie „hurá“... V utorok 10. marca (23. 03. 1915) predpoludním o 11:00 sa v obci Bukovce na počesť dobytia Przemysla uskutočnila poľná liturgia a vojenská prehliadka...

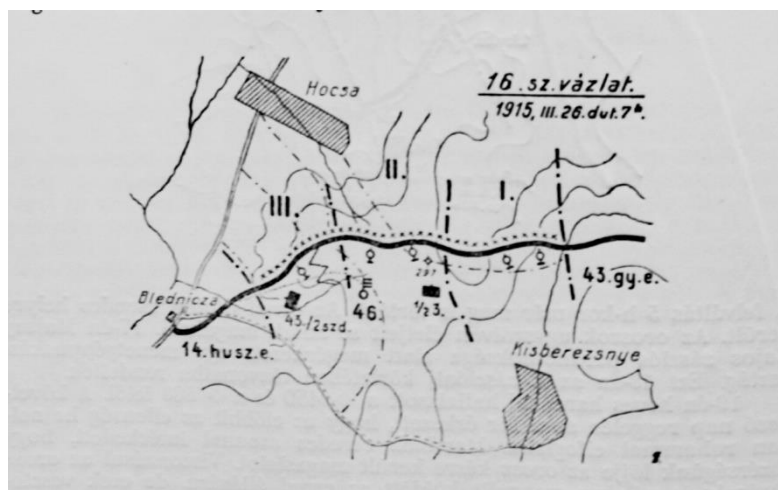
V piatok 13. marca (26.3.1915) protivník od rána ostrel'oval ťažkým delostrelectvom naše pozície na kóte 212 pri Vyškovciach a úsek 3. roty pri ceste (vedúcej z Chotče do Bukoviec). Ľahkým delostrelectvom ostrel'oval celý úsek pluku s výnimkou pozície 1. práporu južne od Bukoviec. Náš pravý sused (12. sibírska strelecká divízia) dobyl Rakovčik, prenikol južne od Duplína a pokračoval v útoku na kótu 259. Na úseku nášho pluku bol spozorovaný odchod nepriateľských vojakov z tretieho radu zákopov smerom na Stropkov. Išlo o ústup pred útočiacimi sibírskymi strelcami. Naše delostrelectvo ostrel'ovalo protivníkovu batériu v priestore kóty 315. V dôsledku postupu nášho pravého suseda ku kóte 254 a ústupu nepriateľa bolo 4. práporu nariadené postúpiť

cez Vyškovce a zaujať pozície na krídle sibírskeho strelcov. Protivník sa medzitým už stiahol zo svojich zákopov pri kótach 212 a 284 a pod tlakom nášho 3. práporu d'alej ustupoval. Tento prápor do večera 21:00 dosiahol Krušinec a zakopal sa popri ceste vedúcej z obce na kótu 325. Spolu s 3. práporom postupovala aj 7. rota, ktorá obsadila Chotču a zaujala pozície južne od obce na severozápadnom svahu kóty 297 (na súčasných mapách kóta 305 „Kút“). V obci Krušinec sa rozmiestnili naši prieskumníci posilnení jednou čatou pechoty.²⁰³

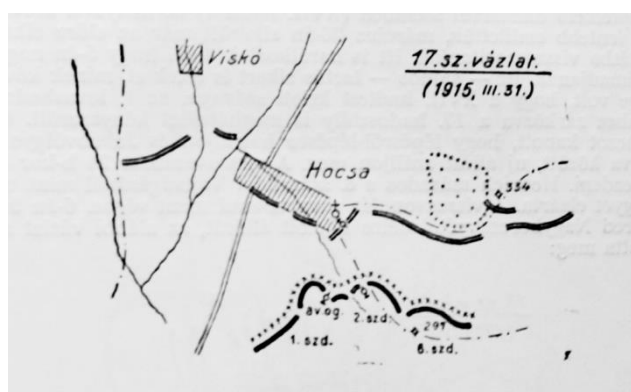
Kronika rakúsko-uhorského 46. pešieho pluku, ktorá bola publikovaná po skončení I. svetovej vojny, potvrdzuje záznamy z moskovského archívu: „Tri dni od 23. marca po 25. marca 1915 uplynuli v tichosti. Činilo sa iba delostrelectvo, ale iba umiernené. Avšak 26. marca 1915 bolo počuť od západu z okolia Rakovčička veľmi intenzívny bojový hluk. Jednotky susedného XVII. armádneho zboru mali „horúci“ deň. Popoludní sa potom stalo nešťastie, keď Moskali v priestore Rakovčička zatlačili bojovú líniu zboru. V dôsledku toho 1. jazdecká divízia a bezprostredný ľavý sused nášho pluku – 14. husársky pluk – ustúpili za statok Blednica. Prirodzene, náš pluk sa musel prispôbiť svojmu susedovi, preto sa na základe rozkazu svojím ľavým krídlom taktiež stiahol za Chotču. Večer 26. marca 1915 k 19:00 pluk zaujal nové pozície severne od statku Blednica až po kótu 297. Pravé krídlo pluku ostalo vo svojich pôvodných pozíciách od kóty 297 po cestu z Brezničky na Veľkrop. Nášmu pluku bola pridelená ženijná rota a pracovný oddiel, ktorých vojaci pred novým postavením okamžite natiahli dvojité drôtené prekážky a vykopali kryty. Nepriateľ zbadal ústup a ihneď sa objavil v Chotči a Krušinci, v dôsledku čoho naše delostrelectvo začalo tieto obce ostreľovať. Až do 30. marca 1915 sa nič nestalo. Nepriateľ si južne od Chotče vybudoval postavenie, no ostal pasívny.“²⁰⁴

²⁰³ RGVIA, fond 2660, inventár 1, fascikel 8 (Žurnal vojennych dejstvij 46-go pechotnogo Dneprovskogo polka s 20-go dekabrya 1914 goda po 29-go maja 1915 goda).

²⁰⁴ ENDRE, A volt cs. és kir. 46. gyalogezred világháborús története 1914 – 1918, Délmagyarország Hírlap.

Mapa z 26. marca 1915

Mapa z 31. marca 1915

Na prelome marca a apríla 1915 bol bojový duch vojakov na oboch stranách frontu vystavený kritickej zaťažkávacej skúške. Ruskí vojaci sa s nasadením všetkých síl pokúšali prelomiť rakúsko-uhorskú obranu v Karpatoch, pretože verili, že prienik do Východoslovenskej nížiny otvorí bránu k víťaznému postupu na Budapešť a Viedeň. Dochované memoáre a spomienky potvrdzujú, že na jar 1915, po kapitulácii Przemysla, zavládlo v ruských vojskách presvedčenie, že stačí vyvinúť posledné rozhodujúce úsilie, aby bolo Rakúsko-Uhorsko porazené. Memoáre a spomienky z opačnej strany bojiska dokladajú, že vojaci habsburskej monarchie si na jar 1915 taktiež veľmi dobre uvedomovali, že nastal doposiaľ najkritickejší moment celej vojny. Zo všetkých síl držali svoje postavenia v Karpatoch, ktoré považovali za poslednú líniu obrany. Zákopy na ešte stále zasnežených výšinách a v rozbahnených a jarnou vodou zaplavených údoliach bránili s vedomím, že ústup by znamenal prelomenie karpatského frontu a preniknutie protivníkových armád do vnútrozemia monarchie.

Najťažšie boje prebiehali severne od Stropkova, na ktorý postupovalo ľavé krídlo 12. sibírskej streleckej divízie. Ďalším ťažiskom ruskej ofenzívy bol priestor Potôčky – Soľník – Repejov, kde sa rakúsko-uhorskú obranu pokúšala čelným úderom prelomiť ruská 12. pešia divízia. Na jej relatívne pasívnom pravom krídle medzi Chotčou a výšinami juhozápadne od Veľkropu bol rozmiestnený 46. peší „Dneperský“ pluk, ktorý zabezpečoval styk s 12. sibírskou streleckou divíziou. Rakúsko-uhorskú obranu od rieky Ondava po statok Blednica pri obci Krušinec držala 1. jazdeckej divízia, na ktorú nadväzovali pozície 17. pešej divízie. Ľavé krídlo tejto divízie bolo tvorené rakúsko-uhorským 46. peším plukom, ktorý v období od 27. marca 1915 do 5. apríla 1915 udržiaval pozície na relatívne pasívnom úseku frontu. V plukovnej kronike sa uvádza: *„Na prelome marca a apríla obe bojujúce strany pracovali na posilnení svojich postavení. Naše delostrelectvo s vynikajúcim výsledkom ostreľovalo Chotču, kde bol neustály pohyb. Delostrelci boli nútení ťažkými granátmi rozstrieľať tamojší kostol na ruiny, pretože jeden guľomet bol umiestnený v jeho blízkosti a spôsobil veľmi veľa neprijemností.“*²⁰⁵

Napriek tomu, že ruská armáda na jar 1915 už pociťovala vážny nedostatok delostreleckej munície a domáca výroba nestačila plniť požiadavky frontu, tak na rozhodujúcu ruskú ofenzívu v Karpatoch boli vyčlenené všetky disponibilné rezervy. Pociťili to aj príslušníci rakúsko-uhorskej 1. jazdeckej divízie a 17. pešej divízie, ktorí držali obranu v priestore Stropkova. Ich pozície sa každodenne stávali cieľom intenzívnej delostreleckej paľby. Pod jej krytím ruská pechota opakovane postupovala k ich postaveniam, a keď sa priblížila do dostatočnej blízkosti, prechádzala do masových útokov na bodáky. Zatiaľ čo Rakúsko-Uhorsko v tejto fáze vojny už pociťovalo nedostatok vojakov, Rusko s tým zatiaľ nemalo žiadne problémy a z ľudských zdrojov impéria Romanovcov boli pravidelne dopĺňané všetky bojujúce jednotky ruských vojsk.

V Štátnom vojensko-historickom archíve v Moskve sa dochovalo situačné hlásenie štábu ruskej 3. armády zo 6. apríla 1915: *„Frontový úsek 12. pešej divízie sa po celý deň 23. marca (05. 04. 1915 podľa súčasného gregoriánskeho kalendára) nachádzal pod silnou nepriateľskou delostreleckou paľbou, ktorou protivník pripravoval svoj protiútok na výšiny pri obci Breznička. Rakúšania sa šesťkrát vrhli do zúrivých protiútokov na postavenia 47. pešieho Ukrajinského pluku, ale vždy boli odrazení spoločným úsilím tohto statočného pluku a susedného pluku. Nakoniec však paľba rakúsko-uhorského ťažkého delostrelectva prinútila naše pluky ustúpiť z obsadených nepriateľských pozícií*

²⁰⁵ ENDRE, A volt cs. és kir. 46. gyalogezred világháborús története 1914 – 1918, Délmagyarország Hírlap.

južne od kóty 441 a stiahnuť sa na svoje východiskové pozície.

Podvečer 23. marca (05. 04. 1915) útvary 12. pešej divízie zaregistrovali sústredovanie nepriateľských síl medzi kótami 225 a 447. Náš 45. peší Azovský pluk nočným útokom obsadil kótu 542 a pokračoval v rozvíjaní úspechu ďalej v smere kóty 575. Susedná 12. sibírska strelecká divízia sa v priebehu noci z 23. na 24. marca (z 05. 04. na 06. 04. 1915) opevnila na kóte 582, ktorú obsadila včera na hrebeni nad obcami Šarišský Štiavnik a Beňadikovce. Dnes táto divízia rozvíja úspech na svojom ľavom krídle smerom na kótu 372. Výsledkom našich útokov je začínajúci sa ústup nepriateľa zo Stropkova. Mesto horí, lebo Rakúšania ho na ústupe zapálili. “²⁰⁶

Stupňujúci tlak ruských vojsk sa prejavil aj na dovtedy pasívnom úseku frontu v priestore Chotče, z ktorého rakúsko-uhorské jednotky začali ustupovať pod hrozbou nepriateľského prieniku do Stropkova. Vo vojnovom denníku ruského 46. pešieho „Dneperského“ pluku sa píše: „V utorok 24. marca (06. 04. 1915 podľa súčasného gregoriánskeho kalendára) sme zaregistrovali, že protivník vyprázdnil svoje pozície a ustúpil. V zákopoch ponechal ako krytie iba slabé sily. Keď to náš prieskum ráno nahlásil, prápory pluku dostali rozkaz zahájiť postup. Prešli cez Krušinec a tlačili pred sebou dve nepriateľské roty. Taktiež bola dosiahnutá kóta 347 (severne od kóty 337 „Kozinec“), kóta 297 (na súčasných mapách kóta 305 „Kút“) a na ľavom krídle pluku sme vstúpili do Brezničky... Popoludní o 14:00 vojaci 11. roty vstúpili do Stropkova, kde sa stretli s troma rotami sibírskych strelcov... V priebehu tohto dňa sme zajali 61 nepriateľských vojakov a ukoristili dva kone s nákladom súčiastok osvetľovacieho reflektora, avšak bez samotného reflektora. “²⁰⁷

²⁰⁶ RGVIA, fond 2236, inventár 1, fascikel 83 (Delo No.1 o Beskidskoj operácii štaba XXIX. armejského korpusa s 24-go marta po 9-go aprlja 1915 goda).

²⁰⁷ RGVIA, fond 2236, inventár 1, fascikel 83.

Ruskí zajatci pred zničenou školou v obci Chotča

Bojmi poškodený kostol v Chotči

Dobytím Stropkova sa ofenzívny potenciál ruských vojsk na tomto úseku frontu vyčerpal. K odrazeniu ruských útokov došlo aj na ďalších úsekoch medzi riekami Ondava a Laborec, rovnako ako v priestore medzi Laborcom a mestom Snina. V prvej polovici apríla 1915 zlyhal rozhodujúci pokus ruských vojsk o prekonanie Karpát a vyradenie Rakúsko-Uhorska z vojny a na východnom fronte došlo k celkovej zmene strategickej situácie. Armáda habsburskej monarchie vydržala kritickú zaťažkovú skúšku a vytvorila podmienky pre sústredenie nemeckých záloh presunutých zo západného frontu, ktoré

potom 2. mája 1915 prešli do úspešnej ofenzívy pri Gorliciach. Na začiatku mája 1915 bol prelomený ruský front v západnej Haliči a postup nemeckých a rakúsko-uhorských vojsk prinútil ruské velenie k okamžitému stiahnutiu jeho síl z južnej strany Karpát. Územie severovýchodného Slovenska, o ktoré ruské vojská tvrdo a za veľkých strát bojovali od januára do apríla 1915, muselo byť v priebehu niekoľkých dní opustené. Zo Stropkova a Chotče ruské jednotky ustúpili bez boja 5. mája 1915 a presúvali sa na severnú stranu Karpát do Haliče.

Osudový význam karpatských bojov veľmi výstižne charakterizujú slová K. Keľnera, ktorý počas I. svetovej vojny slúžil ako dôstojník v 9. streleckom pluku 3. streleckej brigády a osobne sa zúčastnil bojov na území severovýchodného Slovenska. V ruskej občianskej vojne bojoval proti Leninovmu režimu a po víťazstve komunistickej diktatúry emigroval do západnej Európy. V roku 1936, s odstupom vyše dvoch desaťročí, o týchto bojoch napísal: *„Karpaty! Divoká a očarujúca príroda. Strmé svahy, klukaté potoky, rozmočené úžľabiny. V zime všetko zavalené hlbokým snehom. Karpaty! Zalesnené hory, ktorých výška prekonáva tisíc metrov a ktoré videli stovky bojov. Tieto výšiny dobýjali hrdinovia našej statočnej armády a stáli desiatky tisícov ruských životov. Zlovestné Karpaty! Pripravili nás o najlepších kádrových dôstojníkov a vojakov, ktorých si ruská armáda starostlivo vycvičila v mierových časoch. Spôsobili, že vojna sa natiahla na niekoľko rokov a vytvorila podmienky pre nešťastnú februárovú revolúciu a kataklizmu bolševického prevratu. Popri tom nám však Karpaty dali možnosť ukázať celému svetu slávu a chrabrosť dôstojníkov a vojakov cárskej armády. Krvou týchto mužov sú zaliate svahy karpatských výšin a ich nespočetnými hrobmi sú posiate karpatské lesy. V nich pod nenápadnými pravoslávnyimi krížmi ležia nezvestní ruskí vojaci...“*²⁰⁸

Tieto slová predstavujú symbolický epitaf na pamiatku nielen ruských, ale aj rakúsko-uhorských vojakov, ktorí stratili svoje životy v Karpatoch. Najväčšie obeť priniesla rozhodujúca ruská ofenzíva, počas ktorej sa na prelome marca a apríla 1915 severovýchodné Slovensko stalo dejiskom jednej z najvýznamnejších bitiek I. svetovej vojny. Do európskej vojenskej histórie vstúpili tieto boje ako „Veľkonočná bitka v Karpatoch“ a ruská vojenská historiografia ich označuje za „Tretiu karpatskú bitku“.

²⁰⁸ Časovoj No.178 (15. 11. 1936), Paríž: Russkoje vojinstvo i nacional'noje dviženije za rubežom, 1936.

Vojnový cintorín

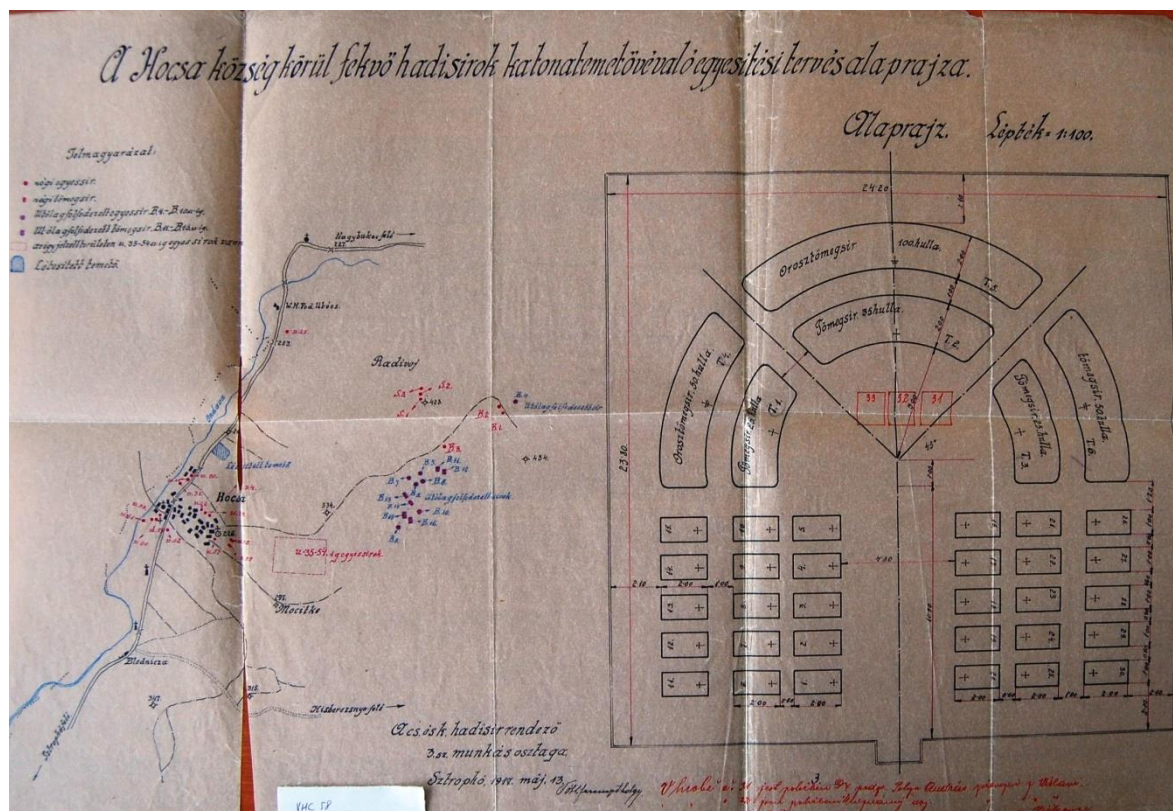
Pozostatkom bojových operácií, ktoré sa odohrali v okolí obce Chotča, je vojnový cintorín. Nachádza sa v centre obce Chotča pri štátnej ceste po pravej strane v smere od Stropkova do Medzilaboriec. Tento cintorín patrí medzi architektonicky najzaujímavejšie riešené lokality tohto typu v okrese Stropkov. Cintorín vznikol po vzdialení sa frontu a je výsledkom exhumácií v okolí obce Chotča. Podľa nákresu, ktorý vypracovala špecializovaná jednotka rakúsko-uhorskej armády, na vojnovom cintoríne bolo pôvodne 30 jednotlivých hrobov a šesť masových hrobov.

V medzivojnovom období starostlivosť o vojnový cintorín zabezpečovala Žandárska stanica Stropkov. Archívna zložka vypracovaná touto žandárskou stanicou je pomerne chaotická, a najmä číselné značenie hrobov je máťúce. Podľa evidenčných protokolov je možné po mene identifikovať 29 z 30 obetí pochovaných v jednotlivých hroboch. Tieto jednotlivé hroby sú označené číslami od 1 do 30. V evidenčných listoch je taktiež zachytených všetkých šesť šácht. Tie sú číslované taktiež číslicami od 1 do 6. V masovej šachte č. 1 je pochovaných 29 neznámych rakúsko-uhorských vojakov. V šachte č. 2 je 40 neznámych rakúsko-uhorských vojakov a v šachte č. 3 je 25 neznámych rakúsko-uhorských vojakov. V šachtách č. 4, 5 a 6 sú pochovaní neznámi ruskí vojaci. V šachte č. 4 je 50 a v šachte č. 5 je 100 padlých vojakov. Zaujímavé je, že podľa evidenčného listu v šachte č. 6 je iba 5 padlých vojakov.

Dňa 8. júla 1922 po exhumáciách pribudli na vojnovom cintoríne ďalšie dva spoločné hroby a jeden jednotlivý hrob. V jednotlivom hrobe, označenom ako č. 31, je pochovaný praporčík Dr. András Pólya,²⁰⁹ ktorý podľa kroniky 39. pešieho pluku padol 1. februára 1915. V spoločnom hrobe č. 32 sú 4 neznámi vojaci a v hrobe č. 33 je 10 neznámych vojakov. Na vojnovom cintoríne v medzivojnovom období boli pochovaní ešte štyria vojaci, z evidenčných protokolov však nie je jasné, či do masových šácht č. 1 a 2, alebo jednotlivých hrobov 1 a 2. Po sčítaní údajov z evidenčných listov je na vojnovom cintoríne pochovaných 298 padlých vojakov. Katastrálny list uvádza 299 obetí.²¹⁰

²⁰⁹ JUDr. András Pólya (1885 Hajdúszoboszló, Maďarsko – 01. 02. 1915 kóta 345 pri obci Vislava), pred vojnou notár okresného súdu v Revúcej, počas vojny praporčík 2. roty c. k. 39. pešieho pluku v zálohe. Pozri LÉPES, Győző – MÁTÉFY, Artur: *A cs.és kir. báró Hötendorfi Konrád Ferenc tábornagy debreceni 39. gyalogezred világháborús története 1914 – 1918*. Debrecen, 1939, str. 110. V niektorých prameňoch sa uvádza pod krstným menom Endre. Pozri online na http://digi.landesbibliothek.at/viewer/image/AC08513816_Verlustliste_Nr_0154/5/.

²¹⁰ BURAL, Miroslav – DROBNÁK, Martin – KORBA, Matúš – TURIK, Radoslav: *Mementá prvej svetovej vojny (diel 2) – cintoríny v okresoch Snina a Stropkov*. Humenné : Jana Fedičová – REDOS, 2009, str. 90 – 91.

Náčrt vojnového cintorína v Chotči

Vstup na vojnový cintorín

Obyvatelia Chotče na bojiskách I. svetovej vojny

Mobilizácia bola prvým vážnym zásahom do života obyvateľov obce Chotča. Podobne ako v celej monarchii, museli chlapi z povolaných ročníkov nastúpiť k jednotkám rakúsko-uhorskej armády, v radoch ktorých absolvovali povinnú vojenskú službu.

Rakúsko-uhorská armáda mala veľmi zložitú štruktúru. Obec Chotča bola súčasťou územia, z ktorej dopĺňali svoj stav jednotky podriadené košickému VI. zboru. Doplnovacie územia jednotiek rôznych druhov sa prekrývali, preto mohli obyvatelia obce Chotča nastúpiť službu asi pri dvadsiatich rôznych jednotkách. Najviac mužov narukovalo k pechote. Obec Chotča spadala do doplnovacieho územia Pešieho pluku č. 66 (IR 66) z Užhorodu.²¹¹ Do úvahy pripadal tiež Honvédskejší peší pluk č. 9 (HIR 9) z Košíc.²¹² Starší muži mohli narukovať aj k Domobraneckému pešiemu pluku č. 9 (LstIR 9) z Košíc.²¹³ Malá časť mužov sa mohla dostať k delostreleckým jednotkám. Pod košický zbor spadalo sedem delostreleckých jednotiek.²¹⁴ Ďalší muži mohli nastúpiť k jazdeckým jednotkám.²¹⁵ Zvyšok zmobilizovaných mužov dopĺňal technické, zdravotnícke či logistické jednotky. V podmienkach vojnovnej reality bolo dopĺňanie jednotiek ešte zložitejšie a jednotlivcov z doplnovacieho územia, ktorého súčasťou bola aj obec Chotča, nájdeme aj v mnohých iných jednotkách. V priebehu vojny sa vyskytovali situácie, ktoré spôsobili prevelenie vojaka k jednotke, ktorá mala úplne iný doplnovací obvod. Napr., pri peších plukoch máme 10 – 15 % vojakov, ktorí pochádzali z miest a obcí mimo doplnovacích obvodov týchto plukov. Preto je veľmi problematické zostaviť kompletný zoznam vojakov z konkrétnej obce či mesta. V priebehu vojny sa naši predkovia v uniformách rakúsko-uhorskej armády dostali na rôzne bojiská. Na začiatku vojny väčšina mužov z územia Slovenska bojovala na východnom fronte, na území dnešného Poľska či Ukrajiny. Menšia časť začínala bojovú púť na srbskom fronte. Od mája 1915 naši predkovia bojovali na talianskom fronte v horskom teréne dnešného Slovinska či Talianska. Od roku 1916 najmä honvédske jednotky z nášho územia bránili hranice monarchie v karpatských horách dnešného Rumunska. V záverečných mesiacoch vojny väčšina Slovákov slúžila na talianskom fronte. Počas poslednej ofenzívy rakúsko-uhorskej armády sa na tomto bojisku ocitla väčšina jednotiek z územia dnešného Slovenska. Zahynuli tu tisíce našich predkov

²¹¹ Tento pluk patrila k spoločnej cisársko-kráľovskej armáde (Kaiserliche und königliche Heer) – tzv. spoločné vojsko. Armáda bola riadená Ministerstvom vojny vo Viedni a mala posádky po celej monarchii.

²¹² Tento pluk bol súčasťou druhej zložky rakúsko-uhorskej armády, tzv. uhorskej kráľovskej **vlastibrany** (Magyar királyi honvédség). Bola to teritoriálna armáda uhorskej časti monarchie. Jej útvary boli dislokované v uhorskej časti monarchie.

²¹³ Uhorská kráľovská **domobrana** (Népfelkelés) – mala podobné určenie ako Landsturm. Jednotky uhorskej domobrany boli dislokované v uhorskej časti monarchie. Do domobrany boli zaradovaní napr. učitelia, seminaristi, prvorození synovia, muži so zníženou zdravotnou kvalifikáciou či inými výnimkami. Domobrana bola zvolávaná iba v prípade vojny.

²¹⁴ Boli to: Pluk poľného delostrelectva č. 16 (FKR 16), Pluk poľného delostrelectva č. 18 (FKR 18), Pluk poľných hufníc č. 6 (FHR 6), Oddiel jazdeckého delostrelectva č. 6 (RAD 6), Oddiel ťažkých hufníc č. 6 (SchHD 6), Pluk horského delostrelectva č. 6 (GAR 6), Honvédskejší pluk poľného delostrelectva (HFKR 3).

²¹⁵ Do úvahy pripadal najmä Husársky pluk č. 6 (HR 6), Husársky pluk č. 11 (HR 11), Husársky pluk č. 15 (HR 15) a Honvédskejší husársky peší pluk č. 5 (HHR 5).

a krvavá rieka Piava zostala v povedomí nášho národa ako stelesnenie prvej svetovej vojny.

V archívnych dokumentoch sme našli zmienky o frontovom pôsobení niekoľkých obyvateľov obce Chotča. Tieto informácie sa zväčša nachádzajú v dokumentoch o stratách rakúsko-uhorskej armády. Dokázateľne sa podarilo nájsť zmienky o dvoch obyvateľoch obce, ktorí vo vojne zahynuli.

GIMA, Ondrej

Narodený v roku 1895 v obci Chotča, župa Zemplín, Uhorsko. Slúžil v Honvédskom pešom pluku č. 9 (HIR 9) z Košíc s hodnosťou vojak. Bližšie zaradenie v pluku nie je známe. Pri svojom frontovom nasadení zahynul. Jeho smrť potvrdzuje úmrtný listok.²¹⁶ Podľa tohto zdroja padol vojak Ondrej Gima dňa 8. mája 1915 pri obci Staszówka v Haliči.²¹⁷ V čase jeho smrti bojoval Honvédskejší pluk č. 9 (HIR 9) v zostave 77. honvédskej pešej brigády (77. Hlbrig), ktorá bola súčasťou 39. honvédskej pešej divízie (39. HID) z Košíc. Táto divízia bola podriadená VI. zboru z Košíc, ktorý v tomto období spadal pod nemeckú 11. armádu. Táto armáda sa niekoľko dní pred jeho smrťou chystala k spusteniu veľkej ofenzívy pri poľskom meste Gorlice.²¹⁸ Ofenzíva sa začala 2. mája a ruské jednotky boli dokonalo zaskočené. Medzi prvými jednotkami sa do útoku vrhli muži z 39. honvédskej pešej divízie z Košíc. Útočili v priestore medzi obcami Staszówka a Łužna. Ešte v ten deň ruské jednotky v panike ustúpili od mesta Gorlice a začali dlhý ústup na východ. Boje sa od mesta Gorlice vzdialili na východ. Vojak Gima zahynul podľa dokumentácie 8. mája. V týchto dňoch bol front už ďaleko vzdialený od obce Staszówka. To znamená, že Ondrej Gima bol pravdepodobne zranený v úvodných dňoch ofenzívy, teda 2. – 3. mája. Do 8. mája sa nachádzal v niektorom zdravotníckom zariadení v okolí obce Staszówka. Vojenským lekárom sa nepodarilo zachrániť jeho život a Ondrej Gima zomiera, pravdepodobne v divíznej poľnej nemocnici. Hneď v ten deň bol pochovaný na vojnovom cintoríne Staszówka.

²¹⁶ Gima, Ondrej, Kartotéka padlých v 1. svetové válce. [online]. [cit. 2018-05-10]. URL: <http://vuapraha.cz/node/69>.

²¹⁷ V súčasnosti Obec Staszówka v powiate Gorlice, Poľsko.

²¹⁸ Po dlhšej karpatskej zime, ktorá stála životy tisícky rakúsko-uhorských a ruských vojakov, sa skončila a obe armády stáli proti sebe v patovej situácii. V tejto chvíli zasiahol rakúsko-uhorský spojenec, ktorý tajne presunul zo západného frontu niekoľko divízií, z ktorých sa pod Gorlicami vytvorila 11. nemecká armáda generála von Mackensena. Ruské jednotky nemali o nemeckých jednotkách ani potuchy. Pri Gorliciach takto získali nemecké a rakúsko-uhorské jednotky lokálnu prevahu.

Vojnový cintorín Staszówka

Tento vojnový cintorín sa zachoval do súčasnosti. Prešiel nákladnou rekonštrukciou a je monumentálnym pietnym miestom. Okrem vojakov honvédskejších peších plukov z Košíc (HIR 9) a Banskej Bystrice (HIR16) tu sú pochovaní nemeckí vojaci. Nie je známe, v ktorom hrobe je pochovaný. Na cintoríne sa nachádzajú hroby neznámych vojakov z HIR 9 a HIR 16. Medzi nimi by mali byť pochované aj pozostatky Ondreja Gimú.

GOFA, Andreas

Narodený v roku 1895 v obci Chotča, župa Zemplín, Uhorsko. Slúžil v Prápore poľných strelcov č. 15 (FJB 15) s hodnosťou vojak. Tento útvar vznikol až v priebehu vojny. Bližšie zaradenie v prápore nie je známe. Počas svojho frontového nasadenia zahynul. Jeho smrť potvrdzuje úmrtný lístok.²¹⁹ Podľa tohto zdroja vojak Andreas Gofa padol pri obci Volano na fronte v Tirolsku.²²⁰ V období jeho smrti bol FJB 15 zaradený do 18. horskej brigády (18. GBrig) a tá bola súčasťou 59. pešej divízie (59. ID). Spomínaná divízia bojovala vo vysokohorskom priestore. V máji 1915 sa rakúsko-uhorské velenie rozhodlo preraziť v tomto priestore do talianskej nížiny. Základňou pre útok sa stala pevnosť Trento, pri ktorej sa zbíjali zásobovacie komunikácie. Rakúsko-uhorská ofenzíva sa začala od 15 mája 1916. Medzi útočiacimi jednotkami bola 59. pešia divízia. Koncom mája útočila táto pešia divízia v okolí dominantnej hory Monte Posubio. Vojak Andreas Gofa bol pravdepodobne ťažko zranený v bojoch o kótu 953 dňa 30. mája 1915. Bol

²¹⁹ Gofa, Andreas, Kartotéka padlých v 1. svetovej válce. [online]. [cit. 2018-05-9]. URL: <http://vuapraha.cz/node/69>.

²²⁰ V súčasnosti mestečko Volano v provincii Trento v Taliansku.

Informácie o zraneniach vojakov v období prvej svetovej vojny sa nachádzajú v zoznamoch strát, tzv. Verlustliste, o ktorých sa bližšie zmieňujeme v úvodnej kapitole. Najčastejšie sa objavujú dva typy záznamov. Prvý záznam prináša iba základné informácie o vojakovi a informáciu, že utrpel zranenie. Takýto záznam nachádzame v tvare: meno, priezvisko – hodnosť – vyššia jednotka – nižšia jednotka – krajina – župa – bydlisko – zranený.²²¹ Netreba zabúdať, že v záznamoch sa používa množstvo skratiek, ktoré ľudom neznalým problematiky veľa nepovedia. Druhý typ záznamu je na informácie bohatší. Bohužiaľ je takýchto záznamov menej. Tieto záznamy vznikali na základe hlásení z jednotlivých nemocníc, pretože obsahujú bližšie údaje o mieste pobytu zranených vojakov. Takéto záznamy nachádzame v tvare: meno, priezvisko – hodnosť – vyššia jednotka – nižšia jednotka, bydlisko, ročník narodenia, choroba alebo zranenie, nemocnica.²²² Podarilo sa dohľadať záznamy o troch obyvateľoch obce, ktorí v priebehu vojny utrpeli zranenia.

Andrews

Příjmení a jméno *Yofa*

Hodnost a pluk *vojín*

Datum a místo narození *býř. pčipor. pol. mysl. č. 15*
1895 Boesca
Zemplén, Uhky.

Příslušnost *—*

Datum a místo úmrtí *30. V. 1916 na bojišti u*
Polano, Rovereto,
Itol.

Datum pohřbu *31. V. 1916*

Označení hřbitova a místo ** Polano.*

Oddělení, číslo hrobu *6*

Opsáno podle *mate. býř. pčipor. pol. mysl.*
č. 15, ul. u Z. V. H. Novice.

Úmrtí kniha: tom, fol *tom. I., fol. 70.*

Tiskárna MNO. — 1163-36.

²²² V originále takýto záznam mohol vyzerat' nasledovne: Csincsar, Michael. Korp., IR. Nr. 66, 2. Komp., Typhus, Res.Spit. Nr. 3 in Prag. Tento záznam informuje, že desiatnik Michal Csincsár z 2. roty Pešieho pluku č. 66 pochádzajúci z Michaloviec bol liečený na týfus v Záložnej nemocnici č. 3 v Prahe.

Bujdos, Mihály

Narodený v roku 1886 v obci Chotča, župa Zemplín, Uhorsko. Slúžil v Pešom pluku č. 66 (IR 66) z Užhorodu s hodnosťou vojak. Bol zaradený do 13. roty. V priebehu vojny bol zranený. Jeho zranenie potvrdzuje záznam z Verlustliste.²²³ Záznam pochádza z augusta 1915, to znamená, že bol zranený minimálne niekoľko týždňov, alebo aj mesiacov, pred týmto dátumom. V zázname nie je bližšia informácia o jeho zranení.

Tkács, Josef

Narodený v roku 1889 v obci Chotča, župa Zemplín, Uhorsko. Slúžil v Pešom pluku č. 66 (IR 66) z Užhorodu s hodnosťou vojak. Bol zaradený do 7. roty. V priebehu vojny bol zranený. Jeho zranenie potvrdzuje záznam z Verlustliste.²²⁴ Záznam pochádza z januára 1915, to znamená, že bol zranený minimálne niekoľko týždňov, alebo aj mesiacov, pred týmto dátumom. V zázname nie je bližšia informácia o jeho zranení.

Župnik, Anton

Narodený v roku 1881 v obci Chotča, župa Zemplín, Uhorsko. Slúžil v Pešom pluku č. 58 (IR 58) z mesta Stanislau²²⁵ s hodnosťou vojak. Bol zaradený do 14. roty. V priebehu vojny bol zranený. Jeho zranenie potvrdzuje záznam z Verlustliste.²²⁶ Záznam pochádza z júla 1915, to znamená, že bol zranený minimálne niekoľko týždňov, alebo aj mesiacov, pred týmto dátumom. V zázname je uvedené, že utrpel strelné poranenie nohy a liečil sa v Záložnej nemocnici v meste Cilli.²²⁷

V priebehu vojny padli do nepriateľského zajatia tisíce rakúsko-uhorských vojakov. Ich cesta skončila v zajateckých táboroch v Rusku, Taliansku, či Rumunsku. Prostredníctvom Medzinárodného Červeného kríža si znepriatelené strany vymieňali informácie o zajatcoch. Tieto informácie boli zaznamenané v záznamoch strát, tzv. Verlustliste. Doposiaľ sa podarilo nájsť záznamy o 4 mužoch z obce Chotča, ktorí svoju vojnovú púť ukončili ako vojnoví zajatci.

Belázs, Sándor

Narodený v roku 1882 v obci Chotča, župa Zemplín, Uhorsko. Slúžil v Pešom pluku č. 66 (IR 66) z Užhorodu s hodnosťou vojak. Bol zaradený do 6. roty. Jeho zajatie

²²³ Verlustliste, Volume: 1915, Issue: 15. 08. 1915, Page: 9, ISSN: 2076-0426.

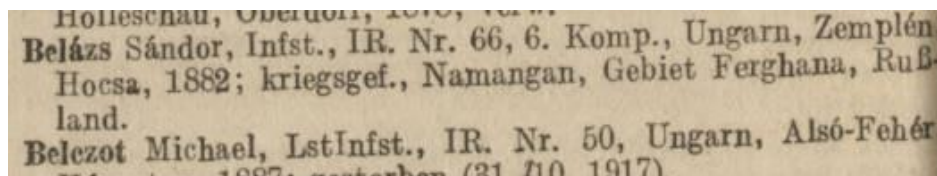
²²⁴ Verlustliste, Volume: 1915, Issue: 03. 01. 1915, Page: 43, ISSN: 2076-0426.

²²⁵ V súčasnosti mesto Ivano-Frankivsk, centrum rovnomennej oblasti na Ukrajine.

²²⁶ Verlustliste, Volume: 1915, Issue: 15. 07. 1915, Page: 64, ISSN: 2076-0426.

²²⁷ V súčasnosti mesto Celje, tretie najväčšie mesto v Slovinsku.

potvrďuje záznam z Verlustliste.²²⁸ Záznam pochádza z februára 1918, to znamená, že do zajatia padol minimálne niekoľko týždňov, alebo aj mesiacov, pred týmto dátumom. Sándor Belázs padol do zajatia na východnom fronte. Bol väznený v zajateckom tábore Namangan, v oblasti Fergana v Rusku.²²⁹ Ďalšie informácie o jeho osude sa v zázname nenachádzajú.

Bujdos, Mihály

Narodený v roku 1893 v obci Chotča, župa Zemplín, Uhorsko. Slúžil v Honvédskom pešom pluku č. 9 (HIR 9) z Košíc s hodnosťou vojak. Bližšie zaradenie v pluku nie je známe. Jeho zajatie potvrďuje záznam z Verlustliste.²³⁰ Záznam pochádza z februára 1918, to znamená, že do zajatia padol minimálne niekoľko týždňov, alebo aj mesiacov, pred týmto dátumom. Mihály Bujdos padol do zajatia na východnom fronte. V zázname je uvedené, že sa liečil v Evakuačnej nemocnici č. 44 v meste Rjäsan.²³¹ To znamená, že v čase svojho zajatia bol zranený alebo neskôr ochorel. Ďalšie informácie o jeho pobyte v zajatí chýbajú.

Patruska, Mihály

Narodený v roku 1887 v obci Chotča, župa Zemplín, Uhorsko. Slúžil v Honvédskom pešom pluku č. 9 (HIR 9) z Košíc s hodnosťou vojak. Bližšie zaradenie v pluku nie je známe. Jeho zajatie potvrďuje záznam z Verlustliste.²³² Záznam pochádza z júna 1917, to znamená, že do zajatia padol minimálne niekoľko týždňov, alebo aj mesiacov, pred týmto dátumom. Mihály Patruska padol do zajatia na východnom fronte. Bol väznený v zajateckom tábore Glasow, v oblasti Wjatka v Rusku.²³³ Ďalšie informácie o jeho osude sa v zázname nenachádzajú.

²²⁸ Verlustliste, Volume: 1918, Issue: 27. 02. 1918, Page: 10, ISSN: 2076-0426.

²²⁹ V súčasnosti je to mesto Namangan, sídlo rovnomennej oblasti v Uzbekistane.

²³⁰ Verlustliste, Volume: 1916, Issue: 12. 05. 1916, Page: 9, ISSN: 2076-0426.

²³¹ V súčasnosti Riazaň, centrum rovnomennej oblasti v Rusku.

²³² Verlustliste, Volume: 1917, Issue: 06. 06. 1917, Page: 44, ISSN: 2076-0426.

²³³ V súčasnosti je to mesto Glasov, sídlo okresu v Udmurtskej autonómnej republike v Rusku.

Ritter, Simon

Narodený v roku 1881 v obci Chotča, župa Zemplín, Uhorsko. Slúžil v Pešom pluku č. 66 (IR 66) z Užhorodu s hodnosťou vojak. Bol zaradený do 17. roty. Jeho zajatie potvrdzuje záznam z Verlustliste.²³⁴ Záznam pochádza z decembra 1916, to znamená, že do zajatia padol minimálne niekoľko týždňov, alebo aj mesiacov, pred týmto dátumom. Simon Ritter padol do zajatia na východnom fronte. Bol umiestnený v niektorom ruskom zajateckom tábore. Bližšie informácie o jeho pobyte v zajatí v záznamoch chýbajú.

Na vlastnej koži zažili boje prvej svetovej vojny aj ďalší obyvatelia obce. Bohužiaľ, seriózny výskum o účasti našich predkov vo „Veľkej vojne“ prebieha ešte len niekoľko rokov. Je potrebné spracovať množstvo roztratených archívnych zdrojov, ktoré nám pomôžu aspoň čiastočne zrekonštruovať frontové osudy tejto nespravodlivo zabudnutej generácie našich predkov.

²³⁴ Verlustliste, Volume: 1916, Issue: 12. 12. 1916, Page: 51, ISSN: 2076-0426.

CHOTČA V ROKOCH 1918 – 1989

Mgr. Martin GAREK, PhD.

Prvá svetová vojna predstavovala nielen vo svetových, ale aj v národných, a predovšetkým regionálnych, dejinách množstvo hospodárskych a politických zmien. Niektorých obcí sa uvedené zmeny dotkli viac, niektorých menej. Avšak, v každom ohľade vojna zasiahla do všetkých oblastí života ich obyvateľov. O danej dobe komplexne a dôkladne pojednáva predchádzajúca kapitola. Odchod mužov na front znamenal pre obec a jej hospodársku prosperitu veľkú stratu. Nedostatok mužskej pracovnej sily muselo úmerne viesť k poklesu hospodárskej a priemyselnej výroby. Veľké boje sa odohrali predovšetkým v meste Stropkov a jeho okolí. Frontová línia sa tiahla tesne nad Stropkovom, pričom ruské vojská boli rozmiestnené na čiare vrch Kozinec – ústie rieky Chotčianky – Šandal.²³⁵ Z uvedeného vyplýva, že sa Chotča musela zapojiť do vojnových udalostí priamo, pričom sa v nej pravdepodobne kumulovali rakúsko-uhorskí vojnoví zajatci, ako aj ruskí vojaci.

Dňa 28. októbra 1918 bola v Prahe vyhlásená Česko-slovenská republika, ktorá prevzala bývalé župné aj okresné zriadenie. Okresným sídlom, do ktorého spadala aj obec Chotča, ako jedna z 99 obcí, ostal aj naďalej Stropkov. Okres sa rozdeľoval na celkovo 11 notariátov. Vo Vyšnom Svidníku sídlil okresný súd, daňový úrad a expozitúra okresnej administratívy. Chotča spadala pod notariát Stropkov, čiže všetky záležitosti týkajúce sa obce boli prerokovávané priamo v meste. Aj z toho dôvodu je ťažšie rekonštruovať medzivojnový život Chotče, keďže v dokumentoch sa vyskytuje iba zriedkavo.

V roku 1940 podal župný úrad v Prešove návrh na vylúčenie Chotče z notárskeho obvodu Stropkov-obec a jej následné zaradenie do novoutvoreného notárskeho obvodu so sídlom v Chotči Stropkov-okolie. Uvedený návrh vládny komisár obce Chotča zamietol. Podľa jeho správy obec nedisponovala dostatočným finančným zabezpečením na vybudovanie nového notariátu. Podľa správy bol uvedený návrh prijateľný len v tom prípade, že by všetky výdavky pokryl štát.²³⁶

Uvedená územná pôsobnosť tak nakoniec existovala až do roku 1942, keď bol samostatne vyčlenený Svidnícky okres. Stropkov so svojím štatútom obce bol po celé obdobie prvej Česko-slovenskej republiky pre svoje okolie administratívnym, obchodným

²³⁵ BEŇKO – DURKAJ, Stropkov a okolie, str. 87.

²³⁶ Štátny archív v Prešove – pracovisko Svidník (ďalej ŠA PO, prac. SV), f. Obvodný notársky úrad Stropkov (ďalej ONÚ Stropkov), Prezidiálne spisy, r. 1940, škat. 6.

a remeselníckym strediskom.²³⁷ Avšak, Chotča po finančnej stránke patrila do berného obvodu Vyšný Svidník.²³⁸ Až v roku 1961 obec patrila po administratívnej stránke do okresu Svidník vo Východoslovenskom kraji.²³⁹

Samotným názvom obce Chotča-Choča sa zaoberal vládny komisár²⁴⁰ obce Chotča 16. septembra 1941 pri príležitosti revízie názvov jednotlivých obcí. Podľa správy vtedajšieho vládneho komisára názov Choča pochádzal z čias prekvitajúceho povozníctva pri obchodnej premávke cez obec. Uvedené malo viesť k obchodným stykom dolných zemí s krajmi Haliča a Poľska. Názov Choča vysvetlil ako spojenie slov súvisiacich s ponom koní „ho“ a volov „ča“. Na základe uvedeného referátu bolo prijaté rozhodnutie číslo 7/1941 o návrhu nového a definitívneho pomenovania obce Chotča v grafickej forme „Hoča“. Rozhodnutie malo byť následne predložené Okresnému úradu v Stropkove. Ako dôvody pre predmetné pomenovanie boli uvedené historicko-topografický a lingvisticko-gramatický základ a odlišnosť pomenovania obce v grafickej forme od obce Choča v Hlohoveckom okrese.²⁴¹

Ďalšou nezrovnalosťou v pomenovaní boli napríklad priezviská, ktoré sa v obci používali. V Chotči sa nachádzalo veľa obyvateľov napríklad s priezviskom Bujdoš, a preto sa všeobecne prijalo používanie prezývok, ktoré mali uľahčiť diferenciáciu jednotlivých rodín. Medzi také prezývky patrili pomenovania, ako napríklad: Bujdoš: Lučkanin, Mojsej, Jančík, Petranin, Čakloš, Ľabda alebo Tkáč.²⁴²

Prvé ucelené záznamy o živote v obci pochádzajú z obdobia 20. rokov 20. storočia. Notársky obvod Stropkov zahŕňal celkovo osem obcí, a to Stropkov, Bokšu, Chotču (v tom období Choču), Krušinec Šandal, Tisinec a Veľkú Breznicu. Rozloha obvodu predstavovala 13 404 katastrálnych jutár (k. j.). V roku 1927 sa v notárskom obvode Stropkov nachádzalo 4659 obyvateľov, z toho bolo 51 % Slovákov, 15 % Rusínov, 1 % Maďarov, 25 % Židov a 7 % iných obyvateľov. K 5. januáru 1928 bolo v obci evidovaných 21 narodených a 3 zosnulí.²⁴³ V roku 1938, po súpise obyvateľstva spojeného s plánovaným branným výcvikom, sa v notárskom obvode Stropkov nachádzalo 5780 obyvateľov, z toho 433

²³⁷ BEŇKO – DURKAJ, Stropkov a okolie, str. 89.

²³⁸ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1927, P.I. 74, škat. 4.

²³⁹ Kronika, str. 48.

²⁴⁰ Meno sa v záznamoch neuvádza.

²⁴¹ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy a osobné spisy, škat. 7, č. 244 prez. 1941.

²⁴² Kronika, str. 52.

²⁴³ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1928, P.I. 110. škat. 4.

bývalo v Chotči.²⁴⁴ Vo výkaze z roku 1940 sa uvádza, že v tom období žilo v obci 478 obyvateľov. Z toho bolo 456 slovenskej národnosti, 1 rusínskej národnosti, 21 Židov, 10 Cigánov a 11 obyvateľov uviedlo inú národnosť. V otázke vierovyznania prevládali obyvatelia gréckokatolíckeho vyznania, v počte 234. K rímskokatolíckemu vierovyznaniu sa prihlásilo 232 obyvateľov a k židovskému 21. Len jeden obyvateľ ako vierovyznanie uviedol pravoslávne.²⁴⁵

V rámci štatistiky nezamestnanosti na Slovensku sa aj v okrese Stropkov evidoval počet nezamestnaných osôb. Situácia v okrese, a následne v Chotči, bola nasledovná:

Rok	Počet nezamestnaných v okrese Stropkov	Z toho počet nezamestnaných v Chotči
k 1. júlu 1932 ²⁴⁶	315	35
k. 1. máju 1933 ²⁴⁷	286	40
k 1. augustu 1933 ²⁴⁸	188	26
k 1. februáru 1934 ²⁴⁹	221	39
k 31. decembru 1934 ²⁵⁰	159	26
k 30. marcu 1935 ²⁵¹	146	11
k 31. januáru 1936 ²⁵²	245	37
k 28. februáru 1937 ²⁵³	122	11
k 31. januáru 1938 ²⁵⁴	101	7

²⁴⁴ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1938 a 1940, škat. 6.

²⁴⁵ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1940, škat. 6, č. 232/1940 prez.

²⁴⁶ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1935, č. 1.51 – 84, škat. 4, Výkazy o počte nezamestnaných v obciach okresu. č. 5149/1932.

²⁴⁷ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1935, č. 1.51 – 84, škat. 4, Výkazy o počte nezamestnaných v obciach okresu. č. 19/1933 prez.

²⁴⁸ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1935, č. 1.51 – 84, škat. 4, Výkazy o počte nezamestnaných v obciach okresu. č. 19/1933. prez.

²⁴⁹ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1935, č. 1.51 – 84, škat. 4, Výkazy o počte nezamestnaných v obciach okresu. č. 16/1934 prez.

²⁵⁰ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1935, č. 1.51 – 84, škat. 4, Výkazy o počte nezamestnaných v obciach okresu. č. 108/34.

²⁵¹ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. (1934) 1935, škat. 4, č. 50/1935 prez.

²⁵² ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1936, škat. 5.

²⁵³ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1937, škat. 5, č. 21/1937 prez.

²⁵⁴ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1938 a 1940, škat. 6, č. 11/938.

Záznamy z decembra 1935 obsahujú taktiež informácie o stave hladujúcich v obci.²⁵⁵

Meno	Počet rodinných príslušníkov
Helena Petrušková	1
Anna Kidová	4
Michal Zajaroš	1
Michalová Bzdiľová	1
Ján Onderišin	3
Peter Bujdoš	4
Jozef Harasčák	6
Jozef Černinský	6
Jánová Susková, vdova	4
Michal Sabol	3
Michal Susko	6
Jozef Soja	2
Anna Varcholová	5
Michal Bujdoš Onda	3
Michal Bujdoš Peter	6
Jakubová Tkáč	5
Juraj Kopolovec	4
Jozef Lobko	3
Anna Ondušková	3
Michal Jakubčo	6

V záznamoch notárskeho obvodu Stropkov sa môžeme stretnúť aj s informáciami inventárneho charakteru. Prostredníctvom nich môžeme sledovať hodnotu majetku

²⁵⁵ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. (1934) 1935, škat. 4.

notárskeho úradu s rozpisom podielov jednotlivých obcí. Konkrétne, obec Chotča mala v rokoch 1937 – 1943 v uvedenom obvode nasledujúce podiely:²⁵⁶

Rok	Celková hodnota inventáru notárskeho obvodu Stropkov		Z toho hodnota inventáru v obci Chotča		Z toho hodnota inventáru v obci Chotča v %
	Kč	h	Kč	h	
1937	23 714	50	1 422	87	6
1938	24 757	-	1 720	25	7
1939	25 489	-	1 784	15	7
1940	27 367	-	1 915	-	7
1941	27 988	-	1 959	-	7
1942	35 743	-	2 502	10	7
1943	33 597	45	-	-	-

Ďalším významným medzníkom v dejinách Česko-Slovenska bol rok 1938. V marci 1938 došlo k tzv. anšlusu Rakúska hitlerovským Nemeckom. Bolo teda len otázkou času, kedy sa Nemecko so svojimi mocenskými záujmami obráti smerom k vtedajšej Česko-slovenskej republike. Nemecká politika postupne viedla k mníchovským udalostiam, ktoré boli ukončené 29. septembra 1938 prijatím Mníchovskej dohody. Pre Česko-Slovensko to

v konečnom dôsledku znamenalo stratu území obývaných sudetskými Nemcami, taktiež južných oblastí Slovenska v prospech Maďarska a niektorých obcí na Orave, Spiši a Kysuciach v prospech Poľska. V uvedenom období bolo zavŕšené úsilie slovenských politických predstaviteľov, predovšetkým Hlinkovej slovenskej ľudovej strany (HSĽS), o autonómiu Slovenska, ktorá bola prijatá 6. októbra 1938. Politický vývoj vo vtedajšom už Česko-Slovensku vyvrcholil 14. marca 1939, teda rozpadom republiky a vznikom samostatného Slovenského štátu pod patronátom hitlerovského Nemecka. Ako sa k uvedeným udalostiam postavili samotní obyvatelia obce nevieme, ale predpokladáme, že tak ako vo väčšine obcí Slovenska, privítali dosiahnutie autonómie a aj vznik samostatného štátu.

²⁵⁶ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Inventáre notárskeho úradu r. 1937 – 1947.

Obdobie druhej svetovej vojny, po útoku Nemecka na Poľsko 1. septembra 1939 za účasti Slovenského štátu, ovplyvňovalo politický, ale aj kultúrny, spoločenský a hospodársky život v obci. Protižidovské zákonodarstvo sa dotklo aj obyvateľov Chotče. Jedným z prípadov bola likvidácia židovského obchodu s maslom, syrom a vajcami, ktorý prevádzkoval Dávid Singer. Uvedený podnik bol navrhnutý na likvidáciu na základe zmocnenia Ústredného hospodárskeho úradu zo dňa 10. januára 1941 číslo prez. 763/194 prez. a podľa §5. písm. a) nar. č. 303/1940 Sl. z. o židovských podnikoch. Za likvidátora predmetného podniku bol zvolený Juraj Kovaľ z Chotče. Pre Singera to znamenalo totálnu likvidáciu podniku do 8 dní od vyhlásenia obsahu daného nariadenia, bez možnosti prijímania nových objednávok.²⁵⁷

V Chotči v tomto období pôsobila aj Hlinkova garda (HG). Väčšina obcí na Slovensku, vzhľadom na politické pomery a skutočnosť, že do HG v určitom čase museli patriť všetci bojaschopní muži, prispievala na chod tejto organizácie. Z Chotče ale nemáme žiadne záznamy, že by obec poskytla finančnú pomoc HG.²⁵⁸

V auguste 1944 vypuklo Slovenské národné povstanie, ktoré znamenalo boj proti nacistickému Nemecku a slovenskej vláde v Bratislave. Práve na východnom Slovensku sa mali aktivizovať dve najskúsenejšie a najlepšie vyzbrojené divízie pod názvom Východná armáda. Vzhľadom na rýchly zákrok nemeckých zbrojných síl, a aj postoj dôstojníckeho zboru daných divízií, ktorý nebol presvedčený o načasovaní povstania, došlo k odzbrojeniu týchto divízií a rýchlej okupácii východného Slovenska nemeckými jednotkami.

V Chotči pôsobila už v medzivojnovom období Dedinská organizácia Komunistickej strany Slovenska (DO KSS), vo svojich začiatkoch v zložení Michal Petruška, Tomáš Šoltýs a Michal Bujdoš. V roku 1931 sa uvedená organizácia skladala už z 18 členov. V roku 1938 prešla do ilegality a jej činnosť pozostávala predovšetkým z tlačenia a šírenia ilegálnych protifašistických letákov. Šírenie letákov zabezpečoval učiteľ J. Ušiak, ktorý v obci pôsobil ako kontrolór pri mláťačke.²⁵⁹ Uvedená akcia bola však v roku 1942 zlikvidovaná a 16 členov bolo uväznených v Ilave. Medzi uväznenými sa nachádzali: Michal Petruška, Michal Šoltýs, Ján Melník, Michal Seman st., Michal Seman ml., Juraj Kopolovec, Juraj Jobko, Andrej Gonos, Michal Bujdoš, Vasil' Krivka, Andrej Goffa, Ján Bojko, Štefan Beľak, Jozef Madej, Demeter Kopko a Ján Bujdoš. Všetci uväznení si odsedeli trest od troch mesiacov až do jedného roka. Po prepustení sa všetci

²⁵⁷ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy a osobné spisy, škat. 7, č. 184/1941

²⁵⁸ ŠA PO, prac. SV, f. ONÚ Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1940, škat. 6.

²⁵⁹ Kronika, str. 48.

vrátili a v ilegálnej činnosti pokračovali aj naďalej. Po vypuknutí Slovenského národného povstania boli vojenské jednotky v Stropkove odzbrojené. Členovia DO KSS poskytli uvedeným vojakom azyl a priviedli ich do partizánskej skupiny „Čapajev“, kde sa zúčastňovali aktívneho protifašistického boja.²⁶⁰

Dňa 21. septembra a 1. novembra 1944 sa v obci Chotča odohral lietadlový nálet. V dňoch 17. – 19. novembra začala evakuácia obyvateľov, pričom 60 rodín sa evakovalo do lesov, kde boli prenasledovaní Nemcami, a ďalších 42 rodín sa rozhodlo odísť smerom na západ. Podľa obecnej kroniky ich cieľom boli Gíraltovce, Vranov a Prešov. Dňa 21. novembra 1944 sa v obci objavili prvé sovietske hliadky, ktoré začali postupne obsadzovať toto územie. V kronike sa uvádza, že v obci ostalo len 30 neporušených domov. Bojov s nacistami sa menovite zúčastnili: Štefan Koval', Jakub Bujdoš, Štefan Gima, Pavel Harhaj, Jozef Seman, Michal Bujdoš a Andrej Maliňák. V januári 1945 sa začala situácia v obci postupne upokojovať a občania sa z lesov presúvali naspäť do dediny. V obci začal ruch spojený s opravami a konsolidáciou pomerov. Do obce začala prichádzať potravinová pomoc prostredníctvom tzv. UNRRA, pričom v auguste 1945 sa do obce začali vracat' aj legionári.

Osoby, ktoré sa nevrátili, padli počas bombardovania alebo v boji:

Meno	
Anna Petrušková	45 ročná. Bola zabitá počas bombardovania obce 21. septembra 1944.
Beľak	16/17 ročný chlapec. Podľa záznamov bol zabitý Nemcami pri rieke Chotčanka z neznámych dôvodov.
Andrej Maliňák	Legionár, padol v boji.

Avšak, nepriaznivá situácia, ktorá aj naďalej v obci vládla, prispela k tomu, že sa z obce v roku 1947 odsťahovalo do ZSSR približne 16 rodín.²⁶¹

K 1. januáru 1958 tak mala obec 442 obyvateľov, pričom k 31. decembru ich obec evidovala už 453. Počas roka sa v obci narodilo 13 detí.²⁶² V roku 1959 sa v obci narodilo

²⁶⁰ Kronika, str. 42.

²⁶¹ Kronika

²⁶² Kronika, str. 17.

10 detí.²⁶³ V roku 1960 v obci podľa záznamov nedošlo k úmrtiu žiadneho z obyvateľov. Uzavretých bolo v tomto roku 6 manželstiev, pričom sa prisťahovali 3 obyvatelia a odsťahovali sa 4 občania.²⁶⁴ V roku 1961 sa v obci narodilo 10 detí.²⁶⁵

Rada miestneho národného výboru pri príležitosti sčítavania ľudu, domov a bytov vymenovávala príslušnú komisiu. Napríklad, v roku 1960 boli do uvedenej komisie menovaní: František Rusnák (sčítací komisár), Alžbeta Buchalová (zástupkyňa), Ján Melník, Michal Duda a Michal Gojdič.²⁶⁶

Počet obyvateľov obce v rokoch 1900 – 1990:

Rok	Počet obyvateľov
1900 ²⁶⁷	309
1910	335
1921	358
1930	424
1940	478
1958	453
1960	394
1961	461
1969 ²⁶⁸	526
1970 ²⁶⁹	566
1980 ²⁷⁰	577
1989 ²⁷¹	565

²⁶³ Kronika, str. 26.

²⁶⁴ Kronika, str. 33.

²⁶⁵ Kronika, str. 40.

²⁶⁶ ŠA PO, prac. SV, f. Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990 (ďalej MNV Chotča), Zasadania Rady MNV. Zn. 79/3. Zápisnica zo 17. septembra 1960.

²⁶⁷ Kronika, str. 47.

²⁶⁸ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1969. Zn. 79/2, škat. 1. Dedinský program Miestneho národného výboru v Chotči okr. Svidník na r. 1969.

²⁶⁹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zn. 607. Sčítanie ľudu, domov a bytov k 01. 12. 1970. Tabuľky za obce a ich časti.

²⁷⁰ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zn. 607. Sčítanie ľudu, domov a bytov 1980. Prehľad výsledkov za obec Chotča.

²⁷¹ Kronika, str. 52.

1990 ²⁷²	567
---------------------	-----

O vedení obce a politických pomeroch v obci máme podrobnejšie informácie až z obdobia po vojne, respektíve, po obnovení Česko-slovenskej republiky v roku 1945. Podrobné správy o obecných voľbách sa však v prameňoch nenachádzajú. Napriek tomu z dostupných materiálov máme možnosť zrekonštruovať politické pomery v obci, ako aj predstaviť rôzne aspekty, ktoré politický vývoj v obci ovplyvňovali.

Dôležitou zložkou politického života druhej Česko-slovenskej republiky boli miestne národné výbory (MNV), ktoré predstavovali orgány štátnej moci, správy a miestnej samosprávy. Plenárne zasadania MNV plnili funkciu orgánu štátnej moci a rozhodovalo sa na nich o základných otázkach poľnohospodárskej, kultúrnej a sociálnej výstavby v príslušnej obci. Rada MNV disponovala právomocami na úseku miestnej samosprávy a štátnej správy, ktoré jej boli zverené zasadnutím MNV. Každé plenárne zasadanie MNV bolo zvolávané a pripravované na základe politicko-organizačného zabezpečenia schváleného radou MNV. Podľa predmetnej problematiky boli na uvedené zasadnutia prizývaní aj predsedovia spoločenských organizácií a vedúci hospodárski pracovníci JRD. Pozornosť jednotlivých úloh MNV bola zameraná predovšetkým na ďalší hospodársky a politický rozvoj obce, rozvoj poľnohospodárskej výroby, skvalitňovanie služieb pre občanov, zveľaďovanie obce, rozvoj pracovných príležitostí a pod.²⁷³ Uvedené rozdelenie úloh platilo aj po vytvorení obvodných úradov v šesťdesiatych rokoch. Všetky MNV v rámci obvodu mali rovnaké postavenie vo svojej pôsobnosti a v právomoci.²⁷⁴

Dňa 9. novembra 1946 sa uskutočnila schôdza MNV Chotča. Na schôdzi si prítomní spomedzi seba zvolili predsedu, ktorým sa stal Ján Melník, a zástupcu predsedu, ktorým bol zvolený Ján Madej. Predsedom volebnej komisie, ktorá mala na starosti uvedenú voľbu, bol Tomáš Šoltés, ako najstarší člen MNV. Prítomní po zvolení predsedu a jeho zástupcu volili ďalších dvoch členov rady. Na túto pozíciu boli nakoniec zvolení Ján Bujdoš Ulian a Michal Seman, pričom obaja boli členmi Komunistickej strany Slovenska (KSS). Všetci členovia MNV boli svojim pôvodným zamestnaním roľníci a pochádzali z obce Chotča.²⁷⁵

²⁷² Kronika, str. 65.

²⁷³ Kronika, str. 57.

²⁷⁴ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1970. Zn. 79/2, škat. 1. Dedinský program Miestneho národného výboru v Chotči na rok 1970.

²⁷⁵ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1946. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z ustanovujúcej schôdzky obnoveného miestneho národného výboru v Chotči konanej dňa 9. novembra 1946.

V hodnotení činnosti MNV, ako aj stálych komisií fungujúcich popri MNV v roku 1958, sa uvádza, že ich dovtedajšia činnosť nebola dostatočná. Z hlavných nedostatkov bolo poukázané na absentujúce plány činností jednotlivých komisií, neochotu členov rady MNV zúčastňovať sa na jeho zasadaní a podobne. Situácia sa mala zlepšiť v už spomínanom roku 1958. Avšak aj v tomto roku chýbali vypracované plány pre jednotlivé komisie, čo znemožňovalo ich 100 % činnosť.²⁷⁶

V roku 1960 sa obec pripravovala na voľby do MNV. Pri tejto príležitosti bola ustanovená miestna volebná komisia v zložení:²⁷⁷

Meno	
Michal Šubert	predseda
Jozef Seman	námestník
Peter Kopolovec	tajomník
Jozef Bujdoš	člen
František Rusnák	člen

Taktiež bola zriadená okrsková volebná komisia v zložení:²⁷⁸

Meno	
Michal Mihok	predseda
Ján Melník	námestník
Juraj Široký	tajomník
Vasil' Krivka	člen
Andrej Madej	člen
Ján Tkač	člen
Mária Šubertová	členka

²⁷⁶ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zn. 99. Záznamy z previerok r. 1958. č. 221/58.

²⁷⁷ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zasadania Rady MNV. Zn. 79/3. Uznesenie o zriadení miestnej volebnej komisie z 28. marca 1960.

²⁷⁸ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zasadania Rady MNV. Zn. 79/3. Uznesenie o zriadení okrskovej volebnej komisie z 28. marca 1960.

V tom istom roku prešla Česko-slovenská republika územnou reorganizáciou, na základe ktorej bola rozdelená do desiatich krajov. Na Slovensku to boli tri kraje: Západoslovenský so sídlom v Bratislave, Stredoslovenský so sídlom v Banskej Bystrici a Východoslovenský so sídlom v Košiciach. Obec Chotča sa zaradila do tretieho uvedeného kraja, v ktorom sa nachádzalo deväť okresov. V tejto súvislosti sa Chotča zaradila do Bardejovského okresu so sídlom v Bardejove. Taktiež bola prijatá nová socialistická ústava, na základe ktorej sa Česko-Slovensko premenovalo na Československú socialistickú republiku (ČSSR).

Dňa 19. júna 1960 sa konalo zasadnutie MNV rozšírené o členov stálych komisií pri MNV a občanov Chotče. Na zasadnutí bola zvolená mandátová komisia v zložení: Vasiľ Sodivár, Ján Kin a Ján Harhaj. Zároveň bola zvolená návrhová komisia v zložení: František Rusnák, Ján Baran a Helena Gimová. Po zvolení oboch komisií a následnom prečítaní správy o výsledkoch poslaneckých volieb v obci, prítomní pristúpili k voľbe predsedu, tajomníka a členov rady MNV. Predseda Jozef Bujdoš, tajomník František Rusnák, ako aj členovia rady MNV, boli schválení jednohlasne. Zvolení členovia rady MNV boli: V. Madej (podpredseda MNV a podpredseda poľnohospodárskej komisie), J. Mušínský (predseda finančnej komisie) a Mária Šubertová (predsedkyňa Výboru žien a školskej komisie).²⁷⁹

Dňa 5. januára 1962 požiadal Jozef Bujdoš výbor dedinskej organizácie Komunistickej strany Slovenska (DO KSS) o odvolanie zo svojej funkcie predsedu MNV, a to zo zdravotných dôvodov.²⁸⁰ Plénum MNV, ktorého zasadnutie sa konalo 27. januára 1962, vyhovel Bujdošovej žiadosti. Bujdoš bol nakoniec z funkcie odvolaný 31. 01. 1962. Plénum zároveň prijalo návrh DO KSS a do uvedenej funkcie menovalo Jána Gonosa. Bujdoš bol po svojom odvolaní menovaný za člena rady MNV, pričom tak nahradil dovtedajšiu členku Máriu Šubertovú. Zároveň bol Gonos odvolaný z funkcie člena komisie pre školstvo a kultúru, pričom aj jeho nahradil Bujdoš.²⁸¹ Zmena sa dotkla aj funkcie tajomníka MNV. František Rusnák informoval MNV na mimoriadnom zasadnutí 13. mája 1962 o tom, že bol v marci toho roku menovaný do funkcie predsedu Jednotného roľníckeho družstva (JRD) Chotča. Taktiež prítomných informoval o tom, že o otázke jeho odvolania rokovali aj Výbor DO KSS a členská schôdza strany, pričom na jeho miesto

²⁷⁹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1960. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z 13. augusta 1978.

²⁸⁰ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Žiadosť o uvoľnenie z funkcie predsedu MNV.

²⁸¹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Uznesenie zo zasadnutia pléna MNV, ktoré sa konalo dňa 27. januára 1962.

navrhli menovať Andreja Madeja. Plénum MNV uvedený návrh prijalo, pričom z funkcie člena rady MNV bola odvolaná Helena Gimová a na jej miesto nastúpil Madej. Plénum MNV vo svojom rozhodnutí navrhlo Madeja menovať do funkcie tajomníka MNV 15. mája 1962. Zároveň bol prijatý návrh na doplňujúce voľby, ktoré sa mali uskutočniť 10. júna 1962.²⁸²

Záznamy z roku 1963 uvádzajú, že dňa 3. februára 1963 bol na verejnej schôdzi Michal Gojdič zvolený za delegáta ľudovej kontroly v obci Chotča.²⁸³

V roku 1964 sa uskutočnili ďalšie voľby do MNV Chotča. 7. júla 1964 tak bol zvolený nový predseda MNV Peter Vorobeľ, za tajomníka bol zvolený A. Madej a za členov Rady MNV to boli Ján Gonos, Ján Baran, Peter Cenajko, Michal Gojdič, Ján Koval'. V uvedený deň sa konali taktiež voľby do jednotlivých komisií, a to:²⁸⁴

komisia	predseda	členovia
poľnohospodárska	Ján Baran	Štefan Škurla, Michal Maliňak, Jozef Bujdoš, Grogor Čepa
finančno-rozpočtová	Andrej Madej	Verona Bujdošová, Ján Znoj, Ján Mušínský, Andrej Jakubčo
školsstvo a kultúra	Michal Gojdič	Ján Harhaj, Mária Šubertová, Zuzana Semanová, Cyril Cichý
komisia pre verejný poriadok	Peter Vorobeľ	Ján Gonos, Ján Koval', Vasiľ Madej, Peter Cenajko

Z uvedených komisií, poľnohospodárska, školská a finančno-rozpočtová fungovali len do júla 1967. Plénum MNV na svojom zasadnutí dňa 25. júla 1967 rozhodlo o ich zrušení. Otázky, ktoré sa týkali všetkých troch komisií, boli posunuté na rokovania rady MNV, čím sa malo predísť zdĺhavému procesu ich riešenia.²⁸⁵ V roku 1967 a 1968 na poste predsedu a tajomníka MNV k zmene nedošlo. V roku 1967 v rade MNV pôsobili

²⁸² ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica napísaná z mimoriadneho zasadnutia Pléna MNV, ktoré sa konalo dňa 13. mája 1962 na MNV v Chotči. č. 3/12.

²⁸³ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1963. Zn. 79/2, škat. 1. Nahlásenie zvolenia delegáta ľudovej kontroly v obci Chotča.

²⁸⁴ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1964. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica zo 7. júla 1964. č. 7/64.

²⁸⁵ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1967. Zn. 79/2, škat. 1. Uznesenie zo dňa 25. júla 1967. č. 5/1967.

taktiež Ján Gonos, Michal Maliňak, Peter Cenajko, Michal Gojdič, Ján Kovaľ, Jozef Bujdoš a Verona Bujdošová.²⁸⁶ V roku 1968 do rady nastúpili Mária Šubertová a Vasil' Madej, ktorí vystriedali predchádzajúcich členov, Jozefa a Veronu Bujdošovcov.²⁸⁷

V novembri 1967 pri príležitosti zriadenia nových okresov Košického kraja sa konalo spoločné zasadnutie členov MNV a DO KSS. Rokovanie oboch strán bolo zamerané predovšetkým na novovzniknutý okres Svidník.²⁸⁸

Dňa 2. júna 1969 dovtedajší predseda MNV Peter Vorobeľ rezignoval na svoju funkciu, pričom na zasadnutí pléna MNV navrhol nového kandidáta a to Michala Gojdiča. V uvedenom období Vorobeľ pracoval aj na MNV v Bukovciach a z toho dôvodu nebolo možné, aby aj naďalej zotrval vo funkcii predsedu MNV.²⁸⁹

Gojdič na poste predsedu MNV zotrval len do marca 1970. Na mimoriadnom marcovom zasadnutí Pléna MNV informoval prítomných o svojej rezignácii. Ako dôvod uviedol zlé vzťahy s predchádzajúcim predsedom Vorobeľom a tajomníkom Andrejom Madejom. Podľa Gojdiča menovaní nepreukazovali ochotu riešiť problémy v obci, ktoré boli výsledkom ich funkčného obdobia. Rezignácia Gojdiča nebola plénom prijatá, pričom Vorobeľ podľa §54 odst. 2 zák. číslo 114/67 rezignoval na člena rady MNV. Prítomní jednohlasne prijali jeho rezignáciu a na jeho miesto bol menovaný Ján Mušínský. Madej bol podľa §3 ods. 1 písm. b. /zák. čís. 117/69 Zb. pozbavený funkcie tajomníka MNV, pričom na jeho miesto bol zvolený Peter Cenajko. Zároveň bol Madej odvolaný z členstva rady MNV a na jeho miesto nastúpil Ján Harhaj.²⁹⁰

V roku 1971 DO KSS, spolu s aktuálnym zložením MNV v Chotči, zvolila miestnu volebnú komisiu v zložení Ján Vorobeľ (predseda komisie), Ľudovít Kotuliak (podpredseda), Andrej Cvilík (tajomník), Ján Požontko a Ján Kovaľ. Zároveň boli do obvodnej volebnej komisie z obce zvolení Michal Gojdič, Peter Cenajko a Michal Mihok²⁹¹ a do okrskovej volebnej komisie boli zvolení Michal Šubert, Michal Madej, Ján Melník, Jozef Jobko a Jozef Kaščák.²⁹² Uvedené komisie boli ustanovené pri príležitosti

²⁸⁶ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1967. Zn. 79/2, škat. 1. Evidencia poslancov MNV na zasadnutí Pléna a Rady MNV 1967.

²⁸⁷ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1968. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnice pléna MNV 1968. Evidencia rady MNV v roku 1968.

²⁸⁸ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1967. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z 13. novembra 1967. č. 8/67.

²⁸⁹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1969. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z 2. júna 1969.

²⁹⁰ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1970. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z 20. marca 1970.

²⁹¹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zasadania Rady MNV 1971. Zn. 79/3. Zápisnica napísaná zo spoločného zasadnutia výboru DO-KSS a rady MNV v Chotči konaného dňa 9. augusta 1971.

²⁹² ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zasadania Rady MNV 1971. Zn. 79/3. Zápisnica napísaná zo spoločného zasadnutia výboru DO-KSS a rady MNV v Chotči konaného dňa 24. augusta 1971.

volieb, ktoré sa uskutočnili 26. – 27. novembra 1971. Išlo o voľby do zastupiteľských orgánov ČSSR, a to do Federálneho zhromaždenia (FZ), Českej a Slovenskej národnej rady (ČSNR), Krajského národného výboru (KNV), ONV a MNV.²⁹³ Okrem nového predsedu Petra Cenajka a tajomníka Michala Gojdiča bol zvolený nový podpredseda MNV Ján Koval'. Za členov Rady boli zvolení Michal Maliňak, Michal Mihok a Ján Harhaj. Zároveň boli v obci zriadené dve komisie pri MNV v zložení:²⁹⁴

Komisia	Predseda	Členovia
Komisia pre ochranu verejného poriadku	Peter Cenajko	Michal Gojdič, Ján Koval', Ján Gonos, Jakub Bujdoš
Komisia pre financovanie a plánovanie a nadstavbové otázky	Michal Gojdič	Peter Cenajko, Emil Bujdoš, Mária Šubertová, Andrej Goffa

Peter Cenajko vykonával funkciu predsedu MNV až do roku 1980. V uvedenom roku požiadal o prepustenie z funkcie. DO KSS jeho žiadosti vyhovel, pričom na tento post navrhla menovať Jána Gonosa. Plénum MNV návrh na zasadnutí 26. februára 1980 schválilo a poverilo Gonosa výkonom funkcie predsedu MNV v Chotči v zmysle §39 odst. 2. písm. ch. Zák. 69/1967 Zb.²⁹⁵

V roku 1981 došlo k opätovnej zmene na poste predsedu MNV, ako aj vo funkcii podpredsedu a tajomníka. V uvedenom roku v obci prebehli v dňoch 5. a 6. júna voľby do MNV. Voľby do zastupiteľských orgánov mali 100 % účasť, t. j. 355 zapísaných voličov. Bolo to samozrejme podmienené tým, že počas obdobia komunizmu mali voliči povinnosť ísť voliť, pričom bola iba jednotná kandidátka KSS. V súvislosti so zabezpečením hladkého priebehu prípravy volieb sa najviac angažovali spoločenské organizácie NF, Socialistický zväz mládeže (SZM), Slovenský zväz žien (SZŽ), Zväz požiarnej ochrany (ZPO) a telovýchovná organizácia.²⁹⁶ Za predsedu bol zvolený Michal Sodivar, podpredsedkyňou sa stala Ludmira Koropčaková a tajomníkom Michal Demč. Za členov

²⁹³ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1971. Zn. 79/2, škat. 1.

²⁹⁴ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1971. Zn. 79/2, škat. 1. Uznesenie z ustanovujúceho plenárneho zasadnutia MNV v Chotči, konaného dňa 16. 12. 1971.

²⁹⁵ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1980. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z 26. februára 1980.

²⁹⁶ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1981. Zn. 79/2, škat. 1, č. j. 30.

rady boli zvolení Michal Mihok, Ján Gonos, Ján Koval' a Štefan Gojdič. Popri MNV boli zriadené komisie v zložení:²⁹⁷

Komisia	Predseda	Podpredseda	Tajomník	Členovia
Komisia pre mládež a telesnú výchovu	Miroslav Bujdoš	Peter Fečko	Oľga Kotuliaková	Helena Šaraková, Vasiľ Lipak
Komisia pre verejný poriadok	Emil Bujdoš	Ján Koval'	Mária Madejová	Jozef Kaščák, Helena Blanárová

V júni 1986 na plenárnom zasadnutí MNV boli zvolení: staronový predseda Michal Sodivar, podpredseda Jozef Onduško a tajomník Ivan Pecuch. Za členov rady boli zvolení Alžbeta Gimová, Slavomír Šarak, Michal Madej a Emil Bujdoš. Taktiež boli opäť schválené dve komisie fungujúce popri MNV, a to v zložení:

Komisia	Predseda	Podpredseda	Členovia
Komisia pre verejný poriadok	Michal Madej	Emil Bujdoš	Helena Blanárová, Lýdia Radačovská, Andrej Gonos
Komisia pre mládež a telesnú výchovu	Oľga Kotuliaková	Milan Džupin	Ľudmila Koropčáková, Božena Jakubčová, Božena Gajdošová, Michal Čakurda, Jozef Koval'

Ďalej boli zvolené dve komisie, a to Komisia na ničenie burín pod vedením Slavomíra Šaraka a Komisia nálezová pod vedením Sodivara.²⁹⁸

Voľby v roku 1989 priniesli nasledujúce zmeny vo vedení obce. Predsedom MNV aj naďalej ostal Michal Sodivar. Na post tajomníka nastúpil Ján Pecúch a do funkcie

²⁹⁷ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1981. Zn. 79/2, škat. 1, č. j. 30. Zápisnica z 26. júna 1981.

²⁹⁸ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1986. Zn. 79/2, škat. 1, č. j. 35. Zápisnica z 20. júna 1986.

podpredsedu Jozef Onduško. Za členov rady boli zvolení: Oľga Kotuliaková, Michal Madej, Slavomír Šarák a Emil Bujdoš. Za členov pléna boli zvolení: Koropčáková, Gajdošová, Radačovská, Džupin, Čakurda a Drotárová. Úlohou pléna bolo riadenie hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja obce. Zároveň sa vytvorili dve komisie, a to Komisia pre mládež a telesnú výchovu pod vedením Oľgy Kotuliakovej a Komisia pre ochranu verejného poriadku s predsedom Michalom Madejom. Komisie sa schádzali raz za dva mesiace, pričom pracovali podľa dopredu pripravených a schválených plánov.²⁹⁹

Prehľad personálneho obsadenia MNV Chotča v rokoch 1946 – 1989:

Rok	Predseda	Tajomník	Riadni členovia
jún 1946 ³⁰⁰	Ján Melník	Zdenek Kučera	Tomáš Šoltés, Štefan Škurla, Andrej Gonos, Michal Bujdoš, Ján Bujdoš, Demeter Jopko, Jozef Jopko, Ján Baran, Ján Kin, Michal Seman, Ján Znoj
november 1946 ³⁰¹ - 1950	Ján Melník	Zdenek Kučera	Ján Madej, Juraj Brezina, Ján Bujdoš, Michal Baran, Ján Melník, Ján Bujdoš Ulian, Andrej Gonos, Štefan Koval', Ján Bojko, Michal Seman st., Jozef Bujdoš, Štefan Bujdoš
1950 ³⁰² – 1955	Andrej Goffa	Štefan Brendza	Ján Madej, Peter Harhaj, Ján Kin, Vasil' Sidor, Štefan Bujdoš, Štefan Gima, Ján Bujdoš

²⁹⁹ Kronika, str. 56 – 57.

³⁰⁰ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1946. Zn. 79/2, škat. 1.

³⁰¹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1946. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z ustanovujúcej schôdzky obnoveného miestneho národného výboru v Chotči konanej dňa 9. novembra 1946.

³⁰² ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1950. Zn 79/2, škat. 1.

			Ulian, Ján Bujdoš Mojsej, Jozef Bujdoš
1956 ³⁰³ – 1957	Jozef Bujdoš	Peter Vorobeľ	Ján Baran, Jozef Onduško, VasiľSodivar,
1958 ³⁰⁴	Jozef Bujdoš	Peter Vorobeľ	Ján Kopolovec, Jozef Onduško, VasiľMadej, Ján Baran, VasiľSodivár, Juraj Brežina, Ján Tkáč, Ján Melník, Ján Gonos
1959 ³⁰⁵	Jozef Bujdoš	Peter Vorobeľ	Ján Baran, Jozef Onduško, VasiľMadej, Ján Melník, Juraj Brežina, Ján Gonos, Juraj Kopolovec, Ján Tkač, VasiľSodivar
1960 ³⁰⁶ – 1962	Jozef Bujdoš	František Rusnák	VasiľMadej, Mušínský Ján, Mária Šubertová, VasiľSodivar, Ján Harhaj, Ján Gonos, Ján Kin, Ján Baran, Anna Krivková
1962 ³⁰⁷ – 1966	Ján Gonos	Andrej Madej	VasiľMadej, Mušínský Ján, Jozef Bujdoš, VasiľSodivar, Ján Harhaj, Ján Gonos, Ján Kin, Ján Baran, Anna Krivková,

³⁰³ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1956. Zn 79/2, škat. 1. Zápisnica z 15. mája 1956.

³⁰⁴ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zn. 79. Záznamy z previerok r. 1958, č. 221/58. ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1956. Zn 79/2, škat. 1. Zápisnica z 28. februára 1958.

³⁰⁵ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1959. Zn 79/2. Zápisnica z 28. marca 1959.

³⁰⁶ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1960. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z 19. septembra 1960.

³⁰⁷ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Uznesenie zo zasadnutia pléna MNV, ktoré sa konalo dňa 27. januára 1962, č. 1/62.

1967 ³⁰⁸ – 1971	Peter Vorobeľ	Andrej Madej	Ján Gonos, Michal Gojdič, Peter Cenajko, Ján Koval', Štefan Škurla, Michal Maliňák, Ján Mušínský, Ján Harhaj, Vasil' Madej, Jozef Bujdoš, Verona Bujdošová, Mária Šubertová, Zuzana Semanová, Ján Znoj
1968 – 1972	Peter Vorobeľ	Andrej Madej	Peter Cenajko, Michal Maliňák, Ján Gonos, Michal Gojdič, Ján Koval', Ján Harhaj, Vasil' Madej, Ján Mušínský, Štefan Škurla, Jozef Bujdoš, Ján Znoj, Mária Šubertová, Zuzana Semanová, Verona Bujdošová, Ján Maliňák, Ján Gonos, Peter Cenajko
1969 ³⁰⁹ – 1973	Michal Gojdič	Andrej Madej	Ján Koval', Verona Bujdošová, Vasil' Madej, Peter Cenajko, Peter Vorobeľ, Ján Harhaj, Ján Mušínský, Michal Maliňák, Jozef Bujdoš, Ján Znoj, Štefan Škurla, Mária Šubertová, Zuzana Semanová

³⁰⁸ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1967. Zn. 79/2, škat. 1. Evidencia poslancov MNV na zasadnutí Pléna a Rady MNV 1967.

³⁰⁹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1969. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z 2. júna 1969.

1970 ³¹⁰ – 1974	Michal Gojdič	Peter Cenajko	Ján Koval', Andrej Madej, Ján Gonos, Peter Vorobel', Michal Maliňak, Zuzana Semanová, Jozef Bujdoš, Verona Bujdošová, Mária Šubertová, Ján Harhaj, Ján Znoj, Vasil' Madej, Ján Mušínský, Štefan Škurla, Michal Gojdič
1971 ³¹¹ – 1975	Peter Cenajko	Michal Gojdič	Mária Šubertová ³¹² , Andrej Goffa, Emil Bujdoš, Ján Koval', Ján Gonos, Anna Zápotocká, Michal Maliňak, Ján Harhaj, Helena Madejová, Helena Blánarová, Michal Mihok, Jakub Bujdoš
1976 ³¹³ – 1980	Peter Cenajko	neuv.	Mária Šubertová, Ján Koval', Michal Mihok, Ing. Andrej Cviklík, Helena Blánarová, Mária Madejová, Helena Šaraková, Anna Ondušková, Emil Bujdoš, Jakub Bujdoš, Andrej Goffa, Jozef Gojdič, Michal Gojdič, Ján Gonos

³¹⁰ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1970. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z 20. marca 1970.

³¹¹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1971. Zn. 79/2, škat. 1. Uznesenie z ustanovujúceho plenárneho zasadnutia MNV v Chotči, konaného dňa 16. 12. 1971.

³¹² ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1972. Zn. 79/2, škat. 1, č. j. 21. Zápisnica napísaná na zasadnutí pléna MNV v Chotči, konanom dňa 28. 08. 1972, č. 5/72.

³¹³ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1976. Zn. 79/2, škat. 1, č. j. 24.

1980 ³¹⁴ – 1981	Ján Gonos	Ján Burcak	Peter Cenajko, Michal Mihok, Ján Koval', Emil Bujdoš, Jakub Bujdoš, Mária Šubertová, Helena Šaraková, Helena Blanárová, Mária Madejová, Ľudovít Kotuliak, Michal Sodivar, Michal Mihok ml., Oľga Kotuliaková
1981 ³¹⁵ – 1986	Michal Sodivar	Michal Demč	Ludmira Koropčaková, Michal Mihok, Štefan Gojdič, Ján Koval', Ján Gonos, Miroslav Bujdoš, Peter Fečko, Oľga Kotuliaková, Helena Šaraková, Emil Bujdoš, Jozef Kaščák, Helena Blanarová, Mária Madejová
1986 – 1989 ³¹⁶	Michal Sodivar	Ján Pecúch	Jozef Onduško, Emil Bujdoš, Michal Madej, Slavomír Šarak, Božena Gajdošová, Božena Drotárová, Lýdia Radačovská, Milan Džupin, Michal Čakurda, Ludmira Koropčaková, Helena Blanarová, Oľga Kotuliaková,

³¹⁴ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1980. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z 26. februára 1980.

³¹⁵ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1981. Zn. 79/2, škat. 1, č. j. 30. Zápisnica z 26. júna 1981.

³¹⁶ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice plénum 1989. Zn. 79/2, škat. 1, č. j. 38. Zápisnica zo zasadania 15. decembra 1989.

			Alžbeta Gimová
--	--	--	----------------

Najvýraznejšími komisiami v obci, ktoré fungovali popri MNV, boli Komisia pre ochranu verejného poriadku (KOV) a Komisia pre mládež a telesnú výchovu (KMTV).

KOV malo na starosti prejednávanie priestupkov a previnení. Mimo priestupkov sa komisia zvykla zaoberať taktiež bezpečnosťou a ochranou verejného poriadku v obci, ako bola napríklad požiarne bezpečnosť, v tom období „socialistické spolužitie občanov“ a pod. V boji s kriminalitou a protispoločenskými javmi pomáhala predovšetkým MNV. MNV Chotča vypracovalo v súvislosti s uvedeným súbor opatrení, ktoré boli zamerané na riešenie súvisiacich problémov. Bola to napríklad „Ochrana socialistickej ekonomiky a národného majetku“. K tomuto opatreniu patrila ochrana zvereného národného majetku tunajšiemu MNV, správne nakladanie s prebytočným majetkom, zvýšená pozornosť vybavovaniu sťažností, ale aj dôsledné vymáhanie pohľadávok štátu v obci. Ďalším opatrením bola „Ochrana rodiny a mládeže pred negatívnymi javmi“, ako bolo zanedbávanie školskej dochádzky, správne využívanie voľného času a pod. Tretím opatrením bol „Boj s protispoločenskou činnosťou cigánskych obyvateľov“. Išlo predovšetkým o skvalitnenie školskej dochádzky. KOV mala v miestnej predajni potravín vykonávať kontrolu na dodržiavanie Zák. č. 120/1962 Zb. o boji proti alkoholizmu a iných noriem upravujúcich zákaz podávania alkoholických nápojov. Uvedené sa malo zabezpečiť predovšetkým prostredníctvom zdravotnej osvetu a kontrolami predaja alkoholu na tanečných zábavách a pod. MNV ďalej vypracovalo opatrenie na „Boj proti úplatkárstvu korupcii a neoprávnenému obohacovaniu sa“, ako aj „Ochranu verejného poriadku a socialistického spolunažívania medzi občanmi“, „Upevňovanie štátnej, plánovacej, finančnej a pracovnej disciplíny“ a „Ochranu pred požiarmi“. Neodmysliteľnou súčasťou politického života bolo aj opatrenie, ktoré malo zastrešovať „Právnu výchovu a propagandu“, pričom realizácia jednotlivých opatrení bola ukotvená v tzv. „Realizácii a spôsobe kontroly“. MNV malo zabezpečiť fungovanie jednotlivých opatrení prostredníctvom ročného plánu hlavných úloh a následným vyhodnotením aj za organizácie, ktoré riadila. Úlohou KOV bolo taktiež podať vlastnú správu o plnení opatrení.³¹⁷

³¹⁷ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zázpisnice – Komisia pre ochranu verejného poriadku r. 1986. Komplexné opatrenia Miestneho národného výboru v Chotči.

Popri MNV vyvíjala svoju činnosť aj KMTV, ktorá pracovala podľa vopred vypracovaného a schváleného plánu, pričom sa schádzala každý druhý mesiac. Na jednotlivé schôdze boli pozývaní aj predsedovia iných spoločenských organizácii NF, ktoré v obci vykonávali svoju činnosť. Komisia okrem iného mala za úlohu koordinovať prípravu jednotlivých akcií, či už to boli akcie kultúrno-výchovné, záujmovo-spoločenské, športové, alebo turisticko-branné. Komisia koordinovala napríklad prípravu akcií, ako bol turnaj v stolnom tenise, turnaj v nohejbale, Dukelský pretek brannej zdatnosti, súťaž v streľbe zo vzduchovky, zábavné popoludnie pre deti počas MDD a pod. Členovia komisie pripravovali pri príležitosti štátno-politických výročí rôzne spoločensko-zábavné posedenia. Posedenia boli často spájané s obľúbenými kvízmi. Komisia sa taktiež aktívne podieľala na agitácii medzi občanmi a prípravách rozhlasových relácií v miestnom rozhlase. O činnosti komisie diskutovala Rada MNV dvakrát do roka, pričom Plénum MNV sa jej činnosťou zaoberalo prevažne raz do roka.³¹⁸

Hospodárske pomery

Dvadsiate storočie znamenalo aj výrazný zásah do hospodárskeho života obyvateľov Chotče. Na začiatku sledovaného obdobia prevládalo poľnohospodárstvo, ale čoraz viac začal život obyvateľov obce ovplyvňovať aj priemysel a služby, ktoré rozširovali svoju základňu. Obecné záznamy o hospodárskych pomeroch v obci počas vojnového a medzivojnového obdobia sú pomerne skromné. K obdobiu do roku 1950 máme záznamy o pozemkovej reforme, ktorá prebiehala na celom území obnovej Česko-slovenskej republiky a ktorá istým spôsobom ovplyvnila aj majetkové pomery obce Chotča.

V auguste 1946 totiž obec žiadala pridelenie lesného majetku Ladislava Žureka, Andreja Žureka a Šalamúna Izraela Mandla, Jozefa a Emanuela Mandla k svojmu lesnému urbáru.³¹⁹ Obec svoju požiadavku podmienila tým, že Žurekovci boli nemeckej národnosti, pričom žili v obci Rybník v Poľsku. Aby mohol byť uvedený majetok Žureka a spol. pridelený k obci, bolo potrebné prehodnotiť situáciu, v akej sa majetok nachádzal. To znamenalo oboznámiť príslušné úrady o tom, či je uvedený majetok v konfiškácii, respektíve, aké sú dôvody na žiadosť o jeho pridelenie. Keďže v období, keď obec žiadala o pridelenie lesa, nebol lesný majetok v procese konfiškácie, musela udať dôvody, pre

³¹⁸ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča, Zápisnice – Komisia pre mládež a telesnú výchovu. Zn. 79/4. Správa o činnosti komisie pre mládež a telesnú výchovu pri MNV Chotča.

³¹⁹ ŠA PO, prac. SV, f. Okresný národný výbor v Stropkove (ďalej ONV Stropkov), r. 1947, č. j. 298/1947 – 4291/1947. Urgencia – obce Chotča, okr. Stropkov – žiadosť o pridelenie lesa č. 30447/46-III/B.

ktoré mal byť les pridelený obci. Podľa obecnej správy mali jej obyvatelia o predmetný les záujem už v rokoch 1936 a 1937. Situácia sa zmenila po vypuknutí vojny a v tomto období k prideleniu lesného majetku nedošlo.³²⁰ Konfiškačná komisia v Stropkove nakoniec 29. novembra 1946 rozhodla, že Ladislav a Andrej Žurekovci sú v zmysle ods. 7 §1 nariadenia čí. 14/45 Sb.n. SNR osobami nemeckej národnosti. Z uvedeného dôvodu ich pôdohospodársky majetok nachádzajúci sa v okrese Stropkov bol považovaný za skonfiškovaný od 1. marca 1945. Toto rozhodnutie sa malo dotýkať pôdohospodárskeho majetku, ktorý sa v tom období nachádzal v katastrálnom území obce Chotča.³²¹ Podľa pripravovanej správy pracovnej skupiny pre pozemkovú reformu Humenné mala byť z uvedeného lesného majetku skonfiškovaná len polovica, ktorej majiteľmi boli Žurekovci. Celý predmetný lesný majetok mal výmeru 426 ha, pričom tvoril jeden súvislý lesný komplex susediaci s lesom urbárskej obce Chotča.³²² Podľa správy uvedená časť lesa nemohla byť pridelená obci Chotča z dôvodu, že jeho celková rozloha bola väčšia ako 100 ha.³²³ Majetok Žurekovcov bol nakoniec skonfiškovaný a pridelený štátu 29. novembra 1946 číslo 3/46-III.³²⁴ Proti tomu protestovali Ladislav aj Andrej Žurekovci, avšak neúspešne.³²⁵ Povereníctvo pôdohospodárstva a pozemkovej reformy informovalo bývalých vlastníkov o tom, že Zbor povereníkov na svojom zasadnutí preskúmal odvolanie Žurekovcov, pričom ho označil za neopodstatnené a následne ho zamietol.³²⁶ Obci Chotča bol nakoniec 2. apríla 1948 pridelený lesný majetok o rozlohe 213 ha, pričom mala obec do 30 dní od obdržania uvedeného rozhodnutia zaplatiť prvú splátku vo výške 68 160 Kčs.³²⁷ Zápisnica o odovzdaní do držby a úžitku lesného majetku majiteľa Andreja Žureka bola spísaná na miestnej správnej komisii (MSK) v Chotči 17. decembra 1948. Za Povereníctvo pôdohospodárstva a pozemkovej reformy sekcia „B“ – odbor II. bol prítomný Ing. Prokop Jaris (hl. ministerský komisár), za Okresný národný výbor, lesné oddelenie Stropkova Ing. Škop (hl. lesný komisár), za MNV (MSK) Ján Melník (predseda), za MRK Andrej Jakubča (člen komisie), za prídelcu Ján Melník a za riaditeľstvo štátnych lesov v Stropkove Ing. Cisárik (zástupca Riaditeľstva štátnych lesov (RŠL) v Medzilaborciach). V ďalšom zázname sa uvádza, že politickej obci Chotča bol pridelený lesný majetok bývalého vlastníka Andreja Žureka, t. j. 201,0528 ha. V uvedenom zázname sa uvádza, že

³²⁰ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, r. 1947, č. j. 298/1947 – 4291/1947, č. 3055/1946.

³²¹ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, r. 1947, č. j. 298/1947 – 4291/1947, číslo: kon. -3/46-VIII.

³²² ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, r. 1947, č. j. 298/1947 – 4291/1947, č. 3964/1946.

³²³ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, r. 1947, č. j. 298/1947 – 4291/1947, č. 87/1947.

³²⁴ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, r. 1948, č. 160.

³²⁵ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, č. 688/48.

³²⁶ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, Upovedomenie č. 38612/48-IX/1.

³²⁷ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, č. 71.012/47-II/B.

ide o polovicu lesného majetku, ktorý od 1. marca 1945 až do decembra 1948 spravovalo RŠL v Medzilaborciach.³²⁸

Po druhej svetovej vojne bola v obci rozšírená predovšetkým individuálna malovýroba založená na súkromnom vlastníctve. Toto sa zmenilo po roku 1949, keď na celom území Česko-slovenskej republiky postupne vznikali tzv. jednotné roľnícke družstvá (JRD). Tie boli výsledkom kolektivizácie poľnohospodárstva.

V obci Chotča bol v 50. rokoch 20. storočia založený prípravný výbor JRD. Obyvateľstvo v začiatkoch fungovania JRD nebolo zvyknuté koordinovane hospodáriť a to neskôr viedlo k jeho postupnému úpadku. Myšlienka socialistického poľnohospodárstva za účelom rozvoja poľnohospodárskej výroby tak zostala už vo svojich začiatkoch nepochopená. Aj napriek kolektivizácii sa v obci nachádzali súkromne hospodáriaci roľníci. Ako prvé začali členovia JRD s výstavbou maštali pre spoločný chov dobytka. Avšak situácia v JRD nebola priaznivá. Začiatky spoločného hospodárenia boli pre jej členov veľmi ťažké. Príčin neprospievania družstva mohlo byť niekoľko. Členovia JRD nemali napríklad vyštudovanú odbornú školu, nebrali spoločné vlastníctvo s takou vážnosťou, ako svoje vlastné. Jej najväčším nedostatkom bola predovšetkým organizačná a materiálna stránka zabezpečenia družstva. Nepriaznivá situácia v novozaloženom JRD nakoniec viedla k jeho zániku.

V rámci opätovného naštartovania kolektívneho hospodárenia bol na obdobie rokov 1953 – 1955 vyhlásený plán rozvoja národného hospodárstva. Od apríla 1958 začala v obci pôsobiť politická skupina pre založenie JRD. V skupine sa nachádzalo približne 15 – 20 členov, ktorí pôsobili v rámci ONV Stropkov. Vedúcim skupiny bol Chomčo, pracovník Okresného výboru Komunistickej strany Slovenska (OV KSS) v Stropkove. Činnosť skupiny nakoniec viedla k vyhláseniu JRD 3. augusta 1958 s 38 členmi. Týmto aktom začala nová etapa činnosti JRD v obci Chotča. Na ustanovujúcej schôdzi bol zvolený výbor JRD. Členmi výboru sa stali Ján Melník, Peter Varohel', Jozef Onduška, Jozef Bujdoš, Ján Znoj a Milan Beňko.³²⁹ Nové vedenie JRD začalo s dostavbou maštali pre dobytok a ošípané. Aj napriek prvotným úspechom nového JRD, aj naďalej zostali v obci družstevníci, ktorí hospodárili v rámci súkromného sektoru. Takýchto družstevníkov bolo spolu 37. Medzi tými, ktorí sa rozhodli hospodáriť v rámci JRD, boli napríklad Ján Kin, Ján Baran, Michal Bujdoš – Tkáč, Jozef Bujdoš, Vasil' Madej, Andrej Gonos, Jozef

³²⁸ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, č. 320/50.

³²⁹ Kronika, str. 14.

Onduška a Gregor Čepa.³³⁰ O občanoch, ktorí sa rozhodli aj naďalej hospodáriť v rámci súkromného sektora, máme menovitý zoznam z roku 1960. V ňom sa, ako súkromní družstevníci, uvádzajú: Juraj Brezina, Peter Šarak, Michal Cupák, Vasil' Madej st. a Júlia Sušková.³³¹

V roku 1959 vstúpili do JRD ďalší štyria členovia, bola dokončená výstavba maštale a družstevníci začali so sústredovaním kráv na hospodárstve. Vedúcim živočíšnej výroby bol zvolený Ján Baran, ktorý mal spolu s dojičkami a kŕmičmi na starosti dobytok. JRD začalo pracovať na plnení dodávok mlieka. Na družstve započala aj výstavba ošiparne, umiestnenej vedľa kravína, ktorej termín dokončenia pripadol na október 1959. Okrem kráv družstevníci sústredili do provizórnych kurínov sliepky, nakúpili 2000 kurčiat z umelých liahní zo Zborova, čím začalo JRD plniť aj dodávky vajec.³³²

Rok 1960 sa v JRD niesol v znamení nedostatku krmovín, priestorov pre dobytok a pod. Družstvo malo taktiež nedostatok poľnohospodárskych strojov a koní.³³³ V uvedenom roku, 1. februára, sa JRD v Chotči rozšírilo na celoobecné, pričom bola zvolená aj nová správa družstva. Novú správu tvorili 4 členovia JRD, ktorí tu vstúpili ešte v roku 1958 a 5 nových členov. Mimo JRD sa v obci nachádzalo ešte 6 súkromne hospodáriacich roľníkov s výmerou pôdy 15 ha.³³⁴ Pre ilustráciu, koľko pracovníkov malo JRD v tomto období k dispozícii, môžeme uviesť príklad všeobecnej pracovnej povinnosti v roku 1960, ktorú nariadil Organizačný odbor rady ONV v Bardejove na 20. augusta 1960. Práce zahŕňali kosbu, zvoz a výmlat obilia. Do prác bolo zapojených 14 koní a jedna vlečka, štyri traktory na zvoz obilia. Na druhý deň, 21. augusta, sa do prác zapojilo 25 brigádnikov, ktorí mali na starosti zvoz a mlatbu obilia. Ďalších desať členov JRD sa zapojilo do kosby ovsa a skladania. Prvý deň sa prác zúčastnilo 40 mužov a 35 žien z JRD, 30 žiakov zo školskej mládeže a 15 brigádnikov z tzv. patronátneho závodu.³³⁵

V Česko-Slovensku pravidelne prebiehali tzv. socialistické súťaže JRD, ktorých sa zúčastňovala aj obec Chotča. Socialistické súťaže mali predstavovať hybnú silu pri zabezpečovaní poľnohospodárskej výroby a tržnej produkcie poľnohospodárskych výrobkov. Jednotlivé kategórie, v ktorých sa súťažilo, boli obodované. Okrem plusových bodov, napríklad za starostlivosť o dobytok, vzorné kŕmenie a napájanie, boli udeľované aj

³³⁰ Kronika, str. 15.

³³¹ Kronika, str. 29.

³³² Kronika, str. 22.

³³³ Kronika, str. 29 – 30.

³³⁴ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1960. Zn. 79/2, škat. 1. Správa o činnosti JRD v Chotči za obdobie roka 1960 ku dňu 10. septembra 1960.

³³⁵ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zasadania Rady MNV. Zn. 79/3. Rada miestneho národného výboru v Chotči, okres Bardejov z 22. augusta 1960.

mínusové body, predovšetkým za úhyn zvierat bez predchádzajúceho lekárskeho vyšetrenia. Pre ilustráciu bodovania uvádzame pridelovanie bodov pre pracovníkov živočíšnej výroby:

Živočíšna výroba HD:³³⁶

	Body
vzorné čistenie a podstelenie dobytky	+ 25
vzorné kŕmenie a napájanie	+ 25
za zistenie brezivosti a pripustenia do 1 dňa	+ 10
za každých nadojených 10 l mlieka navyše	+ 5
za dodržanie pracovného času v stajni	+ 5
za zistenie všivosti dobytky	- 25
za uhynutie bez lekárskeho ošetrenia	- 25

V roku 1961 JRD Chotča napríklad súťažila proti JRD Krušinec. Vyhodnotenie výsledkov plnenia úloh oboch JRD v jednotlivých kritériách za obdobie 1. január 1961 – 31. december 1961 bolo nasledovné:³³⁷

Druh	JRD Chotča			JRD Krušinec		
	Plán	Plnenie	%	Plán	Plnenie	%
Plán. stav H.D.	203	170	80,30	158	127	80,30
z toho kravy	75	96	133	84	69	82,14
Dodávky H.D. v q	129	98	77	93	54	58
ošípané	105	130	125	78	21	26,92
mlieko v l	54 000	11 600	46,55	35 000	6836	19,53
vajcia v ks	105 000	43 000	24,40	25 500	19 786	77,20
seno v q	50	51	101	23	24	104

³³⁶ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zasadania Rady MNV 1961. Zn. 79/3. Socialistickej súťaži na JRD venovať zvýšenú pozornosť.

³³⁷ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zasadania Rady MNV 1961. Zn. 79/3. Zápisnica z 5. januára 1962.

pšenica v q	164	102	62,10	91	92	101
raž v q	126	69	50,78	70	71	101
jačmeň v q	147	290	130,50	64	84	131
zemiaky v q	756	756	100	714	750	105
daň pod hosp.	8000	5487	68,50	2000	4830	221
miestne dane a poplatky	4400	6858	155	2600	2670	102
počet kultúrnych vystúpení	6	8	133	6	6	100
Zasadnutie Pléna MNV	10	9	90	12	12	100
Zasadnutie rady MNV	24	24	100	24	24	100
Zasadnutie Komisie MNV	48	40	90	48	48	100
Zasadnutie VŽ pri MNV	12	12	100	12	8	66,60
Celoobecné schôdze	8	10	120	12	12	100

Zlé hospodárenie a starostlivosť o niektoré druhy plodín zapríčinili nedostatok krmiva pre dobytok, čo sa neskôr odrazilo na živočíšnej výrobe.³³⁸ Okrem uvedeného nedostatku bol problém na úseku živočíšnej výroby z dôvodu sústredovania hovädzieho dobytku a ošípaných, ktorého stav nebol vyhovujúci. To viedlo k neskoršiemu vyradeniu niekoľkých kusov z chovu. Družstvo tak nedisponovalo s dostatočným stavom dobytku a to sa neskôr odrazilo na plnení dodávok mlieka a vajec.³³⁹ Vzniknutou situáciou sa zaoberala Rada Okresného národného výboru, ktorá navrhla JRD Chotča odvolať dovtedajšieho predsedu Melníka a nahradiť ho novým predsedom. Mal sa ním stať Bedruň, v tom období pracovník Odevných závodov kpt. Nálepku vo Svidníku. K výmene na poste predsedu JRD Chotča nakoniec došlo v júni 1961.³⁴⁰

³³⁸ Kronika, str. 37.

³³⁹ Kronika, str. 38

³⁴⁰ Kronika, str. 37.

Prehľad hospodárenia JRD za I. polrok 1962:³⁴¹

	Plán	Skutočnosť
Príjmy	440 000 Kčs	267 000 Kčs
Náklady	419 000 Kčs	434 000 Kčs

Za I. polrok 1962 boli príjmy JRD splnené na 60,8 %. Čiastočné naplnenie príjmov dosiahlo JRD v živočíšnej výrobe, a to v tržbách za výrobky, ako bolo mäso, mlieko a vajcia. Podľa správy MNV neplnenie dodávok bolo zapríčinené aj nedostatkami na úseku dopravy, kde z plánovaných tržieb 160 000 Kčs JRD dosiahlo len 40 000 Kčs. S neplnením tržieb boli úzko späté náklady, ktoré družstvo v sledovanom roku prekročilo o 15 000 Kčs. Prekročenie malo podľa správ nastať v nákupe osív a sadív. Ďalej JRD prekročilo náklady v nákupe hnojív a aj na úseku dopravy.

Plnenie nákupných úloh za I. polrok 1962 podľa štátneho plánu na JRD:³⁴²

	Plán	Skutočnosť	%
bravčové mäso	44 q	8,73 q	19,8
hovädzie mäso	44 q	42,48 q	95,5
mlieko	12 450 l	11 934 l	111
vajcia	26 250 ks	25 724 ks	98

Stavy hospodárskych zvierat v I. polroku 1962 na JRD:³⁴³

	Plán v ks	Skutočnosť v ks
hovädzí dobytok celkom	161	155
z toho kravy	53	39
ošípané celkom	238	152
z toho prasnice	28	29

³⁴¹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Správa o hospodárení JRD za I. polrok 1962 a príprave na žatvu a mlatbu.

³⁴² ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Správa o hospodárení JRD za I. polrok 1962 a príprave na žatvu a mlatbu.

³⁴³ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Správa o hospodárení JRD za I. polrok 1962 a príprave na žatvu a mlatbu.

sliepky	1000	550
---------	------	-----

Plnenie nákupných stavov sa priamo odvodzovalo od dodržiavania plánovaných stavov a krmovínovej základne. Nedostatok v stave u ošípaných bol v tomto roku zapríčinený práve nedostatkom krmovín a u sliepok z dôvodu ich úhynu. Na základe uvedených výsledkov správa JRD vypracovala predpoklady očakávaného plánu na konci roka 1962. Nesplnené príjmy z dopravy plánovalo JRD nahradiť zvýšením stavu teliat, ďalej plánovalo odpredať aspoň 400 q zemiakov po 80 Kčs. V ročnom pláne malo JRD uvedené taktiež nereálne príjmy za ďatelinové semeno, 30 q. Z uvedeného dôvodu družstvo uvažovalo o zvýšení príjmov na iných úsekoch, ako napríklad ľan. Avšak uvedené plány úzko súviseli s rastlinnou výrobou a plnením plánov v tomto úseku.³⁴⁴

Výsledky rastlinnej výroby za II. polrok 1962 na JRD:³⁴⁵

Druh práce	plán v ha	plnenie v ha
sejba pšenice	45	55
sejba raže	12	12
sejba ozim. miešanok	9	9
sejba ozim. repky	-	2
vykopávka zemiakov	34	34
hlboká orba pod jariny	69	19
vývoz maštalného hnoja	24	-

Nákupné úlohy za II. polrok 1962 na JRD:³⁴⁶

produkt	plán	plnenie
raž	173 q	203,68 q
pšenica	185 q	407,65 q
jačmeň	161 q	167,96 q

³⁴⁴ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Správa o hospodárení JRD za I. polrok 1962 a príprave na žatvu a mlatbu.

³⁴⁵ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z 18. septembra 1962. č. 8/62.

³⁴⁶ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Správa o plnení úloh.

zemiaky	16,5 q	900 q
HD	98 q	65 q
ošípané	153 q	45 q
mlieko	31 000 l	26 813,5 l
vajcia	52 500 ks	33 381 ks
hydina	750 ks	800 ks

Podľa správ MNV JRD Chotča splnilo svoje nákupné úlohy v rastlinnej výrobe, čím sa umiestnilo na popredné miesto v okrese a obvode Stropkov. V sledovanom období JRD Chotča ako prvé splnilo dodávku obilnín, avšak nesplnilo dodávky v živočíšnej výrobe. Ako nedostatky, pre ktoré sa JRD opäť nepodarilo dodržať plánované dodávky, sú v správe uvedené: nedodržaný plánovaný stav HD už na začiatku roka 1962, odpredaj dostavčiat, pričom na výkrm nebol ponechaný ani jeden kus. Uvedené teda viedlo k nulovému výkrmu u ošípaných, ktoré by mohli byť zaradené do dodávok. Túto skutočnosť zapríčinil opäť nedostatok krmovinovej základne a nedostatok finančných prostriedkov JRD na vyplácanie záloh pracovným jednotkám.

Nedostatky s dodávkami sa v roku 1962 prejavili aj v súkromnom sektore, ktorý mal v sledovanom období nasledujúce plnenia:³⁴⁷

Produkt	plán	plnenie
mäso celkom	1195 kg	1062 kg
mlieko	2800 l	1932 l
vajcia	2600 ks	1475 ks
obilie	11 q	10,81 q
zemiaky	60 q	24,55 q

³⁴⁷ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Zápisnica z 18. septembra 1962. č. 8/62.

Nákupné úlohy v súkromnom sektore za rok 1962.³⁴⁸

Produkt	plán	plnenie
obilie	1200	6069
seno	-	80
zemiaky	60 000	2455
mlieko	2500	1184
vajcia	3000	1960
mäso celkom	1200	706

V roku 1963 začal fungovať poľnohospodársky podnik JRD Ondava so sídlom v Stropkove, ktorý hospodáril na ploche 3318 ha poľnohospodárskej pôdy, na hospodárstvach Stropkov, Stropkov Štátne majetky II., Bokša, Tisinec, Krušinec, Chotča, Vyškovce a Vislava.³⁴⁹

Podľa charakteristiky obce v roku 1969 ležala obec na rovinatom teréne. Celková výmera katastrálneho územia (k. ú.) obce bola v uvedenom období 343 ha poľnohospodárskej pôdy. Z toho orná pôda 265 ha, záhrady 6,57 ha, lúky 32,50 ha a pasienky 44 ha. Ostatné plochy k. ú. boli vodné, neúrodné, zastavané a iné, ktoré sa za poľnohospodársku pôdu nepovažovali.³⁵⁰

Prvé zlúčenie družstevníkov mimo JRD Ondava prebehlo v roku 1972 s obcami Chotča, Vislava a Vyškovce. Predsedom spoločného JRD s názvom „Rozkvet“ sa stal Štefan Gojdič z Vyškoviec.³⁵¹ V roku 1974, v rámci strediska rastlinnej výroby v Chotči, mala poľnohospodárska pôda výmeru 419,74 ha a orná pôda 259,30 ha.

V obci Chotča boli naplánované na rok 1974 nasledujúce stavby:³⁵²

názov stavby	náklady spolu
rekonštrukcia maštale pre teľatá	242 tis. Kčs
rekonštrukcia maštale pre ošípané	138 tis. Kčs

³⁴⁸ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1. Správa o plnení úloh.

³⁴⁹ BEŇKO – DURKAJ, Stropkov a okolie, str. 115.

³⁵⁰ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1969. Zn. 79/2, škat. 1. Dedinský program Miestneho národného výboru v Chotči, okr. Svidník, na r. 1969.

³⁵¹ Kronika, str. 52 – 53.

³⁵² ŠA PO, prac. SV, f. Jednotné roľnícke družstvo ČSSP „Ondava“ Stropkov r. 1960 – 1978 (ďalej JRD Stropkov). Štatistiky, ročné výkazy JRD, inv. č. 1 – 9. zn. II.

Rastlinná výroba v rámci JRD Ondava zaostávala za jej živočíšnou výrobou. Aj napriek dostatočnej produkcii obilia nedokázalo JRD splňať plány nastavenej päťročnice tak, aby nedochádzalo k výpadku dodávok niektorých poľnohospodárskych plodín. JRD Ondava v rámci potreby plánovala v roku 1975 pristúpiť k viacerým opatreniam, ktoré mali zabezpečiť zvýšenie hrubej rastlinnej produkcie ročne až o 5,7 %. K uvedeným opatreniam patrila napríklad delimitácia všetkej pôdy so svahovitou nad 22 stupňov do fondu lesnej pôdy, a naopak, prevedenie ornej pôdy so svahovitou v rozmedzí 15 – 22 stupňov do lúk a pastvín. V rámci týchto opatrení mal priemerný výnos v stredisku Chotča predstavovať ha výnos u pšenice 30 q a jačmeňa 37 q. Ďalej mal byť zabezpečený osev jačmeňa na hone nad Kaplicu v rozlohe 105 ha a hone roveň 5 ha.³⁵³

V rámci výstavby a zveľaďovania JRD bola v stredisku Chotča naplánovaná rekonštrukcia mliečnic, sociálnych zariadení, oprava ohrady okolo dvora, úprava komunikácií, ošetrovanie ovocného sadu, výsadba drevín, vytvorenie parkovacích plôch a s tým súvisiaca estetická úprava, výzdoba a zúčelnenie administratívnej budovy. V praxi to znamenalo vybieliť a ošetrovať všetky hospodárske budovy, z kurína vybudovať nové sociálne zariadenia pre mužov aj ženy osobitne, pričom mala byť vyčlenená jedna miestnosť pre kanceláriu JRD. Následne mali byť kancelárie prerobené na ubytovaciu jednotku pre 10 ľudí. Tá mala slúžiť pre pracovníkov zabezpečujúcich montáž hospodárskych budov, ako aj pracovníkov JRD počas najväčšej sezóny. Zodpovedným vedúcim pre uvedené opatrenia bol poverený podpredseda JRD Maruščák, vedúci hospodárskeho dvora Chotča Kaščák a Ing. Majer. Práce mali byť dokončené v priebehu apríla až júna roku 1975.³⁵⁴

Na výrobnej porade JRD Ondava v máji 1975 boli prijaté opatrenia, na základe ktorých mala byť v Chotči vybudovaná ventilácia v ošipárni, taktiež sa mal zabezpečiť odvoz jalovic do maštali prvostiek a z teľatníka malo byť presunutých 30 teliat do Tisínca. Opatrenia sa dotkli aj organizácie intravilánu a vyčlenenia pasienkov potrebných pre záhumienkarov na pasenie kráv a husí.³⁵⁵ Či k uvedeným plánovaným zmenám aj došlo, záznamy neevidujú. V júli 1975 bolo vyčlenených 377 000 Kčs na odchov v stredisku Chotča.³⁵⁶

³⁵³ ŠA PO, prac. SV, f. JRD Stropkov. Štatistiky, ročné výkazy JRD, inv. č. 1 – 9. zn. II.

³⁵⁴ ŠA PO, prac. SV, f. JRD Stropkov. Akčné opatrenia na zabezpečenie úloh plánu r. 1975, č. j. 638/75, vl. č. j. 305/75.

³⁵⁵ ŠA PO, prac. SV, f. JRD Stropkov, r. 1963 – 1983, j. č. 1 – 21, zn. adm. r. 1989 – 1990. stanovy, org. poriadok 1.

³⁵⁶ ŠA PO, prac. SV, f. JRD Stropkov, r. 1963 – 1983, j. č. 1 – 21, zn. adm. r. 1989 – 1990. stanovy, org. poriadok 1.

Hospodárenie za I. polrok 1975 JRD Ondava so sídlom v Stropkove:³⁵⁷

Druh zvierat	m. j.	Plán prod. k 30. 06. 75	Skut. prod. k 30. 06. 75	% plnenia	priemerný denný prírastok na kus a deň	
					Plán	Skutočnosť
Výkrm HD	kg	32 000	17 753	0,55	0,85	0,51
Teľce do 6 mesiacov	kg	12 800	9603	0,76	0,80	0,42
Výkrm ošípaných	kg	32 100	21 817	0,66	0,45	0,54

Za prvý polrok roku 1975 stredisko Chotča, rovnako ako to bolo u viacerých stredísk v sledovanom období, nesplnilo svoje plánované polročné úlohy. Podľa záznamov boli tieto nedostatky spôsobené predovšetkým nekvalitným krmivom, ako aj nedostatočnou hygienickou starostlivosťou u teliat, ktorá mala mať za následok nízke prírastky.³⁵⁸

Rozbor hospodárenia za I. polrok 1978 u JRD Ondava so sídlom Stropkove:³⁵⁹

	HPP	Tržby spolu	Materiálne náklady	Mzdové náklady	Zisk
Plán	1218	1363	813	210	+ 245
Skutočnosť	1120	930	634	203	-39

V júli 1980 sa uskutočnila komisionálna kontrola a následné posúdenie zmien kultúr vnútri PPF v katastrálnych územiach Tisinec, Krušinec, Vislava, Vyškovce, Chotča a Breznica. Prítomní boli taktiež zástupcovia MNV jednotlivých katastrálnych území, pričom za MNV Chotča sa kontroly zúčastnil Ján Gonos. Na základe zmien, ktoré boli po uvedenom šetrení prijaté, mali byť dané parcely prevedené nasledovne:³⁶⁰

³⁵⁷ ŠA PO, prac. SV, f. JRD Stropkov, r. 1960 – 1982. Účty – štatistické evidencie, j. č. 1 – 12.

³⁵⁸ ŠA PO, prac. SV, f. JRD Stropkov, r. 1960 – 1982. Účty – štatistické evidencie, j. č. 1 – 12, 13. Hospodárenie za I. polrok 1975. JRD – Ondava Stropkov.

³⁵⁹ ŠA PO, prac. SV, f. JRD Stropkov, r. 1960 – 1982. Účty – štatistické evidencie, j. č. 1 – 12, 16. Rozbor hospodárenia za I. polrok 1977 u JRD Ondava Stropkov.

³⁶⁰ ŠA PO, prac. SV, f. JRD Stropkov, r. 1971 – 1973, r. 1981 – 1983, r. 1990. j. č. 1 – 8, zn. 5.

Parcelné číslo	rozloha v ha	Pôvodne	Prevedenie na
EN 1388/2	0,1410	roľa	lúka
EN 1400/2	0,2755	roľa	lúka
EN 1397/1	1,2298	roľa	pasienok
EN 1022	5,4928	roľa	pasienok
EN 928	0,4560	roľa	pasienok
EN 881	2,3341	roľa	pasienok
EN 947	0,2586	roľa	pasienok
EN 953	2,3427	roľa	pasienok
EN 1034	0,6537	roľa	pasienok
EN 973	0,2069	roľa	pasienok
EN 1041	0,7992	roľa	pasienok
EN 1049	0,1001	roľa	pasienok
EN 205	1,0660	roľa	pasienok

Pre katastrálne územie Chotča to celkovo znamenalo prevedenie 0,4165 ha ornej pôdy na lúky a 14,9399 ha ornej pôdy na pasienky.

Jednotlivé haly na farme v Chotči predstavovali podľa dostupných záznamov veľký problém v živočíšnej výrobe JRD Ondava, predovšetkým v oblasti chovu hydiny. V roku 1981 napríklad prebiehala rekonštrukcia haly č. 2 a č. 3, čo malo za následok výpadok nosníc o 9053 ks. Taktiež kusový stav brojlerov nespĺnilo JRD Ondava ku koncu roku o 4768 ks. Problém nastal opäť na farme Chotča, kde bol zrušený ich výkrm, nakoľko samotný výkrm brojlerov prebiehal v provizórnych objektoch, v ktorých boli nakoniec inštalované technológie pre nosnice. Oneskorené uvedenie haly č. 1 do prevádzky na farme v Chotči malo v roku 1981 taktiež negatívny dopad na produkciu vajec, ktorá oproti plánu nebola splnená o 876 731 kusov, čo predstavovalo takmer 0,33 % rozdiel.³⁶¹

³⁶¹ ŠA PO, prac. SV, f. JRD Stropkov, r. 1963 – 1983, j. č. 1 – 21, zn. adm. r. 1989 – 1990, stanovy, org. poriadok 1.

Hodnotenie výroby JRD „ČSSP – Ondava“ Stropkov podliehalo taktiež kontrole a vyhodnocovaniu spotreby energie, ktorá bola potrebná na rastlinnú a živočíšnu výrobu. Aj napriek tomu, že spoločná previerka priniesla pre JRD prvé pozitívne výsledky v podobe zníženia spotreby elektrickej energie, zaznamenalo družstvo od roku 1982 jej opätovný nárast. Hlavným hýbateľom bola, podľa záznamov, v uvedenom prípade farma v Chotči, kde boli uvedené do prevádzky nové energetické zariadenia, a to haly pre odchov kuričiek.³⁶²

Výstavba a infraštruktúra

Po druhej svetovej vojne, začiatkom roku 1948, bol v obci prijatý dvojročný plán, súčasťou ktorého bola aj výstavba asi 18 rodinných domov a cesty z obce Chotča do Vyškoviec. Po februárových udalostiach v roku 1948 bol prijatý v roku 1949 prvý Päťročný plán, ktorého úlohou bola predovšetkým výstavba ťažkého priemyslu, čo stavbu rodinných domov dočasne pozastavilo.³⁶³

V rokoch 1953 – 1955 bol v obci zavedený telegraf a telefón. Obec začala s výstavbou okrsku verejnej bezpečnosti, obchodných domov a elektrifikáciou. V Chotči sa nachádzalo aj autobusové spojenie s okresným mestom Stropkov. Autobus premával v obci osemkrát denne. Obec ďalej disponovala strojnوترaktorovou stanicou, okolo 90 % domov bolo murovaných a niektoré domácnosti vlastnili rádio.³⁶⁴ V roku 1989 už niektoré domácnosti vlastnili automatické práčky, chladničky a farebné televízory, pričom približne 64 občanov bolo vlastníkom osobného auta.³⁶⁵

V roku 1954 prebiehala výstavba lesovne s hospodárskou budovou v Chotči. Investor stavby, Krajská správa lesov Solivar, spolu s KNV XI. referátu v Prešove vybrali pre predmetnú stavbu pozemky ohraničené štátnou cestou III. triedy, t. j. Chotča – Vislava a miestny potok s parcelným číslom 183/ časť, umiestňovacím číslom 10 katastrálneho územia Chotča.³⁶⁶ Správa lesného hospodárstva Stropkov podala žiadosť o vydanie stavebného povolenia 12. augusta 1954 na ONV Stropkov – odbor výstavby.³⁶⁷ Dňa 17. augusta 1954 bola zvolaná komisionálna schôdza, na ktorej mali prítomní rokovať o vydaní stavebného povolenia pre predmetnú stavbu. Na schôdzi boli prítomní: Viater Lukač za ONV – odbor výstavby, Ján Madej – podpredseda MNV, Ján Cenajko – člen

³⁶² ŠA PO, prac. SV, f. JRD Stropkov, r. 1963 – 1983. Komplexný rozbor o výsledku hospodárenia JRD za rok 1983. Stropkov 10. 02. 1984.

³⁶³ Kronika, str. 6 – 7.

³⁶⁴ Kronika, str. 8.

³⁶⁵ Kronika, str. 53.

³⁶⁶ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, škat. 273, zn. XI. /1-127.4-18/3-1954.

³⁶⁷ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, škat. 273, č. 1103/VI-JD/1954.

komisie pre výstavbu pri MNV, Jozef Jaškanič – tajomník MNV, Ján Znoj – člen výboru, Juraj Ďurica a Július Kuzma. Zasadajúci na komisionálnom konaní vydali povolenie na uvedenú stavbu, pričom práce mal realizovať Lesostav, v tom období so sídlom v Šarišských Lúkach. Stavba bola následne zaradená do jednotného hospodárskeho plánu na rok 1954 s rozpočtom 226 457,51 Kčs. Začiatok stavby, ako aj jej dokončenie, boli naplánované na posledný štvrtrok 1954. Umiestnenie stavby sa malo nachádzať na uvedenom parcelnom čísle, pričom stavba mala byť od cesty vzdialená 3,7 metra a od susednej budovy 14,65 metra. Osadenie budovy, ako aj vyhodnotenie situácie, mal zabezpečiť štátny ústav pre projektovanie závodov drevárskeho a lesného priemyslu Drevoprojekt so sídlom v Bratislave.³⁶⁸ Budova sa mala skladať z obytnej a hospodárskej časti. V obytnej časti sa mali nachádzať dve izby, kuchyne, špajze, kúpeľne, predsienie, verandy a kancelárie.³⁶⁹

V roku 1955 bola vo výstavbe nová budova Verejnej bezpečnosti v Chotči. Na jej dokončenie bolo potrebné vyvlastniť stavebný pozemok s parcelným číslom 62 a časť katastrálneho územia obce Chotča, na ktorom rozostavaná stavba stála. Podnet na jeho vyvlastnenie podala krajská správa KNV v Prešove. Majiteľmi predmetného pozemku boli v tom období Michal Kovál a spol., v zastúpení Petra Džupina. ONV Stropkov, odbor pre výstavbu, odmietol vyvlastnenie pozemku bez pokusu o dohodu o dobrovoľnom odkúpení. Zamietnutie bolo postavené na uznesení Rady KNV v Prešove zo dňa 7. septembra 1955 číslo 337/55. Uvedené rozhodnutie ukladalo investorom povinnosť ponúknuť majiteľovi náhradu za 1m² až do výšky 5 Kčs. To predstavovalo niekoľkonásobok sumy, ktorá bola pôvodne ponúknutá Michalovi Kovál a spol. Pre úspešnú dohodu o dobrovoľnom odstúpení predmetného pozemku bolo podľa ONV Stropkov potrebné zistiť presnú adresu všetkých majiteľov. Ďalej bolo potrebné vyriešiť otázku vlastníctva Petra Džupina, ktorý bol údajne uvedený ako majiteľ 3/6 predmetného pozemku v pôvodnej žiadosti o vyvlastnenie, pričom vo výpise pozemkovej knihy sa menovaný ako vlastník neuvádzal. Až po uplynutí 15 dní od neúspešného rokovania o dobrovoľnom odpredaní pozemku a po doručení všetkých potrebných náležitostí bolo podľa ONV Stropkov možné pristúpiť k vyvlastneniu daného pozemku. V tomto prípade by bolo vlastníkom vyplatených 0,80

³⁶⁸ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, škat. 273. Zápisnica napísaná dňa 17. VIII. 1954 v kancelárii MNV Chotča.

³⁶⁹ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, škat. 273, zn. 711.2-12/8.1954/26-35-Vj.

Kčs za 1m².³⁷⁰ Podľa neskorších záznamov vyplýva, že k dobrovoľnému odkúpeniu daného pozemku nakoniec nedošlo.

V roku 1956 prijala rada MNV návrh na výstavbu nových domov, ktoré boli zničené vojnou. V rámci akcie „P“ bolo navrhnutých viacero majiteľov, ktorých sa uvedená výstavba mala dotýkať. V januári 1956 sa v návrhu objavili títo stavebníci:³⁷¹

Meno stavebníka	číslo domu
Ján Madej	64
Ján Bujdoš	9
Ján Tkáč	6
Ján Bujdoš	8
Ján Bzdiľ	27
Štefan Bujdoš	31
Juraj Brežina	4
Alžbeta Koval'ová	28
Vasiľ Madej	62
Mária Šafranková	15
Ján Znoj	16
Michal Bujdoš	23
Ján Gonos	22
Jakub Bujdoš	32
Ján Hančák	81
Jozef Jobkoč	31
Andrej Bujdoš	10
Michal Seman	30
Andrej Gonos	29
Juraj Kopolovec	13

³⁷⁰ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, škat. 273, zn. výst. 2320/1955.

³⁷¹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice rada MNV. Zn. 79/3. Zápisnica z 20. januára 1956.

V októbri 1956 MNV nakoniec schválilo výstavbu 16 nových domov, a to:³⁷²

Meno stavebníka	číslo domu	výška škody na dome v Kčs
Ján Bujdoš	9	6 600
Ján Bujdoš – Mojsej	8	16 200
Andrej Bujdoš	10	8 450
Štefan Beľak	neuv	4 660
Alžbeta Kovaľová	28	5 730
Mária Šofranková	15	6 600
Michal Bujdoš	23	1 000
Jozef Bujdoš	31	neuv.
Ján Znoj	16	7 250
Andrej Gonos	neuv	neuv.
Vasíľ Madej	62	4 230
Ján Gonos	22	4 869,80
Juraj Kopolovec	13	12 138,80
Ján Hančák	81	2 500
Jozef Jopko	21	8 000
Jakub Bujdoš	32	12 281

V roku 1960 prišla na ONV Stropkov – odbor výstavby a vodného hospodárstva v Stropkove žiadosť o reguláciu potoka Chotčanka pri dvore JRD. Uvedená žiadosť bola ONV zamietnutá s tým, že by sa o danú reguláciu, respektíve úpravu, mal postarať Miestny národný výbor za pomoci nového ONV Bardejov. Keďže úprava Chotčanky nebola zahrnutá v investičnej výstavbe, ONV Stropkov odmietol túto požiadavku financovať,

³⁷² ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice rada MNV. Zn. 79/3. Uznesenie Rady MNV z roku 1956.

pričom zároveň predpokladal, že úpravu bude možné realizovať až v roku 1961.³⁷³ V tomto roku bol v obci zavedený aj obecný rozhlas. Prostredníctvom rozhlasu sa nahradil dovtedajší obecný bubeník Michal Suška a obyvatelia Chotče mohli počúvať nielen hudbu, ale aj správy a oznamy. V niektorých domácnostiach sa v roku 1960 objavili aj prvé televízory, ktoré vysielali program štúdia v Bratislave prostredníctvom prenosnej stanice v Prešove a Bani. Avšak boli to len začiatky televízneho vysielania, a preto bol prenášaný obraz veľmi slabý. Taktiež bola v obci postavená strojová stanica, ktorá slúžila strojovým zariadením a traktormi pre oblasť Stropkov.³⁷⁴

S výstavbou budovy Kultúrneho domu a Miestneho národného výboru obec začala v roku 1969³⁷⁵ v rámci akcie „Z“. Výstavba bola ukončená v roku 1971. Do rovnakej budovy bola okrem Materskej školy presťahovaná aj Miestna ľudová knižnica a Klub mládeže.³⁷⁶ Na výstavbe kultúrneho domu občania obce odpracovali 9600 pracovných hodín. Kultúrny dom ako stavba tak nadobudol hodnotu vo výške 540 000 Kčs.³⁷⁷ V roku 1969 zabezpečilo MNV taktiež projektovú dokumentáciu verejného osvetlenia a rozšírenia elektrického vedenia, na ktoré ONV Stropkov vyčlenilo sumu 25 000 Kčs.³⁷⁸ Verejné osvetlenie bolo nakoniec zrekonštruované v hodnote 85 000 Kčs, miestny rozhlas v hodnote 45 000 Kčs a miestna komunikácia vo výške 280 000 Kčs.³⁷⁹ V uvedenom období boli v obci vystavané taktiež ihrisko a požiarna stanica. Obec taktiež začala s výstavbou dvojtriednej Materskej školy.³⁸⁰

Najstaršou budovou v obci, postavenou v rokoch 1894/1901,³⁸¹ bola budova obecnej školy, v ktorej sa vyučovalo do roku 1985. Podľa koncepcie školstva mala byť do roku 1975 k obecnej škole pristavená ešte jedna učebňa. Plénum, ako aj rada MNV, nesúhlasili s týmto návrhom, nakoľko sa škola nachádzala na križovatke ciest, pričom budova bola v tom období vo veľmi zlom technickom a užívateľskom stave. Podľa členov MNV budova nevyhovovala bezpečnostným požiadavkám, a preto požadovali od

³⁷³ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, škat. 273, č. 1340 – L960.

³⁷⁴ Kronika, str. 34.

³⁷⁵ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zn. 99. Záznám z previerky vykonanej na akcii kultúrno-správna budova + pošta v Chotči dňa 2. júla 1970.

³⁷⁶ Kronika, str. 50.

³⁷⁷ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1971. Zn. 79/2, škat. 1. Správa novozvoleného predsedu MNV v Chotči, prednesená na ustanovujúcom zasadnutí pléna MNV, konané dňa 16. 12. 1971.

³⁷⁸ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1969. Zn. 79/2, škat. 1. Dedinský program Miestneho národného výboru v Chotči, okr. Svidník, na r. 1969.

³⁷⁹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1971. Zn. 79/2, škat. 1. Správa novozvoleného predsedu MNV v Chotči, prednesená na ustanovujúcom zasadnutí pléna MNV, konané dňa 16. 12. 1971.

³⁸⁰ Kronika, str. 55 – 56.

³⁸¹ V zápise obecnej kroniky sa uvádza, že obyvatelia obce uviedli 2 dátumy stavby predmetnej budovy.

ministerstva školstva povolenie na výstavbu novej školy.³⁸² Budova školy nakoniec prešla v priebehu niekoľkých rokov dvomi generálnymi úpravami. Úprava z roku 1974 stála obec 300 050 korún. Uvedené úpravy mali znamenať nielen zlepšenie výchovno-vzdelávacích podmienok, ale aj bytových podmienok pre riaditeľa školy.³⁸³ Budova, v ktorej fungovala základná škola bola v čoraz horšom stave. Pracovníci ONV – odbor školstva navrhli obci, aby presťahovala ZŠ do budovy novej MŠ. Plénum MNV tento návrh schválilo, a malo sa tak uskutočniť od 1. septembra 1984.³⁸⁴

Nedostatkom, ktorým obec trpela, bol aj chýbajúci obecný vodovod. Výstavba vodovodu sa pre obec javila ako nevyhnutná prevencia proti rozšíreniu prípadného požiaru v obci. Takýmto prípadom bol napríklad požiar v roku 1956, keď pre chýbajúci zdroj vody v dôsledku rozsiahleho požiaru zhorelo 6 obytných domov.³⁸⁵

Útvar hlavného architekta vo Svidníku vypracoval v marci 1989 návrh zoznamu pozemkov, s grafickým vyobrazením, vhodných na bytovú výstavbu v obci Chotča. Urobil tak na podnet MNV Chotča. O tejto skutočnosti obec informovala občanov prostredníctvom obecného rozhlasu, ako aj úradnej vývesky.³⁸⁶ S plánovanou bytovou výstavbou súviselo aj vybudovanie cesty, voči ktorej sa postavila Alžbeta Kovalčinová, rod. Melníková, v zastúpení spoluvlastníkov Anny Chmurovičovej, Ireny Rinkovskej a MUDr. Michala Melníka. Plánovaná komunikácia mala viesť pozdĺž parcely č. 21, ako aj pozemkov 38 – 41 a 77 – 80.³⁸⁷ Aj napriek tomu, že sa Alžbeta Kovalčinová a spol. neohradili voči vybudovaniu plánovanej cesty v stanovenom termíne, MNV Chotča na jej vybudovaní netrvalo.³⁸⁸

³⁸² ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1971. Zn. 79/2, škat. 1. Správa novozvoleného predsedu MNV v Chotči, prednesená na ustanovujúcom zasadnutí pléna MNV, konané dňa 16. 12. 1971.

³⁸³ Kronika, str. 50.

³⁸⁴ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1984. Zn. 79/2, škat. 1. Uznesenie č. 2/1984.

³⁸⁵ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1971. Zn. 79/2, škat. 1. Správa novozvoleného predsedu MNV v Chotči, prednesená na ustanovujúcom zasadnutí pléna MNV, konané dňa 16. 12. 1971.

³⁸⁶ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, č. 2646/89.

³⁸⁷ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, č. 2646/89.

³⁸⁸ ŠA PO, prac. SV, f. ONV Stropkov, č. výst. 2646/89.

Cirkev

Kostol Božského Srdca Ježišovho

(Mgr. Ľuboslav ŠMAJDA)

Kostol Svätej Trojice bol posledným zaniknutým dreveným rímskokatolíckym kostolom na Zemplíne.³⁸⁹ Nový kamenný kostol Božského Srdca Ježišovho bol postavený v roku 1910 v hodnote 38 000 rakúsko-uhorských korún. Súbežne s týmto kostolom stál aj drevený kostol. Oba kostoly boli zničené v prvej svetovej vojne.³⁹⁰ Drevený sa už neobnovil, pretože na zachovaných fotkách z rokov 1923 – 1925 bol stále zničený.³⁹¹ Po zbúraní dreveného kostola ostal len kamenný.

Kostol Božského Srdca Ježišovho³⁹²

Základný výskum z roku 1955 opisuje kostol takto: Ide o jednolod'ový kostol s polygonálne ukončenou svätyňou. Jednoduchá valená klenba hladko dosadá do stien kostola. Chór s dreveným parapetom spočíva na dvoch stĺpoch, je jednoduchý. Sakristia je obdĺžniková a plochostropá. Fasáda je členená jednostupňovými opornými piliermi a okná z vonkajšej strany v ostení sú členené bohato. Rustiku má priečelie na nároží. Veža má na nároží pilastre s rímsovou hlavicou. Fasáda a veža je ukončená podstrešnou rímso.

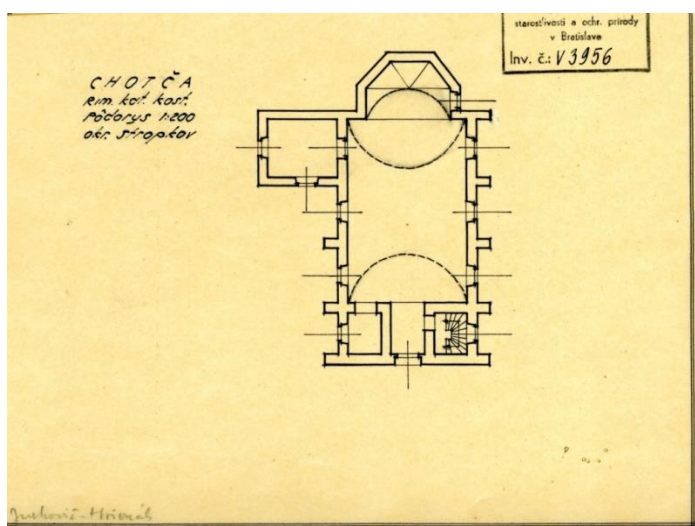
³⁸⁹ Informácia je z obecnej kroniky na strane 83. Kronikárka čerpala z mesačníka mesta Snina z roku 2009.

³⁹⁰ Viac v kapitole *Obec Chotča počas I. svetovej vojny*.

³⁹¹ Kapitola *Cirkev (1526 – 1914)*.

³⁹² PÚ SR, Zbierka základných výskumov, inv. č. 1203.

Podvežie je plochostropé, plechová ihlanová strecha sedlová. V interiéri kostola sa nachádza **hlavný drevený pseudorománsky oltár**. V jeho strede je umiestnená socha Božského srdca, Panna Mária a sv. Jozef sú po stranách. Oltár je členený stĺpkami s polygonálnou bobuľovou hlavicou. **Kazateľnica** má polygonálny parapet s reliéfom 4 evanjelistov a s dreveným baldachýnom na vrchole. **Plastika** Vzkriesenia Kristusa s vlajúcim šatom je ľudovou prácou z 19. storočia (správa túto plastiku opisuje ako primitívne dielo s neznalosťou anatómie). **Obraz** Panny Márie Škapuliarskej na plátne je v drevenom ráme a bol silne premaľovaný. Okrem toho sa v tomto kostole nachádzajú 4 plastiky svätcov z obdobia polovice a konca 18. storočia. Ďalej 3 sediace a 2 stojace postavy evanjelistov v súdobom rúchu, ktoré sú zo starého dreveného kostola.³⁹³ Obecná kronika uvádza, že zo starého kostola sa zachovali aj obraz Panny Márie Škapuliarskej, obraz Klaňanie troch kráľov a kalich.³⁹⁴

Pôdorys kamenného kostola z roku 1910 v mierke 1 : 200. Autor je architekt Dušan Jurkovič³⁹⁵

³⁹³ PÚ SR, Zbierka základných výskumov, inv. č. 1203.

³⁹⁴ Kronika, str. 83.

³⁹⁵ PÚ SR, Zbierka schematických zameraní, inv. č. 3956.

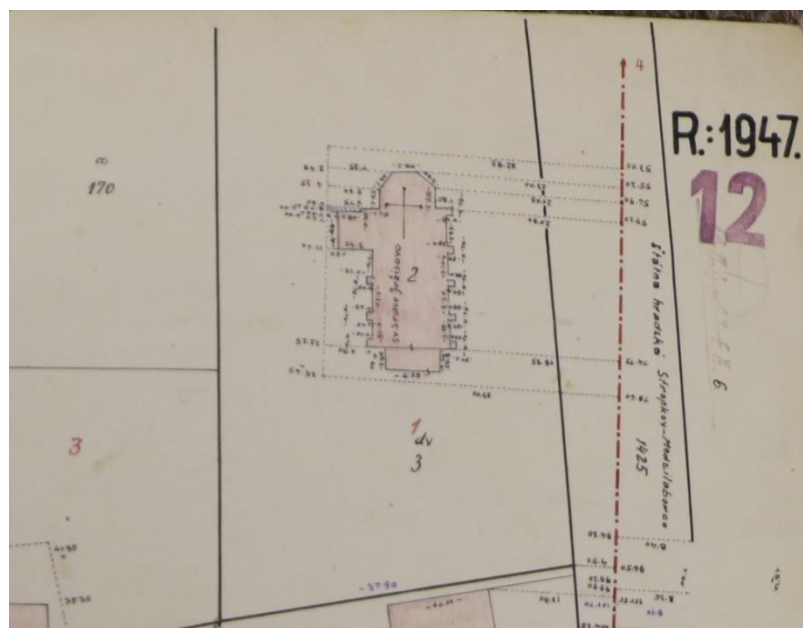

Interiér rímskokatolíckeho kostola z polovice 20. storočia³⁹⁶

Konsekrácia rímskokatolíckeho kostola bola vykonaná 22. októbra 2000. Vykonal ju pomocný košický biskup a generálny vikár Mons. Bernard Bober. Od mája do októbra roku 2000, na návrh farára stropkovskej farnosti Pavla Kaminského, bola vybudovaná prístavba kostola a vymenili sa staré kovové okná za drevené dubové. Okrem toho prebehla výmena elektrických rozvodov, zaviedol sa plyn, bola položená keramická dlažba a interiér kostola spolu so stropom bol vymaľovaný. Interiér bol v stave, v akom bol v roku 1968 maľovaný. Zábradlie na chóre bolo vymenené a oltár bol zamenený za Svätý Kríž. Socha Božského srdca Ježišovho bola umiestnená na ľavú stranu kostola. Sviatosť oltárna je uložená na pravej strane kostola. V strede kostola je umiestnený bohoslužobný stôl. Dňa 27. októbra 1910 sa v obci konali oslavy 100. výročia výstavby kostola.³⁹⁷

³⁹⁶ PÚ SR, Zbierka základných výskumov, inv. č. 1203.

³⁹⁷ Kronika, str. 83.

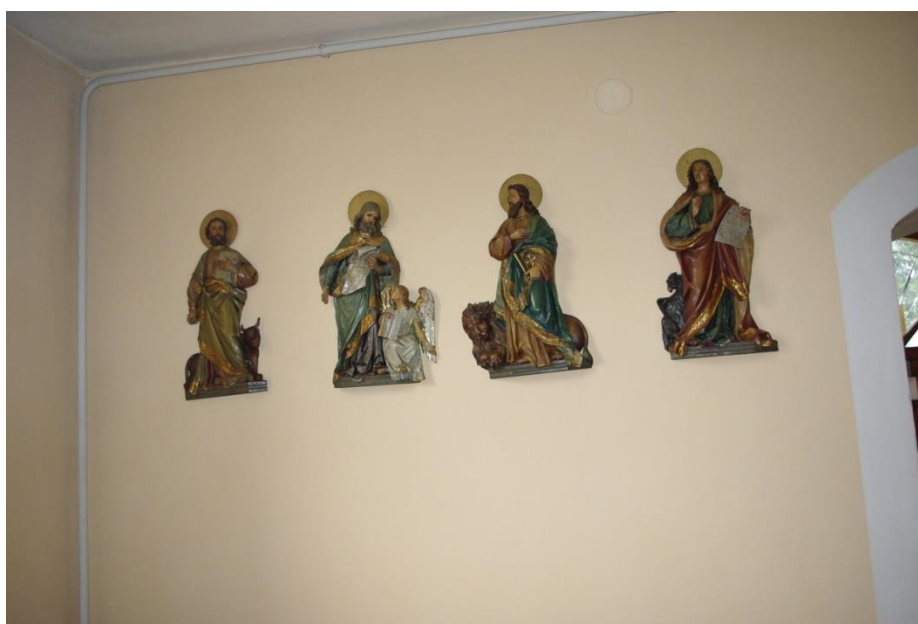
Rímskokatolícky kostol Najsvätejšieho Srdca Ježišovho na vyšetrovacom náčrte z roku 1947

Súčasný interiér rímskokatolíckeho kostola po rekonštrukcii

Obraz Klaňanie troch kráľov zo starého kostola

Plastiky svätcov zo starého kostola umiestnené na stene dnešného rímskokatolíckeho kostola

Strop v rímskokatolíckom kostole namaľovaný v roku 1968

V kostolnej veži sa nachádzajú 2 zvony. Prvý zvon **Jozef** má priemer venca 64 cm a výšku 54 cm. Pod korunou je nápis *ULIALA ZVONOLEJARŇA JAN GEDEON PREŠOV*. V strede plášťa zvonu je reliéf sv. Rodiny a okolo neho nápis *SVÄTÝ JOZEF, ORODUJ ZA NÁS*. Pod reliéfom je letopočet 1932. Na opačnej strane plášťa je dvojriadkový nápis *VOJNA ME ZNIČILA A BOŽSKÁ LÁSKA ME DALA*. Druhý menší zvon **Mária** má priemer venca 56 cm a výšku 45 cm. Pod korunou je nápis *ULIALA ZVONOLEJARŇA V TRNAVE*. V strede plášťa zvonu je reliéf Immaculaty a okolo neho je nápis *PANNA MÁRIA, ORODUJ ZA NÁS*. Na opačnej strane plášťa je dvojriadkový nápis *VOJNA ME ZNIVOČILA A BOŽSKÁ LÁSKA DALA*. Pod tým je letopočet 1926.

Zvony Mária a Jozef vo veži rímskokatolíckeho kostola

Gréckokatolícka cirkev

(Mgr. Martin Garek, PhD.)

V obecných záznamoch sa nenachádzajú takmer žiadne ucelené zmienky o cirkevných pomeroch v obci Chotča. Čiastkové záznamy sa nachádzajú len v rámci sčítania obyvateľstva, aj to ide o neúplné záznamy. K 10. marcu 1972 bola Chotča jednou z filiálnych obcí sídelného gréckokatolíckeho farského úradu v Bukovciach v okrese Svidník. Ďalšími filiálkami bola Olšavka, Gribov a Kožuchovo. Ako duchovný tam pôsobil Bohumil Čeľustka. Čo sa týka rímskokatolíckych farských úradov, bola filiálkou farského úradu v Stropkove spolu s filiálkou Sitníky, Baňa, Breznica a Tisinec. Duchovným bol v tom období Gabriel Juruš.³⁹⁸

Napriek uvedeným skutočnostiam dostupné dokumenty zachytávajú jeden dôležitý moment v cirkevnom živote obyvateľov Chotče, a to spor gréckokatolíckej a pravoslávnej cirkvi o budovu kostola v obci.

S výstavbou obce sa pokračovalo aj v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch. V uvedenom období sa v Chotči nachádzal cirkevný objekt, pôvodne postavený v režii pravoslávnej cirkvi. V sedemdesiatych rokoch ONV – odbor výstavby a územného plánovania (OVAÚP ONV) vo Svidníku plánoval previesť legalizáciu predmetného cirkevného objektu. V súvislosti s tým sa vyskytli spory o pozemky, na ktorých sa cirkevná budova nachádzala. Na stavebné účely mali byť pozemky Jána Kina, Anny Kinovej, Terézie Kinovej, Heleny Vachovej, Vasiľa Kopina a Márie Kopinovej, aj napriek ich nesúhlasu, vyvlastnené v prospech gréckokatolíckej cirkvi.³⁹⁹ Na prejav nesúhlasu niektorých veriacich podala Eparchiálna rada pravoslávnej cirkvi v Prešove už v auguste 1970 podnet na Obvodný národný výbor Veľké Bukovce, aby zastavila vyvlastňovanie cirkevných pozemkov v prospech gréckokatolíckej cirkvi v Chotči.⁴⁰⁰ Urobila tak v mene vlastníkov, ako bola napríklad Mária Kinová. Anna Kinová zas adresovala protestný list v mene pravoslávnych veriacich v Chotči v auguste 1970 ministerstvu kultúry v Bratislave, ale aj Obvodnému úradu MNV v Bukovciach. Záznam pochádzajúci z 8. decembra 1970

³⁹⁸ ŠA PO, prac. SV, f. Okresný národný výbor Svidník (ďalej ONV SV), Správa o cirkevno-politickej situácii v okrese, č. b. 2151/72, p. v. 25.

³⁹⁹ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, Chrám grec. katol. Chotča, č. j. 568/1975, r. 1970 – 1982, zn. 327/6, číslo výst. 2738/1973-Vr.

⁴⁰⁰ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, Úrad Eparchiálnej rady pravoslávnej cirkvi Prešov. Odvolanie proti vyvlastňovaniu pozemku rodiny Kinovej v Chotči pre gréckokatolícku cirkev č. 336, č. j. 630/70.

hovorí napríklad o tom, že Vasil' Kopina svoju čiastku predmetnej parcely č. 1026/20 dal do užívania v prospech pravoslávnej cirkvi v Chotči.⁴⁰¹

Z predmetných pozemkov s parcelnými číslami 1026/20, 1026/21 pozemnoknižných zápisníc 128 a 129 EN 1312/11 a EN 1312, mala byť na základe geometrického plánu číslo 762-002-73, vyhotoveného Strediskom geodézie vo Svidníku 16. januára 1973, nová parcela vo výmere 830 m², označená ako EN 1312/16, za náhradu po 4 Kčs za 1m².⁴⁰² Podľa OVaÚP ONV vo Svidníku menovaní majitelia nepodali právoplatné odvolanie voči rozhodnutiu o vyvlastnení nehnuteľností, nakoľko svoje odvolanie podali prostredníctvom Eparchiálnej rady pravoslávnej cirkvi v Prešove, ktorá nebola vlastníkom predmetnej nehnuteľnosti.⁴⁰³ Eparchiálna rada pravoslávnej cirkvi na podnet ONV – odbor kultúry vo Svidníku požiadala v apríli 1973 o dodatočný súhlas k stavbe chrámu pravoslávnej cirkvi v Chotči. Ku svojej žiadosti pripojila aj potrebnú dokumentáciu, ktorá mala zabezpečiť vlastníctvo kostola pre pravoslávnu cirkev.⁴⁰⁴ Vyvlastňovacie konanie pozemkov bolo naplánované na 30. augusta 1973 v kancelárii Miestneho národného výboru v Chotči.⁴⁰⁵ Na základe výsledkov vyvlastňovacieho konania bola nakoniec stavba realizovaná na novej parcele číslo 1312/16, podľa projektu OSP Svidník.⁴⁰⁶

Rovnaké stanovisko k legalizácii cirkevného objektu vydal aj Odbor výstavby a územného plánovania Východoslovenského krajského národného výboru v Košiciach. OVaÚPV s KNV v Košiciach vo svojom stanovisku z januára 1975 uviedol, že Eparchiálna rada žiadala vyvlastnenie pozemkov vo svoj prospech. Túto požiadavku mala odôvodňovala tým, že predmetný kostol začali na uvedených pozemkoch stavať pravoslávni veriaci už v roku 1966. Avšak situácia v roku 1968 viedla k tomu, že sa ich pôvodný zámer nepodarilo realizovať. OVaÚPV s KNV v Košiciach ďalej konštatoval, že pokiaľ by sa v obci prejavili pravoslávni veriaci, bolo by im taktiež umožnené spoločné užívanie cirkevného objektu.⁴⁰⁷

⁴⁰¹ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, Úrad Eparchiálnej rady pravoslávnej cirkvi, Prešov. Kolaudácia chrámu /kostola/ Chotča. z 29. 09. 1980, 90/81, 327/6 V-B.

⁴⁰² ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, Úrad Eparchiálnej rady Pravoslávnej cirkvi Prešov – podnet na preskúmanie rozhodnutia mimoodvolacom konaní, číslo 8217/1975-Mč.

⁴⁰³ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, Chrám grec.katol. Chotča, č. j. 568/1975, r. 1970 – 1982, zn. 327/6, číslo výst. 2738/1973-Vr.

⁴⁰⁴ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, č. 122/73.

⁴⁰⁵ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, 336, číslo výst. 244/37/Vr. Vyvlastnenie pre gréckokatolícky cirkevný objekt v obci Chotča. Rozhodnutie OVaÚP vo Svidníku.

⁴⁰⁶ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, Žiadosť o vydanie stavebného povolenia, číslo výst. 1035/75-568

⁴⁰⁷ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, vyvlastnenie pozemkov pre gréckokatolícky cirkevný objekt v Chotči – odvolanie, číslo výst. 114/1974-Mk.

Proti uvedeným stanoviskám OVaÚP ONV vo Svidníku a OVaÚPV s KNV v Košiciach sa postavilo Ministerstvo výstavby a techniky Slovenskej socialistickej republiky. Ministerstvo tak reagovalo na podnet Eparchiálnej rady pravoslávnej cirkvi v Prešove a podľa §65 ods. 1 zákona číslo 71/1967 ZB. o správnom konaní v mimo odvolacom konaní zrušilo prvostupňové rozhodnutie OVaÚP ONV vo Svidníku z 28. januára 1973.

Podľa rozhodnutia Ministerstva výstavby a techniky Slovenskej socialistickej republiky OVaÚP ONV vo Svidníku bolo vyvlastňovacie konanie v prospech gréckokatolíckej cirkvi zahájené neoprávnene. Z uvedeného dôvodu sa, podľa §2 vládneho nariadenia z 13. 06. 1968 číslo 70/1968 Zb. o hospodárskom zabezpečení gréckokatolíckej cirkvi štátom, mal sporný majetok rozdeliť medzi obe cirkvi. Rozhodnutie vychádzalo zo skutočnosti, že predmet sporu sa ku dňu začiatku účinnosti uvedeného rozhodnutia považoval za majetok pravoslávnej cirkvi v Československu. Rozdelenie malo prebehnúť podľa dohody medzi oboma stranami po schválení krajským národným výborom. Pokiaľ by sa strany nedohodli do šiestich mesiacov od nadobudnutia účinnosti rozhodnutia Ministerstva výstavby a techniky Slovenskej socialistickej republiky, spor malo vyriešiť Povereníctvo Slovenskej národnej rady pre kultúru, t. j. Ministerstvo kultúry Slovenskej socialistickej republiky. Ministerstvo vo svojej správe ďalej konštatovalo, že ani jedna z oslovených strán nepreukázala, že k podobnej dohode došlo, a preto aj naďalej považovalo pravoslávnu cirkev za stavebníka, a teda aj vlastníka predmetnej nehnuteľnosti, a to v zmysle zákona číslo 87/1958 Zb. o stavebnom poriadku vykonávacej vyhlášky číslo 144/1959 Ú. v.

V neprospech rozhodnutia OVaÚP ONV vo Svidníku hovorila aj správa o cirkevno-politickej situácii v okrese, vypracovanej Odborom kultúry ONV Svidník. V uvedenej správe č. 105, schválenej uznesením rady ONV dňa 21. apríla 1972, sa konštatuje, že bol kostol dokončený v období, keď Chotča spadala pod okres Bardejov. Po delimitácii stavba nebola legalizovaná do užívania, pričom nedošlo ani k dohode o spoločnom užívaní objektu medzi pravoslávnyimi a gréckokatolíckymi veriacimi. Aj napriek tomu, že sa v správe uvádzalo o ochote legalizácii kostola po dodaní príslušných dokumentov, ani v uznesení rady ONV Svidník, ani v uvedenej správe sa nelegalizuje stavba v prospech gréckokatolíckej cirkvi. Na základe uvedených skutočností poradný správny orgán vyhodnotil, podľa §34 ods. 5 a 6, správ. prípis Odboru Kultúry ONV Svidník zo 16. marca 1975 číslo 61/1975 o legalizácii kostola v Chotči v prospech gréckokatolíckej cirkvi, ako rozhodnutie v rozpore s ustanovením §2 vládneho nariadenia

číslo 70/1968 Zb. Ako dôvod uviedol nelegitímnosť uvedeného orgánu štátnej správy pre takéto rozhodnutia a nesúlad s uznesením rady ONV Svidník číslo 105/1972.

Ministerstvo ďalej poukázalo na nezrovnalosti v otázke vlastníkov sporných pozemkov. Podľa správy ministerstva vykazoval geometrický plán číslo 762-0002-73 na rozdelenie predmetných parciel nesúlad. Stredisko geodézie pre okres Svidník, ktoré geometrický plán vypracovalo, stotožňovalo pozemok s parcelným číslom (mpč) 1026/20 o výmere 15,5538 m² s parcelou v Evidencii nehnuteľností (EN) pod číslom 1312/12 o výmere 1685 m² a parcelu pod mpč. 1026/21 s výmerou 15,1538 m² s parcelou EN 1312/11 (3417 m²). Zároveň, podľa pozemkovoknižného stavu boli vlastníckmi uvedených parciel:

Parcela	Vlastník
mpč. 1026/20	Vasil' Kopina, Mária Kopinová, rod. Čobirková, Vasil' Kopina a čsl. štát v zastúpení ONV
EN 1312/12	JRD Chotča
mpč. 1026/21	Ján Kin, Anna Koval'ová, Anna Kinová, Terézia Kinová a Helena Kinová
EN 1312/11	Štefan Vorobeľ, Mária Vorobeľová, rod. Lažová

Podľa ministerstva, zákon číslo 22/1964 Zb. o evidencii nehnuteľností a vyhláška Ústrednej správy geodézie a kartografie číslo 23/1964 Zb., boli údaje evidencie nehnuteľností od 01. 04. 1964 záväzné pre všetky úkony, vrátane zmlúv a iných listín o nehnuteľnostiach, pričom podkladom pre vyvlastnenie, podľa §18 zákona číslo 87/1958 Zb., mohol byť od 01. 04. 1964 len údaj potvrdený Strediskom geodézie. V tomto prípade sa geometrický plán nezhodoval, nielen vo výmere jednotlivých pozemkov, ale aj v zozname ich vlastníkov. V konečnom dôsledku to znamenalo, že pôvodnú zápisnicu o vyvlastňovaní parciel z 31. januára 1973 o ponúknutí dohody v zmysle §18 Zákona číslo 87/1958 Zb. nebolo možné považovať za dôkaz o tom, že sa žiadateľ o vyvlastnenie pokúsil o dohodu s vlastníckmi pozemkov. Ďalšou prekážkou bola skutočnosť, že

rozhodnutím OVaÚP ONV Svidník o vyvlastnení predmetných pozemkov bol vyvlastnený podiel, ktorého vlastníkom bol čsl. štát.⁴⁰⁸

Avšak ani po uvedenom zrušujúcom rozhodnutí spory o vyvlastnenie pozemkov neskončili. Dňa 29. augusta 1975 sa proti rozhodnutiu Ministerstva výstavby a techniky SSR odvolal Gréckokatolícky ordinariát v Prešove, ako aj Gréckokatolícke cirkevné kuratórium v Chotči. Ako dôvody svojho odvolania uviedli, že predmetnú stavbu kostola začali stavať gréckokatolícki veriaci ešte v roku 1925. Stavba mala prebiehať svojpomocne, pričom pozemok pod stavbou venovali veriacim jeho vlastníci už v roku 1925, avšak tento akt nebol pozemkovoknižne zapísaný. V ďalších bodoch poukazovali na to, že sa v Chotči v tom čase nenachádzala ani jedna rodina pravoslávneho vyznania. Taktiež odmietli tvrdenie, že by sa na stavbe kostola podieľali pravoslávni veriaci, teda, že by predmetnú stavbu začali a aj dokončili. Ministerstvo výstavby a techniky SSR nakoniec 12. júla 1976 uvedené odvolanie bez možnosti ďalšieho odvolania zamietlo.⁴⁰⁹ Situácia okolo kolaudácie kostola v Chotči nebola vyriešená ešte ani v roku 1980. Dňa 17. septembra 1980 sa rokovanie za prítomnosti zástupcov štátneho orgánu ONV a zástupcom Eparchiálnej rady a Ordinariátu gréckokatolíckej cirkvi uskutočnilo rokovanie, na ktorom sa mali prítomní dohodnúť na zjednotení postupu pri kolaudácii kostola v Chotči. Menovite sa rokovania zúčastnil podpredseda ONV Pančura, vedúci odboru kultúry Tančin, biskup a riaditeľ Eparchiálnej rady Hirka a okresný dekan Dujčák. Podľa výsledkov rokovania sa mala vypracovať nová dohoda o spoločnom užívaní kostolov medzi gréckokatolíckou a pravoslávnu cirkvou vo farnosti Stropkov. Dohoda mala byť vypracovaná v čo najkratšom čase na úrovni biskupských úradov. Termín dohody bol stanovený na 15. októbra 1980. V otázke kolaudácie kostola v Chotči sa prítomní dohodli na konečnom dátume 25. septembra 1980. Užívanie kostola mala stanoviť predchádzajúca dohoda o spoluužívaní, pričom kolaudácie sa mali zúčastniť zástupcovia oboch dotknutých cirkví.⁴¹⁰ Záznam o kolaudačnom konaní pochádza z 29. septembra 1980, spísanom na Miestnom národnom výbore v Chotči. Medzi prítomnými boli Gajdošová a Vrábel' za ONV OV a ÚP Svidník, Žižák za odbor kultúry a Gonos za MNV Chotča. Za pravoslávnu cirkev sa kolaudácie zúčastnil Kopčík a Andrej Hnidak. Za gréckokatolícku cirkev to bol Dujčák.⁴¹¹

⁴⁰⁸ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, Úrad Eparchiálnej rady pravoslávnej cirkvi Prešov – podnet na preskúmanie rozhodnutia mimoodvolacom konaní. číslo 8217/1975-Mč.

⁴⁰⁹ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, č. 7870/76-03

⁴¹⁰ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, č. 120/80.

⁴¹¹ ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, č. 934/80.

Situácia sa okolo pozemkov nachádzajúcich sa pod kostolom v Chotči na istý čas upokojila. Situácia sa zmenila v roku 1982. Okresnému národnému výboru – odbor kultúry bola doručená žiadosť, datovaná 22. októbra 1982, obsahujúca výzvu predloženia kolaudačného rozhodnutia pre predmetný kostol. Podľa žiadosti bolo vydané užívacie právo cirkevného objektu bez právoplatného vysporiadania pozemkov, na ktorých sa objekt nachádza. ONV OVaÚP Svidník napadol vydanie stavebného povolenia a v tejto súvislosti aj užívacieho práva na kostol z dôvodu zrušenia vyvlastňovacieho rozhodnutia, vydaného Ministerstvom výstavby a techniky SSR dňa 22. augusta 1973.⁴¹²

Školstvo

(Mgr. Martin Garek, PhD.; Mgr. Luboslav Šmajda)

Návrh na vybudovanie školy prišiel už pred rokom 1901. V tomto roku ju obec v hodnote 10 500 korún vybuďovala.⁴¹³ Prvá škola bola teda v obci zriadená v roku 1901.⁴¹⁴ Budova stojí v obci dodnes, je aj zároveň najstaršou budovou a vyučovalo sa v nej do roku 1985. Pred 1. svetovou vojnou boli v okrese Stropkov štátne školy len v Breznici, Turanoch nad Ondavou a Chotči.⁴¹⁵ V tomto období pôsobili na škole učitelia Takacz a Borosz. Učiteľ Alexander Fakraš vyučoval v Štátnej škole v roku 1913.⁴¹⁶ Na škole sa pred prvou svetovou vojnou vyučovalo v maďarskom jazyku. Po vojne sa začalo opäť vyučovať v roku 1919, tentokrát už v slovenskom jazyku. Po zoštatnení sa škola premenovala na Štátnu ľudovú školu. V medzivojnovom období vyučovali na škole Jozef Bradáč, Ján Kahanec, J. Šír, Štefan Durkoth, Helena Chromovská, Irena Brozmanová a Jozef Jakubek. Zaujímavý zápis obsahuje obecná kronika, v ktorej sa nachádza záznam od Heleny Chromovskej z roku 1934: „*Aj, bodaj ťa, Chotča pieskom zavialo, lebo pre mňa nikdy klúdu tu nebolo.*“⁴¹⁷

Počas obdobia Slovenského štátu sa škola opäť premenovala, a to na Rímsko-katolícku a gréckokatolícku ľudovú školu so slovenským vyučovacím jazykom. Po roku 1945 bola popri vtedajšej škole zriadená paralelná trieda s ruským vyučovacím jazykom, ktorá mala zabezpečiť plnenie národnostných práv pre ukrajinských žiakov. Na škole sa

⁴¹² ŠA PO, prac. SV, f. ONV SV, Žiadosť o vydanie kolaudačného rozhodnutia pre chrám v Chotči, čísl. výst. 1415/82-300.

⁴¹³ Kronika, str. 86.

⁴¹⁴ Niektorí uvádzajú rok stavby 1894 – Kronika, str. 49.

⁴¹⁵ BEŇKO, Stropkov, str. 127; Kronika, str. 86. Ede Ungváry napísal, že v okrese Stropkov sa nachádzalo dokopy 28 škôl. Z celkového počtu boli spomenuté 3 štátne školy a zvyšných 25 bolo ľudových. Z týchto ľudových škôl boli 2 školy rímskokatolícke a 23 bolo gréckokatolíckych – NGVÁRY, Sztropkó és Várának története, str. 87.

⁴¹⁶ UNGVÁRY, Sztropkó és Várának története, str. 87.

⁴¹⁷ Kronika, str. 59 – 60.

začalo vyučovať až 26. novembra 1946. Riaditeľom školy sa v uvedenom období stal Jozef Brendza zo Stropkova. Na tzv. ruskej paralelke vyučoval Dudinský a Kuderjavý.⁴¹⁸

Ruská paralelná škola fungovala len do roku 1949 a škola sa tretíkrát premenovala. Tentoraz sa názov školy zmenil na Národná škola. Vyučovanie prebiehalo na jednom oddelení s počtom žiakov 48. Vyučujúcim, a zároveň aj riaditeľom školy, sa stal František Vášš. V rokoch 1951 – 1954 sa na škole vystriedalo niekoľko učiteľov. Učiteľský zbor tvorili: Juraj Homza, Jozef Lettrich, Rudolf Čukan, Mária Gajdošová, Anton Drak a Emil Žanony. Dňa 1. septembra 1954 nastúpila na školu Alžbeta Modráková. V uvedenom roku bola zriadená dvojtriedna Národná škola a navštevovalo ju 54 žiakov. Od roku 1954 sa riaditeľkou školy stala A. Modráková a učiteľom sa stal Juraj Gajdoš. Menovaného od 1. septembra 1956 vystriedal Štefan Vrábel'. Po ňom prišiel na školu Juraj Hreško, ktorý neskôr nastúpil na post riaditeľa školy. Obaja vyučujúci pôsobili na škole do konca školského roka 1956/1957. Od ďalšieho akademického roka prišli na školu manželia Milan Benko a Margita Benková, pričom tu pôsobili 5 rokov.⁴¹⁹

Od septembra 1960 sa škola premenovala na Základnú deväťročnú školu s ročníkom 1. – 5.⁴²⁰ V tomto roku boli prvýkrát žiakom poskytnuté učebnice zdarma.⁴²¹ Benkovci odišli zo školy 31. augusta 1963 do Žiliny a na ich miesto nastúpil Cyril Cichý a Mária Cichá, pričom na škole pôsobili do roku 1966. V uvedenom roku došlo opäť ku kádrovým zmenám na škole. Riaditeľom školy sa stal Ľ. Kotuliak a jeho manželka O. Kotuliaková pôsobila ako miestna učiteľka.⁴²² Budova školy bola poslednýkrát opravovaná v roku 1974 v hodnote 300 000 korún.⁴²³

V školskom roku 1976/1977 prešlo školstvo obsahovou prestavbou. Na školách sa začalo vyučovať podľa novej koncepcie učebných osnov. Zároveň došlo k zmene názvu školy na Základnú školu s ročníkom 1. – 4. Od 1. novembra 1980 odišiel zo školy dovtedajší riaditeľ Ľ. Kotuliak, na vlastnú školu. Na jeho miesto nastúpila Oľga Kotuliaková, pričom ako pomocná učiteľka prišla Agáta Tomková, ktorá tu pôsobila do konca školského roka 1980/1981. Počas dvoch školských rokov sa na škole vystriedali učitelia Štefan Vrábel' a Ján Gojdič. Od 1. septembra 1983 nastúpila na školu ako učiteľka jej bývalá žiačka Božena Blichová.⁴²⁴

⁴¹⁸ Kronika, str. 60.

⁴¹⁹ Kronika, str. 61.

⁴²⁰ Kronika, str. 61.

⁴²¹ Kronika, str. 34.

⁴²² Kronika, str. 61 – 62.

⁴²³ Kronika, str. 49.

⁴²⁴ Kronika, str. 62.

Od 1. septembra 1991 došlo k opätovnej zmene na poste riaditeľa školy. Funkciu riaditeľky v tomto období prebrala Božena Blichová, pričom učiteľský zbor ostal bez zmeny.⁴²⁵

V rámci výpočtu úspešných žiakov kronika uvádza, že sa v obci nachádzal 1 študent študujúci na lekárskej fakulte, 1 študent zaoberajúci sa strojným inžinierstvom, 2 študenti študujúci na filozofickej fakulte a 2 na pedagogickom inštitúte.⁴²⁶ V období rokov 1962 – 1989 nadobudlo 32 občanov Chotče vysokoškolské vzdelanie a 91 občanov stredoškolské vzdelanie.

O zriadení materskej školy v obci sa rada MNV zaujímal už v roku 1946. Avšak na zasadaní MNV bola predložená správa o absencii vhodnej budovy na tento účel. V tejto súvislosti bol referent školstva pri MNV, v tom období Peter Harhaj, poverený prešetrovaním pomerov v obci na uskutočnenie novostavby, ktorá by bola vhodná na umiestnenie materskej školy.⁴²⁷ Dňa 18. októbra 1950 dostalo MNV v Chotči prípis od ONV Stropkov zn 309-18/10-1950-IV/1, ktorým vyzývalo MNV Chotča na zriadenie materskej školy v obci, ako aj na zaistenie vhodného ubytovania pre budúcu učiteľku. Ako vhodný sa ONV Stropkov javil neobývaný dom Michala Semana, pričom sa nachádzal v strede obce a plne vyhovoval na zriadenie materskej školy. O prípise informoval Harhaj na zasadaní MNV Chotča, ktoré sa konalo 6. novembra 1950. Prítomní zasadajúci jednohlasne schválili uvedený návrh o zriadení materskej školy a jej následného umiestnenia do bytu M. Semana. O byt pre učiteľku sa mal postarať Harhaj v deň zahájenia vyučovania, ktoré sa malo začať, hneď ako to bude možné.⁴²⁸

Materská škola bola v obci zriadená v školskom roku 1964/1965. Na tieto účely obec použila budovu, ktorá pôvodne slúžila Zboru národnej bezpečnosti, pričom do roku 1972 sa v tej istej budove nachádzal aj Miestny národný výbor.⁴²⁹ Prvými učiteľkami, ktoré tu pôsobili, boli Kvirina Harmadová a Helena Petričková.⁴³⁰ Kronikárske záznamy z roku 1969 uvádzajú, že v uvedenom roku sa stala školníčkou Alžbeta Koval'ová. Dovtedajšia školníčka Júlia Sušková totiž podala žiadosť na MNV Chotča o rozviazanie pracovného pomeru.⁴³¹ V roku 1979 materská škola nebola schopná prijať všetky deti, a preto sa v tomto roku začalo s výstavbou dvojtriednej MŠ. Stavba bola nakoniec

⁴²⁵ Kronika, str. 68.

⁴²⁶ Kronika, str. 41.

⁴²⁷ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1950. Zn. 79/2. Zápisnica z 21. septembra 1950.

⁴²⁸ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1950. Zn. 79/2. Zápisnica zo 6. novembra 1950.

⁴²⁹ Kronika, str. 50.

⁴³⁰ Kronika, str. 63.

⁴³¹ ŠA PO, prac. SV, f. MNV Chotča. Zasadania Rady MNV 1969. Zn. 79/3. Oznámenie o zmene školníčky v MŠ. č. 10/69.

ukončená až v roku 1984 a stála 2 milióny korún.⁴³² V roku 1991 prebrala funkciu riaditeľky MŠ Anna Čaklošová. Nahradila tak pôvodnú riaditeľku Drotárovú, ktorá odišla do dôchodku. Na učiteľský post sa v uvedenom období vrátila Kvirina Gimová, rod. Harmadová.⁴³³

Dnešná budova starej školy z roku 1901

Štátna ľudová škola spolu s kostolom na vyšetrovacom náčrte z roku 1947

⁴³² Kronika, str. 50.

⁴³³ Kronika, str. 68.

Zdravotníctvo

So zdravotnými problémami chodili občania do zdravotného strediska v Stropkove. Odborné vyšetrenia poskytoval Okresný ústav národného zdravia so sídlom vo Svidníku. Problémom zdravotného obvodu, do ktorého spadala aj Chotča, bolo, že nemal stáleho lekára. Lekárske úkony, ako napríklad očkovanie detí, boli uskutočňované priamo v obci. O tehotné ženy a dôchodcov sa starali zdravotné sestry, ktoré pravidelne navštevovali pacientov. V osemdesiatych rokoch fungovala pôrodnica v Okresnej nemocnici Svidník, kam bola premiestnená z Obvodného zdravotného strediska v Stropkove. Aj napriek uvedenému sa v Stropkove vytvorilo doliečovacie interné oddelenie s počtom 35 lôžok.⁴³⁴ Do starostlivosti o starších a osamelých občanov, ako aj sociálne odkázané rodiny, sa zapojil aj MNV, ktorý im poskytoval jednorazový príspevok alebo palivové drevo.⁴³⁵ Napríklad, v roku 1981 sa v obci nachádzalo 110 dôchodcov, pričom osamelo žijúcich bolo v tom období 22 dôchodcov a nad 80 rokov boli siedmi. Dávky všeobecnej sociálnej starostlivosti v opakovanej forme boli poskytované pre ôsmich dôchodcov. Jednorazové príspevky vo forme šatstva boli poskytnuté 18 dôchodcom, pričom pomoc vo forme palivového dreva v uvedenom roku nebola poskytnutá ani raz.⁴³⁶ Vo februári 1982 obec evidovala už 119 dôchodcov, z toho 24 žijúcich osamelo a 3 nad 80 rokov.⁴³⁷

Kultúra

Obec Chotča sa zapájala do viacerých kultúrnych podujatí, ktoré sa pripravovali predovšetkým pri príležitosti rôznych výročí a osláv. Bol to napríklad každoročný sviatok 28. októbra, MDŽ 8. marca a pod. O kultúrny program sa starali predovšetkým žiaci obecnej školy, ako aj jej učitelia.⁴³⁸ Ďalšie oslavy, ktorých sa obec prostredníctvom svojich žiakov zúčastňovala, boli oslavy Sviatku práce 1. mája. Oslavy sa uskutočňovali v okresnom meste Stropkov, pričom 9. mája obec usporadúvala akadémiu v obci, pálili sa ohne, kultúrny program pripravovali žiaci.

V roku 1957 sa obec zapojila napríklad aj do osláv 40. výročia Veľkej októbrovej revolúcie, ktoré, ako obyčajne, prebiehali v škole s taktiež bohatým kultúrnym

⁴³⁴ ŠA PO, prac. SK, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1984. Zn. 79/2, škat. 1, č. j. 33. Stanovisko MNV a spoločenských organizácií k správe o plnení VP NF v obci Chotča od volieb 1981.

⁴³⁵ Kronika, str. 53.

⁴³⁶ ŠA PO, prac. SK, f. MNV Chotča. Zn. 99. Zápis o prevedení hĺbkovej kontrolno-inštruktážnej previerky z 24. 09. 1981.

⁴³⁷ ŠA PO, prac. SK, f. MNV Chotča. Zn. 99. Zápis o prevedení hĺbkovej kontrolno-inštruktážnej previerky z 24. 02. 1982.

⁴³⁸ ŠA PO, prac. SK, f. ONÚ Stropkov. f. NÚ v Stropkove Prezidiálne spisy NÚ, r. (1934) 1935. Škat. 4, č. I. 85 – 272. Oslavy 85 narod. p. prezidenta rep. č. 47.

programom.⁴³⁹ V obci boli usporadúvané aj divadelné predstavenia. Jedným z nich bola divadelná hra pod záštitou Miestnej organizácie ČSM dňa 16. februára 1958 pod názvom „Statočný valach“. Celkovo sa hrala dvakrát a podľa obecných záznamov mala veľký úspech aj medzi mládežou, aj medzi dospelými.⁴⁴⁰

Obec pre osvetovú činnosť využívala predovšetkým pravidelné nedeľné filmové premietanie, ktoré zabezpečovalo osvetové zariadenie. Premietali sa predovšetkým česko-slovenské a sovietske filmy. Premietací aparát mal na starosti Milan Beňka. Napríklad, za rok 1959 bolo v obci premietnutých 36 filmov s celkovou návštevnosťou 1440 ľudí. Osvetové zariadenie usporadúvalo aj divadelné predstavenia. Bolo to napríklad predstavenie Ženský zákon, ktoré bolo spojené s tanečnou zábavou.⁴⁴¹

V októbri 1959 sa obec pripravovala na oslavy 15. výročia bojov o Duklu, ktorých sa Chotča nepriamo zúčastnila. V tom období totiž v obci pôsobila ilegálna organizácia Komunistickej strany (KS), ktorá mala pomáhať partizánom v boji proti fašizmu. Ich pomoc spočívala v poskytovaní šatstva, potravín alebo poskytnutím úkrytu. Oficiálne oslavy sa nakoniec uskutočnili vo Svidníku, na ktorých bolo medailou bojov o Duklu vyznamenaných 6 občanov Chotče.⁴⁴²

V roku 1961 usporiadal divadelný krúžok dve divadelné predstavenia. Taktiež bolo usporiadaných 10 tanečných zábav. V tomto období obec ešte nedisponovala kultúrnym domom, a tak sa všetka osvetová a kultúrna činnosť obce a jej spolkov odohrávala v obecnej škole.⁴⁴³

Od roku 1971 bol v obci plne funkčný kultúrny dom, ktorého súčasťou bola veľká spoločenská sála, už spomínaný Klub mládeže a Miestna ľudová knižnica. Spoločenská sála bola využívaná predovšetkým na organizáciu svadieb, tanečných zábav, verejných zhromaždení a pod. V klubovni sa schádzala mládež na rôznych večerných posedeniach pri televízii, diskotékach a inej záujmovej činnosti.⁴⁴⁴

Miestna ľudová knižnica disponovala koncom osemdesiatych rokov s 1600 titulmi z rôznych žánrov. Podľa kronikárskych záznamov sa ročný priemer čitateľov pohyboval okolo 80. Knižnica získala niekoľko čestných vyznamenaní. Bolo to Čestné uznanie Rady Východoslovenského krajského národného výboru v súťaži „Budujeme vzornú knižnicu“,

⁴³⁹ Kronika, str. 11.

⁴⁴⁰ Kronika, str. 16.

⁴⁴¹ Kronika, str. 24.

⁴⁴² Kronika, str. 25 – 26.

⁴⁴³ Kronika, str. 42.

⁴⁴⁴ Kronika, str. 58.

pod vedením knihovníka Ľ. Kotuliaka. Ďalším vyznamenaním bolo čestné uznanie v tej istej súťaži v roku 1987 a zásluhu na jeho získaní mala knihovníčka Oľga Kotuliaková.⁴⁴⁵

Aktívnu činnosť vyvíjala aj Osvetová beseda pod vedením Ľudovíta Kotuliaka a neskôr Oľgy Kotuliakovej. Svedčí o tom napríklad zisk 2. miesta v roku 1971 za najlepšiu osvetovú besedu v okrese. V roku 1986 bola Osvetová beseda rozhodnutím plenárneho zasadnutia MNV v Chotči premenovaná na Miestne osvetové stredisko. Rozhodlo tak na základe uznesenia č. 12/86 zo dňa 19. decembra 1986, pričom MNV zároveň vydalo Štatút Miestneho osvetového strediska.⁴⁴⁶

Každoročný Jednotný plán kultúrno-výchovnej činnosti schvaľovala rada MNV. Jeho plnenie bolo následne hodnotené na každom zasadnutí Komisie pre mládež a telesnú výchovu. V rámci plnenia uvedeného plánu boli v obci usporiadané akcie, ako napríklad kvízy k rôznym významným výročiam, besedy, prednášky, kultúrne programy, rôzne športovo-zábavné podujatia pre mládež, ale aj dospelých.⁴⁴⁷

Spolky, organizácie

V obci vyvíjalo aktívnu činnosť niekoľko spolkov a organizácií, ktoré sa zameriavali nielen na kultúrne povznesenie obce, ale aj na jej športové vyžitie a osvetovú, politickú a propagačnú činnosť. Nanešťastie o presnom dátume ich vzniku, personálnom zložení, respektíve podrobnejšej činnosti, záznamy nemáme. Napriek tomu sa vo viacerých dokumentoch nachádzajú aspoň zmienky o pôsobnosti vybraných spolkov a organizácií, čím si následne môžeme ilustrovať, o aké spolky a organizácie ide a aké miesto v obci zastávali.

V marci 1936 Okresný úrad v Stropkove udelil povinnosť každej obci, na základe nariadenia zo dňa 9. marca 1936 číslo 1353/1935 prez. a výnosu prezídia krajinského úradu v Bratislave, zriadiť civilnú protiletckú obranu (CPO). Organizácia podľa nariadenia pozostávala zo starostu obce, veliteľa miestnej protiletckej ochrany, miestneho poradného výboru protiletckej ochrany (MPV PO) a výkonných zložiek protiletckej ochrany. Všetky orgány, okrem miestneho poradného výboru, mali byť zriadené v každej obci. Pre notársky obvod Stropkov bol MPV PO zriadený len v Stropkove.⁴⁴⁸ Veliteľom

⁴⁴⁵ Kronika, str. 58.

⁴⁴⁶ ŠA PO, prac. SK, f. MNV Chotča. Zápisnice plénum 1986. Zn. 79/2, škat. 1, č. j. 35. Rozhodnutie o premenovaní Osvetovej besedy v Chotči na Miestne osvetové stredisko.

⁴⁴⁷ Kronika, str. 59.

⁴⁴⁸ ŠA PO, prac. SK, f. ONÚ Stropkov. Prezidiálne spisy, r. 1936, škat. 5. Organizácie civilnej protiletckej ochrany /CPO/ v obci. č. 208/1936 prez. Sb.

uvedenej organizácie CPO v obci Chotča bol Michal Petruška a zastupujúci Michal Maliňak, obaja roľníci.⁴⁴⁹

Dedinskú organizáciu Komunistickej strany sme spomínali vyššie, pri spomienke na Slovenské národné povstanie. Prirodzeným spôsobom posilnila po ukončení vojny svoje pozície a zohrávala čoraz významnejšiu úlohu v živote obce. V roku 1961 je ako predseda organizácie evidovaný Michal Šubřila.⁴⁵⁰

Výbor žien pôsobil v Chotči popri MNV, tak ako aj v iných obciach, vo viacerých oblastiach verejného, sociálneho, hospodárskeho a kultúrneho života. V roku 1960 viedla uvedenú organizáciu Mária Šubertová, ktorá zároveň pôsobila aj ako členka rady MNV. Vo funkcii podpredsedkyne pôsobila Mária Dudová. Ďalšími členkami boli: Anna Rusinová, Anna Krivková, Anna Kiňová, Anna Bujdošová a Mária Bujdošová.⁴⁵¹ Ďalšie záznamy dokumentujú, že výbor v roku 1961 pôsobil už pod vedením Márie Šubřilovej.⁴⁵²

Popri Miestnom národnom výbore pôsobil v obci aj Výbor pre občianske záležitosti pod vedením Milana Beňku. Ich činnosť bola zameraná na sobáše a uvádzanie mladomanželov do života.⁴⁵³ V roku 1959 bol výbor známy pod názvom Aktív pre občianske záležitosti a jeho úlohou bolo zabezpečovať predovšetkým bohatý kultúrny program na civilných sobášoch.

Telovýchovná jednota (TJ) patrila medzi najpočetnejšie a najaktívnejšie masové organizácie v obci. Pod jej záštitou sa v obci rozvíjal predovšetkým šport, a to futbal. Do okresných súťaží sa zapájal futbalový aj stolnotenisový oddiel. Pre svoju činnosť TJ využívala ihrisko, ktorého súčasťou boli šatne a ostatné potrebné vybavenie zadovážené od roku 1976.⁴⁵⁴ Situácia vo futbalovom mužstve nebola priaznivá. Káder hráčov sa neustále menil, čo sa neskôr odzrkadlilo aj na ich športových výkonoch, a tak v závere súťažného ročníka okresných majstrovstiev 1979/1980 obsadilo mužstvo len predposledné 7. miesto. Iná situácia bola v družstve dorastencov, ktorí sa umiestnili na 2. mieste.⁴⁵⁵ Uvedené umiestnenie malo byť však zapríčinené zlou organizáciou súťaže, v ktorej, vo veľa prípadoch, dorastenecké mužstvo Chotče vyhrávalo kontumačne z dôvodu neúčasti iných

⁴⁴⁹ ŠA PO, prac. SK, f. ONÚ Stropkov. Prezidiálne spisy, r. 1936, škat. 5.

⁴⁵⁰ Kronika, str. 42.

⁴⁵¹ ŠA PO, prac. SK, f. MNV Chotča. Zasadania Rady MNV. Zn. 79/3. Zápisnica zo zasadania Výboru žien v obci Chotča z 19. septembra 1960.

⁴⁵² Kronika, str. 42.

⁴⁵³ Kronika, str. 42.

⁴⁵⁴ Kronika, str. 54.

⁴⁵⁵ ŠA PO, prac. SK, f. MNV Chotča. Zápisnice – Komisia pre mládež a telesnú výchovu r. 1979. Zn. 79/4. Zápisnica z 29. júna 1979.

mužstiev.⁴⁵⁶ TJ v spolupráci s ďalšími spoločenskými organizáciami zorganizovalo 26. júla 1987 futbalový turnaj pri príležitosti 43. výročia SNP.⁴⁵⁷ Ďalšou organizáciou, ktorá mala svoje miesto v obci, bola Miestna organizácia slovenského zväzu žien MO-SZŽ. V rámci dokumentov sa o činnosti uvedenej organizácie dozvedáme napríklad zo záznamov zasadnutí MNV Chotča z roku 1974. V správe z marca 1974 sa uvádza, že organizácia svojho času patrila medzi jednu z najlepších spoločenských organizácií v obci. Vo februári 1974 organizácia začala s kurzom šitia, ktorý navštevovalo okolo 25 žien. Vedúcou kurzu bola učiteľka materskej školy Vrábl'ová.⁴⁵⁸

O Miestnej organizácii Československého červeného kríža (MO ČSČK) máme pomerne skromné informácie. Z dostupných dokumentov sa dozvedáme len toľko, že organizácia pravidelne, každý štvrt'rok, uskutočňovala členské schôdze. Jej činnosť sa zameriavala na organizáciu zdravotných prednášok pre ženy, zájazdov a pod.⁴⁵⁹

V obci ďalej pôsobili aj iné organizácie a spolky, ako napríklad Zväzarm, Požiarna ochrana a Socialistický zväz mládeže. V uvedenom prípade však o nich nemáme bližšie informácie.

Obchod, služby a pracovné príležitosti

S postupným rozvojom hospodárstva a priemyslu do obce prichádzali nové príležitosti, či už vo forme nového dostupného tovaru, alebo možnosti zamestnať sa. V roku 1957 boli v obci otvorené nové predajne „Jednota“ a „Občerstvenie“, čo viedlo k rozšíreniu dostupného tovaru v obci.⁴⁶⁰ V obci fungoval taktiež každodenný rozvoz chleba. Dňa 16. júna 1958 bola v obci vybudovaná pošta, pričom za vedúcu bola vymenovaná Mária Bujdošová Čaklošová z Chotče a doručovateľom Ján Bučko z Gribova. Uvedený poštový úrad bol zriadený v súkromnom dome Vasil'a Madeja.⁴⁶¹ V roku 1972 bola nakoniec pošta presťahovaná do novopostavenej budovy Miestneho národného výboru.⁴⁶²

V obci sa nachádzalo aj Pohostinstvo a obchod Rozličný tovar. V roku 1958 došlo k zmene vo funkcii vedúceho Pohostinstva – Michala Mihoka vystriedala Anna Bujdošová Mojsejová. Podľa záznamov v obecnej kronike sa v Pohostinstve, oproti roku 1957, znížil

⁴⁵⁶ ŠA PO, prac. SK, f. MNV Chotča. Zápisnice – Komisia pre mládež a telesnú výchovu r. 1980. Zn. 79/4. Zápisnica z 24. júla 1980.

⁴⁵⁷ ŠA PO, prac. SK, f. MNV Chotča. Zápisnice – Komisia pre mládež a telesnú výchovu r. 1987. Zn. 79/4. Zápisnica z 23. júla 1987.

⁴⁵⁸ ŠA PO, prac. SK, f. MNV Chotča. Zasadania Rady MNV 1974. Zn. 79/3. Zápisnica zo 17. marca 1974.

⁴⁵⁹ ŠA PO, prac. SK, f. MNV Chotča. Zasadania Rady MNV 1977. Zn. 79/3. Zápisnica zo 4. novembra 1977.

⁴⁶⁰ Kronika, str. 11 – 12.

⁴⁶¹ Kronika, str. 15 – 16.

⁴⁶² Kronika, str. 50.

predaj alkoholických nápojov a zvýšila spotreba piva, salvatorky a malinovky. V predajni Rozličný tovar zastával funkciu vedúceho predaja Andrej Jakubčo. V roku 1958 sa v predajni objavil aj nový sortiment tovaru, ako boli napríklad práčky, bytový nábytok, šijacie stroje a podobne.⁴⁶³

Od roku 1960 začala v Stropkove fungovať továreň Tesla a vo Svidníku Odeva. Pre občanov obce to znamenalo nové príležitosti zamestnať sa v uvedených závodoch. V tejto súvislosti bola v obci posilnená aj autobusová doprava. Záznamy v kronike informujú aj o zapájaní sa občanov Chotče do výstavby Východoslovenských železiarní v Košiciach⁴⁶⁴ a o občanoch pracujúcich v podniku Tatra a Agrostav.⁴⁶⁵

⁴⁶³ Kronika, str. 16 – 17.

⁴⁶⁴ Kronika, str. 33.

⁴⁶⁵ Kronika, str. 51.

SÚČASNOSŤ (1990 – 2018)

Mgr. Ľuboslav ŠMAJDA

Prevažnú väčšinu informácií nám poskytuje obecná kronika, ktorá sa nachádza na Obecnom úrade. Vedená je od roku 1945 a je jedna z mála, ktorá sa zachovala v okrese Stropkov od uvedeného roku a pokračuje sa v nej dodnes. Od 22. marca 1989 bola obecnou kronikárkou riaditeľka miestnej školy Oľga Kotuliaková. V roku 1993 bolo písanie kroniky z neznámych príčin zastavené. Počas volebného obdobia starostu Ing. Jozefa Semana sa vedenie kroniky pre zachovanie histórie obce ďalším generáciám obnovilo. Stalo sa tak v roku 2016 (23 rokov od posledných záznamov). Obecné zastupiteľstvo na návrh starostu obce prijalo 24. februára 2016 uznesením OcZ č. 93/2016 v bode č. 9 do funkcie kronikára rodáčku Helenu Havrilovú, rod. Onduškovú.⁴⁶⁶

Česká a Slovenská Federatívna Republika

Politika

November 1989 priniesol revolučné zmeny v spoločnosti. Štát riadila nová vláda, ktorá trvala do júna 1990, keď sa konali parlamentné voľby. Na prvé demokratické voľby po roku 1946 sa pripravovala aj obec. Bola vytvorená volebná komisia v zložení: Ján Kmit', Jozef Bujdoš, Oľga Kotuliaková, Ján Tkáč a predseda volebnej komisie Štefan Radačovský. Komisia mala za úlohu kontrolovať priebeh volieb, ktoré sa uskutočnili 8. – 9. júna 1990. Volieb sa zúčastnilo 368 voličov z celkového počtu obyvateľov 390 (94 %). Najviac hlasov v týchto voľbách dali občania Chotče Kresťansko-demokratickému hnutiu (KDH) – 121 hlasov (31 %), Verejnosti proti násiliu – 90 hlasov (23 %) a Komunistickej strane Slovenska (KSS) – 75 hlasov (19 %).

Komunálne voľby sa v obci konali 23. – 24. novembra 1990. Obecné zastupiteľstvo malo mať na základe rozhodnutia pléna MNV 11 poslancov. Voľby začali o siedmej hodine. Na kandidátskej listine do obecného zastupiteľstva boli mená z dvoch politických strán, a to KSS a KDH. Kandidát na starostu obce bol zo strany KSS. Volebná účasť bola 73,5 % (305 voličov). Mená kandidátov a počet hlasov boli nasledovné: Rudolf Baláž – 202 hlasov (KDH), Ing. Jozef Bujdoš – 202 hlasov (KDH), Peter Fečko – 173 hlasov (KSS), Ing. Jozef Seman – 162 hlasov (KSS), Michal Čakurda – 149 hlasov (KSS), Ján Kmit' – 146 hlasov (KSS), Štefan Gojdič – 144 hlasov (KSS), Miroslav Znoj – 136 hlasov (KDH), Michal Sodivar – 132 hlasov (KDH), Oľga Bujdošová – 130 (KDH), Peter Harhaj

⁴⁶⁶ Kronika, str. 64 – 110.

– 121 hlasov (KDH). Za KDH bolo percento zastúpenia poslancov 54,5 % a za KSS 45,5 %. Od decembra 1992 bola poslancom aj D. Znojová a od februára 1994 M. Madej a A. Gonos. Starostom v týchto voľbách sa stal PhDr. Štefan Radačovský. Kronikárka Oľga Kotuliaková ďalej píše, že po voľbách nastal rozvoj obce. Starosta a 11-členné zastupiteľstvo sa postarali o údržbu komunikácií, potokov, cintorína a ďalšie iné veci. V obci sa uskutočnil aj *Športový deň*, ktorý pripadol na prvú júlovú nedeľu. Organizátorom bol Obecný úrad.

Kultúra

V Chotči bolo od 1. augusta 1990 zriadené Miestne kultúrne stredisko. Trvanie tohto strediska bolo veľmi krátke, trvalo len 7 mesiacov. Kronikárka píše, že počas krátkeho trvania urobilo stredisko kus práce. Zakúpil sa farebný televízor a video v celkovej hodnote 33 000 korún. Na kultúrnom úseku bola ocenená aj obecná knižnica, ktorá bola obohatená o knižničný fond v celkovej výške 5000 korún. Obecný úrad na to vyčlenil peniaze v roku 1992.

Školstvo

Úsek školstva sa po roku 1989 výrazne zmenil. Priebeh vyučovania, výchova a vzdelávanie sa konali v duchu vedeckého poznania, vlastenectva, demokracie a humanizmu. Zaručila sa aj sloboda vyučovania náboženstva. Kronikárka uvádza, že v obecnej škole boli tieto podmienky vyhovujúce. V roku 1991 sa učiteľský kolektív nezmenil, ale funkciu riaditeľa školy vykonávala od 1. septembra 1991 Božena Blichová.

V materskej škole sa taktiež zmenilo vedenie. Po pani Drotárovej, ktorá odišla do dôchodku, sa novou riaditeľkou stala Anna Čaklošová. Učiteľkou bola pani Gimová, ktorá funkciu riaditeľky vykonávala v školskom roku 1964/1965. Kronikárka uvádza, že sa vylepšilo aj vybavenie škôl o audiovizuálnu techniku.

Obyvateľstvo

Chotča v tomto období patrila medzi väčšie obce vtedajšieho okresu Svidník. V obci žilo 567 obyvateľov, pričom mužov bolo 292 a žien 275. Obyvatelia Chotče žiadali v tomto období výstavbu vodovodu. Aby sa rozšírili služby občanom, tak sa poskytli priestory na prevádzku kaderníctva a holičstva, taktiež aj opravu elektrospotrebičov. Priestory bývalej základnej školy boli prenajaté firme na výrobu nábytku Drevprodukt, s. r. o.

V roku 1991 sa vykonalo posledné československé sčítanie ľudu, domov a bytov. Podľa tohto sčítania mala Chotča 566 obyvateľov.⁴⁶⁷

Sčítanie ľudu, domov a bytov 1991⁴⁶⁸

Národnosť	Muži	Ženy	Spolu
Slovenská	278	265	543
Česká	0	2	2
Rusínka	2	3	5
Ukrajinská	9	7	16

Vzdelanie	Muži	Ženy	Spolu
Základné	77	126	203
Učňovské (bez maturity)	69	35	104
Stredné odborné (bez maturity)	30	10	40
Úplné stredné odborné a učňovské	28	33	61
Úplné stredné všeobecné	9	8	17
Vysokoškolské	20	16	36
Bez vzdelania	2	4	6
Deti do 15 rokov	64	53	117
Súhrn	289	277	566

⁴⁶⁷ Prevažná väčšina takýchto sčítaní môže byť aj skreslená, nepresná. Je to zapríčinené veľkým a častým pohybom obyvateľstva, neskorou odozvou na jednotlivé údaje a nepresnosť údajov zapríčinená ľuďmi. Niekedy sú informácie dodávané oneskorene, po ukončení sčítaní. Nepresnosť sa týka aj počtu obyvateľov v jednotlivých rokoch.

⁴⁶⁸ Demografické údaje zo sčítaní obyvateľov, domov a bytov na Slovensku – <http://sodb.infostat.sk/scitanie/sk/1991/format.htm>.

Slovenská republika

Politika

V roku 1994 sa uskutočnili druhé komunálne voľby. Za starostu kandidovali PhDr. Štefan Radačovský a Ján Čenger. Obyvatelia si zvolili za starostu Štefana Radačovského na ďalšie 4 roky. Poslancami sa stali: Oľga Bujdošová (Strana demokratickej ľavice – SDL), Michal Čakurda (KSS), Peter Fečko (SDL), Mgr. Ján Kmit' (SDL), Ing. Ján Havrilla (SDL). Ján Mušínský (KSS), Beáta Hupcejová (SDL), Ing. Pavol Mihok (SDL), Michal Hudák (KSS), Ing. Jozef Seman (SDL) a Michal Madej (SDL). Táto zostava spravovala obec do ďalších komunálnych volieb, konaných v roku 1998. Hlavnou úlohou obce v tomto volebnom období bola plynofikácia. Ukončená bola v predstihu v októbri 1995. Následne v roku 1996 pokračovala a jej náklady sa vyšplhali do výšky 1,4 milióna korún. Ďalej nasledovala snaha získať 240 ha lesov, pretože viacerí občania si tam našli zamestnanie. V tomto období sa začala vyvíjať aj podnikateľská činnosť. Okrem rôznych služieb vo viacerých odvetviach fungoval v obci dobrovoľný hasičský zbor.

Vo voľbách 1998 – 2002 kandidovali na starostu opäť PhDr. Štefan Radačovský a Ján Čenger. Obyvatelia si opäť zvolili Štefana Radačovského. Obecné zastupiteľstvo tvorilo týchto 11 poslancov: Oľga Bujdošová, Michal Čakurda, Mgr. Ján Kmit', Regina Antošová, Ing. Pavol Mihok, Peter Fečko, Ing. Jozef Seman, Mgr. Mária Lipáková, PaedDr. Ján Melník, Ing. Rudolf Baláž, Božena Drotárová. V tomto volebnom období sa v roku 1999 začala výstavba obecného vodovodu, ktorá bola ukončená v septembri 2002. Náklady na výstavbu vodovodu sa vyšplhali do výšky 18,2 milióna korún. Na tento vodovod bolo pripojených viac ako 75 % obyvateľstva obce. V roku 2002 začala výstavba kanalizácie v rozpočte 2,2 milióna korún a výstavba čističky odpadových vôd, ktorá nebola kvôli financiám dodnes úplne dokončená.

Vo voľbách 2002 – 2006 sa zmenila hlava obce. Za starostu kandidoval okrem PhDr. Štefana Radačovského aj RSDr. Štefan Gima, ktorý bol zvolený za starostu. Poslancov bolo už len 7: Oľga Bujdošová, Vladimír Čáč, PhDr. Štefan Mičko, PaedDr. Ján Melník, Mgr. Mária Lipáková, Ing. Rudolf Baláž a Božena Drotárová. V roku 2005 bola vykonaná rekonštrukcia verejného osvetlenia obce, v roku 2006 rekonštrukcia miestneho rozhlasu, obecného úradu a zrealizovala sa výstavba autobusovej čakárne v smere na Vislavu.

Voľby 2006 – 2010 priniesli starú zmenu. Za starostu bol zvolený po 4 rokoch už známy PhDr. Štefan Radačovský. Jeho rivalmi boli Ing. Jozef Seman a Stanislav Madej. Zastupiteľstvo tvorilo 7 poslancov: Oľga Bujdošová, Vladimír Čáč, Mgr. Mária Lipáková,

Mgr. Ján Kmit', Ing. Pavol Mihok, Ing. Jozef Bujdoš a PhDr. Štefan Mičko – nahradený Ján Čenger. V roku 2008 bola vykonaná výstavba viacúčelového ihriska v areáli základnej školy, na kultúrno-správnej budove sa vymenili drevené okná za plastové a uskutočnila sa oprava obecných chodníkov v celkovej dĺžke 0,7 km. Ďalej sa vybudovala nová zastávka pri rímskokatolíckom kostole a bola ukončená výstavba spomínaného viacúčelového ihriska. Postupne sa začalo s výstavbou protipovodňovej ochrany intravilánu obce, do ktorej sa preinvestovalo 500 000 eur. Realizáciu vykonávalo *Podielnické družstvo Stropkov*, ktoré malo na starosti aj iné úlohy. Kvôli finančným prostriedkom nebola úplne dokončená. Dňa 29. júla 2010 postihla obec povodeň. Bol vyhlásený 3. stupeň povodňovej aktivity a v hornej časti obce bolo zaplavených 27 domov.

Vo voľbách 2010 – 2014 kandidovali okrem predchádzajúceho starostu aj Ing. Jozef Seman a Vladimír Čáč. Vyhrál Š. Radačovský. Zástupcom starostu sa stala Oľga Bujdošová.⁴⁶⁹ Zastupiteľstvo tvorilo týchto 7 poslancov: Oľga Bujdošová, Vladimír Čáč, Mgr. Mária Lipáková, Ing. Mária Mičková, Miroslav Znoj, Milan Antoš a Ján Čenger. V roku 2012 boli vybudované nové moderné autobusové čakárne, tak v hornej, ako aj dolnej časti obce. Tým sa zlepšila kultúra cestovania obyvateľov. Okrem toho boli za dotácie od Ministerstva školstva vymenené staré okná na budove základnej a materskej školy a bol opravený prístupový chodník ku škole. V roku 2012 boli vybudované 2 bytové jednotky po 7 bytov a v roku 2014 ďalšie 2 bytové jednotky po 6 nájomných obecných bytov.

Vo voľbách 2014 – 2018 už Š. Radačovský nekandidoval. Voľby sa uskutočnili 15. novembra o 7.00 a ukončili sa o 22.00. Kandidáti na starostu boli dvaja: Ing. Jozef Seman (strana Siet', počet hlasov 206, starosta od 14. decembra) a Miroslav Znoj. Kandidátov na poslancov bolo 22 a za politické strany, ako SMER, Siet', Vzдор, KSS, KDĽ, SNS a ďalšie. Poslanci boli zvolení v tejto zostave: Vladimír Čáč, Ing. Jozef Bujdoš, Božena Drotárová, Ján Čenger, Ing. Pavol Mihok, Ing. Mária Mičková, Miroslav Slivka. Najviac hlasov získal Vladimír Čáč za SDKÚ, ktorý bol zároveň zvolený za zástupcu starostu. Chotča vstúpila v roku 2015 do Občianskeho združenia MAS Domaša, na základe metódy LEADER.⁴⁷⁰ V roku 2016 bola uskutočnená výstavba detského ihriska pri bytových jednotkách z rozpočtu obce. V nasledujúcom roku obec vybudovala odstavný autobusový

⁴⁶⁹ <http://www.chotca.sk/files/2015-04-14-134238-2011-03-29-205110-16.12.2010.pdf> – OZ z dňa 16. 12. 2010.

⁴⁷⁰ http://www.chotca.sk/files/2015-04-25-201744-Uznesenie_OZ_4_z_06.02.2015.pdf – OZ z dňa 06. 02. 2015.

pruh a uskutočnila sa rekonštrukcia kotolne a ústredného kúrenia z tuhého paliva na plyné.

Voľby v roku 2018 sa uskutočnili 10. novembra. Za starostu kandidovali Vladimír Čač (SNS) a Miroslav Znoj (SMER-SD). Voľby dopadli pozitívne pre Vladimíra Čača, ktorý získal 270 hlasov (76,3 %) a stal sa tak novým starostom obce. Zároveň bolo zvolených 7 poslancov v tomto poradí: Ján Kordoš (SNS), Radovan Bujdoš (SNS), Erika Bujdošová (SMER-SD), Ján Moravec (SNS), Martina Tkáčová (SNS), Miroslav Slivka (SMER-SD) a Darina Rudyová (SNS). Volebná účasť v obci bola 71,1 %.⁴⁷¹

V katastri obce sa nachádza skládka tuhého komunálneho odpadu. Túto skládku spravuje mesto Stropkov a pozemok, na ktorom sa nachádza skládka, má mesto v dlhodobom prenájme.

Kultúra

Knižnica na kolesách – *bibliobus* zavítala do obce 21. októbra 1993. Takto sa zaviedla knižná služba aj v obci, ktorú spravovala okresná knižnica vo Svidníku. Bibliobus zavítaval do obce každý týždeň a ľuďom poskytoval knihy, časopisy, CD platne, magnetofónové kazety a videokazety. Takéto poskytovanie knižnično-informačných služieb bolo do konca roka 1994 zadarmo. Zavedenie bibliobusov bolo financované holandskou vládou, v rámci nadácie, a Ministerstvom kultúry Slovenskej Republiky.

V roku 1996 si obec pripomenulo 180. výročie starej obecnej pečate, ktorá sa stala predlohou pre obecný erb. Oslavy boli začaté o 18.00 hod. pred budovou obecného úradu slávnostným odhalením erbu. V nedeľu program pokračoval slávnostnou omšou v rímskokatolíckom kostole.

V roku 2009 sa v dňoch 18. – 19. júla v obci konali oslavy 630. výročia prvej písomnej zmienky o Chotči. Dňa 18. júla sa konala slávnostná svätá omša a slávnostné rokovanie obecného zastupiteľstva. Na tomto zhromaždení pozvaných hostí, sponzorov, poslancov a pod. boli odovzdané pamätné listiny za rozvoj obce. Oslavy pokračovali aj 19. júla športovými hrami, kultúrnym programom, večernou diskotékou a ohňostrojom.

V obci sa každoročne usporadúva Mikuláš, rozsvietenie vianočného stromčeka, ohňostroj pri príležitosti Nového roka, spojený s pohostením, a organizujú sa výlety pre občanov aj do zahraničia. Okrem takýchto podujatí sa starosta obce stretáva s občanmi, ktorí oslavujú svoje jubileá. Od roku 1992, s prestávkami, sa na začiatku nového roka

⁴⁷¹ <https://volby.sme.sk/komunalne-volby/2018/vysledky/presovsky-kraj/stropkov/chotca>.

konal ples v spolupráci obecného úradu a poľovníckeho združenia. V roku 2018 sa konal 25. ročník obecného plesu.

V roku 2015 sa konala oslava sv. Huberta a na svätej omši v rímskokatolíckom kostole dňa 9. augusta sa zúčastnili zástupcovia obce a zástupcovia poľovníckeho združenia.

Školstvo

V obci pôsobí základná a materská škola. Obyvatelia tak nemusia vyhľadávať vzdelanie pre svoje deti v susedných obciach alebo mestách. V roku 2001 si obec pripomenula 100. výročie založenia školy. Základná škola oslavovala za prítomnosti významných hostí štátnej a cirkevnej správy, samozrejme, aj za prítomnosti svojich bývalých žiakov, medzi ktorých patrila aj MUDr. Michal Melník. Starosta obce udelil Mgr. Oľge Kotuliakovej čestné občianstvo za jej dlhoročnú obetavú prácu a symbolicky jej dal kľúč od obce.

Do školského roka 2002/2003 mala škola vyšší počet žiakov ako v nasledujúcom období. Pre deti boli a sú pripravované rôzne zaujímavé aktivity, súťaže a akcie s kultúrnym programom. Škola sa zapojila do súťaže *Strom života*, ktorej cieľom bolo zasadenie ovocného stromu v areáli školy. Organizuje sa kultúrny program na Deň matiek, karneval, výlety a deti sa zapájajú do rôznych súťaží (školské olympiády, Hviezdoslavov Kubín a mnohé iné). V školskom roku 2011/2012 odišla z postu riaditeľky Mgr. B. Blichová a nahradila ju nová riaditeľka Mgr. Ľubica Bujdošová.

Šport

V obci sa každoročne organizuje, vždy v mesiaci júl, kultúrno-športové popoludnie spojené so súťažami pre deti a dospelých, s vystúpením folklórnych súborov a, na záver, diskotékou. Súčasťou podujatia je poľovnícky guláš a volejbalový turnaj. Najvýznamnejším a najpopulárnejším športom v obci je, samozrejme, futbal.

Obyvateľstvo

V roku 2001 sa uskutočnilo prvé slovenské sčítanie obyvateľov domov a bytov. Chotča v tomto roku mala 572 obyvateľov.

Sčítanie ľudu, domov a bytov 2001⁴⁷²

Vzdelanie	Muži	Ženy	Spolu
Základné	47	90	137
Učňovské (bez maturity)	58	31	89
Stredné odborné (bez maturity)	34	22	56
Úplné stredné učňovské (s maturitou)	21	8	29
Úplné stredné odborné (s maturitou)	32	45	77
Úplné stredné všeobecné	14	16	30
Vyššie	1	1	2
Vysokoškolské	15	12	27
Bez vzdelania	1	0	1
Deti do 16 rokov	60	64	124
Spolu	283	289	572

Národnosť	Muži	Ženy	Spolu
Slovenská	272	277	549
Rusínka	6	6	12
Ukrajinská	5	2	7
Česká	0	2	2
Rómska	0	1	1
Nezistená	0	1	1
Spolu	283	289	572

Celoštátne sčítanie obyvateľstva prebehlo aj v roku 2011. Z týchto výsledkov sa dozvedáme, že v obci žilo 537 obyvateľov, pričom 12 z nich zomrelo, ale narodili sa

⁴⁷² Výsledky sčítania obyvateľov, domov a bytov 2001 – <http://sodb.infostat.sk/scitanie/sk/2001/format.htm>.

3 deti. Kvôli slabším pracovným podmienkam v obci a jej okolí dochádza k pomalšej výstavbe rodinných domov. Nezamestnaných bolo 12 %, čo z celkového počtu obyvateľov predstavuje počet 64. Medzi rokmi 2012 – 2014 sa v obci vybudovali nové bytové jednotky. V obci tak žilo 581 obyvateľov a počet domov bol 156. V 3. štvrtroku 2012 žilo v obci 543 obyvateľov, z toho mužov bolo 268 a žien 275.⁴⁷³

Sčítanie ľudu, domov a bytov 2011⁴⁷⁴

Národnosť	Muži	Ženy	Spolu
Slovenská	259	251	510
Rusínska	10	21	31
Ukrajinská	4	0	4
Česká	0	1	1
Nemecká	1	0	1
Nezistená	1	4	5
Spolu	275	277	552

Vzdelanie	Pohlavie		Spolu
	muži	ženy	
Základné	23	63	86
Učňovské (bez maturity)	54	22	76
Stredné odborné (bez maturity)	40	27	67
Úplné stredné učňovské (s maturitou)	15	14	29
Úplné stredné odborné (s maturitou)	62	42	104

⁴⁷³ file:///C:/Users/Dell/Downloads/obyvatelia_3Q12_kraje.pdf.

⁴⁷⁴ <https://census2011.statistics.sk/tabulky.html>.

Úplné stredné všeobecné	11	13	24
Vyššie odborné vzdelanie	0	5	5
Vysokoškolské	21	36	57
Bez školského vzdelania	43	42	85
Nezistené	6	13	19
Spolu	275	277	552

V roku 2015 žilo v obci 608 obyvateľov. Narodili sa 3 deti a obec stratila 3 osoby. Z celkového počtu obyvateľov je 311 žien a 297 mužov. Do 15 rokov má obec 97 detí, 124 osôb má nad 60 rokov, pričom z celkového počtu je 54 mužov a 70 žien, 6 vdovcov a 34 vdov.

Počet obyvateľov 2005 – 2015

Rok	Muži	Ženy	Spolu
2005	284	283	567
2006	278	278	556
2007	278	278	556
2008	278	274	552
2009	277	273	550
2010	275	273	548
2011	270	274	544
2012	271	277	548
2013	288	290	578
2014	291	299	590
2015	297	311	608

2016			617
2017			614

SPOLKY a ORGANIZÁCIE

Poľovníctvo

Dr. Štefan GIMA, predseda poľovníckeho združenia Vysoká hora Chotča

Dňa 18. decembra 1947 Ústavodarné národné zhromaždenie Česko-Slovenska schválilo zákon o poľovníctve číslo 225/1947 Zb. Tento zákon zjednotil právo poľovníctva na území celej Česko-slovenskej republiky. Vydaním tohto zákona sa umožnil výkon práva poľovníctva občanom, ktorí mali záujem o prírodu, ochranu zveri a rozvoj poľovníctva. V tomto období sa začína poľovníctvo aj v obci Chotča. Medzi prvých poľovníkov patrili Ján Melník, Michal Baran a Štefan Gima st., ktorí sa poľovníctvu venovali až do svojej smrti. Neskoršie sa poľovníkmi stali Jozef Kaščák a Vasil' Krivka, tí však boli poľovníkmi veľmi krátko.

Zákon číslo 225/1947 Zb. výkon práva poľovníctva viazal ešte na vlastníctvo poľovných pozemkov a poľovníci vykonávali právo poľovníctva v katastri svojej obce. Po roku 1948 začali vznikať v rámci jednotlivých okresov poľovnícke spoločnosti, ako súčasť Česko-slovenského poľovníckeho zväzu. 1. marca 1962 bol schválený nový zákon o poľovníctve č. 23/1962 Zb., ktorý oddelil právo poľovníctva od vlastníctva poľovných pozemkov. Na základe tohto zákona v roku 1964 vzniklo v obci Chotča prvé poľovnícke združenie s názvom Buková hôrka s výmerou 2640 ha. Časť poľovníkov bola z obce Chotča – Ján Melník, Michal Baran, Štefan Gima st., Ján Vorobeľ, časť z Olšavky – Ján

Čuma st. a zo Stropkova – Jozef Bedroň, Ladislav Tarbaj, Jozef Il'kiv, Karol Kobák a František Rusnák. Neskôr sa stali členmi Ján Mušínský, Štefan Gima ml. a Jozef Gostič. Predsedom poľovníckeho združenia bol Jozef Bedroň, poľovníckym hospodárom Ladislav Tarbaj a tajomníkom Ján Vorobeľ. Poľovnícke združenie Buková hôrka poľovnícku činnosť vykonávalo v katastri obce Chotča, Vyškovce, Vislava a Oľšavka. Koncom roka 1969, po určitých nezhodách, oddelením sa poľovníkov z Chotče a Oľšavky, vzniklo nové poľovnícke združenie pod názvom Ščob Chotča. Novovytvorený poľovný revír mal výmeru 3890 ha a zahŕňal poľovnícke pozemky obce Oľšavka, Gribov, Kožuchovce, Staškovce, Nižná Vladiča, Vyšná Vladiča, Suchá a časť obce Bukovce. Za predsedu poľovníckeho združenia bol zvolený Štefan Gima ml., za poľovníckeho hospodára Ján Vorobeľ a neskôr Ján Čuma ml. Hneď po vzniku poľovníckeho združenia sa jeho členmi stali Andrej Bujdoš, Ján Čuma ml. a Ján Kušnir. V roku 1978 sa členkou poľovníckeho združenia stala Alžbeta Gimová, ktorá bola v tom čase jedinou ženou v okrese vykonávajúcou právo poľovníctva. Postupne pribúdali ďalší poľovníci z Chotče, Staškoviec, Gribova, Kožuchoviec a Vislavy. Poľovnícke združenie Ščob Chotča malo 32 členov.

V súvislosti so spoločenskými a politickými zmenami v roku 1989 vo vtedajšom Česko-Slovensku prešlo určitými zmenami aj poľovníctvo. Snaha poľovníkov bola, aby výkon práva poľovníctva mohli realizovať v katastri obce, kde bývajú. Práve z tohto dôvodu došlo k rozdeleniu poľovníckeho združenia Ščob Chotča na dve poľovnícke združenia, Vysoká hora Chotča a Dolina Oľšavka. Poľovný revír Vysoká hora bol uznaný rozhodnutím Lesného úradu vo Svidníku 17. 11. 1993. Tvorili ho poľovné pozemky katastra obce Chotča, Vyškovce, Vislava, časť katastra obce Bukovce a Breznička.

Ustanovujúca členská schôdza poľovníckeho združenia Vysoká hora Chotča sa konala vo februári 1994 v priestoroch kultúrno-správnej budovy obce Chotča, na ktorú boli pozvaní všetci poľovníci, ktorí bývali v obciach, ktorých poľovné pozemky tvorili poľovný revír. Rokovania sa zúčastnilo 40 poľovníkov, ktorí jednomyseľne podporili vznik poľovníckeho združenia Vysoká hora Chotča a všetci sa stali jeho členmi. Po schválení vzniku poľovníckeho združenia členská schôdza zvolila výbor. Za predsedu bol zvolený RSDr. Štefan Gima, za poľovníckeho hospodára Jozef Onduško st. a ďalší členovia výboru – Andrej Bujdoš, Jozef Gima, Štefan Hudák st., Ján Otrošina ml. a Ján Sakara. Výbor bol členskou schôdzou jednomyseľne zvolený. Postupne sa menilo aj zloženie výboru poľovníckeho združenia. Z výboru odišiel Jozef Onduško st. a rozhodnutím Obvodného lesného úradu Stropkov z 25. 05. 2005 sa poľovníckym hospodárom stal Milan Haňak st.

Jána Sakaru, ktorý vykonával funkciu finančného hospodára, nahradil Alojz Chvastaš, namiesto Štefana Hudáka st. bol za tajomníka poľovníckeho združenia zvolený Ing. Róbert Babinský, z výboru ďalej odišli Ján Otrošina ml., Jozef Gima, Andrej Bujdoš, a neskôr aj Alojz Chvastaš. V súčasnom období výbor poľovníckeho združenia Vysoká hora Chotča pracuje v zložení: RSDr. Štefan Gima – predseda, Milan Haňak st. – poľovnícky hospodár, Ing. Róbert Babinský – tajomník, Pavol Mušínský – finančný hospodár, Ladislav Hamarčák – strelecký referent, Jozef Hudák – kynologický referent, Dušan Otrošina – osvetový a brigádnický referent.

Poľovný revír Vysoká hora Chotča má výmeru 2830 ha, z toho 1280 ha je lesná plocha, 1233 ha je poľnohospodárska pôda, 317 ha tvoria ostatné plochy, a nachádza sa v poľovnej oblasti Nízke Beskydy, podoblast' Habura, v geomorfologickom celku Ondavská vrchovina. Poľovnú zver tu zastupuje najmä diviak lesný, jeleň lesný, srnec lesný, zajac poľný, ale aj vlk dravý, rys ostrovid, liška, kuna lesná, kuna skalná, jazvec lesný, jarabica, bažant a kačica divá.

Poľovný revír je zaradený do III. bonitnej triedy s nasledovným normovaným kmeňovým stavom zveri (NKS):

Jelenia zver: NKS – 29 ks, pomer pohlavia 1 : 1

Srnčia zver: NKS – 59 ks, pomer pohlavia 1 : 1

Divacia zver: NKS – 16 ks, pomer pohlavia 1 : 1

S potešením môžeme konštatovať, že dôslednou starostlivosťou o zver a selektívnym zásahom do lovu zveri sú v poľovnom revíri stavy zveri vyššie než normované.

Poľovnícke združenie Vysoká hora má v súčasnosti 35 členov. Každý člen má absolvované základné skúšky z poľovníctva, dvaja členovia – Ing. Róbert Babinský a Milan Haňak st. – absolvovali vyššie odborné poľovnícke skúšky a dvaja – RSDr. Štefan Gima a Jozef Onduško st. – skúšky poľovníckych hospodárov. Okrem týchto skúšok všetci poľovníci absolvovali skúšku odbornej spôsobilosti na držanie poľovníckej zbrane na účely výkonu práva poľovníctva. Prvým členom, ktorý absolvoval skúšku z poľovníctva, bol Štefan Gima st. a vykonal ju v roku 1947 v Medzilaborciach.

Okrem práce v poľovníckom združení sa niektorí členovia angažujú aj na úrovni okresnej organizácie Slovenského poľovníckeho zväzu (OkO SPZ), Slovenského poľovníckeho zväzu (SPZ) a Slovenskej poľovníckej komory (SPK). RSDr. Štefan Gima je od roku 1972 členom predstavenstva OkO SPZ, kde vykonával funkciu podpredsedu a posledných 12 rokov funkciu predsedu OkO SPZ, a Obvodnej poľovníckej komory

(OPK). Do roku 1990 bol dve volebné obdobia (volebné obdobie je 5-ročné) členom Ústredného výboru SPZ, po roku 1990 dve volebné obdobia členom Rady SPZ, ktorej je členov aj v súčasnosti, a jedno volebné obdobie členom Dozornej rady SPK. Milan Haňak st. je už druhé volebné obdobie členom Dozornej rady OPK, v súčasnom období je predseda Dozornej rady OkO SPZ a tiež členom hodnotiteľskej komisie trofejí pri OkO SPZ. Ing. Róbert Babinský je dlhoročným členom hodnotiteľskej komisie trofejí pri OkO SPZ. Andrej Bujdoš pracoval v poľovníckej komisii pri OkO SPZ a Jozef Onduško st. bol členom hodnotiteľskej komisie trofejí pri OkO SPZ.

Za aktívnu prácu v poľovníckom združení, v okresnej organizácii SPZ, v SPZ a SPK boli mnohí členovia aj ocenení: RSDr. Štefan Gima – bronzová medaila, strieborná medaila, zlatá medaila, medaila sv. Huberta, medaila za vernosť a najvyššie poľovnícke vyznamenanie Zlatý kamzík; Milan Haňak st. – bronzová medaila, strieborná medaila; Andrej Bujdoš – bronzová medaila, strieborná medaila; Jozef Onduško st. – bronzová medaila, strieborná medaila; Ing. Róbert Babinský – bronzová medaila, strieborná medaila; Michal Modrák – bronzová medaila, strieborná medaila; Jozef Gima – bronzová medaila; Štefan Hudák st. – bronzová medaila; Štefan Hudák ml. – bronzová medaila; Jozef Hudák – bronzová medaila; Alojz Chvastaš – bronzová medaila; Dušan Otrošina – bronzová medaila; Ján Sakara – bronzová medaila; Ladislav Hamarčák – bronzová medaila.

Hlavným poslaním činnosti poľovníckeho združenia je zachovanie, zveľaďovanie a ochrana zveri. Odbornými selektívnymi zásahmi je vykonávaná regulácia početnosti zveri a skvalitňovanie jej genofondu, čím napomáhame samoregulačnej schopnosti ekosystému prírody. Pozornosť venujeme aj zachovaniu tradícií, poľovníckej etiky a kultúrnych hodnôt poľovníctva ako súčasti kultúrneho dedičstva našich predkov. Mimoriadnu pozornosť venujeme starostlivosti o zver, ktorú zabezpečujeme prostredníctvom krmných zariadení. Pre jeleniu a srnčiu zver je vybudovaných 15 krmidiel na objemové krmivo, 15 krmidiel na jadrové krmivo a 41 solísk. Pre diviačiu zver 6 krmidiel a 6 krmovísk. Okrem toho máme na prikrmovanie 2 veľké krmné linky, 2 políčka a 49 posedov na pozorovanie a lov zveri, z toho 8 mobilných. Všetky poľovnícke zariadenia boli zhotovené brigádnicke, členmi poľovníckeho združenia. Na prikrmovanie zveri je ročne potrebné 14 310 kg objemového krmiva, 4764 kg jadrového krmiva a 180 kg soli. Všetky náklady spojené so starostlivosťou o zver si poľovnícke združenie financuje z vlastných zdrojov, ktoré tvoria členské príspevky a financie získané za odpredaj diviny.

Neoddeliteľnou súčasťou poľovníckej činnosti je kynologická a strelecká činnosť. Počet poľovne upotrebitelných psov stanovuje Okresný úrad, pozemkový a lesný odbor,

zohľadňujúc veľkosť poľovného revíru, zastúpenie jednotlivých druhov zveri a normované kmeňové stavy. Poľovnícke združenie má 9 upotrebitelných psov a 3 ďalšie psy sa na skúšky pripravujú. V rámci streleckej činnosti sa poľovníci pravidelne zúčastňujú povinných kontrolných strelieb z brokovej a malokalibrovej zbrane. Poľovníci Ladislav Hamarčák, Imrich Hamarčák, Marek Mižov, Lukáš Slivka, Milan Haňak ml. sa zúčastňujú okresnej súťaže v streľbe na asfaltové terče a memoriálu Ing. Karola Špilára.

Poľovnícke združenie úzko spolupracuje s Obecným úradom v Chotči, Vislave a vo Vyškovciach. Spolu sa podieľame na organizovaní rôznych podujatí a akcií. Medzi najvýznamnejšie patria obecné plesy, slávnosti sv. Huberta a športové dni.

Pri plnení úloh, ktoré vyplývajú zo zákona o poľovníctve č. 247/2009 Z.z., stanov Slovenskej poľovníckej komory, stanov Slovenského poľovníckeho zväzu, stanov poľovníckeho združenia a úloh ukladanými štátnymi orgánmi na úseku poľovníctva, nezabúdame ani na tých členov, ktorí už medzi nami nie sú. Každý rok začiatkom novembra, pred prvou spoločnou poľovačkou, si pri hrobe zosnulých poľovníkov uctíme ich pamiatku zapálením sviečky. Medzi nami už nie sú: Michal Baran, Ján Melník, Štefan Gima st., Michal Bujdoš, Jaroslav Bujdoš, PhDr. Štefan Mičko, František Jobko, Ján Vorobeľ, Ján Otrošina ml., Ján Mušínský, Marek Onduško, Štefan Gojdič, Miroslav Otrošina, Ján Otrošina st. a Ján Vavrek.

V súčasnom období členmi poľovníckeho združenia Vysoká hora sú: MUDr. Ingrid Babinská, PhD., MPH, Ing. Róbert Babinský, Milan Beľak, Andrej Bujdoš, Jozef Gima, RSDr. Štefan Gima, Ing. Imrich Hamarčák, Ladislav Hamarčák, Kamil Haňak, Milan Haňak ml., Milan Haňak st., Jozef Hudák, Štefan Hudák ml., Štefan Hudák st., Marek Hurný, Alojz Chvastaš, Pavel Koropčák, Stanislav Madej, Marek Mižov, Michal Modrak, Pavol Mušínský, Branislav Onduško, MUDr. Jozef Onduško, Jozef Onduško, Dušan Otrošina, Erik Otrošina, Ján Otrošina, Juraj Otrošina, Ján Sakara, Milan Sekeľ, Jozef Slivka ml., Jozef Slivka st., Lukáš Slivka, Jozef Zelenák, Ing. Martin Zelenák.

Základná organizácia Únie žien Slovenska v Chotči

Mgr. Mária LIPÁKOVÁ

Základná organizácia Únie žien Slovenska (ZO ÚŽS) v Chotči bola založená na ustanovujúcej schôdzi dňa 7. marca 1997. Mala 30 členiek. Základ tvorili mladé aktívne ženy vo veku 30 – 35 rokov, združené okolo pani Cabanovej, ktorá sa stala aj prvou predsedníčkou. Do konca roku 1997 bolo v organizácii už 38 členiek. Pani Anna Cabanová bola predsedníčkou do roku 2006, kedy sa z Chotče odsťahovala. Nahradila ju pani Mária Lipáková.

ZO ÚŽS sa hneď od vzniku aktívne zapojila do spoločenského života v dedine i okrese a okrem vlastných podujatí sa s elánom podieľala na akciách obecného úradu a každou svojou činnosťou naplňovala stanovy ÚŽS. Jeden z programových cieľov ÚŽS je všestranný osobnostný, vzdelanostný a kultúrny rozvoj ženy, vytváranie priestoru na pestovanie záľub, pre oddychové programy nielen žien, ale i celých rodín. ÚŽS sa snaží aktivizovať ženy k spoluúčasti na verejnom živote v obci tým, že kandidovali vo voľbách do obecného zastupiteľstva, aby mohli úzko spolupracovať s orgánmi štátnej správy a samosprávy. Voľby boli úspešné. V každom volebnom období boli zo 7 poslancov 3 – 4 ženy, členky ÚŽS.

Hneď v roku vzniku organizácie sa členky v auguste 1997 zapojili do osláv otvorenia *Domu nádeje*, kedy ÚŽS zorganizovala pre deti tzv. *Detský jarmok*. Na ihrisku

bolo plno drobných športových disciplín, kde deti za víťazstvo získavali žetóny a tie vo svojom stánku mohli vymeniť za sladkosti, športové potreby alebo školské pomôcky.

ÚŽS reagovala aj na výzvu obvodnej organizácie ÚŽS v Stropkove a ÚŽS v Chotči sa zapojila do zbierky na pomoc ľuďom postihnutým povodňami v lete 1997. Od členiek sa vyzbieralo a odoslalo 2800 korún.

Na sviatok sv. Mikuláša ÚŽS pripravila pre občanov zábavné nedeľné popoludnie pod názvom *Rodiny v aréne*. Súťažilo 5 trojčlenných rodinných družstiev, na ktoré čakalo plno zábavných úloh. V tomto trende – súťaže rodinných družstiev na Mikuláša – ÚŽS pokračovala aj v ďalších rokoch:

1998 *Pevnosť Chotča* – súťaž bola inšpirovaná Pevnosťou Boyard a súťažilo v nej 5 rodín,

1999 *Slobodní verzus ženatí* – súťaž v šikovnosti a obratnosti,

2000 *Oco, mama, pod' sa hrať* – súťažilo 7 rodinných družstiev z Chotče a Vyškoviec, pretože deti z týchto obcí navštevujú školu v obci a Mikuláša organizujú oba obecné úrady.

V plánoch ÚŽS sa nikdy nezabúdalo na deti. V tejto organizácii bolo okrem žien aj 30 detí, pre ktoré organizovali:

MDD v Únii – v júni sa organizovali rôzne hry a športy v prírode, spojené s opekaním,

Od Kataríny po Luciu – približovanie ľudových tradícií pred Vianocami, ktoré bolo spojené s diskotékou,

Tvorivé dielne na rôzne témy – výroba suvenírov, vianočný pozdrav, výroba vázy servítkovou technikou alebo vymaľovanie vlastného trička,

Fašiangové stretnutie – tanec so zábavnými hrami,

Schôdze ÚŽS chceli členky ozvláštniť, aby neboli nudné. Spájali sa so ženami z Vyškoviec a organizovali nasledovné podujatia:

Stravujeme sa racionálne? – beseda s dr. Babinskou, spojená s ochutnávkou zdravých šalátov a nátierok,

Stretnutie s literatúrou – beseda s recitátorkami, účastníčkami Vansovej Lomničky až v celoslovenskom kole – p. Hutňanová, p. Zápotocká zo Stropkova, p. Hudáková z Chotče recitovala po ukrajinsky,

Stretnutie s dobrovoľníčkou sl. Cubjakovou – pôsobila 5 rokov v Taliansku a Peru, kde pracovala so závislými ľuďmi a sirotami,

Sladký babinec – súťaž o najlacnejší koláč z kuchyne každej členky,
Jesenný babinec – každá členka doniesla svoju najstaršiu fotografiu,
Voňavá párty – výstava a predaj dekorácií, ako sviečky rôznych vôní a na rôzne príležitosti, svietniky, vazy, poháre atď.,
Ukážky prípravy jedál v riade firmy Tupperware – tieto ukážky spojené s predajom boli zaujímavé a obľúbené.

Všetky spomenuté podujatia boli organizované a vymyslené ÚŽS pre členky na poučenie, ale aj zábavu. Cez zimu organizovali súťaže v jednotlivých spoločenských hrách – dáma, človeče, skákaná či žolíky. Cyklické akcie ÚŽS boli organizované v spolupráci s obecným úradom a podobné akcie boli organizované aj v iných obciach:

Oslavy MDŽ – boli vždy spojené s oslavami založenia organizácie,
Deň matiek – táto akcia bola vždy pripravovaná v spolupráci s obecným úradom, členky pomáhali poslancom pri príprave občerstvenia, rozdávani darčiekov a upratovaní sály,
Deň dobrovoľníctva – tu si členky zobrali pod patronát vojenský cintorín z 1. svetovej vojny a 2x do roka sa tan stretli, aby vyčistili chodník vedúci ku krížu,
Mesiace úcty k starším – na toto podujatie boli pozývané bývalé funkcionárky Zväzu žien, najstarší občania obce a známí rodáci,
Turistické vychádzky – zúčastňovali sa na nich celé rodiny z okolia a akcia bola spojená s opekaním.

Vydarila sa aj fašiangová šou *Babičky predstavujú*. Polovica členiek boli babičky, a dokonca aj prababičky. Šou bola určená práve im. Tieto členky mali rozprávať ostatným o svojich vnukoch a pravnukoch, zaspievať alebo porozprávať niečo vtipné, predviesť vtipnú módnú prehliadku alebo pohostiť ostatné členky svojou špecialitou.

V roku 1998 sa ÚŽS zúčastnila okresnej súťaže *Najlepšia šoférka okresu* a p. Cabanová v tejto súťaži obsadila 2. miesto zo 14 súťažiacich. V roku 2006 sa organizoval zber šatstva pre Detský domov v Medzilaborciach a bola vyhlásená súťaž o najkrajšiu záhradku – najkrajší balkón. Nezávislá porota zo Stropkova určila nasledovné poradie:

Záhradky: 1. Helena Goffová
 2. Alena Mihoková
 3. Iveta Šlepecká

Cenu poroty získala: Helena Šaková a Anna Pindárová

Balkóny: 1. Božena Cipková
2. Viera Slivková
3. Halina Bujdošová, Anna Magdziaková

Ešte v roku 2006 ÚŽS zorganizovala volejbalový turnaj o *Putovnú varešku* medzi susednými organizáciami – Chotča, Vyškovce a Bukovce. Prvý ročník vyhrali ženy z Bukoviec, a tento prvý ročník mal úspech. Druhý ročník to bola už okresná súťaž. Družstvo Chotče získalo v roku 2006 druhé miesto, v roku 2009 sa stalo víťazom turnaja a v roku 2010 obsadilo opäť druhé miesto. Šiesty ročník turnaja sa už neorganizoval, pretože ani jedna z organizácií nevedela zostaviť družstvo.

ÚŽS sa bez športu neuspokojila a od roku 2013 začali organizovať zábavno-športovú súťaž o *Putovný valček*. Valček zhotovil Milan Antoš, manžel jednej z členiek organizácie. Súťaž pozostávala z nasledujúcich disciplín: hod polenom na cieľ, prenášanie hrášku z misky do misky pomocou slamky, dať gól so zaviazanými nohami, prenášať vodu z vedra do kompotovej fľaše pomocou utierky, pomocou toaletného papiera urobiť čo najskôr múmiu z jednej členky, hod veľkou čižmou, lízanie okrúhlej lízanky dovtedy, kým nevojde do hrdla fľaše a pod.

V roku 2015 bol zorganizovaný dvojdnový zájazd do Krakova, Vieličky a Osvienčimu. Zájazd sa vydaril, bol veľmi poučný a všetkým sa páčil. Aspoň 1 – 2x do roka ÚŽS navštívi divadlo v Prešove alebo najčastejšie v Stropkove.

Najväčším podujatím ÚŽS, ktoré mala organizácia na starosti, bola krajská prehliadka v speve ľudových piesní pod názvom *Spieva celá rodina*. V roku 2005 to bola len okresná prehliadka, ale od roku 2006 do roku 2014 to bola už krajská prehliadka, na ktorej participovali krajská a okresná organizácia ÚŽS, Podduklianske osvetové stredisko vo Svidníku a Obecný úrad Chotča:

2005 – okresná prehliadka – 4 rodiny

2006 – účasť 6 rodín; *laureát súťaže*: rod. Juhova z Chotče

2007 – účasť 8 rodín; *laureát súťaže*: rod. Sikorjaková z Litmanovej
rod. Magurová z Humenného

cena starostu: rod. Kačúrová z Varechoviec

2008 – účasť 9 rodín; *laureát*: rod. Šarišská z Rožkovian

cena starostu: rod. Bučková z Bukoviec

2009 – účasť 10 rodín; *laureát*: rod. Júnova zo Stakčína

cena starostu: rod. Kozáková z Varechoviec
cena poroty: rod. Šurkalova z Becherova
 2010 – účasť 7 rodín; *laureát:* rod. Lechmanova z Kračúnoviec
cena starostu: rod. Lizáková zo Stropkova
 2011 – účasť 9 rodín; *laureát:* rod. Šarišská z Rožkovian
cena starostu: rod. Timanova zo Svidníka
 2012 – účasť 6 rodín; *laureát:* rod. Liščinská z Malého Šariša
cena starostu: rod. Šurkalova z Becherova
 2013 – účasť 7 rodín; *laureát:* rod. Jerigova z Kapušian
cena starostu: rod. Haladejova z Jakubovan
 2014 – Galakonzert, účasť 10 rodín; *laureát:* rod. Magurova z Humenného
ocenenia: najmladší účastníci – rod. Lizáková
 zo Stropkova
mládež – rod. Šurkalova z Becherova
dospelí – rod. Liščinská z Malého
 Šariša

Každý rok sa ÚŽS snažila dať súťaži vysokú úroveň, čo sa aj darilo. Sála bola vždy plná divákov (do 150 ľudí), nielen z Chotče, ale aj zo susedných dedín či Stropkova. Poďakovanie tak patrí všetkým členkám, ale hlavne výboru, lebo celá príprava bola na nich. Recepčia bola vždy pripravená na vysokej úrovni, lebo sa ponúkali miestne špeciality ako hubovo-mäsová omáčka, kapustnica, holubky, pečené pirohy s rôznymi plnkami, sedliacke chleby so zapečeným syrom, plnené fašírky, šaláty, nátierky, kysnuté koláče, zákusky, rôzny jednohubky a iné jedlá.

Poďakovanie patrí aj nečlenkám ÚŽS: Anna Bučková, Helena Madejová, Mária Madejová, Mária Hamerská, Helena Rokytová, Helena Melníková, Anna Pindarová, Mária Kopolovcová, Alžbeta Vorobeľová, Anna Zápotocká, Helena Šaráková a Emília Juhová. Okrem toho patrí poďakovanie aj obecnému úradu za veľmi dobrú spoluprácu a podporu počas celej existencie ÚŽS.

Dobrovoľný hasičský zbor

Ing. Jozef SEMAN

Dobrovoľný hasičský zbor (DHZ) v Chotči bol založený v roku 1926 a mal 15 členov. Predsedom DHZ sa stal Jozef Hudák, veliteľom bol Štefan Durkot, prvý námestník veliteľa bol Andrej Gonos, tajomníkom bol Ján Koval', pokladníkom Andrej Bujdoš a revízorom Ján Bujdoš.

V roku 1991 mala základná organizácia zväzu požiarnej ochrany v Chotči 23 členov, z toho 2 ženy. V polovici 90. rokoch sa do činnosti DHZ zapájali aj dorastenci, ktorí postupne prechádzali do družstva dospelých. V tom čase členmi DHZ boli: Peter Gajdoš, Peter Hančák, Roman Hančák, Igor Hančák, Marek Kmit', Marek Drotár, Dušan Bujdoš, Pavol Koropčák Vladimír Čáč, Ján Tkač, Jozef Kaščák, Ivan Cipka, Miroslav Znoj ml, Peter Baláž, Radovan Bujdoš, Ľubomír Sekel', Vladislav Cviklik, Michal Hudák st., Marcel Bujdoš, Marek Kopolovec, Marián Kopolovec, Martin Cviklik, Stanislav Bujdoš, Michal Seman, Jozef Seman, Peter Melník, Rastislav Hančák, Marek Onduško, Pavol Hupcej, Martin Madej, Marcel Tkač, Vasil Jarmoljuk, Ľuboš Šárak, René Barvirčák, Viliam Kuran a Michal Bujdoš.

V roku 1994 svoju činnosť zahájilo aj družstvo žien v zložení: Dagmara Gojdičová, Lenka Hupcejová, Radka Hupcejová, Iveta Znojová, Andrea Gonosová, Alena Čáčová, Marcela Bujdošová, Jana Melníková, Marcela Gimová a Alena Madejová.

Počas rokov 2004 až 2016 bola činnosť DHZ Chotča v útlme. Až od roku 2017, za starostovania Ing. Jozefa Semana, sa činnosť DHZ obnovila. Na obnovujúcej členskej schôdzi v marci 2017 sa predsedom DHZ v obci stal Vladimír Čáč a veliteľom sa stal

Radovan Bujdoš. V tomto roku v marci ožila aj aktivita zo strany DHZ. Z histórie obce vieme, že o túto činnosť bol v obci vždy záujem. Počas roka sa naši hasiči DHZ zúčastnili súťaží: obvodnej súťaže v Bukovciach, okresnej súťaže v Lužanoch, nočnej súťaže vo Svidníku a námetovo-inštruktážneho cvičenia zameraného na likvidáciu lesného požiaru v Nižnom Mirošove. Družstvo DHZ tvorili Martin Madej, Zdenko Mikula, Radoslav Šafranko, David Potoma, Tomáš Potoma, Michal Hudák, Ján Kordoš, Dominik Marciničák, David Drotár, Marcel Tkač a ďalší. Traja členovia DHZ sa vo Svidníku zúčastnili školenia s absolvovaním záverečných skúšok zo základnej prípravy hasičských jednotiek. Svojou aktivitou počas roka prispeli k oprave hasičskej striekačky a samotného motorového vozidla AVIA A 30K, ktoré bolo začiatkom novembra opätovne prihlásené do evidencie vozidiel DI OR PZ Svidník (od roku 2004 bolo odhlásené z evidencie – EK a STK).

Samozrejme, na zlepšenie aktívnej činnosti DHZ boli podané na Dobrovoľnú požiarnu ochranu SR žiadosti o dodávku nového požiarneho vozidla, protipovodňového vozíka a zaradenie DHZ do projektu *Celoplošného rozmiestnenia síl a prostriedkov* do kategórie C, ***nakoľko spĺňame podmienky akcieschopnosti***. Na základe toho bola po podaní žiadosti na rok 2018 poskytnutá paušálna finančná podpora vo výške 1 400 € na zabezpečenie jeho akcieschopnosti v zmysle platných vyhlášok o hasičských jednotkách. ***Bola podaná žiadosť o dotáciu na rekonštrukciu požiarnej zbrojnice, ktorá v roku 2018 nebola schválená. Na vystrojenie a vyzbrojenie DHZ a samotné opravy boli zo strany obce počas roka 2017 poukázané finančné prostriedky vo výške cca 2 100 €. Je potreba aj naďalej pracovať s mladými ľuďmi s cieľom zapojiť ich a vzbudiť v nich záujem o túto, ale aj inú činnosť v rámci života obce.***

Po dlhej prestávke sa do súťaže o *Pohár starostu obce Lužany* v septembri 2018 zapojili aj naše ženy v zložení: Adriana Sodivarová, Emília Sodivarová, Dominika Antošová, Veronika Kuranová, Bibiána Bujdošová, Viktória Hudáková, Klaudia Štempecová, Kornélia Sekel'ová a Sofia Jakubová. Výsledkom celého snaženia bola skutočnosť, že obec v júni 2018 dostala protipovodňový vozík z Ministerstva vnútra SR.

Futbal

Ing. Jozef SEMAN

Začiatky futbalu v našej obci sa začali písať začiatkom 50. rokov. Vtedy skupina zanietencov začala hrať futbal. Futbalové ihrisko bolo postavené na lúkach, kde sa neskôr zriadilo prvé poľnohospodárske družstvo. Priekopníkmi boli Jozef Seman (1926), Ján Koval' (1927) a Onderišin. Prvé kroky v športovej činnosti boli veľmi ťažké, lebo materiálne vybavenie v tých rokoch bolo ťažké zabezpečiť. Oduševnenie a záujem zanietencov futbalu však prekonal všetky prekážky a tým boli napísané prvé písmená histórie športovej činnosti, ktorá do výsledkov začala veľmi sľubne. Nezúčastňovali sa však žiadnych majstrovských súťaží, len vystupovali pri rôznych príležitostiach a oslavách v okolitých obciach. Cesty na zápasy sa prekonávali na vozoch, bicykloch a neskôršie na traktoroch a nákladných autách.

S menšími prestávkami začalo futbalové mužstvo súťažne pôsobiť v 3. triede bardejovského okresu v roku 1963/64, keď futbalové ihrisko bolo na pozemkoch, kde sú teraz postavené rodinné domy Miroslava Znoja a pani Márie Gojdičovej. Provizórna šatňa bola na chodbe rodinného domu pána Vasil'a Madeja (v súčasnosti Ján Kmit'), kde v tom čase sídlila aj pošta. Mužstvo tvorili prevažne hráči z našej obce a susedných Vyškoviec.

Rok 1963/64 – Horný rad zľava: Milan Džupin, Milan Gonos, Michal Šak, Cyril Cichý, Milan Onduško, Pavol Gojdič
Dolný rad zľava: Ján Bujdoš, Milan Hamerský, Andrej Madej, Juraj Madej, Štefan Gima

V tých rokoch futbalové mužstvo dospelých vystupovalo pod hlavičkou **Družstevník Chotča**, ktoré podporovalo JRD Chotča. Hráči, ale aj ostatní fanúšikovia futbalu, sa zúčastňovali na brigádach na tunajšom družstve. Za tieto brigády družstvo poskytovalo dopravu nákladným autom, ktorým sa chodilo na futbalové zápasy až do bardejovského okresu.

V roku 1966 sa futbalové ihrisko presťahovalo na lúky, kde teraz stoja rodinné domy pána Jaroslava Čabalu a Jozefa Gimu. V roku 1967 prišiel do základnej školy 1. – 4. ročník mladý ambiciózny učiteľ – riaditeľ základnej školy, pán Ľudovít Kotuliak, ktorý popri svojej profesionálnej činnosti veľa času venoval aj futbalu. Buď ako aktívny hráč, a neskôr dlhodobo ako dobrovoľný funkcionár telovýchovnej jednoty. V tom čase družstvo dospelých hralo v III. triede majstrovstiev okresu Svidník.

Rok 1967/68 – Horný rad zľava: Jozef Gima, Vasil' Vaňko, Jozef Glovacký, Michal Harhaj, Juraj Madej, Ivan Gojdič, Milan Džupipn, Michal Šak
Dolný rad zľava: Miroslav Madej, Milan Gonos, Andrej Madej, Štefan Gima, Ľudovít Kotuliak

V roku 1970 došlo k opätovnému presťahovaniu futbalového ihriska na lúky za pozemkami, na ktorých stoja rodinné domy pána Ing. Jána Havrilu, Juraja Brezinu, Anny Bujdošovej a pána Štefana Jakubča. Za intenzívnej pomoci vtedajšieho tajomníka Miestneho národného výboru pána Michala Gojdiča vzniklo prvýkrát v histórii obce

Chotča aj dorastenecké futbalové družstvo, ktoré sa v jeseni 1971 zapojilo do okresnej súťaže dorastu. Vtedy mužstvá vystupovali pod názvom **TJ NV Chotča**. Predsedom telovýchovnej jednoty bol v tom čase Andrej Gima, kapitánom mužstva Jozef Gojdič a vedúcim mužstva Jozef Seman st..

Rok 1971/72 – Horný rad zľava: Ladislav Gonos, Zdenek Tkáč, Pavol Bujdoš, Jozef Gojdič, Andrej Gima, Michal Bujdoš, Jozef Seman ml, Jozef Seman st.
Dolný rad zľava: Ján Cviklik, Pavol Mihok, Slavomír Gima, Rastislav Hančák, Alexander Bogdan, Stanislav Madej

O tom, že to bol správny krok svedčí aj fakt, že postupne hráči z dorastu prechádzali do mužstva dospelých a pribúdali aj noví hráči do dorastu. Výsledkom toho bola tá skutočnosť, že dorastenecké mužstvo v roku 1977/78 hralo aj krajskú súťaž, kde vedúcim mužstva bol pán Milan Džupin.

Rok 1974/75 – Horný rad zľava: Milan Džupin, Ján Cviklik, Andrej Gima, Ján Brezina, Miroslav Znoj, Michal Bujdoš, Ján Bujdoš, Ladislav Šubert
Dolný rad zľava: Pavol Mihok, Ján Tkáč, Jozef Kaščák, Rastislav Hančák, Slavomír Gima, Michal Hocko

S pribúdajúcimi rokmi sa menil aj spôsob cestovania na futbalové zápasy. Ešte začiatkom 70. rokov sa väčšinou cestovalo na ložnej ploche nákladného auta. Ale už koncom prvej polovice 70. rokov mala TJ NV Chotča možnosť cestovať na futbalové zápasy autobusom, ktorý vlastnil MNV Chotča. Spolu s hráčmi na futbalové zápasy už cestovali aj fanúšikovia. Veľká finančná podpora prúdila hlavne z Miestneho národného výboru Chotča, jednak materiálnym vybavením a dopravou na futbalové stretnutia.

Rok 1976/77 (Dorast I. triedy) – Horný rad zľava: Milan Džupin, Viliam Melník, Michal Gojdič, Michal Mihok, Viktor Džuman, Jozef Bujdoš, Jozef Gojdič
Dolný rad zľava: Michal Zajaroš, Michal Rudy, Ján Jacečko, Viliam Vorobeľ, Michal Šubert, Viliam Kuran

Koncom 70. rokov sa mužstvo dospelých prebojovalo do krajskej súťaže I.B triedy, pričom hráčsky káder bol už posilnený o hráčov z okolia, ktorí už predtým hrávali aj vyššie súťaže. Sú to napríklad: Michal Darivčák, Milan Blich, Alexander Kozák, Milan Koša, Andrej Dudáš a pod. Šatne pre mužstvá boli v priestoroch vtedajšej MNV. Počas týchto rokov bol nestorom celého futbalového diania v obci vtedajší tajomník MNV pán Michal Gojdič.

V rokoch 1978/1979 hralo mužstvo dospelých TJ NV Chotča krajské majstrovstvá I.B triedy v šarišsko-duklianskej skupine. Ich konečné umiestnenie bolo 7. miesto. Vtedajší káder tvorili: Andrej Madej – Vladislav Vasilišin, Kozák, Milan Blich, Štefan Cichý, Peter Šubert, Michal Cirok, Michal Darivčák, Pavol Mihok – Andrej Dudáš, Milan Koša, Jozef Slivka, Ivan Pecúch, Róbert Benedik, Ján Cviklik.

Začiatkom 80. rokov mužstvo dospelých už vystupovalo len v okresných súťažiach. Samotné mužstvo tvorili už aj hráči z okolitých obcí, ako Vislava, Makovce a pod.. Postupne do dorastu prichádzala nová krv, ktorá sa neskôr stala základom mužstva dospelých.

Sút'ážný ročník: 08/1982 – 07/1983 – II. trieda – mužstvo dospelých tvorili:

Ján Jacečko, Ján Nastišin, Juraj Otrošina, Jozef Jurčišin, Jozef Michrina, Miroslav Bujdoš, Pavol Mihok, Alexander Drotár, Pavol Hupcej st., Michal Biroš, Michal Handoga, Miroslav Roman, Michal Mihok, Jaroslav Čepa, Milan Seman, Martin Rudy, Martin Gonos, Marián Šubert a Michal Šubert.

Sút'ážný ročník: 08/1983 – 07/1984 – II. trieda – mužstvo dorastu tvorili:

Marián Gonos, Ľudovít Kotuliak, Martin Bujdoš, Pavol Kopolovec, Štefan Dolák, Pavol Bujdoš, Jan Martinčák, Peter Michrina, Pavol Mušínský, Jan Bujdoš, Jozef Bujdoš, Pavol Rudy, Martin Vorobeľ.

Tréner: Jozef Koval'

Predseda: Juraj Madej

Sút'ážný ročník: 08/1983 – 07/1984 – II. trieda – mužstvo dospelých tvorili:

Ján Jacečko, Ján Nastišin, Juraj Otrošina, Jozef Jurčišin, Pavol Mihok, Alexander Drotár, Pavol Hupcej, Michal Biroš, Michal Handoga, Martin Rudy, Martin Gonos, Marián Šubert, Michal Šubert, Jozef Bujdoš, Ľubo Bučko, Štefan Drotár, Jozef Bujdoš, Štefan Gima, Stanislav Čakurda, František Lehocký, Viliam Mihok, Pavol Zapotocký, Rudý Anton, Zapotocký Peter.

Tréner: Jozef Kaščák

Predseda: Juraj Madej

Sút'ážný ročník: 08/1984 – 07/1985 – II. trieda – mužstvo dospelých tvorili:

Jozef Jurčišin, Pavol Mihok, Alexander Drotár, Pavol Hupcej, Michal Handoga, Martin Rudy, Martin Gonos, Marián Šubert, Michal Šubert, Jozef Bujdoš, Ľubo Bučko, Jozef Bujdoš, Štefan Gima, Stanislav Čakurda, František Lehocký, Viliam Mihok, Pavol Zapotocký, Zapotocký Peter, Marián Goffa, Drahoslav Gonos, Ján Krivka a Michal Mihok.

Tréner: František Lehocký

Predseda: Juraj Madej

Sút'ážný ročník: 04/1988 – 11/1988 – III. trieda – mužstvo dospelých tvorili:

Pavol Mihok, Alexander Drotár, Pavol Hupcej, Martin Rudy, Anton Rudý, Miroslav Gonos, Marián Šubert, Jozef Bogdan, Stanislav Baláž, Ľudovít Kotuliak, František

Dvorčák, Viliam Mihok, Milan Seman, Marian Šafranko, Marián Goffa, Ladislav Čepa, Drahoslav Gonos a Michal Mihok.

Tréner: František Lehocký

Predseda: Juraj Madej

Horný rad zľava: Jozef Bogdan, Marián Goffa, Viliam Humeník, Vladislav Čepa, Slavomír Nicz, Marián Šubert, Stanislav Baláž, Pavol Kopolovec, Miloš Marcinčák, Jozef Gojdič, Jozef Kovaľ

Dolný rad zľava: Ľudovít Kotuliak, Milan Bujdoš, Peter Kopolovec, Ján Goffa, Ľudovít Kotuliak ml., Drahoslav Gonos, Alexander Drotár, leží František Dvorčák

Súťažný ročník: 1989/1990 – III. trieda – mužstvo dospelých tvorili:

Seman Milan, Šubert Marián, Čepa Ladislav, Goffa Marián, Dvorčák František, Marcinčák Miloš, Humeník Viliam, Drotár Alexander, Nicz Slavomír, Bujdoš Jaroslav Kotuliak Ľudomil, Gonos Miroslav, Rudý Anton, Rudý Martin, Kopolovec Pavol, Bujdoš Milan, Goffa Ján a Bogdan Jozef.

Sút'ážný ročník 1990/91 – III. trieda – mužstvo dospelých tvorili:

Šubert Marián, Goffa Marián, Goffa Ján, Čepa, Dvorčák, Kopolovec Pavol, Kopolovec Peter, Bujdoš Milan, Bujdoš Marián, Bujdoš Jaroslav, Drotár, Kotuliak, Nicz, Marcinčák Miloš, Gonos Miro, Humeník, Seman Milan.

Po jesennej časti sa mužstvo umiestnilo na 1. mieste v tabuľke, čo signalizovalo, že o podobné umiestnenie by sa mohlo pokúsiť aj v jarnej časti. Napokon sa sen splnil a **mužstvo postúpilo do II. triedy**. Zároveň pred jarnou časťou došlo aj k zmene názvu klubu, t. j. zo starého názvu TJ NV Chotča sa klub premenoval na športový klub **ŠK Chotča**. Členovia výboru ŠK: Mušínský Pavol – predseda, Bujdoš Ján – podpredseda, Kotuliak Ľudovít – tajomník a Koval' Jozef – hospodár.

Sút'ážný ročník 1991/92 – II. trieda – mužstvo dospelých tvorili:

Seman Milan, Kopolovec Pavol, Bujdoš Milan, Goffa Ján, Bujdoš Marián – Humeník Viliám, Drotár Alexander, Nicz Slavomír, Bujdoš Jaroslav, Dvorčák František, Kotuliak Ľudovít ml., Marcinčák Miloš, Gonos Miroslav, Čepa Vladislav, Kačúr Emil a Suchytra.

Sút'ážný ročník 1995/96 – II. trieda – mužstvo dorastu tvorili:

Marcel Bujdoš, Radovan Bujdoš, Slavomír Burcák, Emil Jakubčo, Roman Hančák, Kamil Homoľa, R'bert Kmit', Peter Melník, Michal Polak, Alan Šafranko, Rastislav Terez, Marcel Tkač, Marián Tkač, Miroslav Znoj.

Sút'ážný ročník 2005/06 – II. trieda – mužstvo dospelých tvorili:

Berezný Pavel, Bezek Rastislav, Bezek Marek, Bujdoš Mikuláš, Cviklik Martin, Cviklik Vladislav, Ducár Ladislav, Gajdoš Marián, Hančák Peter, Haňak Milan, Heimrat Miroslav, Hudák Marián, Hudák Štefan, Hupcej Pavol, Kordoš Michal, Koval' Jozef, Koval' Martin, Mihok Pavol, Nábožný Tomáš, Otrošina Karol, Otrošina Jan, Slivka Jozef, Šimko Daniel a Vaňko Slavomír.

Sút'ážný ročník 2009/10 – II. trieda – mužstvo dospelých tvorili:

Cviklik Martin, Ducár Milan, Gajdoš Marián, Haňak Milan, Kocák Matúš, Otrošina Ján, Slivka Jozef, Znoj Miroslav, Gajdoš Jozef, Roman Miroslav, Slivka Lukáš, Ducár Ladislav, Kordoš Ján, Seman Ľuboš.

Sút'ážný ročník 2005/06 – II. trieda – mužstvo žiakov tvorili:

Michal Bujdoš, Michal Hudák, Patrik Čáč, Tibor Bogdan, Matej Marcincák, Tibor Znoj, Marcel Trebišovský, Nikolas Koval', Kristián Gombita.

Sút'ážný ročník 2015/16 – I. trieda – mužstvo dospelých tvorili:

Michal Bujdoš, Daniel Bajcura, Martin Cviklik, Ladislav Ducár, Pavol Fečko, Mikuláš Fejko, Samuel Gombár, Peter Hančák, Martin Keselica, Ján Kordoš, Marián Lipák, Erik Majerník, Tomáš Manduľa, Kamil Marcincák, Patrik Senaj, Tomáš, Švahla, Ivan Zajac, Miroslav Znoj.

V roku 1978 sa dokončil, za aktívnej pomoci MNV, pod vedením tajomníka pána Michal Gojdiča, v tom čase na dedinské pomery moderný futbalový štadión, ktorý spočíval zo samotného futbalového ihriska so zábradlím okolo ihriska, sociálnych zariadení a šatní, volejbalového ihriska a samotného oplotenia futbalového štadióna. Správcom nového futbalového štadiónu bol pán Michal Šubert st.. Po jeho smrti správcovstvo postupne preberali pán Jozef Koval' ml., pán Jozef Kaščák ml. a napokon sa o štadión stará obecný úrad, ktorý je zároveň aj jeho vlastníkom. Práve na počesť pána Jozefa Koval'a ml. sa v obci začal za spolupráci ŠK Chotča a Obecného úradu Chotča organizovať futbalový turnaj „*Memoriál Jozefa Koval'a*“. Zúčastňovalo sa ho družstvo bývalých a súčasných hráčov ŠK Chotča a nejaké iné pozvané družstvo z okolia. Jeho 1. ročník bol organizovaný v roku 1997. Druhý ročník sa konal v roku 1998. Tretí ročník bol až v roku 2010, 4. ročník sa konal až v roku 2017 a jeho 5. ročník bol v roku 2018.

Na predsedníckej stoličke futbalového klubu sa vystriedalo mnoho osôb, ktorí svojou obetavou prácou v čase svojho voľna urobili pre futbal veľa práce, za čo im patrí veľké poďakovanie. **Boli to títo páni:** Miron Bujdoš, Jozef Bogdan, Andrej Gima, Juraj Madej, Pavol Mušínský, Jozef Kaščák, Rastislav Hančák, od roku 1992 Pavol Kopolovec, od roku 2000 Milan Hančák, od roku 2017 post predsedu ŠK prebral Martin Cviklik. Pri tejto príležitosti je nutné vyzdvihnúť aj obetavú prácu ďalších funkcionárov, a to hlavne pána Ľudovíta Kotuliaka st. a neskôr aj Miroslava Sakaru, Ing. Michala Bujdoša a Miroslava Znoja.

Tu je potrebné podotknúť, že futbal v obci je podporovaný aj obecným zastupiteľstvom, finančne aj materiálne. Futbal v obci sa hraje aj v súčasnosti. Prvýkrát v histórii obce sa v roku 2013 do okresných súťaží zapojilo aj žiacke družstvo pod vedením Ing. Michal Bujdoša. O to väčšie potešenie nám spravili naši žiaci v roku 2015, keď vyhrali

svoju skupinu a vo finálovom zápase o majstra Oblastného futbalového zväzu Svidník získali titul majstra. V jesennej časti 2015/2016 sa do súťaže namiesto žiakov prihlásili dorastenci, ktorí nám aj v tejto súťaži robia radosť. Niektorí hráči zo žiackeho družstva prešli do dorasteneckého mužstva, ako sú Tomáš Potoma, David Drotár, Michal Bujdoš, Kamil Marcinčák, Tibor Bogdan a ďalší. Títo hráči postupne prechádzajú aj do mužstva dospelých.

Včelárstvo

Gabriel FOŤKO – predseda ZO SZV Stropkov

V Chotči bolo včelárstvo zaznamenané prvýkrát okolo roku 1900. Priekopníkom včelárstva bol Jozef Onduško, ktorý v roku 1918 vlastnil približne 80 včelstiev. Bol známy aj ako „učiteľ včelárstva“ a bol jedným z najvýznamnejších chovateľov včelích matiek v okolí. Následne sa toho ujal Michal Bujdoš a po roku 1945 mnohí ďalší. Neskôr začali s chovom včiel Michal Čakurda, Juraj Madej, Nikola Jarmoljuk, Ján Pažontko, PhDr. Štefan Radačovský, Ján Havrila, Jozef Onduško mladší a Jozef Zeleňák.

Po roku 1989 zostali v Chotči včelári Jozef Onduško, Jozef Zeleňák, Ján Havrila, Nikola Jarmoljuk, PhDr. Štefan Radačovský, Radoslav Bujdoš a Gabriel Foťko. Stavby včelstiev sa každým rokom menia. K 15. novembru 2018 sa v Chotči nachádza 228 včelstiev. Miestni včelári sa bohužiaľ sústreďujú len na výrobu medu a zber propolisu. Priekopník Jozef Onduško sa, okrem iného, zaoberal aj chovom včelích matiek a zberu materskej kašičky. V súčasnosti sa výrobou materskej kašičky, zberu peľu, propolisu a medu venuje len Gabriel Foťko. Aj keď sa zberu propolisu venujú okrajovo iní včelári, propolis je na Slovensku nedostatok. Chotčianski včelári včelária v úľoch: Typ B – 50 %, Typ C – 50 %, Typ D – 50 %.

Čechoslovak – 40 %, Moravský univerzal – 5 %, ostatné rámkové miery rôznych rozmerov – 5 %.

Opeľovacia činnosť včiel je dobre viditeľná najmä na úrodách ovocia, repky olejnej a slnečnice. Posledné 2 menované plodiny majú o 60 % vyššiu úrodu ako oblasti, kde včely nie sú. Chotča je pre včelárov zaujímavou oblasťou, a to najmä výskytom rastlín. Pre včelárenie je zaujímavý aj výskyt stromov, ako javor, lipa, vrbá, hloh, svib a červený smrek. Občas sa na dube a buku vyskytuje medovicový med. Rastlinstvo je v okolí rozmanité a skoro 50 % tvoria liečivé rastliny (repík lekársky, ľubovník bodkovaný, vrbka úzkolistá, ďatelina lúčna, komanica a iné). Oslabovanie včelstiev spôsobuje najmä intenzívne poľnohospodárstvo. Ide o mulčovanie okrajových porastov a sejba kukurice. Mulčovanie zabíja všetko živé, čo sa nachádza v tráve. Pri sejbe kukurice je to peľ, ktorý niekedy spôsobuje úhyn niekoľko desiatok včelstiev. Aj napriek týmto prekážkam je spolupráca s poľnohospodármi a včelármi na vysokej úrovni, aj kvôli tomu, že poľnohospodári ošetrujú svoje porasty proti škodcom.

Včelári v obci sú vzdelaní a aktívne sa zúčastňujú na včelárskom a verejnom živote. Celé desaťročia med z Chotče zabezpečoval a zabezpečuje ochranu pred nachladením a chrípkou. Kvalita medu v Chotči je vysoká. Je to produkt najvyššej kvality aj z toho dôvodu, že nablízku sa nenachádza žiadna chemická továreň, elektráreň alebo uhoľná baňa. Celé generácie včelárov, ktoré pôsobili a pôsobia v Chotči, sú statoční a vzdelaní ľudia zasluhujúci si vašu úctu.

Použité pramene

Archív Košickej arcidiecézy, Acta parochiae Sztrapkó 1 – 34

Celokrajinský súpis z roku 1828 (dostupné online):
<https://www.familysearch.org/search/film/008144646?cat=231564>

Cestná mapa z roku 1788 (elektronická databáza –
<https://maps.hungaricana.hu/en/MOLTerkeptar/5124/view/?bbox=-600%2C-4887%2C14011%2C1467>

Daňový súpis z roku 1715 (dostupné online) –
http://kep.adatbazisokonline.hu/apex/f?p=100:17:0:::17:P17_IMGP_FILE_NAME,P17_FILE_NAMES:N78_12_033.jpg,N78_12_033.jpg;N78_12_341.jpg#

Gima, Ondrej, Kartotéka padlých v 1. svetovej válce. [online]. [cit. 2018-05-10]

Gofa, Ondrej, Kartotéka padlých v 1. svetovej válce. [online]. [cit. 2018-05-9]

Katastrálna mapa Chotče z roku 1866, Vyšetrovací náčrt z roku 1947 – Okresný úrad, Katastrálny odbor Stropkov

Kronika obce Chotča (1945 – 2018)

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár Budapest, Diplomatikai Levéltár (elektronická databáza – <http://mol.arcanum.hu/dldf/opt/a110505htm?v=pdf&a=start>):

673

4483

6598

9404

9406

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltár Budapest, Urbaria et Conscriptiones (elektronická databáza –

<http://mol.arcanum.hu/urbarium/opt/a101112.htm?v=pdf&a=start>):

fasc. 113, nr. 1

fasc. 4, nr. 48

fasc. 45, nr. 36

Matrika zomrelých rímskokatolíckej cirkvi, farnosť Stropkov, z roku 1858 (dostupné online) – <https://www.familysearch.org/ark:/61903/3:1:S3HY-6SRG-TK?i=362&wc=9PQ8-N38%3A107654301%2C113823801%2C113823802%2C950177501&cc=1554443>

Pamiatkový úrad Slovenskej republiky:

Uhorská pamiatková komisia, inv. č. 183

Uhorská pamiatková komisia, inv. č. 2404

Zbierka negatívov, inv. č. 17 329

Zbierka negatívov, inv. č. 17 330

Zbierka negatívov, inv. č. 17 331

Zbierka negatívov, inv. č. 17 332

Zbierka negatívov, inv. č. 17 386

Zbierka negatívov, inv. č. 17 605

Zbierka negatívov, inv. č. 3904

Zbierka schematických zameraní, inv. č. 3956

Zbierka základných výskumov, inv. č. 1203

Zbierka základných výskumov, inv. č. 295

Revízia daňového súpisu z roku 1720 (dostupné online) – http://kep.adatbazisokonline.hu/apex/f?p=100:17:0::17:P17_IMGP_FILE_NAME,P17_FILE_NAMES:N79_12_0269.JPG,N79_12_0269.JPG;#

Ruský štátny vojensko-historický archív:

fond 2236, inv. 1, fasc. 83

fond 2342, inv. 1, fasc. 258

fond 2349, inv. 1, fasc. 90

fond 2660, inv. 1, Fasc. 8

Sčítanie obyvateľstva 1778 – 1785 (dostupné online) – https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_1784_elso_magyar/?query=hocsa&pg=339&layout=s&pg=339&layout=s

Sčítanie obyvateľov z roku 1880 (dostupné online):
https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_vallasi_Felvidek_18801941_01/?query=hocsa&pg=364&layout=s&pg=364&layout=s;
https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_1881_02/?amp;pg=394&layout=s&pg=2&layout=s

Sčítanie obyvateľov z roku 1890 (dostupné online):
https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_1892_helysegynevtar/?query=hocsa&pg=779&layout=s&pg=779&layout=s; <http://telepulesek.adatbank.sk/telepules/hocsa-chotca/>

Sčítanie obyvateľov z roku 1900 (dostupné online):
https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_1900_01/?query=hocsa&pg=611&layout=s&pg=611&layout=s; <http://telepulesek.adatbank.sk/telepules/hocsa-chotca/>;
https://library.hungaricana.hu/en/view/NEDA_1900_01/?pg=329&layout=s&query=hocsa

Sčítanie obyvateľov z roku 1910 (dostupné online):
<http://telepulesek.adatbank.sk/telepules/hocsa-chotca/>

Sčítanie obyvateľov z roku 1921 (dostupné online):
<http://telepulesek.adatbank.sk/telepules/hocsa-chotca/>

Štátny archív v Prešove – pracovisko Svidník:

fond Jednotné roľnícke družstvo ČSSP „Ondava“ Stropkov r. 1960 – 1978, Štatistiky, ročné výkazy JRD, inv. č. 1 – 9, zn. II

fond Jednotné roľnícke družstvo ČSSP „Ondava“ Stropkov r. 1960 – 1978, Akčné opatrenia na zabezpečenie úloh plánu r. 1975, č. j. 638/75, vl. č. j. 305/75

fond Jednotné roľnícke družstvo ČSSP „Ondava“ Stropkov r. 1960 – 1982. Účty – štatistické evidencie, j. č. 1 – 12

fond Jednotné roľnícke družstvo ČSSP „Ondava“ Stropkov r. 1971 – 1973, r. 1981 – 1983, r. 1990, j. č. 1 – 8, zn. 5

fond Jednotné roľnícke družstvo ČSSP „Ondava“ Stropkov, r. 1963 – 1983, j. č. 1 – 21, zn. adm. r. 1989 – 1990, stanovky, org. poriadok 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice – Komisia pre ochranu verejného poriadku r. 1986

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice – Komisia pre mládež a telesnú výchovu. Zn. 79/4

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice – Komisia pre mládež a telesnú výchovu r. 1979. Zn. 79/4

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice – Komisia pre mládež a telesnú výchovu r. 1980. Zn. 79/4

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice – Komisia pre mládež a telesnú výchovu r. 1987. Zn. 79/4

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1969. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1970. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1946. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1960. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1962. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1963. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1964. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1967. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1968. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1969. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1970. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1971. Zn. 79/2, škat. 1

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1980. Zn. 79/2, škat.
 1
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1981. Zn. 79/2, škat.
 1. č. j. 30
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1986. Zn. 79/2, škat.
 1. č. j. 35
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1946. Zn. 79/2, škat.
 1
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1950. Zn. 79/2, škat.
 1
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1956. Zn. 79/2, škat.
 1
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1959. Zn. 79/2
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1960. Zn. 79/2, škat.
 1
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1972. Zn. 79/2, škat.
 1
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1976. Zn. 79/2, škat.
 1
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1989. Zn. 79/2, škat.
 1
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1984. Zn. 79/2, škat.
 1
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1950. Zn. 79/2
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1984. Zn. 79/2, škat.
 1., č. j. 33
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice plénum 1986. Zn. 79/2, škat.
 1., č. j. 35
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zápisnice Rady MNV. Zn. 79/3
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zasadania Rady MNV. Zn. 79/3.
 Zápisnica zo 17. septembra 1960
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zasadania Rady MNV. Zn. 79/3
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zasadania Rady MNV 1971. Zn. 79/3
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zasadania Rady MNV. Zn. 79/3

fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zasadania rady MNV 1961. Zn. 79/3
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zasadania rady MNV 1969. Zn. 79/3
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zasadania Rady MNV. Zn. 79/3
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zasadania Rady MNV 1974. Zn. 79/3
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zasadania Rady MNV 1977. Zn. 79/3
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zn. 607. Sčítanie ľudu, domov a bytov
 k 01. 12. 1970
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zn. 607. Sčítanie ľudu, domov a bytov
 1980
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zn. 79. Záznamy z previerok r. 1958,
 č. 221/58
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zn. 99
 fond Miestny národný výbor v Chotči 1945 – 1990, Zn. 99. Záznamy z previerok r. 1958,
 č. 221/58
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Inventáre notárskeho úradu r. 1937 – 1947
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy a osobné spisy, škat. 7, č. 244,
 prez. 1941
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy a osobné spisy, škat. 7, č.
 184/1941
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy NÚ, r. (1934) 1935, škat. 4, č.
 1.85 – 272
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. (1934) 1935. škat. 4, č.
 50/1935 prez
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. (1934) 1935, škat. 4
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1927, P. I.74, škat. 4
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1928, P. I.110, škat. 4
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1935, č. 1.51 – 84. škat. 4
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1936, škat. 5
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1936, škat. 5
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1937, škat. 5, č. 21/1937 prez
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1938 a 1940, škat. 6
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1938 a 1940, škat. 6., č. 11/938
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1940, škat. 6
 fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1940, škat. 6, č. 232/1940 prez

fond Obvodný notársky úrad Stropkov, Prezidiálne spisy, r. 1940, škat. 6

fond Okresný národný výbor Svidník, 336, číslo výst. 244/37/Vr

fond Okresný národný výbor Svidník, č. 120/80

fond Okresný národný výbor Svidník, č. 122/73

fond Okresný národný výbor Svidník, č. 7870/76-03

fond Okresný národný výbor Svidník, č. 934/80

fond Okresný národný výbor Svidník, Chrám greckatol. Chotča, č. j. 568/1975, r. 1970 – 1982, zn. 327/6, číslo výst. 2738/1973-Vr

fond Okresný národný výbor Svidník, Správa o cirkevno-politickej situácii v okrese, č. b. 2151/72, p. v. 25

fond Okresný národný výbor Svidník, Úrad eparchiálnej rady pravoslávnej cirkvi Prešov

fond Okresný národný výbor Svidník, vyvlastnenie pozemkov pre grécko-katolícky cirkevný objekt v Chotči – odvolanie, číslo výst. 114/1974-Mk

fond Okresný národný výbor Svidník, Žiadosť o vydanie kolaudačného rozhodnutia pre chrám v Chotči, čisl. výst. 1415/82-300

fond Okresný národný výbor Svidník, Žiadosť o vydanie stavebného povolenia, číslo výst. 1035/75-568

fond Okresný národný výbor v Stropkove, č. 2646/89

fond Okresný národný výbor v Stropkove, č. 320/50

fond Okresný národný výbor v Stropkove, č. 688/48

fond Okresný národný výbor v Stropkove, č. 71.012/47-II/B

fond Okresný národný výbor v Stropkove, r. 1947, č. j. 298/1947 – 4291/1947

fond Okresný národný výbor v Stropkove, r. 1947, č. j. 298/1947 – 4291/1947, č. 3055/1946

fond Okresný národný výbor v Stropkove, r. 1947, č. j. 298/1947 – 4291/1947, číslo kon. 3/46-VIII

fond Okresný národný výbor v Stropkove, r. 1947, č. j. 298/1947 – 4291/1947, č. 3964/1946

fond Okresný národný výbor v Stropkove, r. 1947, č. j. 298/1947 – 4291/1947, č. 87/1947

fond Okresný národný výbor v Stropkove, r. 1948, č. 160

fond Okresný národný výbor v Stropkove, škat. 273

fond Okresný národný výbor v Stropkove, škat. 273, č. 1103/VI-JĎ/1954

fond Okresný národný výbor v Stropkove, škat. 273, č. 1340 – L960

fond Okresný národný výbor v Stropkove, škat. 273, zn. 711.2-12/8.1954/26-35-Vj

fond Okresný národný výbor v Stropkove, škat. 273, zn. výst. 2320/1955
fond Okresný národný výbor v Stropkove, škat. 273, zn. XI. /1-127.4-18/3-1954
fond Okresný národný výbor v Stropkove, upovedomenie. č. 38612/48-IX/1

Štátny archív v Prešove, Rod Pethő zo Stropkova:

inv. č. 908, 1767, 29. mája Stropkov, No 1434, Fasc. L, No 9
inv. č. 192, 1639, 22. september, No 383, Capsa 2, Fasc. 3, No 9
inv. č. 202. 1642, 12. september, No 395
inv. č. 440. 1683, 16. júl Stropkov, No 701, Capsa 2, Fasc. 3, No 1
inv. č. 448. 1686, 25. marec, No 712, Capsa 2, Fasc. 3, No 1
inv. č. 568. nedat. No 880, Capsa 2, Fasc. 3, No 1
inv. č. 73, Capsa 2, Fasc 3, No 1
inv. č. 796, 1760, 5. august, Stropkov No. 1290, Capsa 3, Fasc. 1, No 7
inv. č. 797, 797/a. 1760, 10. augusta. No 1291, Capsa 4, Fasc. 2, No 8
inv. č. 858, 1765, 22. január Stropkov No 1377, Fasc. L, No 1
inv. č. 88, Capsa 2, Fasc 1, No 7
inv. č. 885, 1767, 15. apríl Veľké Raškovce No 1406 Fasc. L, No 6
inv. č. 90, Capsa 2, Fasc. 1, No 2
inv. č. 935, 1767 No 1481

Urbárska regulácia v obci Chotča z roku 1772 (dostupné online):
<https://archives.hungaricana.hu/en/urberi/zemplen-hocsa/>

Vojenské mapovanie (elektronická databáza –
<http://mapire.eu/en/map/firstsurvey/?layers=osm%2C1%2C73&bbox=2411905.2616991373%2C6315460.118661591%2C2415168.1673440607%2C6316819.264570787;>
<http://mapire.eu/en/map/secondsurvey/?layers=osm%2C5%2C42&bbox=2411505.0716412994%2C6314270.322503648%2C2418030.8829311463%2C6316988.614322039;>
[https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2410354.17927876%2C6314430.430565189%2C2416798.776226054%2C6316341.356272318\)](https://mapire.eu/en/map/thirdsurvey25000/?layers=osm%2C129&bbox=2410354.17927876%2C6314430.430565189%2C2416798.776226054%2C6316341.356272318)

Použité edície prameňov

FEJÉR, Georgius: *Codex diplomaticus Hungariae ecclesiasticus ac civilis*. Tomus X, Vol. 7. Budín, 1843.

KUŠÍK, Michal – MARSINA, Richard: *Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku I*. Bratislava : SAV, 1959.

MÁLYUSZ, Elemér: *Zsigmondkori oklevéltár II. (1400 –1410): Második rész (1407 – 1410)* (Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 4. Budapest, 1958).

PELLOVÁ, Daniela: *Inventár Rodu Petö zo Stropkova (1527 – 1839)*. Prešov, 1999 – 2000.

RÁBIK, Vladimír: *Monumenta Vaticana Slovaciae. Tomus 4. Camera apostolica 1 (Libri formatarum 1425 – 1524)*. Trnava : Slovenský historický ústav v Ríme pri Trnavskej univerzite v Trnave, 2014, ISBN 978-80-8082-821-9.

SEDLÁK, Vincent: *Monumenta Vaticana Slovaciae. Tomus I. Rationes collectorum pontificiorum in annis 1332-1337*. Trnava : Slovenský historický ústav v Ríme, Trnavská univerzita v Trnave, 2008, ISBN 978-80-8082-186-9.

WENZEL, Gusztáv: *Árpádkori új okmánytár. Codex diplomaticus Arpadianus continuatus. VIII. (1261–1272)*. Budapešť : Eggenberger Ferdinánd akadémiai, 1870.

Použitá literatúra

- ACSÁDY, Ignác: *Dejiny poddanstva v Uhorsku*. Bratislava : SAV, 1955.
- Adalékok Zemplén-vármegye történetéhez XVII*. Sátoraljaújhely, 1912.
- BARSI, János (szerk.): *Magyarországtörténetihelységnevtára, Zemplénmegye 1773-1808*, 2. Budapest - Miskolc, 1998, ISBN 963-215-202-6.
- BENČKO, Ján – DURKAJ, Jozef: *Stropkov a okolie*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1978.
- BENČKO, Ján a kol.: *Stropkov*. Martin : Vydavateľstvo Gradus, 1994, ISBN 80-901392-5-6.
- BENČKO, Ján: *Osídlenie severného Slovenska*. Košice : Východoslovenské vydavateľstvo, 1985.
- BOROVSKÝ, Samu: *Magyarország vármegyéi és városai, Zemplén Vármegy*. Budapest : Apollo irodalmi társaság, 1905.
- BURAL, Miroslav – DROBNÁK, Martin – KORBA, Matúš – TURIK, Radoslav: *Mementá prvej svetovej vojny (diel 2) – cintoríny v okresoch Snina a Stropkov*. Humenné : Jana Fedičová - REDOS, 2009, ISBN 978-80-969233-7-3.
- ČAPLOVIČ, Miloslav – HRONSKÝ, Marián – KRIVÁ, Anna: *Vojenské dejiny Slovenska IV*. Bratislava : MO SR, 1996, ISBN 80-967113-0-X.
- DEZSŐ Danyl – ZOLTÁN, Dávid: *Az első magyarországi népszámlálás 1784 – 1787*. Budapest, 1960.
- ENDRE, Ajtay: *A volt cs. és kir. 46. gyalogezred világháborús története 1914 – 1918*, *Délmagyarország Hírlap*. Szeged, 1933.
- FUČÍK, Josef: *Generál Podhájský*. Praha : Paseka, 2009, ISBN 978-80-7185-962-8.
- FURMÁNEK, Václav: *Slovensko v dobe bronzovej*. Bratislava : Vydavateľstvo VEDA, 1991, ISBN 80-224-0350-4.
- HORVÁTH, Jakub: *Posledná vojna Rakúsko-uhorskej monarchie*. Banská Bystrica : Jakub Horváth, 2008, ISBN 978-80-970040-6-4.
- HUDÁK, Ján: *Patrocíniá na Slovensku*. Bratislava : Umenovedný ústav SAV, 1984.
- HÚŠČAVA, Alexander: *Poľnohospodárske miery na Slovensku*. Bratislava : SAV, 1972.
- Charles F. Horne (ed.): *Source Records of the Great War*, Vol. III, National Alumni, 1923.
- JANKÓ, Annamária – PORUBSKÁ, Bronislava: *Vojenské mapovanie na Slovensku 1769 – 1883*. Bratislava : Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, 2013, ISBN 978-80-89175-56-7.

- KOHÚTOVÁ, Mária: *Hospodárske dejiny Slovenska v novoveku*. Trnava : Trnavská univerzita v Trnave, 2010, ISBN 978-80-8082-350-4.
- KOTOROVÁ – JENČOVÁ, Mária: *Nie sme tu od včera 2*. Stropkov : Vlastivedné múzeum v Hanušovciach nad Topľou, 2009.
- KOVÁČ, Dušan: *Dejiny Slovenska*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2011, ISBN 978-80-7422-099-9.
- LÉPES, Győző – MÁTÉFY, Artur: *A cs.és kir. báró Hötzendorfi Konrád Ferenc tábornagy debreceni 39. gyalogezred világháborús története 1914 – 1918*. Debrecen, 1939.
- MAJO, Juraj: *Historicko – demografický lexikón obcí Slovenska 1880 – 1910*. Bratislava : Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2012, ISBN 978-80-8121-222-2.
- MAREK, Miloš: *Cudzie etniká na stredovekom Slovensku*. Martin : Matica slovenská, 2006, ISBN 80-7090-822-X.
- MRVA, Ivan: Doba stability a rozvoja (1711 – 1792). In *Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť*. Bratislava : Perfekt, 2015, ISBN 978-80-8046-730-2.
- MRVA, Ivan: Slovensko v období raného novoveku (1526 – 1711). In *Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť*. Bratislava : Perfekt, 2015, ISBN 978-80-8046-730-2.
- MRVA, Ivan: V tieni európskych revolúcií a nastupujúcej maďarizácie (1792 – 1848). In *Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť*. Bratislava : Perfekt, 2015, ISBN 978-80-8046-730-2.
- MRVA, V ústrety novému veku (1848 – 1918). In *Slovenské dejiny od úsvitu po súčasnosť*. Bratislava : Perfekt, 2015, ISBN 978-80-8046-730-2.
- RÁBIK, Vladimír: *Nemecké osídlenie na území východného Slovenska v Stredoveku. (Šarišská župa a slovenské časti žúp Abovskej, Zemplínskej a Užskej)*. Bratislava : Karpatskonemecký spolok na Slovensku, Slovenské národné múzeum – Múzeum kultúry karpatských Nemcov, 2006, ISBN 80-8060-197-6.
- RÁBIK, Vladimír: Nemecké osídlenie na území východného Slovenska v stredoveku. In *Acta Carpatho-Germanica XIX*. Bratislava, 2006.
- REBRO, Karol: *Urbárska regulácia Márie Terézie a poddanské úpravy Jozefa II. na Slovensku*. Bratislava : SAV, 1959.
- ROVNÁKOVÁ, Stanislava: História rodu Pete zo Stropkova. In *Stropkovské Spektrum*, roč. MMX, č. 28 – 29 z 12. 07. 2010.
- SEGEŠ, Vladimír a kol.: *Kniha kráľov*. Bratislava : Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá, s. r. o., 2010, ISBN 978-80-10-02026-3.
- SLAVKOVSKÝ, Peter: *Rolník a jeho práca*. Bratislava : VEDA, 1988.

- SNOPEK, Juraj – TETTINGER, Marek: *Ako si zostaviť rodokmeň*. Bratislava : Ikar, 2017, ISBN 978-80-551-5749-8.
- SOKOLOVSKÝ, Leon: *Správa stredovekej dediny na Slovensku*. Bratislava : Academic Electronic Press, 2002, ISBN 80-88880-24-6.
- ŠMILAUER, Vladimír: *Vodopis starého Slovenska*. Bratislava : Učená spoločnosť Šafaříkova, 1932.
- TÓTH, Arnold: *Néprajz - muzeológia: Tanulmányok a múzeumi tudományok köréből a 60 éves Viga Gyula tiszteletére*. Miskolc, 2012, ISBN 978-963-9271-94-4
- ULIČNÝ, Ferdinand: *Dejiny osídlenia Zemplínskej župy*. Michalovce : Občianske združenie Zemplínska spoločnosť, 2001, ISBN 80-968579-1-6.
- ULIČNÝ, Ferdinand: Vývoj osídlenia doliny Hornej Ondavy do začiatku 17. storočia (2. časť). In *Historica Carpatica*, 17, 1986.
- UNGVÁRY, Ede: *Sztropkó és Várának története*. Sátoraljaujhely : Huszt, 1912.
- VARSÍK, Branislav: *Osídlenie Košickej kotliny I*. Bratislava : SAV, 1964.
- VARSÍK, Branislav: *Osídlenie Košickej kotliny III*. Bratislava : VEDA, 1977.
- Verlustliste, Volume: 1915, ISSN: 2076-0426.
- Verlustliste, Volume: 1916, ISSN: 2076-0426.
- Verlustliste, Volume: 1917, ISSN: 2076-0426.
- Verlustliste, Volume: 1918, ISSN: 2076-0426.
- VYDRA, Josef: *Lidové stavitelství na Slovensku*. Praha : Jan Štenc, 1925.

Internetové zdroje

file:///C:/Users/Dell/Downloads/obyvatelia_3Q12_kraje.pdf

http://digi.landesbibliothek.at/viewer/image/AC08513816_Verlustliste_Nr_0154/5/

<http://geoportal.gov.sk/>

http://ives.minv.sk/heraldreg/wp_detail.aspx?ID=2708

<http://sodb.infostat.sk/scitanie/sk/1991/format.htm>

<http://sodb.infostat.sk/scitanie/sk/2001/format.htm>

<http://vuapraha.cz/node/69>

<http://www.chotca.sk/>

<http://www.chotca.sk/files/2015-04-14-134238-2011-03-29-205110-16.12.2010>

http://www.chotca.sk/files/2015-04-25-201744-Uznesenie_OZ_.4_z_06.02.2015

<http://www.rkfustropkov.sk/farnost/historia/kanonick%C3%A1-vizit%C3%A1cia-z-r-1816.html>

<http://www.skgeodesy.sk/sk/>

<http://www.skgeodesy.sk/sk/ugkk/kataster-nehnutelnosti/registre-obnovenej-evidencie-pozemkov/>

<https://census2011.statistics.sk/tabulky.html>

<https://volby.sme.sk/komunalne-volby/2018/vysledky/presovsky-kraj/stropkov/chotca>

<https://www.firstworldwar.com/diaries/carpathianmemoir.htm>

<https://www.pamiatky.sk/po/po/Details?id=17954>